

Jaarverslag ICDO 2009

Interdepartementale Commissie
Duurzame Ontwikkeling

Inhoudstafel

Deel 1 Jaarverslag van de ICDO	4
Voorwoord	5
Inleiding	6
De wet van 5 mei 1997	7
Wetswijziging	7
1. Opdrachten	8
2. De activiteiten in 2009	9
2.1. Activiteiten van het ICDO-secretariaat	9
2.1.1. De verslagen	9
2.1.2. Opvolging van de maatregelen van de federale plannen inzake duurzame ontwikkeling en van de internationale verbintenissen	9
2.1.3. Overzicht van de verwezenlijkingen	9
2.1.4. Communicatie	9
2.2. De plenaire vergaderingen van de ICDO	10
2.3. ICDO-werkgroepen	10
2.3.1. Werkgroep duurzame overheidsopdrachten	10
2.3.2. Werkgroep Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen/ Maatschappelijk Verantwoord Investeren	16
2.3.3. Werkgroep Duurzame organisatie van het Belgische Voorzitterschap van de EU	17
2.3.4. Werkgroep “EU- SDS-evaluatie”	18
2.3.5. Werkgroep “Prospectieve studie van de Elektriciteitsbevoorrading”	19
3. De voorbeeldrol van de overheid	21
3.1. De cellen duurzame ontwikkeling	21
3.2. Duurzaamheidstest	21
3.3. Milieuzorg in de federale overheidsdiensten	22
3.3.1. EMAS	22
3.3.2. De milieuprestaties van de federale gebouwen	24
Besluit Vooruitzichten 2010	26
Bijlagen	27
Deel 2 Rapporten 2009 van de ICDO-leden	29
Deel 3 Rapporten van de vertegenwoordigers van de Federale Overheidsdiensten (FOD’s), van de Programmatorische Federale Overheidsdiensten (POD’s) en van het Ministerie van Landsverdediging.	31

DEEL 1 JAARVERSLAG VAN DE ICDO

Voorwoord

Duurzame ontwikkeling kan een antwoord vormen op de verschillende crisissen die zich momenteel wereldwijd laten voelen. De financiële crisis gevolgd door de economische crisis, maar ook de klimaatsverandering, het schaarser worden van de natuurlijke rijkdommen, de groter wordende kloof tussen de ontwikkelde landen en de ontwikkelingslanden, het verlies aan biodiversiteit, de groei van de wereldbevolking, de veelvuldige natuurrampen, de toename van de armoede, ...vereisen dat de federale overheid een transitieproces opzet naar duurzame ontwikkeling. Dit principe is trouwens in onze Grondwet verankerd.

Duurzame ontwikkeling laat immers alle actoren toe (publieke overheden, economische actoren, middenveld) om op een meer geïntegreerde manier rekening te houden met de economische, milieu- en maatschappelijke aspecten van de ontwikkeling. Het is nodig alle actoren in de richting van gemeenschappelijke doelstellingen te sturen.

Daarenboven hebben de overheden daarin een unieke verantwoordelijkheid, door hun voorbeeldrol. De wet tot wijziging van de wet van 5 mei 1997 betreffende de coördinatie van het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling, die recent door de Kamer van Volksvertegenwoordigers en het Parlement werd aangenomen, biedt een kader om de overgang van onze samenleving naar duurzame ontwikkeling mogelijk te maken.

In dit jaarverslag stellen wij u de activiteiten en werkzaamheden van de Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling (ICDO) voor. Sommigen zullen het gebruiken als controle-instrument, anderen als document ter vergelijking of als informatiebron; in elk geval hopen wij dat dit verslag een goed beeld zal geven van onze inspanningen en resultaten terzake.

Er waren dit jaar veel activiteiten binnen de ICDO. Vooral het werk van de experts in verscheidene administraties binnen de verschillende werkgroepen hebben het beleidsvoorbereidend werk gevoed; duurzame overheidsopdrachten, maatschappelijk verantwoord ondernemen, duurzame organisatie van het Belgische Voorzitterschap van de EU, evaluatie van de Europese strategie voor duurzame ontwikkeling of de vergaderingen van de EMAS-verantwoordelijken.

Wij wensen u veel leesplezier!

Namens de Commissie:

Cédric Van de Walle,

Voorzitter van de Interdepartementale Commissie voor Duurzame Ontwikkeling

Inleiding

Op federaal niveau werd er in 1997 een wet aangenomen om de coördinatie van het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling te organiseren. De Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling (ICDO) is met die coördinatie belast, met name via de voorbereiding van het federaal plan inzake duurzame ontwikkeling. Het jaarverslag van de ICDO en de jaarlijkse rapporten van de vertegenwoordigers van de federale regering verzekeren er de opvolging van.

Dit verslag geeft ook de middelen weer die de federale regering in 2009 inzette voor duurzame ontwikkeling via, onder andere, de verbintenissen en maatregelen van haar overheidsdiensten.

De doelstellingen voor 2009 bevonden zich in:

- het federaal plan inzake duurzame ontwikkeling 2004-2008 waarvan de Ministerraad van 15 mei 2009 de geldigheidsduur verlengde tot 31 december 2009;
- de door België aangegane internationale verbintenissen;
- de verplichtingen die uit de wetgeving en diverse omzendbrieven voortvloeien.

Deze publicatie omvat de documenten die aangeven welk gevolg aan deze doelstellingen werd gegeven, namelijk:

Deel 1: het jaarverslag van de ICDO

Deel 2: het rapport van de vertegenwoordiger van elke minister;

Deel 3: het rapport van de vertegenwoordiger van elke Federale Overheidsdienst (FOD) of Programmatrice Federale Overheidsdienst (POD) en van het Ministerie van Defensie.

Ook de website van de ICDO (www.icdo.be) is een laatste bron van informatie. Hier vindt u alle maatregelen van het federaal plan inzake duurzame ontwikkeling 2004-2008 terug en een rapportage over hun uitvoering tot dusver. U vindt er ook een opsomming van de door België aangegane internationale verbintenissen op het vlak van duurzame ontwikkeling en een beschrijving van hun uitvoering.

De wet van 5 mei 1997

De wet van 5 mei 1997 betreffende de coördinatie van het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling (hierna ‘de wet’ genoemd) stelde, op beleidsvlak, een leercyclus in die vier fasen omvat: planning, opvolging, evaluatie en toekomstverkenning. De wet voorziet ook in participatiemechanismen (een raadpleging van de bevolking over het voorontwerp van het federaal plan inzake duurzame ontwikkeling of de adviezen van de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling).

Wetswijziging

Na meer dan tien jaar uitvoering heeft deze wet tot resultaten en nieuwe manieren van werken geleid. Bovendien zijn er diverse ontwikkelingen geweest op federaal vlak (de oprichting van een POD Duurzame Ontwikkeling in 2002, de creatie van cellen duurzame ontwikkeling in 2004, enzovoort), op internationaal niveau (de Wereldtop over duurzame ontwikkeling van Johannesburg in 2002) en op Europees vlak (Europese strategie voor duurzame ontwikkeling in 2001, herzien in 2006). Hierdoor groeide dan ook de nood aan een wetswijziging om een antwoord te bieden op deze ontwikkelingen en om de bestaande beleidsinstrumenten aan te passen aan de praktijkervaring van de afgelopen jaren.

Op 10 november 2009 diende de Regering bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers het ontwerp tot wijziging van de wet van 5 mei 1997 betreffende de coördinatie van het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling in. Begin 2010 behandelde de Kamercommissie Volkgezondheid, Leefmilieu en Maatschappelijke Hernieuwing dit

wetsontwerp. De door de regering voorgestelde wetswijziging beantwoordt aan drie prioriteiten.

In de eerste plaats gaat het erom vóór 2011 een langetermijnvisie (2050) voor duurzame ontwikkeling uit te werken om de belangrijkste uitdagingen aan te gaan die onze huidige wijze van ontwikkeling met zich meebrengt.

Ten tweede beoogt het wetsontwerp een betere afstemming te verzekeren van de federale strategie voor duurzame ontwikkeling op deze van de gefedereerde entiteiten en deze van de Europese Unie.

Tot slot werd een vereenvoudiging van de beleidsinstrumenten voorgesteld om ze doeltreffender te maken.

De nieuwe wetsbepalingen zullen de werkzaamheden van de ICDO rechtstreeks beïnvloeden, omdat de Commissie samengesteld zal zijn uit vertegenwoordigers van de federale overheidsdiensten en vertegenwoordigers van de regeringen van de gefedereerde entiteiten. Overigens zullen de leden van de ICDO slechts om de vijf jaar nog een verslag publiceren, namelijk aan het einde van een plancyclus. Bijkomende inlichtingen over de activiteiten van de FOD's, de POD's en het Ministerie van Landsverdediging en over de realisaties van de federale plannen inzake duurzame ontwikkeling zullen steeds opgenomen worden in het jaarlijkse ICDO-activiteitenverslag en de opvolging ervan zal mogelijk zijn via een online gegevensbank. De Regering zal ook aan de ICDO kunnen vragen wijzigingen van het lopende plan voor te stellen om aan nieuwe beleidsprioriteiten te beantwoorden.

Ook na de wetswijziging blijft de geest van de wet van 5 mei 1997 dus behouden, namelijk de instelling van een leercyclus op beleidsvlak met participatie van het maatschappelijk middenveld. De herziening maakt het wel mogelijk om aan deze cyclus doelstellingen op lange termijn toe te voegen en haar beleidsinstrumenten te vereenvoudigen. Bovendien geeft ze elke regering de kans om er haar eigen accenten in te leggen.

1. Opdrachten

De ICDO is bij wet opgericht en is sinds 11 september 1997 actief. In 2009 bestond ze uit een vertegenwoordiger van elk lid van de federale regering en een vertegenwoordiger van het Federaal Planbureau (FPB). Ze wordt ook bijgestaan door een vertegenwoordiger van elke federale overheidsdienst, een vertegenwoordiger van elke programatorische federale overheidsdienst en een vertegenwoordiger van het Ministerie van Landsverdediging. Ook de regeringen van de gewesten en de gemeenschappen beschikken over een vertegenwoordiger in de Commissie.

De belangrijkste doelstelling van de ICDO is het voorbereiden en het coördineren van de opvolging van de uitvoering van het federaal plan inzake duurzame ontwikkeling

Het jaarverslag van de ICDO verzekert de opvolging van het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling. Dit omvat het activiteitenverslag van de ICDO en de jaarlijkse rapporten van de vertegenwoordigers van de federale regering over het beleid inzake duurzame ontwikkeling en de uitvoering van het plan in hun federale overheidsdiensten.

Deze verslagen, die voor het publiek toegankelijk zijn via de website van de ICDO (www.icdo.be), worden tevens aan de leden van de federale regering, aan de Wetgevende Kamers en aan de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO) overgemaakt.

De ICDO moet ook om advies gevraagd worden bij het opstellen van een studie omtrent de perspectieven van Elektriciteitsbevoorrading en het indicatief plan voor de bevoorrading van aardgas. Bijgevolg leverde de ICDO in 2009 een advies over de studie over de perspectieven inzake elektriciteitsbevoorrading 2008-2017 af. Dit advies kan eveneens geraadpleegd worden op de website van de ICDO (www.icdo.be).

Als u over het overzicht van de leden van de ICDO wil beschikken, kan u de bijlage “Samenstelling van de ICDO” raadplegen.

---

2. De activiteiten in 2009

2.1. Activiteiten van het ICDO-secretariaat

De Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame ontwikkeling (POD DO) neemt het secretariaat van de ICDO waar. Op 1 mei 2009 werd Joëlle Pichel aangesteld als secretaris van de ICDO. Sindsdien staat zij in voor het secretariaat van de vergaderingen van het bureau en van de plenaire vergaderingen van de ICDO. Verschillende personeelsleden van de POD DO namen het secretariaat van de verschillende werkgroepen van de ICDO waar in 2009.

2.1.1. De verslagen

Ieder jaar stelt het ICDO-secretariaat het activiteitenverslag van de ICDO op en bundelt het de verslagen van alle ICDO-leden. Begin 2009 coördineerde het ICDO-secretariaat het verslag 2008, dat werd goedgekeurd op 26 maart 2009. Op 2 oktober 2009 keurde de ICDO de structuur van het verslag 2009 van de leden goed. Het opstellen zelf van het verslag zal voltooid worden.

2.1.2. Opvolging van de maatregelen van de federale plannen inzake duurzame ontwikkeling en van de internationale verbintenissen

Sinds 2006 wordt er een inventaris bijgehouden van de verschillende internationale verbintenissen aangaande duurzame ontwikkeling en van de opvolging van de federale plannen inzake duurzame ontwikkeling. Zo voldoet de ICDO concreet aan haar rapportageplicht. Deze exhaustieve informatie wordt trouwens niet meer gepubliceerd in de verslagen van de ICDO, maar kan worden geraadpleegd op de website van de ICDO (www.icdo.be).

Om een dergelijke inventaris toegankelijker te maken en duidelijker te structureren werd er in 2005 een werkkader opgesteld. De ICDO richtte

ook een werkgroep “internationale verbintenissen” op om dit proces te begeleiden. Sinds 2006 kan de informatie in verband met de verschillende verbintenissen en de uitvoering van de naleving ervan geraadpleegd worden in de gegevensbank van de ICDO. Om continuïteit van de verslaggeving te garanderen in 2010 is de werkgroep opnieuw samengekomen op 19 november 2009.

2.1.3. Overzicht van de verwezenlijkingen

Het overzicht van de verwezenlijkingen van het federaal plan inzake duurzame ontwikkeling 2004-2008 diende hoofdzakelijk om de stakeholders te informeren. Doel is de belangrijkste punten van de realisaties van dit plan op een samenvattende manier te presenteren en de informatieverzameling en het rapporteringswerk van de FOD's, POD's en het Ministerie van Landsverdediging volop te benutten. Het document bevat globale informatie, maar wil noch een exhaustief verslag noch een evaluatie zijn.

2.1.4. Communicatie

Het secretariaat van de ICDO communiceert over de werking en de opvolging van maatregelen en acties via de nieuwsbrief van de POD Duurzame Ontwikkeling, DO-DD News. Deze wordt maandelijks verstuurd naar ongeveer 200 federale ambtenaren die betrokken zijn bij de integratie van duurzame ontwikkeling in hun overheidsdienst. De leden van de cellen duurzame ontwikkeling van de federale overheidsdiensten zijn de belangrijkste doelgroep.

Bovendien gebruikt het ICDO-secretariaat dit kanaal ook om de leden te informeren over bepaalde dossiers of verslagen van vergaderingen die het voor hen beschikbaar stelt op de federale E-community gewijd aan duurzame ontwikkeling, het DO-DD Net. Dat laatste is een online platform waarop elk lid documenten kan raadplegen of plaatsen.

Deze twee instrumenten bieden de mogelijkheid het netwerk van medewerkers en de uitwisseling van informatie te verbeteren en aan te moedigen.

2.2. De plenaire vergaderingen van de ICDO

In 2009 kwam de ICDO 5 keer samen (op 6 februari, 26 maart, 22 juni, 2 oktober en 11 december). Het Bureau van de ICDO bereidde deze vergaderingen op 22 januari, 16 maart, 26 maart, 9 juni, 4 september en 27 november voor.

a. Besluiten:

Oprichting van werkgroepen

In februari werd er een werkgroep opgericht voor het opstellen van het advies over het studieproject omtrent de perspectieven van de elektriciteitsbevoorrading 2008-2017.

In maart werd er een administratieve werkgroep “duurzame organisatie van het Belgisch Voorzitterschap van de Europese Unie” opgericht voor om de praktische aanbevelingen te formuleren voor de duurzame organisatie van het EU Voorzitterschap.

In oktober werd er een gemengde administratieve werkgroep ICDO/CCIM (Coördinatie-Comité Internationaal Milieubeleid) opgericht om de studie van de vernieuwde Europese Strategie voor Duurzame Ontwikkeling (SDO-EU) te evalueren.

Ministerraad

In februari besliste de ICDO het voorontwerp van het federaal actieplan duurzame overheidsopdrachten 2009 – 2011 voor te leggen aan de Ministerraad.

Goedkeuring

In maart keurde de ICDO het ICDO-verslag 2008 en het advies over het studieproject omtrent de vooruitzichten van de elektriciteitsbevoorrading 2008-2017 goed.

Valorisatie van de realisaties

In februari werd de vraag ingediend om de realisaties van het federaal plan inzake duurzame ontwikkeling 2004-2008 te valoriseren.

b. Informatie:

Sinds haar oprichting heeft de ICDO haar leden geïnformeerd over belangrijke evenementen in verband met duurzame ontwikkeling.

In 2009 werd heel wat informatie aan de leden meegedeeld. Zo was er bijvoorbeeld een debriefing over de CSD 17 (Commission on Sustainable Development) en waren er verschillende uiteenzettingen over het vijfde Federaal Rapport inzake Duurzame Ontwikkeling van het Federaal Planbureau of een stand van zaken van het ontwerp tot wijziging van de wet van 5 mei 1997 betreffende de coördinatie van het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling.

2.3. ICDO-werkgroepen

2.3.1. Werkgroep duurzame overheidsopdrachten

1) Naar een actieplan duurzame overheidsopdrachten;

Begin 2007 had de ICDO-CCIM werkgroep ICDO-CCIM^[1] duurzame overheidsopdrachten een voorontwerp van nationaal actieplan duurzame overheidsopdrachten opgesteld. Dit was een uitvoering van de mededeling van de Europese Commissie (COM (2003) 302) inzake geïntegreerd productbeleid waarin gesteld werd dat de lidstaten vóór 2006 over een nationaal actieplan dienden te beschikken.

Maar de tijd bleek nog niet rijp voor een nationaal plan. Meer informatie over de interne werking

[1] Interdepartementale Commissie Duurzame Overheidsopdrachten i.s.m. het Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid

van de federale en van de gewestelijke overheden bleek nodig vooraleer tot een gezamenlijke aanpak over te gaan. In het kader van het stakeholderoverleg 'Lente van het leefmilieu 2008' werd er daarom voor gekozen om het Belgisch beleid inzake duurzame overheidsopdrachten eerst binnen de eigen Belgische entiteiten (gemeenschappen, gewesten en het federale niveau) uit te bouwen zonder hierbij de coördinatie tussen de entiteiten uit het oog te verliezen.

Het federale en het Vlaamse niveau werkten aan eigen actieplannen, het Brussels Hoofdstedelijk gewest aan een herziening van een omzendbrief en het Waals Gewest aan een ontwerp decreet en verschillende omzendbrieven. In afwachting van een breder nationaal kader nam de ICDO-CCIM werkgroep duurzame overheidsopdrachten de rol op van coördinator.

Voor wat betreft het federale actieplan gaf de plenaire vergadering van de ICDO op 15 oktober 2008 haar akkoord om het voorontwerp in een beperkte raadpleging te brengen. Deze raadpleging startte op 5 november 2008 en eindigde op 10 januari 2009. Dertien instanties^[1] stuurden hun adviezen door. Deze werden door de ICDO-CCIM werkgroep duurzame overheidsopdrachten verwerkt in een ontwerp van actieplan. De plenaire ICDO-vergadering van 6 februari 2009 gaf haar goedkeuring om dit ontwerp van plan door te sturen naar de Ministerraad. Op 3 juli 2009 werd het federaal actieplan duurzame overheidsopdrachten ook effectief aanvaard op de federale Ministerraad.

2) De inhoud van het federaal actieplan duurzame overheidsopdrachten

Het actieplan is geldig voor de periode 2009 – 2011. Het geeft een beperkte analyse van de (inter)na-

[1] Deze instanties zijn FOD Sociale Zekerheid, FOD Buitenlandse Zaken, Ministerie van Defensie, FOD Justitie, FOD Kanselarij van de Eerste Minister, FOD Financiën, FOD Mobiliteit en Vervoer, het Instituut voor de gelijkheid van mannen en vrouwen, de Duitstalige Gemeenschap, de Federale Raad Duurzame Ontwikkeling, de Hoge Raad voor Zelfstandigen en KMO's en de Centrale Raad van het Bedrijfsleven.

tionale beleidscontext en de federale stand van zaken. Het formuleert op basis hiervan de maatregelen die de federale overheid zal nemen om de integratie van duurzame criteria in overheidsopdrachten te versnellen in de komende jaren.

Voor de periode van dit actieplan stelt de federale overheid zich achter de doelstelling van de Europese Raad en de Europese Commissie, namelijk dat de helft van alle federale overheidsopdrachten verloopt volgens duurzame aankoopprocedures. Duurzame aankoopprocedures zijn conform de instructies zoals weergegeven in de federale omzendbrieven, in het bijzonder deze van actie 1.2. en actie 2.1. van dit plan. Voor zover criteria voor bepaalde productgroepen op het Europese niveau beschikbaar zijn, zullen deze overgenomen worden. Hiervoor zal verwezen worden naar criteria van type-I^[2] labels uit de buurlanden. Zo zal, via dit plan, zo veel als mogelijk aansluiting gezocht worden bij de Europese methode voor criteriabepaling en tevens de verschillende Europese mechanismen inzake monitoring.

De Ministerraad heeft alle ministers gevraagd om de voorgestelde acties toe te passen in functie van hun bevoegdheid en financiële mogelijkheden. Zij heeft de ICDO werkgroep duurzame overheidsopdracht de opdracht gegeven om de coördinatie van het plan waar te nemen en een jaarverslag op te stellen.

[2] Type-1 milieulabeling (ref. ISO 14024) betreft in hoofdzaak milieulabels gebaseerd op een onafhankelijke toetsing. Ze kan verleend worden door een openbare instantie of een vereniging zonder winstoogmerk. De criteria hebben in principe betrekking op de verschillende milieufactoren en -effecten van het product en houden rekening met de volledige levenscyclus. Klassieke voorbeelden zijn het Europees Ecolabel, het Scandinavische Nordic Ecolabeling en het Duitse Blauwe Engel label

Ter aanvulling, zelfvastgelegde milieu-uitspraken (type-2) zijn milieueisen die werden opgesteld door een producent of verdeler en die vaak op één enkel milieuaspect betrekking hebben. De norm ISO 14021 bepaalt de eisen voor zulke uitspraken, de gebruikte termen (recycleerbaar, lange levensduur, energiezuinig,...) en hun toepassingsgebied. Type 3 (ref. ISO 14025) zijn milieuverklaringen vanwege een producent of verdeler die nog gecontroleerd dienen te worden door een onafhankelijke derde partij. Meestal berust de verklaring op LCA, maar het kan ook andere aspecten bevatten.

Het actieplan omschrijft de volgende doelstellingen en acties:

Doelstelling 1: Garanderen van technische expertise m.b.t. duurzame criteria

Actie 1.1. Actualiseren en vernieuwen van de ‘Gids voor duurzame aankopen’

Actie 1.2. Actualiseren van de omzendbrief P&O/DO/1.

Doelstelling 2: Garanderen van technische expertise m.b.t. wettelijke aspecten

Actie 2.1. Informeren over wettelijke mogelijkheden

Actie 2.2. Vormen van de federale aankopers

Actie 2.3. Verzekeren van de integratie van ethisch/sociale aspecten in overheidsopdrachten.

Doelstelling 3: Verzekeren van informatieoverdracht binnen de federale overheidsdiensten en het Ministerie van Landsverdediging.

Actie 3.1. Monitoring: cellen duurzame ontwikkeling

Actie 3.2. Naleving van bepalingen in de omzendbrieven in federale overheidsopdrachten door de Inspectie van Financiën

Actie 3.3. Informatieoverdracht bewerkstelligen via het Netwerkoverleg ABA/FOR van de federale overheidsaankopers

Actie 3.4. De impact van de maatregelen van dit actieplan op de KMO's meten

Doelstelling 4: Het bieden van een politiek en ambtelijk draagvlak voor de implementatie van het federaal beleid inzake duurzame overheidsopdrachten

Actie 4.1. Een samenwerkingsprotocol tussen de voogdijministers van de FOD Kanselarij van de Eerste Minister, de FOD Personeel en Organisatie en de POD Duurzame Ontwikkeling

Actie 4.2. De activiteiten van de ICDO-CCIM

werkgroep duurzame overheidsopdrachten

Actie 4.3. De cellen Duurzame ontwikkeling en de EMAS verplichting

Doelstelling 5: Het verzekeren van coördinatie en uitwisseling van informatie tussen de overige beleidsniveaus en stakeholders

Actie 5.1. Een betere integratie in en een grotere deelname aan Europese en internationale initiatieven/evenementen/werkgroepen verzekeren

Actie 5.2. Samenwerking met de gewesten

Actie 5.3. De dialoog stimuleren/verbeteren tussen bedrijven, KMO's en zelfstandigen, verenigingen, NGO's, vakbonden en andere stakeholders

Doelstelling 6: Het voeren van onderzoek naar de mogelijkheden van innovatief aanbesteden.

Actie 6.1. Advies over innovatief aanbesteden in België

Doelstelling 7: Het informeren over de kostprijs van duurzame producten

Actie 7.1. Onderzoek naar de mogelijkheden en hindernissen voor de toepassing van de Levenscycluskost (Life Cycle Cost Analysis – LCC) in overheidsopdrachten

---

Het actieplan kan geraadpleegd worden op de website van de ICDO www.icdo.be (publicaties/specifieke-actieplannen).

---

3) Uitvoering van het federaal actieplan duurzame overheidsaankopen in 2009

De ICDO-CCIM werkgroep duurzame overheidsopdrachten zal de opvolging van het federaal actieplan rapporteren in het ICDO jaarverslag.

In 2009 werd reeds gestart met de uitvoering van een aantal acties. Aan andere werd nog geen gevolg gegeven. De ICDO-CCIM werkgroep duurzame overheidsopdrachten heeft wel een taakverdeling tussen de verschillende federale overheidsdiensten en een tijdschema opgesteld dat de effectieve uitvoering van het plan in de komende jaren moet garanderen.

Hieronder volgt een overzicht van de uitvoering van enkele acties in 2009:

Actie 1.1. Actualiseren en vernieuwen van de Gids voor Duurzame Aankopen

De Gids voor Duurzame Aankopen bestaat sinds 2002. Omwille van de evolutie in het aanbod van (duurzame) producten en diensten en omwille van het nieuwe wettelijke kader op de overheidsopdrachten was het nodig om de criteria en hun productgroepen te herzien. Daarom voerde de POD Duurzame Ontwikkeling een grondige actualisatie van de gids door op basis van een met het middenveld overlegde methodologie. In het kader van de raadpleging van het actieplan waren de verschillende stakeholders het er namelijk minstens over eens dat (a) type-I labels voor producten en (b) internationale (sociale) normen aanvaard kunnen worden als volwaardige bronnen voor duurzame criteria.

Meer informatie over de gebruikte methodologie staat op de website www.gidsvoorduurzameaankopen.be. Het basisschema van de geactualiseerde methodologie bestond uit (1) het in kaart brengen van een 250-tal producten en diensten waarvoor er type-1 labels bestonden in Europa en in de buurlanden van België, (2) het in kaart brengen van internationaal erkende sociale criteria (ethische en eerlijke handel) en hiervoor een geschikte juridische formulering zoeken en (3) het maximaal integreren van de criteria die door de Europese Commissie werden ontwikkeld in het

kader van haar beleid rond groene overheidsopdrachten.

In de zomer van 2009 waren er fiches voor 70 producten en diensten op de online gids beschikbaar en dit in drie talen. De selectie van de producten en diensten was gebaseerd op een dringende noodzaak om de verouderde criteria van de gids en de verwijzingen hiernaar in de omzendbrief P&O/DO/1 zo veel mogelijk aan te passen. Daarnaast werden de criteria van de Europese toolkit (het Europees instrument voor duurzame aankopen) geïntegreerd. De criteria in deze fiches zijn vooral relevant in het kader van het Europese en de nationale milieulabels, evenals sociale normen.

Daarom voorziet het actieplan een continu overleg met de stakeholders betreffende de beschikbaarheid van duurzame producten en diensten op de Belgische markt. In de tweede helft van 2009 startte de POD DO een bevraging van de verschillende maatschappelijke groepen over de criteria van de gids. De resultaten worden verwacht begin 2010. De ICDO-CCIM werkgroep zal zich verder buigen over de verwerking van deze resultaten. Daarnaast maakte de POD DO middelen vrij voor een marktonderzoek. Dit dient kwantitatieve gegevens aan te brengen m.b.t. de beschikbaarheid van producten en diensten die aan (een deel van) de criteria van de gids voldoen. De resultaten van dit onderzoek worden verwacht tegen midden 2010.

De Gids voor Duurzame Aankopen is online consulteerbaar op www.gidsvoorduurzameaankopen.be.

Actie 2.3. Verzekeren van de integratie van ethisch/sociale aspecten in overheidsopdrachten.

Voor de uitvoering van deze actie wacht de ICDO-CCIM werkgroep op de resultaten van het Vlaamse departement Werk waar een studie m.b.t. dit thema opgestart wordt en vermoedelijk tegen 2010 wordt afgewerkt.

Actie 3.1. Monitoring: cellen duurzame ontwikkeling en **actie 4.3.** cellen duurzame ontwikkeling en de EMAS verplichting

De PODDO is in de herfst van 2009 gestart met de organisatie van een seminarie voor de federale aankopers. Hier zal bekeken worden hoe de EMAS-coördinatoren en de cellen duurzame ontwikkeling kunnen ondersteunen bij de integratie van milieu- en sociale criteria in overheidsopdrachten. Het seminarie zal begin 2010 plaatsvinden.

Actie 3.3. Informatieoverdracht bewerkstelligen via het Netwerkoverleg ABA/FOR^[1] van de federale overheidsaankopers

De POD DO vraagt geregeld aan de voorzitter van het Netwerkoverleg om specifieke thema's rond duurzame overheidsopdrachten te bespreken. In 2009 kwamen o.a. volgende onderwerpen aan bod: het (ontwerp) federaal actieplan, de werking van de gidsvoorduurzameaankopen, een bestek (groene) elektriciteit en een bestek (duurzame) koffie.

Actie 4.2. De activiteiten van de ICDO-CCIM werkgroep duurzame overheidsopdrachten

Tijdens de werkgroepvergaderingen in 2009 kwamen in hoofdzaak volgende onderwerpen aan bod: het (ontwerp) van federaal actieplan, de uitwisseling met de gewesten en de opvolging van het internationale beleid inzake duurzame overheidsopdrachten.

Actie 5.1. Een betere integratie in en een grotere deelname aan Europese en internationale initiatieven/evenementen/werkgroepen verzekeren

De ICDO-CCIM werkgroep duurzame overheidsopdrachten controleert en coördineert de Belgische deelname.

Verschillende vertegenwoordigers van het federale niveau en de gewesten namen deel aan een vierdaags initiatief rond groene overheidsopdrachten georganiseerd door ICLEI, Local Governments for Sustainability in Reykjavik.

Verder werd er ook deel genomen aan enkele vergaderingen omtrent groene en duurzame overheidsopdrachten in het kader van het Zweeds

voorzitterschap.

Verslagen van deze vergaderingen zijn verkrijgbaar bij de POD DO.

Actie 5.2. Samenwerking met de gewesten

Het federaal actieplan stelt voor dat de ICDO-CCIM werkgroep fungeert als de draaischijf voor informatie op het nationale vlak rond duurzame overheidsopdrachten. De initiatieven hierrond die door de verschillende overheidsniveaus worden uitgevoerd worden voorgesteld en besproken.

Verder is er zowel vanuit verschillende adviezen van het middenveld als vanuit de regionale en federale overheidsdiensten de vraag naar een coherente invulling van een nationaal kader rond duurzame overheidsopdrachten. Daartoe heeft de Intergouvernementele Werkgroep Duurzame Ontwikkeling (het nationaal politiek orgaan rond duurzame ontwikkeling) op haar vergadering van 9 november 2009 het thema 'duurzame overheidsopdrachten' gemarkeerd als één van de prioritaire actieterreinen voor samenwerking tussen de gewesten en het federale niveau. De voorzitter vroeg aan de ICDO-CCIM werkgroep duurzame overheidsopdrachten om concrete samenwerkingsinitiatieven tussen de regio's en het federale niveau op te lijsten. De eerste gesprekken rond de opmaak van een gemeenschappelijke nota zullen begin 2010 plaatsvinden.

Actie 5.3. De dialoog stimuleren/verbeteren tussen bedrijven, KMO's en zelfstandigen, verenigingen, NGO's, vakbonden en andere stakeholders.

In het kader van de ontwikkeling van de Gids voor Duurzame Aankopen werd een raadpleging georganiseerd voor de verschillende maatschappelijke groepen over de criteria van de Gids (zie uitvoering van actie 1.1).

4) Andere initiatieven betreffende duurzame overheidsopdrachten

Het Waals Gewest heeft in 2009 drie omzendbrieven uitgebracht i.v.m. duurzame overheidsopdrachten. Het betreft:

[1] ABA staat voor Cel Aankoopbeleid en advies van de FOD P&O en FOR staat voor Federale opdrachtcentrale van de FOD Kanselarij van de Eerste Minister

- de omzendbrief van 23 april 2009 betreffende de invasieve exotische soorten (BS 26 mei 2009);
- de omzendbrief van 23 april 2009 betreffende het gebruik van milieuvriendelijke smeermiddelen in de hydraulische installaties van de waterlopen in het Waalse Gewest (BS 13 mei 2009);
- de omzendbrief van 3 juni 2009 van de Waalse Regering voor de aankoop van kopieer- of drukpapier (BS 22 juni 2009).

Daarnaast werd er in het Waals Gewest gewerkt aan een ontwerp van omzendbrief rond voertuigen en aan een ontwerp van decreet betreffende de integratie van sociale en milieucriteria in overheidsopdrachten.

Voor meer info zie www.ejustice.just.fgov.be.

De Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest keurde op 5 februari 2009 een omzendbrief goed betreffende de opname van ecologische criteria en duurzame ontwikkelingscriteria in de overheidsopdrachten voor leveringen en diensten. Het reglement betref een wijziging van de ministeriële rondzendbrief van 8 juli 1993.

Voor meer info zie www.leefmilieubrussel.be.

Ten slotte keurde de Vlaamse Regering op 5 juni 2009 het Vlaams actieplan duurzame overheidsopdrachten 2009-2011 goed. Het actieplan koppelt concrete acties aan enkele krachtlijnen die reeds eerder door de Vlaamse Regering werden vastgelegd.

Voor meer info: zie www.duurzameontwikkeling.be.

Ook in het najaar van 2009 was er heel wat Europese aandacht voor groene en duurzame overheidsopdrachten in het kader van het Zweeds voorzitterschap. Het betreft:

- 25 november 2009: een vergadering tussen de

7 frontrunners GPP in Europa; Stockholm

- 26 november 2009: GPP Conferentie; Stockholm
- 27 november 2009: EU Commissie-experten vergadering; Stockholm

Een verslag werd opgemaakt en is verkrijgbaar bij de POD DO.

In 2009 heeft de Europese Commissie verschillende initiatieven aangekondigd voor de komende jaren rond het thema groene en duurzame overheidsopdrachten. De ICDO-CCIM werkgroep controleert en coördineert de Belgische deelname aan de projecten op Europees niveau. Het gaat over de volgende initiatieven:

- de onderschrijving van de EU-toolkit basiscriteria voor overheidsopdrachten door de Europese lidstaten;
- de monitoring van het gebruik van deze basiscriteria in de lidstaten;
- capacity building* in 20 lidstaten via ILO/ITC training-programma;
- studie over de methodologieën m.b.t. duurzame-criteria-setting in 7 frontrunners, België, Frankrijk en een 10e lidstaat;
- criteriaontwikkeling in de Europese Toolkit voor 10 nieuwe productgroepen;
- het opstellen van een discussiedocument over toekomstige GPP-criteriumsetting;
- de installatie van een Europese helpdesk GPP;
- het opstellen van een draft paper betreffende *Eco-innovation and GPP*;
- mogelijk een nieuwe mededeling over GPP.

2.3.2. Werkgroep Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen/ Maatschappelijk Verantwoord Investeren

De werkgroep heeft in 2009 een vooruitgangsverslag opgemaakt met betrekking tot de uitvoering van de acties zoals deze in het federaal actieplan MVO (Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen) eind 2006 werden goedgekeurd. Na bespreking binnen de werkgroep, werd het vooruitgangsverslag door de plenaire vergadering van de ICDO in maart 2009 goedgekeurd en opgenomen als bijlage aan het jaarverlag 2008.

Op basis van dit vooruitgangsverslag werd vervolgens een stakeholderoverleg voorbereid. Dit stakeholderoverleg kaderde ook in uitvoering van actie 8 van het actieplan MVO, namelijk het verder zetten van de multi-stakeholderdialoog. De POD Duurzame Ontwikkeling nam de organisatie van het overleg op zich, stelde een programma op en bepaalde de doelstellingen die werden besproken in de werkgroep MVO/MVI (Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen/Maatschappelijk Verantwoord Investeren).

De doelstellingen van het overleg waren dubbel. Enerzijds het terugkoppelen van de voorlopige resultaten van de uitvoering van het actieplan MVO. Anderzijds het bevragen van de stakeholders hoe zij de verdere invulling van MVO op federaal vlak zagen.

- Er werd hen aldus gevraagd aan te geven in welke mate zij de acties uit het actieplan die nog niet, of nog niet volledig werden uitgevoerd, verder uitgevoerd wensten te zien.
- Ook werd hen gevraagd aan te geven welke (nieuwe) acties/initiatieven zij in de toekomst wenselijk achten.

Het stakeholderoverleg vond plaats op 12 november 2009. Voor het stakeholderoverleg werd een beperkte en selecte groep organisaties uitgenodigd. Het betrof organisaties die in het verleden reeds betrokken waren in het kader van de consultatie rond het referentiekader en het actieplan

MVO, alsook de leden van Kauri (zowel ondernemingen, ngo's als experts) en de leden van Business & Society (een organisatie van ondernemingen actief rond MVO).

Er werd gekozen het overleg te organiseren overeenkomstig de werkzaamheden in het kader van ISO 26000^[1] waarbij verschillende stakeholdergroepen samen zoeken naar een consensus, zowel binnen de eigen stakeholdergroep, als met de andere stakeholdergroepen. Aan het stakeholderoverleg namen 88 organisaties deel, waarbij vooral een sterke vertegenwoordiging van ondernemingen opviel. Er werd een website www.poddo.be^[2] ontwikkeld voor dit stakeholderoverleg. Op deze website konden alle ingeschreven deelnemers de belangrijkste documenten ter voorbereiding van dit overleg vinden. Het ging hier ondermeer over het referentiekader, het actieplan en het vooruitgangsverslag. Ook werden de resultaten van een aantal onderzoeken die uitvoering gaven aan een aantal acties uit het actieplan en de laatste versie van ISO 26000 ter beschikking gesteld.

Het overleg werd georganiseerd rond 4 thema's: MVO in de overheid; maatschappelijk verantwoord investeren; de internationale dimensie van MVO en de betrokkenheid en de engagementen van stakeholders. Het eindverslag van het overleg staat op de website van de POD DO.

Op basis van de resultaten van het stakeholderoverleg zal de werkgroep MVO/MVI in 2010 een actualisering van het actieplan MVO/MVI voorstellen en zullen een aantal nieuwe acties naar voor worden geschoven.

[1] ISO 26000 is een nieuwe ISO-standaard in ontwikkeling die organisaties wil bijstaan in het opnemen en concretiseren van hun maatschappelijke verantwoordelijkheid. De standaard richt zich op alle organisaties (en dus niet enkel op ondernemingen) en wordt gezamenlijk opgesteld door vertegenwoordigers van de 6 verschillende stakeholdergroepen uit een groot aantal landen. De nieuwe standaard bevindt zich momenteel

[2] Home > CSR-Forum

2.3.3. Werkgroep Duurzame organisatie van het Belgische Voorzitterschap van de EU

1) Context

Vanaf 1 juli tot en met 31 december 2010 zal België het voorzitterschap van de Europese Unie waarnemen. Als voorzittende lidstaat heeft ons land, naast belangrijke inhoudelijke taken, de verantwoordelijkheid over de praktische organisatie van verschillende evenementen. Deze evenementen hebben een impact op het leefmilieu; de deelnemers moeten zich verplaatsen naar de meeting, de verwarming/koeling van de locaties, de catering, ... Door het verduurzamen van de organisatie van evenementen kunnen we niet alleen de negatieve milieu-impact minimaliseren, maar tegelijkertijd ook onze lokale gemeenschap economisch en sociaal laten meegenieten.

Door te kiezen voor een duurzame organisatie van dit voorzitterschap plaatst België zich in het rijtje van voorgaande organisatoren zoals Frankrijk (2008) en Oostenrijk (2006) die al aandacht hadden voor de ecologische impact van hun voorzitterschap.

België wil de focus uitbreiden van een ecologische naar een duurzame benadering, met naast aandacht voor leefmilieuaspecten ook aandacht voor de sociale en de economische context.

Op 27 maart 2009 keurde de federale Minister-raad een voorstel goed om bij de organisatie van het voorzitterschap zoveel mogelijk rekening te houden met de criteria van duurzame ontwikkeling. Op 29 april 2009 werd dit voorstel eveneens goedgekeurd door het Overlegcomité, waarin de gemeenschappen en gewesten vertegenwoordigd zijn.

Daarop werd binnen de ICDO een werkgroep opgericht, samengesteld uit ambtenaren van het federale niveau en de gefedereerde entiteiten, met de bedoeling aanbevelingen te formuleren over de duurzame organisatie van het EU-voorzitterschap aan de Follow-upgroep.

2) Instrumenten voor een duurzame organisatie

LOp 26 mei 2009 presenteerde de werkgroep haar voorstel tot strategie aan de Follow-upgroep. Deze strategie stelde vier instrumenten voor: een charter, een handleiding met checklist, een register en een evaluatierapport.

De ICDO werkgroep vroeg tenslotte om een voorwaarde tot een duurzame organisatie van evenementen op te nemen in de selectiecriteria van de evenementen die in aanmerking zouden komen voor het voorzitterschaplogo.

Een instrument dat de ICDO werkgroep voorstelt, is een raadpleegbaar 'register', waarin de evenementen die in het kader van het Voorzitterschap worden georganiseerd en die rekening houden met het charter zouden worden opgenomen. Dit register biedt de mogelijkheid om concrete engagementen weer te geven. Een dergelijk register kan bovendien een evaluatie-instrument zijn van de duurzame organisatie van het voorzitterschap: hoeveel organisaties hebben deelgenomen, welke maatregelen hebben zij genomen, welke engagementen hebben ze ingevuld, wat waren de behaalde resultaten, ...

Behalve op het register, reageerde de Follow-upgroep belast met de voorbereiding van en het toezicht op het Belgische voorzitterschap positief op de gedane voorstellen.

De follow-upgroep heeft op 17 juli en 9 oktober 2009 3 instrumenten goedgekeurd, namelijk een handvest, een handleiding en een *check list*.

Aan de criteria voor de toekenning van het label van het Belgisch Voorzitterschap werd toegevoegd: *"De Belgische organisatoren verbinden zich ertoe om tijdens het voorzitterschap rekening te houden met de criteria voor duurzame ontwikkeling die terug te vinden zijn in het Charter en in de Gids voor goede praktijken."*

Het handvest bevat richtlijnen voor een duurzame organisatie van de evenementen. Door dat handvest te ondertekenen engageert de organisator zich om rekening te houden met duurzaamheid bij de organisatie van zijn evenement. De

organisator van evenementen die het voorzitterschapslabel krijgt toegewezen, zal het handvest dienen na te leven.

De handleiding wil een leidraad zijn bij de organisatie van evenementen in het kader van het Belgische voorzitterschap in 2010. Ze is opgedeeld in 7 thema's: locatie, mobiliteit, catering, communicatie, materialen, side events en evaluatie. Per thema werden een aantal punten uitgewerkt en aanbevelingen verstrekt.

De checklist, die de duurzaamheid van een evenement ex-ante en ex-post evalueert, is bij de handleiding en het handvest gevoegd. Het is een handig instrument voor de organisator waarmee hij snel kan overlopen of zijn evenement als duurzaam beschouwd kan worden. Een evenement mag als duurzaam beschouwd worden als het een minimumscore van 60% behaalt op de vragen uit de controlelijst. De ICDO-werkgroep wou verder gaan dan een evaluatie per evenement. Het is de bedoeling dat over het Voorzitterschap in zijn geheel een duurzaamheidsrapport verschijnt. Daarnaast is het sensibilisatieaspect van een dergelijk rapport of van de resultaten naar de deelnemers van evenementen van het voorzitterschap toe niet te onderschatten.

De handleiding en de checklist zijn consulterbaar op de website van de POD DO, www.poddo.be.

De POD DO engageerde zich ook om op basis van deze instrumenten de gedane inspanningen voor een duurzame organisatie te evalueren.

Naar de berekening van een CO₂ voetafdruk?

De follow-up groep van 9 oktober heeft zijn akkoord gegeven voor een (facultatieve en niet verplichte) hyperlink tussen de pagina van de checklist en een CO₂-calculator. Met deze CO₂-calculator kunnen de organisatoren gemakkelijk hun CO₂-balans berekenen.

Verder werd er van gedachten gewisseld over de mogelijkheid compensaties te verkrijgen op ba-

sis van een CO₂-balans voor het gehele Belgisch Voorzitterschap, naar het voorbeeld van het Franse Voorzitterschap. De meningen zijn verdeeld over dit punt.

De Ministerraad van 13 november 2009 heeft het algemeen kader voor de verdeling van het budget van het Voorzitterschap tussen FOD's-POD's goedgekeurd. In dit kader werd een provisie van 218.529 € voor de PODDO ingeschreven facultatieve evenementen. Er werd echter nog geen politieke beslissing genomen over het gebruik van deze provisie.

2.3.4. Werkgroep “EU- SDS-evaluatie”

1) Context

Duurzame ontwikkeling is vastgelegd als overkoepelende langetermijndoelstelling van de EU. De strategie voor duurzame ontwikkeling van de Europese Unie (EU-SDS) vormt het kader voor een langetermijnvisie waarin de centrale doelstellingen van duurzame ontwikkeling – milieubescherming, economische welvaart, sociale cohesie en wereldwijde verantwoordelijkheid – op een evenwichtige en onderling ondersteunende manier nagestreefd kunnen worden.

Bij de herziening van de EU-SDS in 2006 werd bepaald dat de voortgang en prioriteiten van de strategie door de Europese Raad van december geëvalueerd zou worden op basis van een tweemaaljaarlijks verslag van de Commissie. Dit gebeurde een eerste keer in december 2007 en stond opnieuw op de agenda van de Europese Raad van december 2009.

Het verslag van de Commissie (COM(2009)400) werd gepubliceerd op 24 juli 2009. De daaropvolgende maanden werd de EU-SDS evaluatie verder voorbereid onder impuls van het Zweedse Voorzitterschap. Belangrijk hierbij was ondermeer de reeks van “Friends of the Presidency” vergaderingen voor overleg tussen de lidstaten (15 en 29 september; 3 en 26 november) met betrekking tot het EU-SDS-rapport opgesteld door het Zweeds voorzitterschap.

Met het oog op een coherente Belgische positie tijdens het verloop van het EU-SDS evaluatieproces werd tijdens de plenaire ICDO vergadering van 2 oktober 2009 beslist tot oprichting van een ICDO-CCIM werkgroep EU-SDS, waarin de verschillende federale en regionale administraties vertegenwoordigd zijn. Deze administratieve werkgroep vormt een eerste schakel in het proces om te komen tot de uiteindelijke formele Belgische positie die bepaald wordt via de DGE^[1]-coördinatie.

2) Belgische reactie op EU-SDS

Concreet formuleert de ICDO-CCIM werkgroep EU-SDS op 6 november 2009 de eerste reactie op het EU-SDS rapport van het Zweedse Voorzitterschap. Deze reactie wordt nadien gebruikt als insteek bij verdere besprekingen binnen de intergouvernementele werkgroep bestaande uit de vertegenwoordigers van de ministers bevoegd voor duurzame ontwikkeling (IGWG) (9 november) en bij de bespreking van de DGE ad hoc (20 november).

De belangrijkste elementen voorgesteld door de ICDO-CCIM werkgroep EU-SDS waren:

- Niet wachten tot 2011 om een beslissing te nemen over het tijdstip voor een omvattende herziening van de EU-SDS, maar dit proces zo snel mogelijk in gang zetten;
- Benadrukken van het overkoepelende karakter van de EU-SDS als oriënterende strategie met langetermijnvisie (2050);
- Benadrukken van coherentie en synergie tussen de EU-SDS en de andere sectorspecifieke strategieën, in het bijzonder de EU-2020 strategie;
- Aanscherpen van governance en monitoring van de EU-SDS, in het bijzonder met betrekking tot indicatoren;
- Benadrukken van het transversale en cross-sectorale karakter van de verschillende aspecten en thema's (key challenges) van de

EU-SDS, waarbij duurzame productie en consumptie wordt beschouwd als prioriteit.

Het definitieve EU-SDS rapport van het Zweedse Voorzitterschap werd aan de Europese Raad voorgelegd, maar de conclusies van de Raad zelf inzake EU-SDS blijven vrij algemeen. Duurzame ontwikkeling blijft wel een van de fundamentele doelstellingen van de Europese Unie, waarbij ook aangegeven wordt dat EU-SDS zal blijven dienen als langetermijnvisie en als overkoepelend beleidskader voor alle beleidsmaatregelen en strategieën van de Unie. Er wordt eveneens gewezen op de noodzaak om duidelijker verbanden te leggen met de toekomstige EU-2020 strategie, maar er wordt geen uitspraak gedaan over het tijdstip van een omvattende herziening van de EU-SDS.

2.3.5. Werkgroep “Prospectieve studie van de elektriciteitsbevoorrading”

De ICDO moet ter advies worden geraadpleegd bij het opstellen van het indicatief Programma voor de elektriciteitsproductiemiddelen. Deze procedure is voorzien door de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt (Belgisch Staatsblad van 11 mei 1999) gewijzigd door de wet van 1 juni 2005. De titel is trouwens gewijzigd en is Prospectieve studie van de elektriciteitsbevoorrading geworden, hierna “studie” genoemd.

Artikel 3 van de wet van 1 juni bevat de volgende bepalingen: “de prospectieve studie wordt opgesteld door de Algemene Directie Energie in samenwerking met het Planbureau en na raadpleging van de netwerkbeheerder en van de Interdepartementale Commissie voor Duurzame Ontwikkeling”. Het advies van de ICDO moet binnen de 90 dagen of ten laatste tegen 9 april 2009 worden voorgelegd.

Sinds het laatste advies dat in 2002 door de ICDO werd uitgebracht, is het uitwerkingskader van een studieproject gewijzigd: het is niet meer de CREG (Commissie voor de Regulering van de Elek-

[1] De Directie-Generaal Europese Zaken en Coördinatie (DGE) van FOD Buitenlandse Zaken staat in voor de voorbereiding, bepaling, vertegenwoordiging, behartiging en opvolging van het Belgische Europa-beleid.

tricititeit en het Gas) die het indicatief plan voorbereidt maar een federale overheidsdienst en het Federaal Planbureau die beide lid zijn van de ICDO. Er kan dus niet meer gerekend worden op de experts van de administratie omdat zij nu zelf de opstellers van het studieproject zijn. De ICDO kan dus geen echte toegevoegde waarde meer hebben als expert in het domein, maar wel via haar interdepartementale rol en haar aanpak op het gebied van duurzame ontwikkeling.

De ICDO heeft daarom op 6 februari besloten de coördinatoren van de cellen duurzame ontwikkeling samen te brengen om een adviesvoorstel uit te werken.

Om dit advies uit te werken, stelde Hadelin de Beer, toenmalig secretaris van de ICDO begin 2009, voor om het advies op twee specifieke hoofdlijnen voor te bereiden. De eerste lijn betreft de interdepartementale rol en de bijdrage van elke federale overheidsdienst in zijn bevoegdheidsdomein(en), de tweede lijn betreft de aanpak op het vlak van duurzame ontwikkeling en de wens om het studieproject te onderzoeken door middel van de quick scan van de DOEB.

Aangezien er diverse opmerkingen werden gemaakt over het gebruik van de quick scan voor de opstelling van het advies, werd er verduidelijkt dat het ging om een werkkader en dat het advies deze structuur niet zou volgen. Maar het secretariaat van de ICDO maakte een ontwerp van advies op basis van de impact beschreven in de DOEB-methode, waardoor op die manier de structuur van een “quick scan” gevolgd werd. Dit ontwerp kon aangevuld worden door de verschillende overheidsdiensten die de mogelijkheid hadden om opmerkingen te formuleren over andere thema's dan deze die in de “quick scan” werden voorgesteld. Dit document werd daarna in een ad hoc werkgroep besproken die voornamelijk bestond uit de coördinatoren van de cellen duurzame ontwikkeling die op 2 en 10 maart vergaderde. Daarna amendeerde een werkgroep, waarin een beroep werd gedaan op de leden van de ICDO, dit ontwerp tijdens een vergadering die op 26 maart werd gehouden. Het advies werd uiteindelijk besproken en in voltallige zitting goedgekeurd op 26 april 2009.

Dit advies kan op de site van de ICDO (www.icdo.be) geraadpleegd worden.

---

3. De voorbeeldrol van de overheid

3.1. De cellen duurzame ontwikkeling

Het koninklijk besluit van 22 september 2004 houdende de oprichting van cellen duurzame ontwikkeling in de federale overheidsdiensten, de programmatorische federale overheidsdiensten en het Ministerie van Landsverdediging, beschrijft nauwkeurig de opdrachten en de samenstelling van de cellen duurzame ontwikkeling. Ze krijgen twee hoofdopdrachten toebedeeld. Enerzijds hebben zij als doel de federale overheidsdiensten te betrekken bij de voorbereiding en de opvolging van het duurzame-ontwikkelingsbeleid via de opvolging en de uitvoering van het lopende federaal plan inzake duurzame ontwikkeling en van de DOEB (duurzame-ontwikkelingseffectbeoordeling of duurzaamheidstest). Anderzijds zorgt de oprichting van de cellen binnen elke overheid voor een betere samenwerking tussen de overheidsdiensten op het vlak van duurzame ontwikkeling.

In 2009 analyseerde een masterverhandeling^[1], uitgewerkt op basis van vragenlijsten en interviews, de organisatievormen van de cellen duurzame ontwikkeling. Tegelijk zou deze studie leermethodes binnen de overheidsdiensten voorstellen. Vijf jaar na de oprichting nemen de cellen talrijke vormen aan. Hun werking verschilt inderdaad zowel in de verwezenlijking van hun opdrachten als in hun organisatiewijze. Hoe kunnen ze na vijf jaar hun ervaringen bundelen om verder te evolueren?

Uit de interviews blijkt dat de uitwisseling van kennis een terugkerende behoefte is. De uitwisselingsplatformen lijken geschikt om hieraan te beantwoorden. De coördinatiestructuren die door de ICDO en de POD DO werden opgezet, met name de thematische werkgroepen, zijn voorbeelden van platformen die de cellen de mogelijkheid bieden om hun standpunten uit te wisselen

[1] Deze masterverhandeling werd geschreven door Alessandra Kegeleirs, studente aan de Université libre de Bruxelles (IGÉAT), met de titel «*Institutionnalisation et apprentissage du développement durable au sein des administrations fédérales belges : le cas des cellules DD*».

en met elkaar te confronteren. Deze omstandigheden die het maatschappelijk leerproces en dus het aanleren van nieuwe normen en concepten bevorderen, stimuleren de veranderingen die, als ze plaatsvinden, bijdragen tot het institutionaliseren van duurzame ontwikkeling.

Voor meer informatie over de verschillende cellen duurzame ontwikkeling kunt u [deel 3](#) van dit verslag raadplegen.

Coördinatievergaderingen van de cellen duurzame ontwikkeling

De coördinatievergaderingen van de cellen duurzame ontwikkeling zorgen er eveneens voor dat de cellen informatie en ervaringen kunnen uitwisselen. In 2009 vergaderden de coördinatoren van de cellen duurzame ontwikkeling op 3 juni en op 28 oktober.

Op de eerste vergadering werden de volgende onderwerpen besproken: het syntheseproject van de verwezenlijkingen van de verschillende federale overheidsdiensten in het kader van het tweede Federale plan inzake duurzame ontwikkeling, het wetsontwerp tot wijziging van de wet op de coördinatie van het federale duurzame-ontwikkelingsbeleid en de verhandeling over de cellen Duurzame Ontwikkeling.

De tweede coördinatievergadering heeft zich hoofdzakelijk gebogen over de functies en de opdrachten van de cellen duurzame ontwikkeling. De coördinatoren van de cellen van de FOD Justitie en de FOD Mobiliteit en Vervoer zijn hun cel en hun werking komen voorstellen.

3.2. Duurzaamheidstest

De Ministerraad van 19 januari 2007 heeft het voorstel dat werd ingediend door de toenmalige Staatssecretaris voor Duurzame Ontwikkeling, Els van Weert, met betrekking tot de invoering van een “duurzaamheidstest” goedgekeurd. De toepassing van de duurzaamheidstest is op 15 maart 2007 gestart.

Sindsdien heeft de regering de duurzaamheidstest, DOEB, altijd als één van de 10 noodzakelijke voorwaarden gesteld om een dossier bij de Ministerraad in te dienen.

Dit betekent dat elk dossier dat aan de Ministerraad wordt voorgelegd, vergezeld moet zijn:

- van een vermelding van vrijstelling: het dossier valt onder de vrijstellingsclausules en is van een duurzaamheidstest vrijgesteld;
- of van een B-formulier: het dossier is vrijgesteld van een uitgebreide duurzaamheidstest omdat na een snelle analyse, quick scan genoemd, bleek dat de genomen maatregel geen grote impact zou kunnen uitoefenen op sociaal, economisch of ecologisch gebied;
- of van een C-formulier: het dossier bevat de resultaten van een uitgebreide duurzaamheidstest.

De details van het verloop van de testen worden op de website van de POD DO www.poddo.be duidelijk omschreven.

In 2009 werden er onder de regering-Van Rompuy (van 16 januari 2009 tot 17 juli 2009) 778 dossiers ingediend bij de Ministerraad en werden er 102 dossiers aan een analyse met het vereenvoudigde formulier (quick scan) onderworpen. Onder de regering-Leterme II (van 27 november 2009 tot 17 december 2009) werden er 211 dossiers bij de Ministerraad ingediend en werden er 24 dossiers aan een analyse met het vereenvoudigde formulier (quick scan) onderworpen en werden de overige dossiers vrijgesteld.

Gelijktijdig organiseerde de POD Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding en Sociale Economie op 2 september 2009 een ronde tafel van experts over het aspect armoede binnen de DOEB-test. De heer Julien Van Geertsom, voorzitter van de POD Maatschappelijke Integratie, zat deze voor en vond plaats op vraag van de toenmalige Staatssecretaris voor Maatschappelijke Integratie en Armoedebestrijding, Jean-Marc Delizée. Ze vestigde de aandacht op verschillende richtlijnen voor een goede impactanalyse. Deze richtlijnen gaan over de deelname, de transpa-

rantie, de bewijsniveaus, het inclusieve karakter van het armoedebeleid, de kwaliteitscontrole en de indicatoren.

Voor meer informatie kunt u de website van de POD Maatschappelijke Integratie www.mi-is.be bezoeken.

3.3. Milieuzorg in de federale overheidsdiensten

3.3.1. EMAS

Al in 2000 drukte de Regering de wens uit dat de overheidsdiensten bij het uitoefenen van hun activiteiten een krachtadig milieuzorgbeleid zouden voeren. Het federaal plan inzake duurzame ontwikkeling 2000-2004 voorzag er inderdaad in dat de federale overheidsdiensten over een gecertificeerd intern milieuzorgsysteem zouden beschikken, aannemen of een federaal charter zouden ondertekenen. Als gevolg van de beslissing van de Ministerraad van 20 juli 2005, bevestigd op 14 juli 2006, moeten de FOD's en de POD's de nodige stappen ondernemen om over een milieuzorgsysteem te beschikken dat in overeenstemming is met de Europese EMAS-verordening (Eco-Management and Audit Scheme). Deze verplichting werd op twee Ministerraden in 2009 bevestigd. Hierover wordt ook elk semester aan de Ministerraad gerapporteerd. Andere federale overheidsinstellingen kozen ervoor om zich hierbij aan te sluiten.

We herinneren eraan dat er tussen 2006 en 2008 acht federale overheidsdiensten de EMAS-registratie behaalden. 2009 was geen goed jaar voor de EMAS-registraties: één enkele instelling, de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg, slaagde met succes voor de externe audit.

De evaluatie van "EMAS in de federale overheid", die de POD Duurzame Ontwikkeling in 2009 heeft uitgevoerd, zorgde ervoor dat de hinderpalen waarop de overheidsdiensten stoten, worden

blootgelegd. Hier worden ze in enkele thema's samengevat:

1. Moeilijkheden die de EMAS-coördinatoren ondervinden

- Vaak krijgen de personen die voor het EMAS-project instaan dit dossier bovenop hun andere dossiers en kunnen ze er maar weinig tijd aan besteden.
- De personeelswijzigingen tijdens de uitvoering ervan of na de EMAS-registratie zorgen ervoor dat het project wordt opgegeven of minder goed wordt opgevolgd, vooral indien er één enkele persoon met EMAS belast is.

2. Moeilijkheden bij het management

- Dit beschouwt EMAS niet altijd als een prioriteit en maakt bijgevolg niet de nodige tijd vrij om dit project te voltooien.

3. Moeilijkheden met betrekking tot de gebouwen

- Huurder of gebruiker zijn van een gebouw of van een gedeelte van een gebouw bemoeilijkt de toegang tot bepaalde noodzakelijke informatie en verhindert de controle van een bepaald verbruik (energie, water) aangezien er geen afzonderlijke meters zijn voor elke gebruiker van het gebouw.
- Wanneer de gebruikers van een gebouw niet allemaal deel uit maken van een EMAS-project, dan verzwakt dit de inspanningen van de instellingen die er zich toe verbonden hebben om hun milieuprestaties te verbeteren.
- De beheerders van het gebouw zijn jammer genoeg vaak niet goed op de hoogte van de eisen van een milieuzorgsysteem zoals EMAS en reageren onverschillig of wantrouwend.
- Door de herhaaldelijke verhuizingen van bepaalde instellingen moet een groot deel van het werk dat door EMAS wordt opgelegd worden overgedaan.

4. Moeilijkheden die te maken hebben met het gekozen milieuzorgsysteem

- De tijd en de energie nodig voor de voltooiing van het project werden onderschat, de termijnen die door de POD DO werden vastgelegd bleken in meerdere gevallen weinig realistisch.
- Het EMAS-reglement is log en weinig aangepast aan kleine instellingen.

Door deze evaluatie konden ook de succesfactoren beter worden begrepen:

- de oprichting van een EMAS-ploeg;
- de motivatie, de stabiliteit van deze ploeg (of van de persoon die met het dossier belast is) die over de nodige tijd beschikt om dit project te verwezenlijken;
- tussenpersonen in andere diensten (logistiek, communicatie, enz.);
- de steun van de hiërarchie;
- de actieve deelname van het personeel van de instelling;
- een goede verstandhouding tussen de beheerder van het gebouw en de gebruiker(s) ervan.

Op basis van deze vaststellingen herinnerde de Ministerraad aan de beslissing van 2005 waarbij aan alle FOD's gevraagd werd om een EMAS-registratie te behalen en vroeg ze een halfjaarlijks verslag over de vooruitgang in dit dossier. 2010 werd als einddatum vastgelegd om de EMAS-registratie te behalen voor de instellingen die er al verschillende jaren mee bezig zijn.

Het federale netwerk van milieuzorgcoördinatoren zette zijn tweemaandelijks vergaderingen verder die in 2008 als thema hadden:

- overheidsopdrachten en duurzame aankopen;
- het uitwisselen van concrete voorbeelden inzake milieucommunicatie;

- de bepaling van milieudoelstellingen voor de opdrachten van de federale instellingen;
- de voorstelling van het gemeenschappelijk reglementair register (zie verder);
- de voorstelling van de nieuwe ordonnantie betreffende de bedrijfsvervoerplannen en enkele verwezenlijkingen inzake duurzame mobiliteit binnen de federale overheidsdiensten.

Tegelijk met deze vergaderingen bogen twee werkgroepen zich over specifiekere dossiers:

- de eerste gaf commentaar op algemene communicatiedocumenten van EMAS die door de POD DO werden voorgesteld die ze wijzigde en, nadat ze met de opmerkingen rekening had gehouden, ze aan iedereen ter beschikking stelde;
- de tweede groep werkt aan de samenstelling van een gemeenschappelijk reglementair register dat de overheidsdiensten die EMAS-geregistreerd zijn van een vervelende en repetitieve taak ontlast (EMAS legt immers op dat de milieuwetgeving wordt nageleefd en dat er een register wordt bijgehouden dat alle wettelijke vereisten ter zake bevat: dit register vertoont sterke gelijkenissen bij de verschillende federale instellingen; vandaar het idee om ze in een gemeenschappelijk register samen te brengen dat regelmatig door de POD DO bijgewerkt zal worden).

Het Ministerie van Landsverdediging past de ISO 14001 norm toe i.p.v. de EMAS. Defensie heeft de afgelopen jaren systeemprocedures volgens de ISO 14001 norm opgesteld ter ondersteuning van het milieuzorgsysteem. 15 terreinen van Defensie worden beheerd door middel van een samenwerkingsakkoord gesloten tussen de Europese Commissie, de gewestelijke administraties bevoegd voor natuur en Defensie.

3.3.2. De milieuprestaties van de federale gebouwen

Sinds 2004 stelt de Regie der Gebouwen een computerprogramma met de naam EIS “Environment Information System” ter beschikking van de gebouwenbeheerders van elke FOD en POD. Dit programma is beschikbaar via internet en zorgt voor een betere registratie en beheer van hun verbruik (gas, elektriciteit, stookolie, water). Met dit programma worden al deze verbruiksgegevens gecentraliseerd en samengevat.

In de praktijk verschilt de registratie van het verbruik heel erg van de ene FOD tot de andere. In het algemeen wordt het verbruik van 20% van de tellers manueel door de FOD ingegeven. Sinds eind november 2008 krijgt de Regie automatisch de meeste verbruiksgegevens van de leveranciers.

Het is nog te vroeg om de ontwikkeling van het verbruik van het hele vastgoedpark statistisch weer te geven. Volgend jaar zullen we aan de hand van de meerjarenvergelijking op betrouwbare referentiegebouwen de tendens kunnen aangeven. Meer informatie kunt u lezen in de [bijlage](#). U vindt daarin de beschrijving van de gunstige ontwikkeling van de activiteiten met betrekking tot EIS. De vooruitgang van de inventarisering van de technische installaties van de gebouwen evenals het opnemen van het verbruik zijn ermee verbonden.

Het Ministerie van Landsverdediging heeft een eigen systeem van EIS. Dit controlesysteem geeft de kwartiercommandant van de grote kwartieren de mogelijkheid om het verbruik van gas en elektriciteit op te volgen via intranet en dit per 15 minuten.

3.3.3. De milieuprestaties van de wagens die door de FOD/POD gekocht worden

De aankoop van personenwagens voor de diensten van de Staat en de organisaties van openbaar nut is gereguleerd door omzendbrief 307quinqies van 13 juli 2009, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 3 augustus 2009.

Deze nieuwe versie van de omzendbrief impliceert voor de aankoop van nieuwe wagens dat de diensten erover moeten waken de richtlijnen op het gebied van prijzen en ecoscore evenals de Europese normen op het ogenblik van de aankoop toe te passen. Deze omzendbrief voorziet eveneens een plafonnering van het budget per type voertuig bij de aankoop van nieuwe privévoertuigen.

In het kader van deze overheidsopdrachten zal het toekenningscriterium van de milieuaspecten van de voertuigen een minimumgewicht van 15 % krijgen.

Elk jaar moeten de diensten in de maand januari een overzicht van de voertuigen die in de loop van het vorige kalenderjaar werden aangekocht aan de Inspectie van Financiën of aan de afgevaardigde van de Minister van Begroting overhandigen. Dit overzicht moet eveneens aan de Eerste Minister en aan de Minister belast met Duurzame Ontwikkeling worden toegestuurd. Voor elk voertuig moet het in het contract vermelde maximumaantal kilometers, evenals het werkelijke aantal afgelegde kilometers worden aangegeven.

Het secretariaat van de ICDO won bij de verschillende overheidsdiensten inlichtingen in om er zich van te vergewissen dat de vraag duidelijk was. Blijkt dat er nog vele vragen onbeantwoord blijven vooraleer dit overzicht kan worden doorgestuurd. Daarom stelde het secretariaat van de ICDO een brief op voor de voorzitters van de betrokken diensten om deze vraag toe te lichten.

Alle ontvangen antwoorden staan in de [bijlage](#).

Besluit |

Vooruitzichten 2010

Dit verslag maakt de balans op van de boeiende activiteiten die binnen de verschillende werkgroepen en binnen elke federale overheidsdienst werden gevoerd zoals het verslag van de leden van de ICDO aantoonde. De overheid nam haar voorbeeldrol ter harte en werkte verder aan de perfectionering van haar diensten.

Het jaar 2010 zal voornamelijk besteed worden aan de invulling van de lopende projecten: toepassing en opvolging van de actieplannen MVO, Duurzame Overheidsopdrachten, enz. Er zullen ook drie belangrijke evenementen plaatsvinden.

Eerst en vooral zal, ingevolge de herziening van de coördinatiewet van het federale duurzame-ontwikkelingsbeleid, de ICDO dienst doen als overlegplatform van de federale overheid voor de lancering van de uitwerking van een strategie voor duurzame ontwikkeling op lange termijn.

Aangezien het nieuwe wettelijke kader is vastgelegd, zal het nieuwe Federale Plan voor Duurzame Ontwikkeling voor de komende jaren trouwens een nieuw dynamisme ontwikkelen om de samenwerking tussen de federale overheidsdiensten te versterken. Het systeem van verslaggeving wordt eveneens geëvalueerd om aan de nieuwe wettelijke bepalingen en de verscheidene opeenvolgende omzendbrieven te beantwoorden en de in dit opzicht door de federale overheidsdiensten geleverde inspanningen te rationaliseren.

Ten slotte zal het Belgische Voorzitterschap van de EU de middelen van alle overheidsdiensten mobiliseren. In elk geval zijn we, in het licht van de reeds geleverde inspanningen om de organisatie van het Belgische EU-Vorzitterschap duurzaam te maken, nu reeds tevreden over dit engagement en hopen op veelbelovende gevolgen voor een duurzame ontwikkeling.

BIJLAGEN

Inhoudstafel

Bijlage 1: Samenstelling van de ICDO	2
Bijlage 2: Frequentie van de vergaderingen en aanwezigheden	5
Bijlage 3: Evaluatieverslag over het computerprogramma EIS	8
Bijlage 4: omzendbrief 307quinquies van 13 juli 2009	13
Verklarende woordenlijst	16

Bijlage 1 : Samenstelling van de ICDO

Volgens het koninklijk besluit van 10 december 2009 was de samenstelling van de ICDO als volgt:

Voorzitter:

De heer Paul MAGNETTE,
Minister van Klimaat en Energie, en in zijn afwezigheid:

De heer Cédric VAN DE WALLE,
Vertegenwoordiger van de Minister van Klimaat en Energie.

Vice-Voorzit(s)ter:

De heer Pierre-Jean DELVOYE,
Vertegenwoordiger van de Minister van K.M.O.'s, Zelfstandigen, Landbouw
en Wetenschapsbeleid

De heer Wim SCHAERLAEKENS,
Vertegenwoordiger van de Minister van Ontwikkelingssamenwerking

Secretaris:

Mevrouw Joëlle PICHEL,
Secretariaat van de ICDO, POD Duurzame ontwikkeling.

Leden die de andere leden van de federale regering en van het Federaal Planbureau vertegenwoordigen:

Mevrouw Davine DUJARDIN,
Vertegenwoordigster van de Eerste Minister, belast met de coördinatie van
het migratie-en asielbeleid;

Mevrouw Jihane ANNANE,
Vertegenwoordigster van de Minister van Financiën en Institutionele
Hervormingen;

De heer Pierre DU VILLE,
Vertegenwoordiger van de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid,
belast met sociale integratie;

De heer Sven VANEYCKEN,
Vertegenwoordiger van de Minister van Buitenlandse Zaken en Institutionele
Hervormingen

De heer Nicolas DE COSTER,
Vertegenwoordiger van de Minister van Werk en Gelijke Kansen belast met
migratie- en asielbeleid;

Mevrouw Nele ROOBROUCK,
Vertegenwoordigster van de Minister van Begroting;

De heer Renaud GOSSELIN,
Vertegenwoordiger van de Minister van Pensioenen en Grote Steden;

Mevrouw Leen BOGAERTS,
Vertegenwoordigster van de Minister van Justitie;

De heer Pierre-Jean DELVOYE,
Vertegenwoordiger van de Minister van KMO, Zelfstandigen, Landbouw en
Wetenschapsbeleid;

De heer Tim VAN BELLEGHEM,
Vertegenwoordiger van de Minister van Landsverdediging;

De heer Geert DEWULF,
Vertegenwoordiger van de Minister van Ambtenarenzaken en
Overheidsbedrijven

De heer Filip NAERT,
Vertegenwoordiger van de Minister van Ondernemen en Vereenvoudigen;

De heer Eugene DIMMOCK,
Vertegenwoordiger van de Minister van Binnenlandse Zaken;

De heer Marc ROMAN,
Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor Mobiliteit;

De heer Bert MEULEMANS,
Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor de Coördinatie van de
Fraudebestrijding, toegevoegd aan de Eerste Minister, en Staatssecretaris,
toegevoegd aan de Minister van Justitie;

De heer Emmanuel DEGRÈVE,
Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor Modernisering van de
Federale Overheidsdienst Financiën, de Milieufiscaliteit en de Bestrijding van
de fiscale fraude, toegevoegd aan de Minister van Financiën;

De heer François ROUX,
Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor Europese Zaken,
toegevoegd aan de Minister van Buitenlandse Zaken;

De heer Sébastien BASTAITS,
Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor Begroting, toegevoegd aan
de Minister van Begroting, Staatssecretaris voor Migratie- en asielbeleid,

toegevoegd aan de Minister belast met Migratie- en Asielbeleid, en wat de Coördinatie van het Migratie- en Asielbeleid betreft, toegevoegd aan de Eerste Minister, Staatssecretaris voor Gezinsbeleid, toegevoegd aan de Minister van Werk, en wat de aspecten inzake personen- en familierecht betreft, toegevoegd aan de Minister van Justitie, Staatssecretaris voor de Federale Culturele Instellingen, toegevoegd aan de Eerste Minister;

De heer Bruno LEFEBVRE,
Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor Sociale Zaken, belast met Personen met een handicap, toegevoegd aan de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, belast met Maatschappelijke Integratie;

De heer Mohamed LAHLALI,
Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor Maatschappelijke Integratie en Armoedebestrijding, toegevoegd aan de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, belast met Maatschappelijke Integratie;

Mevrouw Nadine GOUZEE,
Vertegenwoordigster van het Federaal Planbureau.

Bijlage 2 : Frequentie van de vergaderingen en aanwezigheden

In 2009 vergaderde de ICDO 5 maal (op 6 februari, 26 maart, 22 juni, 2 oktober en 11 december)

Aanwezigheden tijdens de plenaire vergaderingen

	06/02/ 2009	26/03/ 2009	22/06/ 2009
Vertegenwoordiger van de Minister van Klimaat en Energie	S	S	S
Vertegenwoordiger van de Minister van KMO, Zelfstandigen, Landbouw en Wetenschapsbeleid	X	X	E
Vertegenwoordiger van de Minister van Buitenlandse Zaken	--	--	S
Vertegenwoordiger van de Minister van Ontwikkelingssamenwerking	X	X	X
Vertegenwoordiger van de Eerste Minister	X	S	E
Vertegenwoordiger van de Minister van Justitie en Institutionele Hervormingen	X	--	S
Vertegenwoordigster van de Minister van Financiën en Institutionele Hervormingen	X	X	E
Vertegenwoordigster van de Minister voor Sociale Integratie, Pensioenen en Grote Steden	--	--	--
Vertegenwoordigster van de Minister van Binnenlandse Zaken	X	S	--
Vertegenwoordiger van de Minister voor Ondernemen en Vereenvoudigen	--	--	E
Vertegenwoordiger van de Minister van Landsverdediging	X	X	E
Vertegenwoordiger van de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid	X	X	E
Vertegenwoordiger van de Minister voor Migratie- en asielbeleid	--	--	--
Vertegenwoordiger van de Minister van Ambtenarenzaken en Overheidsbedrijven	X	X	S
Vertegenwoordiger van de Minister van Werkgelegenheid en Gelijke Kansen	X	X	E
Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor Mobiliteit	S	S	X
Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor de coördinatie van de Fraudebestrijding	--	--	--
Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris toegevoegd aan de Minister van Financiën	S	S	--
Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor Europese Zaken, belast met de voorbereiding van het Europees voorzitterschap,	S	S	S
Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor Armoedebestrijding,	--	--	--
Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor personen met een handicap,	--	--	--
Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor Begroting en Gezinsbeleid	--	--	--
Vertegenwoordigster van het Federaal Planbureau	X	X	X

Quorum : / 23	15	14	8
Vertegenwoordiger van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	--	--	--
Vertegenwoordigster van de Duitstalige Gemeenschap	X	E	--
Vertegenwoordiger van de Franse Gemeenschap	--	X	--
Vertegenwoordiger van de Vlaamse Gemeenschap	S	X	X
Vertegenwoordigster van het Waalse Gewest	--	--	--

S : plaatsvervanger   X : effectieve   E : verontschuldigd   - : afwezig

Verandering van de samenstelling van de regering door het koninklijk besluit van 17.07.2009 (zie Belgisch Staatsblad van 17.07.2009 – ed. 2)¹ en verandering van de samenstelling van de regering door het koninklijk besluit van 25.11.2009 (zie Belgisch Staatsblad van 25.11.2009 – ed. 3)²

Vertegenwoordiger van de Minister van Klimaat en Energie	02/10/2009 ¹	11/12/2009 ²
Vertegenwoordiger van de Minister van KMO, Zelfstandigen, Landbouw en Wetenschapsbeleid	X	X
Vertegenwoordiger van de Minister van Buitenlandse Zaken	X	X
Vertegenwoordiger van de Minister van Ontwikkelingssamenwerking	S (Leterme)	E (Vanackere)
Vertegenwoordiger van de Eerste Minister	X	E
Vertegenwoordiger van de Minister van Justitie en Institutionele Hervormingen	S (Van Rompuy)	X (Leterme)
Vertegenwoordigster van de Minister van Financiën en Institutionele Hervormingen	E	--
Vertegenwoordigster van de Minister voor Sociale Integratie, Pensioenen en Grote Steden	S	S
Vertegenwoordigster van de Minister van Binnenlandse Zaken	X	S
Vertegenwoordiger van de Minister voor Ondernemen en Vereenvoudigen	S	S
Vertegenwoordiger van de Minister van Landsverdediging	X	S
Vertegenwoordiger van de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid	X	S
Vertegenwoordiger van de Minister voor Migratie- en asielbeleid	X	X
Vertegenwoordiger van de Minister van Ambtenarenzaken en Overheidsbedrijven	--	--
Vertegenwoordiger van de Minister van Werkgelegenheid en Gelijke Kansen	X (Vanackere)	E (Vervotte)
Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor Mobiliteit	X	E
Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor de coördinatie van de Fraudebestrijding	S	S
Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris toegevoegd aan de Minister van Financiën	X	--
Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor Europese Zaken, belast met de voorbereiding van het Europees voorzitterschap,	S	S
Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor Armoedebestrijding,	S	E
Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor personen met een handicap,	--	X
Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor	--	--

Begroting en Gezinsbeleid		
Vertegenwoordigster van het Federaal Planbureau	X	X
Vertegenwoordiger van de Minister van Klimaat en Energie	X	X
Quorum : /23	18	13
Vertegenwoordiger van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	--	--
Vertegenwoordigster van de Duitstalige Gemeenschap	E	E
Vertegenwoordiger van de Franse Gemeenschap	E	E
Vertegenwoordiger van de Vlaamse Gemeenschap	X	X
Vertegenwoordigster van het Waalse Gewest	X	X

Bijlage 3 : Evaluatieverslag over het computerprogramma EIS

Sinds 2004 stelt de Regie deze via internet toegankelijke software ter beschikking van de beheerders van gebouwen van alle FOD's en POD's. Hierdoor kunnen ze hun verbruik (gas, elektriciteit, stookolie en water) beter in kaart kunnen brengen en beheren. Deze software, EIS "*Environment Information System*" genaamd, maakt het mogelijk alle verbruiksgegevens te centraliseren en te synthetiseren.

De omzendbrief *Environment Information System* van 17 juni 2005, gepubliceerd in het Staatsblad van 15 juli 2005, verduidelijkt de diverse interveniërende partijen en de taken die hen zijn toebedeeld. Het gebruik van dit programma maakt het mogelijk de installaties beter te beheren en zodoende besparingen te doen en de impact op het milieu te verkleinen.

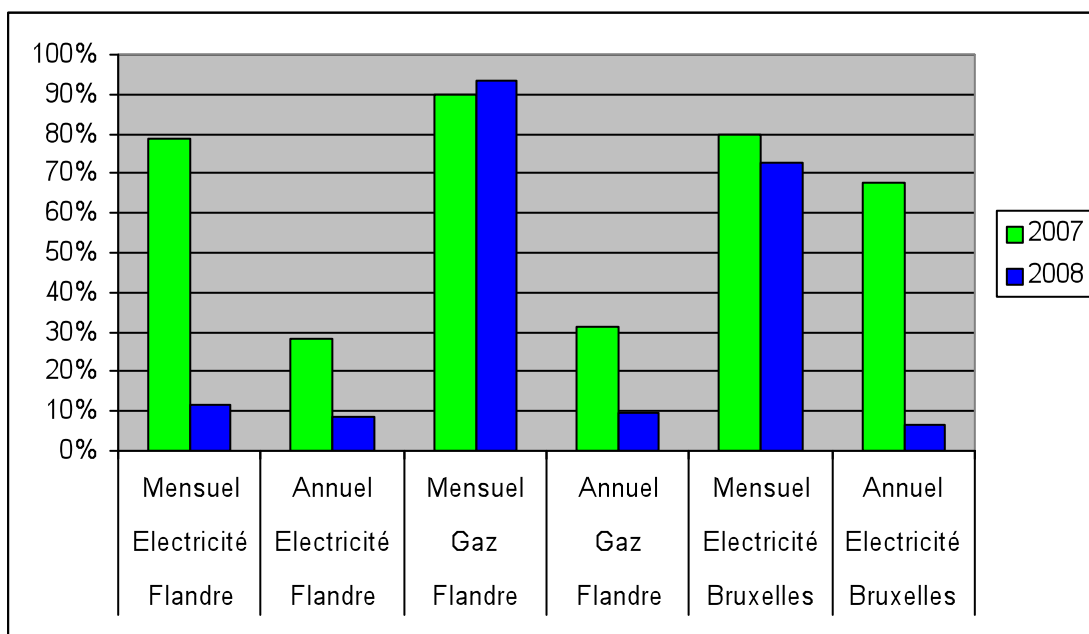
Vorig jaar werd een overzicht gemaakt van de gas- en elektriciteitsinstallaties met de op dat moment beschikbare gegevens. Dit overzicht had betrekking op de in EIS opgenomen gas- en elektriciteitsmeters en op het berekenbare verbruik aan de hand van de verzamelde gegevens voor deze meters (verzamelde gegevens afkomstig van leveranciers of geregistreerd door de gebruikers).

A) In kaart brengen van de gas- en elektriciteitsmeters van de gebouwen die door de Regie der Gebouwen worden beheerd.

Toestand op 11.03.2009:

			Aantal meters door diverse bronnen geïnventariseerd	Aantal meters aanwezig in EIS	EIS-meters / inventarisering	Aantal meters die een jaarlijks verbruik hadden berekend voor		percentage	
						2007	2008	2007	2008
Vlaanderen	Elektriciteit	Maandelijks	245	228	93%	180	27	79%	12%
		Jaarlijks	581	547	94%	156	47	29%	9%
	Gas	Maandelijks	97	91	94%	82	85	90%	93%
		Jaarlijks	449	417	93%	130	39	31%	9%
Brussel	Elektriciteit	Maandelijks	182	150	82%	120	109	80%	73%
		Jaarlijks	343	148	43%	100	10	68%	7%

(Het overzicht had geen betrekking op Wallonië noch op het gas van Brussel omdat de gegevens te fragmentair waren).

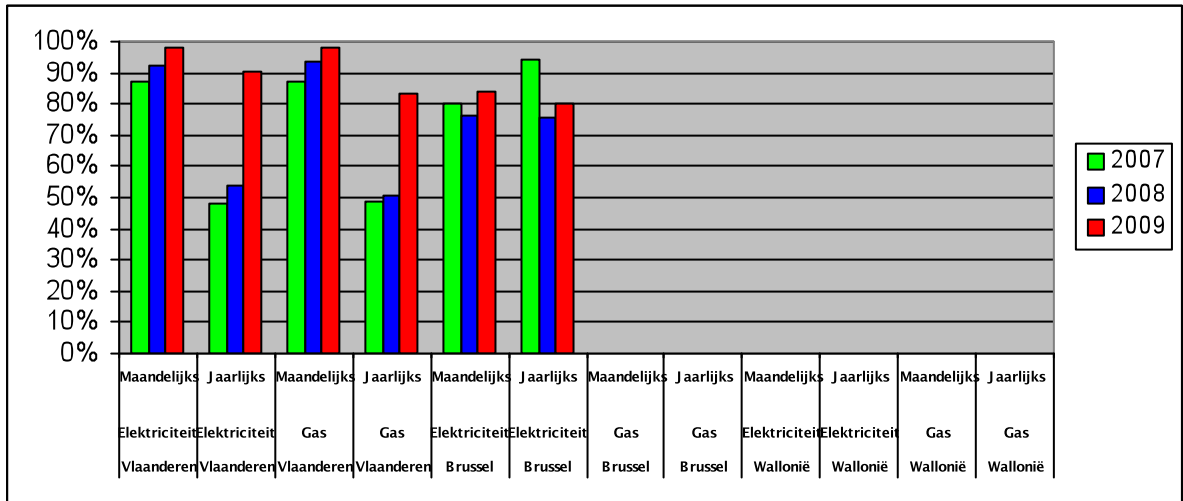

Hierna de

Huidige toestand op 10.02.2010:

			Aantal meters door diverse bronnen geïnventariseerd	Aantal meters aanwezig in EIS	EIS meters / inventarisering	Aantal meters die een jaarlijks verbruik hadden berekend voor			percentage		
						2007	2008	2009	2007	2008	2009
Vlaanderen	Elektriciteit	Maandelijks	224	198	88%	173	183	194	87%	92%	98%
		Jaarlijks	569	442	78%	212	239	400	48%	54%	90%
	Gas	Maandelijks	101	94	93%	82	88	92	87%	94%	98%
		Jaarlijks	462	354	77%	172	179	296	49%	51%	84%
Brussel	Elektriciteit	Maandelijks	213	154	72%	123	117	129	80%	76%	84%
		Jaarlijks	239	126	53%	119	95	101	94%	75%	80%
	Gas	Maandelijks	128	59	46%	50	51	4	85%	86%	7%
		Jaarlijks	72	13	18%	9	8	0	69%	62%	0%
Wallonië	Elektriciteit	Maandelijks	173	129	75%	82	82	68	64%	64%	53%
		Jaarlijks	401	185	46%	101	92	14	55%	50%	8%
	Gas	Maandelijks	79	63	80%	47	47	1	75%	75%	2%
		Jaarlijks	146	68	47%	42	40	0	62%	59%	0%

Het aantal in EIS opgenomen meters vermindert in bepaalde gevallen. Dit komt door het feit dat bepaalde meters zijn afgesloten, de kantoren zijn verhuisd of de gebouwen verkocht. Deze statistiek vermeldt uitsluitend de actieve meters van gebouwen die nog steeds door de Regie worden beheerd. De database van de technische installaties werd ook opgeschoond en de overbodige meters, die niet langer in kaart werden gebracht, zijn verwijderd.

In het algemeen merken we een verbetering in het doorgeven van de verbruiksgegevens en in de inventarisatie van de technische installaties.

B) Gebruik van EIS.

➤ **Raadpleging:**

Per dag loggen 34 gebruikers in op het programma (gemiddelde van de laatste twee jaren).

➤ **Statistiek van de manuele registratie door de gebruikers:**

	(a) Aantal gebouwen waarvoor de gebruikers het verbruik ingeven	(b) Totaal aantal gebouwen	Ratio (a) / (b)
2004	389	1821	21,4 %
2005	297	1744	17,0 %
2006	87	1674	5,2 %
2007	101	1608	6,3 %
2008	207	1592	13,0 %
2009	300	1575	19,0 %

Kolom (a) heeft alleen betrekking op de manuele registratie, er worden dus geen gebouwen geïnventariseerd die uitsluitend (automatisch) via de leveranciers worden ingegeven .

In 2004 en 2005 kreeg de cel "*Energie & duurzame ontwikkeling*" van de Regie de gegevens nog via de post binnen. Zij moest dan zelf het verbruik van een groot aantal gebouwen ingeven.

Kolom (b) "Totaal aantal gebouwen" inventariseert alle gebouwen of sites. In dit cijfer zijn ook gebouwen in opbouw, onbezette gebouwen, panden met onbewoonbare gebouwen (monumenten, antennes, parkeerplaatsen, opslagplaatsen, enz.) begrepen.

De ratio (a)/(b) voor de werkelijk bezette gebouwen is dus groter.

➤ **Ontwikkeling van het aantal logins**

De ontwikkeling van het aantal logins (of accounts) per instelling geven een beeld van de registraties of de opvolging van het verbruik van ieder van hen. Afhankelijk van de grootte van de instelling, kan dit de geleverde inspanningen en de nodige aandacht voor het oprichten van een organisatie weergeven.

Institution	Nombre de login au				
	28/07/06	9/01/07	18/04/08	30/05/08	29/12/09
FAVV : Federaal Agentschap voor de veiligheid van de voedselketen	/	/	/	/	4
Federaal Planbureau	2	2	2	2	3
Belgische Technische coöperatie	1	1	1	1	2
Arbitragehof	1	1	1	1	1
Rekenhof	1	1	1	1	1
RSVZ : Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen	1	1	2	2	2
Ministerie van Landsverdediging	1	1	1	1	1
Niet-federal gebruiker	3	3	4	4	3
Federale politie	2	2	14	15	16
Regie der Gebouwen	53	65	80	81	87
FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse handel en Ontwikkelingssamenwerking	4	4	4	4	4
FOD Budget en Beheerscontrole	1	1	1	1	1
FOD Kanselarij van de Eerste Minister	1	3	3	3	2
FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie	7	7	8	8	9
FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal overleg	1	1	3	3	3
FOD Financiën	5	8	42	51	75
FOD Binnenlandse Zaken	4	5	8	8	11
FOD Justitie	15	26	265	275	351
FOD Mobiliteit en Vervoer	1	2	2	2	2
FOD Personeel en Organisatie	1	1	1	1	1
FOD Volksgezondheid en Leefmilieu	1	1	1	1	3
FOD Sociale Zekerheid en openbare instellingen van sociale zekerheid	1	5	6	6	6
POD Duurzame ontwikkeling	8	8	7	7	7
POD Maatschappelijke integratie, armoedebestrijding en Sociale economie	0	0	3	3	42
POD Wetenschapsbeleid	2	2	2	2	3
Total :	117	151	462	483	636

Opm: Tot 2008 maakte het FAVV deel uit van de FOD Volksgezondheid

Bijlage 4 : omzendbrief 307quinquies van 13 juli 2009

Het secretariaat van de ICDO heeft bij de verschillende overheidsdiensten inlichtingen ingewonnen om de in de omzendbrief bepaalde informatie te krijgen en om te weten of de vraag met betrekking tot het toesturen van een overzichtslijst van de tijdens het voorbije kalenderjaar aangekochte voertuigen duidelijk was.

Het blijkt dat er uit het verzenden van een eenvoudige voertuigenlijst geen conclusies kunnen worden getrokken voor wat de toepassing van de omzendbrief betreft. Op basis van de toegezonden beschrijvingen kunnen de CO₂-uitstoot, de euronorm of de ecoscore niet altijd worden teruggevonden. Er wordt ook geen informatie over de afgelegde afstanden of de budgetten meegedeeld. Er blijven dus heel wat vragen onbeantwoord.

Daarom stuurde het secretariaat van de ICDO in januari een brief aan de voorzitters van de betrokken diensten om hen te vragen in hun overzichtslijst meer informatie te vermelden om de toepassing van deze omzendbrief te kunnen opvolgen. Alvorens dit verzoek door te geven, stuurde het secretariaat van de ICDO de ontwerpbrief naar de coördinatoren van de cellen duurzame ontwikkeling om hen hierover te informeren en hun opmerkingen te verzamelen.

Ondanks de raadpleging die de verzending van dit verzoek voorafging, kreeg het secretariaat heel wat vragen over de interpretatie van de in de omzendbrief gevraagde informatie.

Sinds omzendbrief 307quater zijn de voertuigcategorieën aangepast en zelfs al worden ze ter informatie gegeven, toch vraagt deze wijziging een zekere aanpassing. De omzendbrief houdt rekening met de aankoop en de leasing van wagens en bij deze laatste is het niet vanzelfsprekend het aantal afgelegde kilometer te berekenen. Daarenboven is de informatie over de ecoscore niet altijd voor alle voertuigen beschikbaar.

Ten slotte is de omzendbrief halfweg het jaar in werking getreden. Dit maakte de opvolging van zijn toepassing er niet gemakkelijker op. Voor elk voertuig moest gecontroleerd worden of de omzendbrief bij de aankoop of bij de leasingaanvraag van toepassing was.

Om de opvolging van de toepassing van deze omzendbrief te verbeteren, moeten er maatregelen genomen worden om de toestand te verduidelijken. Het secretariaat van de ICDO heeft al gepland dat er in 2010 een evaluatie van de verschillende in het kader van de ICDO voorziene rapporteringsprocedures zou moeten plaatsvinden om de volledigheid ervan te verbeteren en de procedures te vereenvoudigen.

Onderstaande tabellen geven een samenvatting van de aan het secretariaat van de ICDO bezorgde informatie over de in 2009 gekochte of geleasede voertuigen. De eerste tabel heeft betrekking op de CO₂-uitstoot en de tweede op de euronorm en de ecoscore.

Aangezien alle betrokken diensten de gevraagde informatie niet konden doorgeven, kon onmogelijk een tendens voor het jaar 2009 worden onderscheiden.

CO₂-uitstoot per categorie

CO ₂ -uitstoot	A	B	C	D	E	F en +	Benzine	diesel	gas	hybride	Andere brandstoffen	opmerkingen
FOD Financiën	0	2	26	1	0	0	27	2	0	0	0	
FOD Justitie	0	0	1	0	1	0	0	2	0	0	0	
FOD Binnenlandse Zaken	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Enkel voertuigenlijst doorgegeven aan minister Magnette
FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie	0	0	16	1	0	0	0	17	0	0	0	
FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu	1	0	0	0	1	0	1	1	0	0	0	
Ministerie van Defensie												Enkel voertuigenlijst doorgegeven aan minister Magnette
FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking												
FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg	0	0	1	1	0	0	1	1	0	0	0	
FOD Mobiliteit en Vervoer												Enkel voertuigenlijst
FOD Sociale Zekerheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
FOD Personeel en Organisatie + SELOR+IFA	0	0	1	0	1	0	0	2	0	0	0	
POD Wetenschapsbeleid	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
FOD Kanselarij van de Eerste Minister												
POD Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding en Sociale Economie	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	
FOD Budget en Beheerscontrole	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
FOD Informatie- en Communicatietechnologie (Fedict)	0	0	1	1	0	0	0	2	0	0	0	
POD Duurzame Ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
TOTAAL	1	3	46	4	3	3	30	30	0	0	0	

Euronorm en ecoscore

Uitstoot van CO, NOX, koolwaterstoffen en fijnstof	EURO 3	EURO4	EURO5	EURO6,	Ecoscore
FOD Financiën	0	3	5	0	conforme voertuigen
FOD Justitie	0	2	0	0	niet van toepassing ¹ (2 conforme voertuigen)
FOD Binnenlandse Zaken					niet meegedeeld
FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie	0	17	0	0	niet van toepassing (16 conforme voertuigen) (1 niet-conform voertuig)
FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu	0	2	0	0	niet van toepassing (1 conform voertuig) (1 niet-conform voertuig)
Ministerie van Defensie					niet meegedeeld
FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking					
FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg	0	0	2	0	Geen datum voor de aanbesteding ²
FOD Mobiliteit en Vervoer					
FOD Sociale Zekerheid	0	0	0	0	0
FOD Personeel en Organisatie + Selor+IFA	0	1	1	0	2 conforme voertuigen
POD Wetenschapsbeleid	0	0	0	0	0
FOD Kanselarij van de Eerste Minister					
POD Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding en Sociale Economie	0	1	0	0	conform voertuig
FOD Budget en Beheerscontrole	0	0	0	0	0
FOD Informatie- en Communicatietechnologie	0	2	0	0	niet van toepassing (2 conforme voertuigen)
POD Duurzame Ontwikkeling	0	0	0	0	0
TOTAAL	0	28	8	0	

¹ Niet van toepassing: de voertuigen werden aangekocht vooraleer omzendbrief 307quinquies van kracht werd

² Geen datum voor de aanbesteding: het is onmogelijk te weten of de voertuigen werden aangekocht nadat omzendbrief 307quinquies van kracht werd.

Verklarende woordenlijst

Binnen het federaal beleid voor duurzame ontwikkeling worden heel wat afkortingen en vaktermen gebruikt. Hier vindt u een verduidelijking van de meest voorkomende.

CCIM – Coördinatie Comité Internationaal Milieubeleid

De CCIM is een ambtelijk overlegorgaan voor de coördinatie van het nationale milieubeleid. Het is samengesteld uit vertegenwoordigers van de beleidscellen en overheidsdiensten van de verschillende federale en gewestelijke entiteiten met milieubevoegdheden en vertegenwoordigers van buitenlandse zaken en ontwikkelingssamenwerking. Het is verantwoordelijk voor de organisatie van overleg, beleidsvoorbereidend werk, de vertegenwoordiging in internationale organisaties of ministeriële conferenties, enz.

Cellen DO – federale beleidscellen voor duurzame ontwikkeling

Sinds 2004 bestaat er binnen iedere federale overheidsdienst een beleidscel voor duurzame ontwikkeling, kortweg cel DO. Deze cellen hebben onder meer de taak om voor de betrokken overheidsdienst een jaarlijks actieplan voor duurzame ontwikkeling op te stellen. De coördinator van iedere cel DO is lid van de ICDO.

Consultatie / Raadpleging

Participatie is een van de fundamenteën voor duurzame ontwikkeling. Door de organisatie van consultaties in het beleidsvoorbereidende werk worden stakeholders betrokken in dit proces en kunnen ze hun stem laten horen.

DOEB – duurzame ontwikkelingseffectbeoordeling

De Duurzaamheidstest is een methode die de overheid toelaat om, vóór ze een definitieve beleidsbeslissing neemt, de (in)directe en (on)gewenste effecten van de voorgenomen regelgeving op vlak van duurzame ontwikkeling te beoordelen.

EMAS – Eco-Management and Audit Scheme

EMAS is een instrument voor milieumanagement waarmee een organisatie of bedrijf de performantie op vlak van milieu kan evalueren, rapporteren en verbeteren. Organisaties of bedrijven met het EMAS certificaat verbinden zich ertoe een milieuverklaring op te stellen en deze zowel intern als extern te communiceren.

FPB - Het Federaal Planbureau

Het Federaal Planbureau is een instelling van openbaar nut. Het maakt studies en vooruitzichten over economische, sociale en milieubeleidskwesties. Ook wordt de integratie van die beleidskwesties in een context van duurzame ontwikkeling bestudeerd. Daartoe verzamelt en analyseert het FPB gegevens, verkent het de mogelijke evoluties, identificeert het alternatieven, evalueert het de gevolgen van beleidsmaatregelen en doet het voorstellen. Zijn wetenschappelijke deskundigheid staat ter beschikking van de regering, het parlement, de sociale partners en nationale en internationale instellingen.

FPDO – Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling

De coördinatie van het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling verloopt in cycli van vier jaar. Per vier jaar wordt er een Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling opgesteld dat de beleidslijnen en maatregelen bevat die op federaal niveau gevolgd en genomen moeten worden om de doelstellingen van duurzame ontwikkeling te bereiken. In 2008 werd het voorontwerp van het derde Plan opgesteld en ter consultatie voorgelegd.

www.plan2009.be

FRDO – Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling

De Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling geeft adviezen zowel op verzoek van de federale regering en het federale parlement, als op eigen initiatief over het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling. Daarnaast heeft de FRDO ook een *forum*functie.

www.frdo.be

ICDO – Interdepartementale Commissie voor Duurzame Ontwikkeling

De ICDO bestaat uit vertegenwoordigers van de federale overheidsadministraties en vertegenwoordigers van de federale ministers en staatssecretarissen. De gewest- en gemeenschapsregeringen zenden een vertegenwoordiger als waarnemer. Deze commissie heeft als belangrijkste taak de voorbereiding en de opvolging van het vierjaarlijks Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling.

www.icdo.be

MVI – Maatschappelijk Verantwoord Investeren

Maatschappelijk Verantwoord Investeren combineert traditionele financiële waarden met sociale, ethische en leefmilieucriteria door ze op een structurele, vrijwillige en transparante manier op te nemen in het investeringsbeheer (sparen en beleggen) en bij de uitoefening van de daaraan verbonden rechten. Overleg met de stakeholders maakt eveneens deel uit van dit proces.

MVO – Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen is een proces waarbij ondernemingen vrijwillig streven naar verbetering op bedrijfs- en maatschappelijk vlak door op systematische wijze economische, milieu- en sociale overwegingen op een geïntegreerde en coherente manier in de gehele bedrijfsvoering op te nemen, waarbij overleg met stakeholders of belanghebbenden van de onderneming deel uitmaakt van dit proces.

POD DO – Programmatorische federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

De Programmatorische federale overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling werd opgericht bij Koninklijk Besluit in 2002. De dienst heeft de volgende opdrachten:

- de voorbereiding van het beleid inzake duurzame ontwikkeling;
- de coördinatie van de uitvoering van het beleid inzake duurzame ontwikkeling;
- de terbeschikkingstelling van expertise.

EU-SDS - Europese strategie voor duurzame ontwikkeling

In het voorjaar van 2006 werd deze strategie van Göteborg herzien. Deze hernieuwde Europese strategie voor duurzame ontwikkeling werd in juni 2006 door de Europese Raad aangenomen. De strategie zet de beleidslijnen uit voor de Europese Unie.

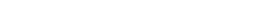
Ze voorziet concrete maatregelen en acties op het 7 gebieden waar we voor grote uitdagingen staan :

- klimaatverandering en schone energie,
- duurzaam transport,
- duurzame productie en consumptie,
- het behoud en het beheer van natuurlijke hulpbronnen,
- volksgezondheid,
- sociale inclusie, demografie en migratie,

- en mondiale uitdagingen inzake armoede en duurzame ontwikkeling.
Er wordt ingegaan op de rol van educatie, onderzoek en ontwikkeling en economische instrumenten, en de manier waarop het proces naar duurzame ontwikkeling moet verlopen.

TFDO – Task Force Duurzame Ontwikkeling

Het Federaal Planbureau is belast met de opstelling van het Federaal rapport inzake duurzame ontwikkeling. De Task Force Duurzame Ontwikkeling (TFDO) bestaat uit personeelsleden die sinds januari 1998, onder de leiding en de verantwoordelijkheid van het Federaal Planbureau die opdracht uitvoeren. In het federaal rapport analyseert en evalueert de TFDO de actuele toestand en het gevoerde beleid inzake duurzame ontwikkeling. De TFDO beschrijft ook de verwachte ontwikkeling bij ongewijzigd beleid en bij gewijzigd beleid volgens een aantal relevante scenario's.

DEEL 2

RAPPORTEN
2009 VAN DE
ICDO-LEDEN

Inhoudstafel

Rapport van mevrouw Davine Dujardin, lid Vertegenwoordigster van de Eerste Minister	5
Rapport van mevrouw Jihane Annane, lid Vertegenwoordigster van de Vice-Eerste Minister, Minister van Financiën en Institutionele Hervormingen	7
Rapport van mijnheer Pierre Du Ville, lid Vertegenwoordiger van de Vice-Eerste Minister en Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid	10
Rapport van mijnheer Sven Vaneycken en mijnheer François Roux, leden, Vertegenwoordigers respectievelijk van de Vice-Eerste Minister en Minister van Buitenlandse Zaken en Institutionele Hervormingen en van de Staatssecretaris voor Europese Zaken	13
Rapport van mijnheer Nicolas De Coster, lid Vertegenwoordiger van de Vice-Eerste Minister en Minister van Werk en Gelijke Kansen	17
Rapport van mevrouw Nele Roobrouck, lid Vertegenwoordigster van de Vice-Eerste Minister en Minister van Begroting	22
Rapport van mijnheer Renaud Gosselin, lid Vertegenwoordiger van de Minister van Pensioenen en Grote steden	23
Rapport van mevrouw Leen Bogaerts, lid Vertegenwoordigster van de Minister van Justitie	27
Rapport van mijnheer Pierre-Jean Delvoye, lid Vertegenwoordiger van de Minister van K.M.O.'s, Zelfstandigen, Landbouw en Wetenschapsbeleid	29
Rapport van mijnheer Tim Van Belleghem, lid Vertegenwoordiger van de Minister van Landsverdediging	34
Rapport van mijnheer Cédric van de Walle, lid Vertegenwoordiger van de Minister van Klimaat en energie	41
Rapport van mijnheer Wim Schaerlaekens, lid Vertegenwoordiger van de Minister van Ontwikkelingssamenwerking (versie 22.01.2010)	44
Rapport van mijnheer Geert Dewulf, lid Vertegenwoordiger van de Minister van Ambtenarenzaken en Overheidsbedrijven	48
Rapport van mijnheer Filip Naert, lid Vertegenwoordiger van de Minister voor Ondernemen en Vereenvoudigen	50
Rapport van mijnheer Eugène Dimmock, lid Vertegenwoordiger van de Minister van Binnenlandse Zaken	52

Rapport van mijnheer Marc Roman, lid Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor Mobiliteit, toegevoegd aan de Eerste Minister	53
Rapport van mijnheer Bert Meulemans, lid Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor de Coördinatie van de Fraudebestrijding, toegevoegd aan de Eerste Minister, en Staatssecretaris toegevoegd aan de Minister van Justitie	58
Rapport van mijnheer Emmanuel Degrève, lid Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor Modernisering van de Federale Overheidsdienst Financiën, de Milieufiscaliteit en de Bestrijding van de fiscale fraude, toegevoegd aan de Minister van Financiën	59
Rapport van mijnheer Sébastien Bastais, lid Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor Begroting, toegevoegd aan de Minister van Begroting, Staatssecretaris voor Migratie -en asielbeleid, toegevoegd aan de Minister belast met Migratie -en Asielbeleid, en wat de Coördinatie van het Migratie -en Asielbeleid betreft, toegevoegd aan de Eerste Minister, Staatssecretaris voor Gezinsbeleid, toegevoegd aan de Minister van Werk, en wat de aspecten inzake personen -en familierecht betreft, toegevoegd aan de Minister van Justitie, Staatssecretaris voor de Federale Culturele Instellingen, toegevoegd aan de Eerste Minister	60
Rapport van mijnheer Bruno Lefebvre, lid Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor Sociale Zaken, belast met Personen met een handicap, toegevoegd aan de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, belast met Maatschappelijke Integratie	62
Rapport van mijnheer Mohamed Lahlali, lid Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor Maatschappelijke Integratie en Armoedebestrijding, toegevoegd aan de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, belast met Maatschappelijke Integratie	63

2. Rapporten 2009 van de ICDO-leden

Rapport van mevrouw Davine Dujardin, lid Vertegenwoordigster van de Eerste Minister

---

1. Inleiding

Dit verslag handelt over het beleid rond duurzame ontwikkeling ondersteund door de Eerste Minister.

Het Regeerakkoord van 21 december 2007 heeft de klemtoon gelegd op de milieuitdaging: het welzijn van onze planeet vraagt radicale maatregelen.

In 2009 hebben de twee regeringen die elkaar opvolgden dit akkoord overgenomen en in hun verklaringen de wil herhaald om “een ambitieuze politiek van duurzame ontwikkeling en van strijd tegen de opwarming van de aarde te verdedigen” (Parl. St. Kamer - CRIV 52 PLEN 072 – plenaire zitting van 31 december 2008) en “op het vlak van energie en klimaat worden doortastende en verantwoordelijke maatregelen genomen (...). We moeten onze economie, onze fiscaliteit en onze levenswijze aanpassen aan de logica van de duurzame ontwikkeling.” (Parl. St. Kamer - CRIV 52 PLEN 122 – plenaire zitting van 25 november 2009).

In de begroting 2009 zijn structurele maatregelen opgenomen in een meerjarenperspectief, maar kadert ook in een ruimer, duurzaam beleid dat oog heeft voor rechtvaardigheid en het leefmilieu.

Dit verslag geeft het optreden van de Eerste Minister weer. De gedetailleerde verslagen van de acties voorzien in het eerste en tweede Federale Plan en die onder zijn bevoegdheid vallen zijn beschikbaar in de online-databank <http://www.icdo.be/NL/opvolging>.

De Eerste Minister is ook verantwoordelijk voor de reglementering inzake overheidsopdrachten. De vertegenwoordiger van de dienst overheidsopdrachten heeft een actieve rol gespeeld in de werkgroep duurzame overheidsopdrachten en bij het uitwerken van het federaal actieplan duurzame overheidsopdrachten 2009-2011.

De acties van het federaal plan 2010-2014 zullen worden opgezet binnen de Kanselarij. De Kanselarij zal ook aandacht hebben voor de uitvoering van de verslagen voorzien in de Omzendbrief 307quinquies van 13 juli 2009 – Aanschaffen van personenvoertuigen bestemd voor de Staatsdiensten en voor sommige instellingen van openbaar nut (Belgisch Staatsblad, 3 augustus 2009).

In 2007 werd de voorbeeldrol van de federale overheid geconcretiseerd door het certificeren van het milieuzorgsysteem ingevoerd bij de Federale Overheidsdienst Kanselarij van de Eerste Minister. De labels ISO 14001 en EMAS, toegekend voor het geheel van activiteiten van de Kanselarij in de gebouwen van de Wetstraat 14 en 16, werden in 2009 bevestigd.

2. Duurzame Ontwikkelingsbeleid

De actie van de Eerste Minister situeert zich op het niveau van de coördinatie van alle domeinen van het regeringsbeleid. Hij wordt bijgestaan door een beleidscel en door de cel algemene beleidscoördinatie.

De vertegenwoordigster van de Eerste Minister is meer bepaald belast met de opvolging van het regeringsbeleid inzake duurzame ontwikkeling. Zij neemt deel aan de coördinatie en de voorbereiding van de dossiers ter zake, onder meer binnen de werkgroepen beleidscoördinatie.

In 2009 is het vooral op Europees niveau dat ons land inspanningen geleverd heeft om te komen tot een gemeenschappelijk EU-standpunt voor de Wereldklimaatconferentie van Kopenhagen die het voorwerp heeft uitgemaakt van voorbereidende besprekingen binnen de Europese ministerraden voor Leefmilieu en vervolgens in de Europese Raad.

3. Uitvoering van de federale Plannen inzake duurzame ontwikkeling

4. Deelname aan de vergaderingen van de Cel Duurzame Ontwikkeling

Als lid van de cel duurzame ontwikkeling van de Kanselarij van de Eerste Minister neemt de vertegenwoordigster van de Eerste Minister actief deel aan de goede werking ervan. Zij onderhoudt de samenwerking, moedigt informatie-uitwisseling aan en ondersteunt de initiatieven.

5. Andere activiteiten van de strategische cel

Rapport van mevrouw Jihane Annane, lid

Vertegenwoordigster van de Vice-Eerste Minister, Minister van Financiën en Institutionele Hervormingen

---

1. Duurzame ontwikkelingsbeleid

De Heer B. Clerfayt, Staatssecretaris toegevoegd aan de Minister van Financiën, heeft in oktober 2009 zijn beleidsnota¹ voorgesteld, die op de reeds uitgevoerde maatregelen inzake milieufiscaliteit terugkomt en de nieuwe voorstellen meedeelt voor de lopende zittingsperiode. Het aldus voorgestelde beleid kadert volledig in de algemene beleidsnota van 18 november 2008 van de Minister van Financiën en de Staatssecretaris toegevoegd aan de Minister van Financiën, in het bijzonder met betrekking tot zijn bevoegdheid voor de uitwerking van een belastingbeleid dat milieuverantwoord gedrag met respect voor de principes van duurzame ontwikkeling begunstigt.

De reeds uitgevoerde maatregelen inzake milieufiscaliteit worden opgenomen in het in maart 2009 goedgekeurde relanceplan. Deze maatregelen zijn de volgende:

- aanmoediging van de energiebesparende uitgaven: de overheid neemt de interest van 1,5% op zich voor de leningovereenkomsten die tussen 1 januari 2009 en 31 december 2011 door een natuurlijke persoon worden gesloten om te investeren in energiebesparingen. Een belastingvermindering wordt bovendien toegekend op de door deze personen betaalde interesten;
- invoering van de mogelijkheid om een belastingvermindering over drie jaar te spreiden wanneer de grensbedragen voor de bestaande woningen worden overschreden;
- het in 2009 en 2010 in aanmerking nemen van isolatiewerken van muren en vloeren voor de toekenning van een belastingkrediet. Ook wordt voor deze jaren het huidige voordeel voor de isolatie van daken omgezet in een belastingkrediet.

Wat betreft de in de beleidsnota opgenomen nieuwe voorstellen, zijn de prioritaire doelstellingen met name de verschuiving van arbeids- naar energiefiscaliteit, de aanpassing van de huidige belastingregeling voor bedrijfsvoertuigen, de invoering van een aanmoedigingsplan voor elektrische voertuigen en de oprichting binnen de FOD Financiën van een administratieve cel voor ecologische fiscaliteit.

De meeste maatregelen die in deze beleidsnota voorzien werden, werden reeds besproken bij het moeilijke begrotingsconclaf van eind oktober 2009 en werden opgenomen in het ontwerp van programmawet dat op 25 november 2009 door de regering werd ingediend bij de Kamer. Het gaat met name om de volgende maatregelen:

---

¹ “Milieufiscaliteit: een hefboom voor een duurzame groei”, beschikbaar op de website <http://www.ecofiscaliteit.be/docs/ECOFiscNL.pdf>

- invoering van verscheidene fiscale gunstmaatregelen ten voordele van de elektrische voertuigen, installatie van oplaadpunten en oplaadstations voor die voertuigen;
- beperking tot 75 % van de aftrekbaarheid van de brandstofkosten als beroepskost (in plaats van de nu toegepaste 100%);
- beperking van het toepassingsgebied van de maatregelen inzake energiebesparingen in nieuwe woningen;
- afschaffing van het supplement (600 EUR) betreffende de maximale belastingaftrek voor de thermische zonnepanelen, voor de vanaf 1 januari 2011 betaalde uitgaven;
- invoering van een fiscale stimulans voor het bouwen van een “lage-energiewoning”;
- invoering van een fiscale stimulans voor het bouwen van een “nulenergiewoning”;
- uitbreiding van het terugbetaalbare belastingkrediet naar andere investeringen dan die in isolatie van daken, muren en vloeren, namelijk: de vervanging van oude stookketels of het onderhoud van een bestaande stookketel, de plaatsing van super-isolerende beglazing en van een thermostaatregelaar op de verwarming, alsmede de uitvoering van een energieaudit;
- aanpassing (in functie van de CO₂-uitstoot) van de schalen voor de aftrekbaarheid van de beroepskosten met betrekking tot de bedrijfsvoertuigen.

2. Uitvoering van de Federale plannen inzake duurzame ontwikkeling

De verslaggeving omtrent de opvolging van de maatregelen uit de Federale Plannen Duurzame Ontwikkeling is op de online databank beschikbaar: <http://www.ciddd.be/NL/suivi>.

3. Andere activiteiten

*** Symposium**

Een internationaal symposium met als titel “Environmental taxation: a driving force for a sustainable growth?” werd op 9 oktober 2009 op initiatief van de Staatssecretaris georganiseerd. Meer dan 450 personen, die alle bij de milieufiscaliteit betrokken groepen en instellingen vertegenwoordigden, hebben zich ingeschreven voor dit symposium. Een twintigtal Belgische en buitenlandse deskundigen hebben de mogelijkheid van een “green tax shift” in België en de ervaring van de buurlanden ter zake besproken².

---

² De toespraken zijn beschikbaar op: <http://www.ecofiscalite.be/index.php?opt=6&langue=NL>

✦ **Studie**

De Staatssecretaris heeft in maart 2009 een studie aan het Federaal Planbureau gevraagd om alle mogelijkheden te onderzoeken teneinde het beleid inzake milieufiscaliteit grondig te hervormen. De resultaten van deze studie werden in december 2009 gepubliceerd³.

✦ **Dag van de duurzame ontwikkeling**

Naar aanleiding van de dag van de duurzame ontwikkeling, die op 20 oktober 2009 plaatsvond, heeft de Staatssecretaris zijn beleidsnota voorgesteld aan enkele tientallen ambtenaren van de FOD Financiën die in het gebouw “North Galaxy” werken.

---

³ “Hausse de la fiscalité sur l’énergie et baisse d’autres formes de prélèvement : résultats macroéconomiques”, beschikbaar op:
http://www.plan.be/admin/uploaded/200911131125500.wp200911_fr.pdf

Rapport van mijnheer Pierre Du Ville, lid

Vertegenwoordiger van de Vice-Eerste Minister en Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid

---

1. Inleiding

Ter inleiding wil ik alle medewerkers van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu en van de FOD Sociale Zaken danken voor hun actieve bijdrage aan het uitvoeren van de maatregelen van de federale plannen van duurzame ontwikkeling en voor hun dagelijkse werk van sensibilisering voor duurzame ontwikkeling in hun werkomgeving. Dit rapport sluit in continuïteit aan bij dat van 2008, waar de prioriteiten al uitgingen naar het beheersen van de evolutie van uitgaven voor volksgezondheid, met strikt respect voor de globale budgettaire doelstelling en de groeinorm van 4,5% ervan en naar het regelmatig spijzen van het toekomstfonds voor de gezondheidszorg, teneinde de bestendigheid van en een duurzame kwaliteit van de zorg voor allen te garanderen.

Tijdens het jaar 2009 zijn de initiatieven die in 2008 gelanceerd werden verder uitgebouwd, zoals het kankerplan en het plan voor de chronische ziektes, de inwerkingstelling van het e-Healthplatform, een betere toegang met betrekking tot de innovatie inzake geneesmiddelen voor allen, betere bescherming en informatie van de patiënt, nog meer aandacht voor de problemen van de geestelijke gezondheid en voor de strijd tegen de verschillende verslavingsvormen (tabak, alcohol). Dit jaar was ook gekenmerkt door het bestrijden van de razendsnelle verspreiding van de A/H1N1-griep in de hele wereld.

2. Duurzame ontwikkelingsbeleid

Naast de activiteiten die in 2008 werden opgestart en die in 2009 werden uitgediept, werd in de loop van 2009 bijzondere aandacht besteed aan volgende thema's:

× Plan voor de aantrekkelijkheid van het verpleegkundig beroep

Zoals voorzien in het regeerakkoord, werd het plan voor de aantrekkelijkheid van het verpleegkundig beroep, dat ertoe strekt om oplossingen aan te brengen voor de algemene en constante problemen om gekwalificeerde verpleegkundigen te kunnen aanwerven voor de verschillende gezondheidssectoren, in 2009 gelanceerd.

× Ziekenhuisbeleid

In 2009 werd in de FOD Volksgezondheid een studie gelanceerd over de ontwikkeling van indicatoren om de zorginstellingen die van de federale overheid afhangen aan te zetten om een beleid van duurzame ontwikkeling in te voeren. Op basis van de conclusies van deze studie zal er nagedacht worden over het uitwerken van de maatregelen die het mogelijk maken om deze parameters "duurzame ontwikkeling" te

integreeren in het ziekenhuisbeleid, wat in de toekomst zal gebeuren via stimuli of voordelen voor de instellingen die zich engageren in projecten die het leefmilieu respecteren, zoals de installatie van uitrustingen die weinig energie vergen of van bronnen van hernieuwbare energie (zonnepanelen, enz.).

× **Plan voor de Reductie van Pesticiden en Biociden**

Het Plan voor de Reductie van Pesticiden en Biociden (PRPB), dat in 2005 gelanceerd werd, werd in 2009 geactualiseerd. Deze actualisatie wordt opgebouwd langs drie assen, namelijk een balans van de acties die tot nu werden uitgevoerd, een precisering van de prioriteiten voor de twee komende jaren, om de vastgelegde doelstellingen te bereiken, namelijk een vermindering met 25% in verband met het gebruik van pesticiden in de landbouw en met 50% van de biociden en pesticiden gebruikt door privépersonen en tot slot een aanpassing van de structuur van het plan, om de inwerkingstelling voor te bereiden van NAPAN, het actieplan dat in 2010 het PRPB zou moeten opvolgen. Dit plan zal tot doel hebben om een duurzaam gebruik aan te moedigen van de pesticiden, krachtens de nieuwe kaderrichtlijn pesticiden die gepubliceerd werd op 24 november 2009, met het oog op het invoeren van een gemeenschappelijk actie kader om tot een gebruik van pesticiden te komen dat in overeenstemming is met de duurzame ontwikkeling.

× **Voedingsbeleid**

Sinds 2006 loopt in België het Nationaal Voedings- en Gezondheidsplan (NVGP), waarvan een van de doelstellingen het aannemen van een gezonde maar ook duurzame wijze van verbruiken is, door onze voedingsgewoontes te veranderen. In 2009 werden verschillende acties ondernomen, waaronder het verbeteren van het beleid ten voordele van de promotie, de bescherming en de ondersteuning van borstvoeding in België, het engagement van de private sector voor het herformuleren van de voedingsproducten op het niveau van het zoutgehalte, alvorens in 2010 de discussie aan te vatten over suikers en vetten, het uitvoeren van studies om het statuut te kennen in micronutriënten van de doelgroepen (zwangere vrouwen en kinderen) om de gepaste maatregelen te kunnen nemen, het instellen van informatiecampagnes voor de bevolking over onderwerpen die belangrijk zijn voor de gezondheid, zoals minder zout gebruiken en keukenzout vervangen door jodiumzout om het gebrek aan jodium bij de Belgische bevolking te bestrijden, het instellen van didactisch materiaal voor de gezondheidswerkers, zoals folders over het gebrek aan vitamine D, calcium, foliumzuur, jodium of ijzer, over de voeding van zuigelingen en kleine kinderen of de creatie van een pedagogisch koffertje over de ondervoeding bij ouderen.

× **Dierenwelzijn en CITES**

De voorwaarden voor de handel in gezelschapsdieren werden begin 2009 herzien, als gevolg van de inwerkingtreding van de wet van 11 mei 2007, die sinds 1 januari 2009 de verkoop van honden en katten in handelszaken verbiedt, dit teneinde de impulsaankopen van dieren en het achterlaten als gevolg daarvan te bestrijden.

Nog in 2009 werd een nieuwe positieve lijst van zoogdieren die door privépersonen mogen gehouden worden gepubliceerd, in afwachting van de publicatie van een positieve lijst van reptielen.

Er was ook bijzondere aandacht voor de proefdieren, met in 2009 het verbod op het gebruik van mensapen voor proeven. Het herzieningswerk van de normen voor de huisvesting van deze dieren werd afgerond en de nieuwe normen zullen tijdens het 1ste trimester van 2010 van kracht worden.

Met betrekking tot de Conventie van Washington over de handel in bedreigde dier- en plantensoorten (CITES), werd er, naast een financiële bijdrage aan het project EU-twix in 2009, een programma voor het uitwisselen van Europese informatie om beter de smokkel te kunnen bestrijden, bijzondere aandacht besteed aan de voorbereiding van de volgende Conferentie van de partijen van CITES, voorzien in Doha in 2010.

3. Uitvoering van de federale Plannen inzake duurzame ontwikkeling

De rapportage over de opvolging van de maatregelen uit de federale Plannen Duurzame ontwikkeling is beschikbaar in de online gegevensbank <http://www.icdo.be/NL/opvolging>”

**Rapport van mijnheer Sven Vaneycken en mijnheer François Roux, leden,
Vertegenwoordigers respectievelijk van de Vice-Eerste Minister
en Minister van Buitenlandse Zaken en Institutionele
Hervormingen en van de Staatssecretaris voor Europese Zaken**

---

1. Inleiding

Als gevolg van herschikkingen in de federale regering werd de Minister van Buitenlandse Zaken achtereenvolgens vertegenwoordigd door de heren Axel Delvoie (voor Minister Karel De Gucht), Frank Geerkens (voor Minister Yves Leterme) en Sven Vaneycken (voor Minister Steven Vanackere) in de ICDO gedurende het jaar 2009. De Staatssecretaris voor Europese Zaken werd gedurende het hele jaar vertegenwoordigd door de heer François Roux.

De Minister en de Staatssecretaris hechten belang aan beleidscoherentie, waaronder de integratie van duurzame ontwikkeling in het buitenlands beleid. Dit impliceert de integratie van de economische, sociale en milieudimensies van het beleid.

Om de coherentie van de Belgische standpunten in internationale fora te verzekeren beschikt de FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking over het instrument van de vergaderingen Europese coördinatie (DGE) en multilaterale coördinatie (COORMULTI) waarbij zowel de bevoegde diensten op het federale niveau als deze van de gewesten en de gemeenschappen betrokken worden. Ook het maatschappelijk middenveld krijgt kans een inbreng te doen. De is onder meer het geval voor de standpuntbepaling binnen de Commissie Duurzame Ontwikkeling van de Verenigde Naties (UN-CSD).

Via zijn netwerk van ambassades en vertegenwoordigingen in het buitenland kon de FOD de interne discussie over de voor duurzame ontwikkeling relevante thema's voeden met informatie uit het buitenland en, tegelijkertijd, het internationale draagvlak voor thema's inzake duurzame ontwikkeling verbreden door gerichte demarches en gezamenlijke acties met gelijkgezinde landen.

2. Duurzame ontwikkelingsbeleid

× Globale uitdagingen

Globale uitdagingen bepalen steeds meer de internationale agenda. Het is belangrijk dat de grote uitdagingen waarmee deze wereld geconfronteerd wordt zoals de klimaatverandering, de financieel-economische crisis en de armoede op een geïntegreerde wijze worden aangepakt met aandacht voor de lange termijn en de integriteit van de mens en zijn leefomgeving.

Andere thema's die in 2009 speciale aandacht kregen waren onder meer gender, good governance, natuurlijke rijkdommen en maatschappelijk verantwoord ondernemen. Wat dit laatste betreft wordt verwezen naar de lancering van het Global Compact Network

Belgium op een seminarie dat mede werd georganiseerd door de voorganger van de huidige Minister van Buitenlandse Zaken.

De speciale zitting van de Algemene Vergadering van de VN op 21 september 2009 toonde aan dat klimaat tot het mainstream buitenlandse beleid en tot het hoogste politieke niveau is doorgedrongen. Het klimaatthema is ook uitgegroeid tot een vast agendapunt van bilaterale en internationale ontmoetingen op hoog niveau, onder meer met het oog op de voorbereiding van de COP-15 te Kopenhagen die in december 2009 plaatsvond.

In dit kader werd er tijdens de diplomatieke contactdagen een speciaal segment georganiseerd met betrekking tot het klimaatsdossier ten behoeve van multilaterale en bilaterale posthoofden.

Op 24 december 2009 heeft de algemene vergadering van de VN een resolutie goedgekeurd voor de organisatie van een mondiale conferentie op het vlak van duurzame ontwikkeling in 2012 (Rio+20).

× **Europese Strategie voor Duurzame Ontwikkeling (EU-SDO)**

In het najaar van 2009 is het Zweedse voorzitterschap overgegaan tot een diepgaande evaluatie van de in 2001 aangenomen en in 2006 vernieuwde Europese Strategie Duurzame Ontwikkeling (EU-SDO), met als eindpunt van dit proces de Europese Raad van 10 en 11 december 2009. De EU-SDO identificeert zeven thema's als *key issues* waarrond een aantal te ondernemen acties en maatregelen worden voorgesteld.

De Commissiemededeling van juli 2009 wees enerzijds in positieve zin op de 'mainstreaming' van het concept duurzame ontwikkeling in verschillende beleidsdomeinen, maar identificeerde anderzijds nog steeds een aantal hardnekkige niet-duurzame trends. Op basis van de bespreking van deze mededeling heeft het Voorzitterschap onder eigen verantwoordelijkheid een rapport gepresenteerd als bijdrage tot de Europese Raad.

Met betrekking tot de EU-SDO blijft België van mening dat deze een toekomst heeft. De EU-SDO biedt immers een toegevoegde waarde, die ligt in het feit dat ze verbanden legt tussen economisch, sociaal en milieubeleid, gecombineerd met de idee dat kortetermijnmaatregelen hun effecten laten doorwerken in een lange termijnkader (horizon 2050). België was van oordeel dat niet tot 2011 moet gewacht worden om te beslissen om de EU-SDO te herzien; deze oefening zou integendeel al vroeger van start moeten gaan.

Er moet zoveel mogelijk coherentie blijven bestaan tussen, enerzijds, de EU-SDO en, anderzijds, de Lissabon-Strategie en haar opvolger. Beide strategieën zijn wel verschillend qua tijdsperspectief, maar ze zijn complementair. Beide dragen immers bij tot de overkoepelende doelstelling van duurzame ontwikkeling.

De *governance* en *monitoring* van de EU-SDO dienen alleszins versterkt te worden. Het verbeteren en operationaliseren van de indicatoren en deze eventueel landenspecifiek maken (cf. landenspecifieke aanbevelingen onder de Lissabonstrategie), het versterken van de rol van het Europees Parlement bij de evaluatie, het bevestigen van de Raad Algemene Zaken in haar rol van coördinator, zijn maar enkele pistes in die richting.

Het hierboven beschreven Belgisch standpunt in het kader van de evaluatie van EU-SDO kwam tot stand via werkgroepen van de ICDO en intergouvernementele werkgroepen en werd in DGE geformaliseerd.

× **EU-voorzitterschap: ontwikkeling van instrumenten met betrekking tot duurzame ontwikkeling**

In het kader van het Belgisch voorzitterschap van de EU in 2010 heeft de Ministerraad ervoor gekozen maximaal rekening te houden met de criteria voor een duurzame organisatie van de evenementen.

De follow-upgroep, belast met de voorbereiding van en het toezicht op het Belgische voorzitterschap, drie instrumenten goedgekeurd, namelijk een handvest, een handleiding en een check list (controlelijst).

a. Het handvest

Het handvest bevat richtlijnen voor een duurzame organisatie van de evenementen. Door de ondertekening van dat handvest engageert de organisator zich om rekening te houden met duurzaamheid bij de organisatie van zijn evenement. De organisator van evenementen die het voorzitterschapslabel krijgen toegewezen, zal het handvest dienen na te leven.

b. Een handleiding

De handleiding wil een leidraad zijn bij de organisatie van evenementen in het kader van het Belgische voorzitterschap in 2010.

Ze is opgedeeld in 7 thema's: locatie, mobiliteit, catering, communicatie, materialen, *side-events* en evaluatie. Per thema worden een aantal punten uitgewerkt en aanbevelingen verstrekt.

c. Check list

De check list (controlelijst), die de duurzaamheid van een evenement vooraf en na afloop evalueert, is bij de handleiding en het handvest gevoegd.

Een evenement mag als duurzaam beschouwd worden als het een minimumscore van 60% behaalt op de vragen uit de controlelijst.

Meer informatie hierover: <http://www.poddo.be/eu-voorzitterschap>

3. Uitvoering van de federale plannen inzake duurzame ontwikkeling

De rapportage over de opvolging van de maatregelen uit de federale plannen inzake duurzame ontwikkeling 2000-2004 en 2004-2008, verlengd tot 2009, is beschikbaar in de online gegevensbank <http://www.icdo.be/NL/opvolging>.

Dat geldt ook voor de uitvoering van de internationale verbintenissen die ons land op het vlak van duurzame ontwikkeling is aangegaan. De ICDO-werkgroep die de internationale verbintenissen opvolgt, wordt trouwens voorgezeten door het hoofd van de Dienst Duurzame Ontwikkeling en Leefmilieu (M4.1) van de FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking.

4. Deelname aan de vergaderingen van de cel duurzame ontwikkeling

Tussen het aantreden van Minister Steven Vanackere op 26 november 2009 en eind 2009 waren er geen vergaderingen van de cel Duurzame Ontwikkeling.

5. Andere activiteiten van de beleidscel

Op 12 november 2009 vond er een rondetafel plaats tussen de Minister van Buitenlandse Zaken en een delegatie van leden van de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling ter voorbereiding van de zevende ministeriële conferentie (Genève, 30 november tot 2 december 2009) van de Wereldhandelsorganisatie.

Rapport van mijnheer Nicolas De Coster, lid Vertegenwoordiger van de Vice-Eerste Minister en Minister van Werk en Gelijke Kansen

---

1. Inleiding

Een ontwikkeling is pas bestendig wanneer stabiele, voldoende en kwaliteitsvolle jobs worden aangeboden. 2009 was een moeilijk jaar, een jaar waarin de gevolgen van de economische crisis goed voelbaar waren. Tussen januari en september is het aantal uitkeringsgerechtigde werkzoekenden met 7 procent gestegen in vergelijking met dezelfde periode in 2008. Gemiddeld 1 arbeider op de 5 was tijdelijk werkloos (tegenover 1 op de 10 het jaar ervoor). Het aantal faillissementen steeg met 14 procent. We hebben dus resoluut een ambitieus beleid moeten opzetten om de gevolgen van deze crisis in de kiem te smoren zodat het banenverlies zo beperkt mogelijk blijft en om, ondanks de crisis, sociale en economische verworvenheden te blijven behouden.

Tijden van crisis houden het gevaar in dat het herstel van de economie de belangrijkste prioriteit vormt, in weerwil van de andere pijlers van een duurzame ontwikkeling. We zijn aandachtig geweest deze fout niet te maken door met name krachtige maatregelen te nemen om de veiligheid, maar ook de kwaliteit van de arbeid moet verbeteren. Vanuit het standpunt van de duurzame ontwikkeling, mag arbeid niet alleen gezien worden als een instrument om de economie te ontwikkelen, maar ook om welzijn en veiligheid op het werk te garanderen, door een betere verzoening tussen het beroepsleven en het gezinsleven.

Tijden van crisis onthullen ook vaak de nood om een (r)evolutie door te voeren in onze samenlevingen, bieden kansen voor zij die kunnen anticiperen en brengen de nodige veranderingen mee. Bovendien gaat de economische en sociale crisis hier gepaard met een nooit geziene klimaat- en milieucrisis. In dat opzicht hebben we ons werk voortgezet in de lancering in zo ruim mogelijke zin van “green jobs”, met name door banen te creëren in de groene sectoren (hernieuwbare energie, afvalbeheer, recyclage, strijd tegen vervuiling, ...), maar ook door banen te ontwikkelen met een zo klein mogelijke ecologische voetafdruk alsook kwaliteitsvolle banen.

Op meer transversale wijze zijn we ervan overtuigd dat een maatschappij zich niet duurzaam kan ontwikkelen als ze niet dezelfde kansen biedt voor iedereen. We hebben onze actie voor gelijke kansen daarom ook voortgezet, met name onder de vorm van de Rondetafels van de Interculturaliteit die in september 2009 van start gingen en die ervoor willen zorgen dat de verschillende culturen van onze samenleving op een harmonieuze manier kunnen samenleven.

2. Duurzame Ontwikkelingsbeleid

× Uitvoering van de federale Plannen inzake duurzame ontwikkeling

In het kader van het Relanceplan werd een nog nooit geziene inspanning geleverd om in tijden van crisis ondernemingen te ondersteunen en de werkgelegenheid en inkomens van werknemers en uitkeringsgerechtigden te vrijwaren. Samen met de andere maatregelen van de wet van 10 juni 2009 (crisisarbeidsduurvermindering, crisistijdscrediet en de tijdelijke volledige of gedeeltelijke schorsing van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst voor bedienden), geven deze beslissingen (waarvan enkelen hieronder worden uitgelegd) de ondernemingen wat meer ademruimte en maken ze het mogelijk de arbeidsovereenkomsten te behouden. Het zijn inspanningen voor de duurzame ontwikkeling die zoveel bestaande economische realiteiten en sociale verworvenheden zoveel mogelijk vrijwaren, zowel tijdens al na de crisis.

- Dankzij de koppeling van de sociale uitkeringen aan de evolutie van de welvaart en de positieve degressiviteit van de werkloosheidsuitkeringen (KB van 11 januari 2009) is de koopkracht gestegen van de werknemers die het slachtoffer werden van de crisis en van de sociaal verzekerden die zulks het meest nodig hebben. Ze hebben ook de individualisering van de rechten, het verzekeringsprincipe en het activeringsprincipe versterkt.
- Het tijdelijke werkloosheidsstelsel voor arbeiders (KB van 11 januari 2009) werd verbeterd door de bedragen van de toegekende uitkeringen op te trekken, wat ook de reden van de tijdelijke werkloosheid moge zijn: gebrek aan werk door economische redenen, weerverlet, technische stoornis, overmacht, enz. Bovendien kunnen de betrokken werknemers tijdens deze periode van tijdelijke werkloosheid genieten van opleidingen.
- De begeleiding voor ondernemingen in herstructurering werd versterkt (economische herstellwet van 27 maart 2009): dankzij deze bepaling kunnen ontslagen werknemers, wat hun leeftijd ook moge zijn, onmiddellijk na de betekening van ontslag worden begeleid om zo snel mogelijk weer werk te vinden. Tijdelijke werknemers of uitzendkrachten kunnen voortaan ook een beroep doen op dit mechanisme. Werknemers die in het kader van een faillissement van hun werkgever ontslagen werden tussen 1 juli en 30 december 2009 kunnen van een patronale en persoonlijke bijdragevermindering genieten wanneer ze een nieuwe job vinden, net zoals dat vooral al het geval was voor werknemers die in het kader van een herstructurering werden ontslagen (wet van 19 juni 2009 houdende diverse bepalingen over tewerkstelling in tijden van crisis).
- In de non-profit dienstensectoren werden arbeidsplaatsen ontwikkeld door een versterking van de Sociale Maribel (economische herstellwet van 27 maart 2009): de dotaties van de fondsen Sociale Maribel (privé-sector) zullen in 2010 met 69 miljoen euro verhoogd worden. Deze nieuwe dotaties zullen het mogelijk maken om tegen 2010 3.200 bijkomende arbeidsplaatsen te creëren in de privé non-profitsector. Deze bepaling wordt in 2010 nog versterkt.
- Drie nieuwe crisismaatregelen (schorsing van de arbeidsovereenkomst voor bedienden, crisistijdscrediet, collectieve arbeidsduurvermindering) werden tussen 1 juli en 31 december in werking gesteld om het arbeidsvolume van bedienden te

kunnen aanpassen (wet van 19 juni 2009). Deze maatregelen werden verlengd tot 30 juni 2010.

× **Meer veiligheid en kwaliteit in het werk**

In 2009 kreeg de nationale strategie voor veiligheid en welzijn op het werk nieuwe concrete invullingen. Wat duurzame ontwikkeling betreft, zijn vooral de punten die verbonden zijn aan het beheer van gevaarlijke producten dingen om te onthouden.

De arbeidsinspectie is in feite de enige die controleert op het gebruik van gevaarlijke producten aangezien ze de enige is die tussenkomt op de werkvloer. Het jaarrapport toont ons dat 2500 ondernemingen zijn ingegaan op het thema van gevaarlijke producten: in bijna 50 procent van de gevallen werden non-conformiteiten vastgesteld. Er is dus nood aan controles.

Meer dan 800 « Seveso-ondernemingen » werden gecontroleerd. Er worden meer en meer specifieke inspecties gehouden naar de blootstelling van werknemers aan chemische agenten.

In 2009 werden er ten slotte besprekingen gehouden over het implementeren van de Europese Verordening REACH.

Arbeidsvoorwaarden, in de brede zin van het woord, zijn een belangrijk onderdeel van duurzame ontwikkeling. Er moet worden benadrukt dat de arbeidsvoorwaarden voortdurend in het oog moeten worden gehouden. Dit gebeurt door externe diensten preventie en bescherming die de arbeidsvoorwaarden zullen evalueren (luchtmetingen, gezondheidstoezicht,...).

× **Nieuw beleid inzake arbeidsduur en gezins- en beroepsleven verzoenen**

De regering heeft in het afgelopen jaar heel wat initiatieven ontwikkeld om de combinatie tussen werk en gezin te vergemakkelijken en wenst op de ingeslagen weg verder te gaan. De Senaat sluit zich aan bij dit voorstel en heeft zich gezet aan een overzicht van de bestaande verlofstelsels en de ontwerpen van verlofstelsel. Anderzijds werd ook aan de Nationale Arbeidsraad gevraagd om de onderlinge verhoudingen tussen de bestaande verlofstelsels tegen het licht te houden.

Bij het formuleren van deze aanvraag hebben we drie prioriteiten naar voren geschoven: de gelijkschakeling van het adoptieverlof met het moederschapsverlof, de verlenging van het rouwverlof van drie naar tien dagen en het verlof voor de opvang van een zwaar ziek kind (een versterking van het verlof voor medische bijstand).

× **Groene banen ontwikkelen**

We moeten in eenzelfde strategie zowel onze inspanningen om de klimaatopwarming te bestrijden verenigen met het vrijwaren van het leefmilieu, als met de ontwikkeling van nieuwe economische activiteiten en de creatie van nieuwe arbeidsplaatsen in een sector in volle expansie. Sinds 2008, en met name naast de groeiende bezorgdheid van de klimaatsverandering en de overgang naar een CO2-arme economie, wordt bijzondere aandacht geschonken aan de kwestie van groene banen. We willen een breed concept

van groene banen ontwikkelen dat ook de problematiek van kwaliteitsvolle banen omvat alsook de overgang naar nieuwe banen.

De sociale partners hebben in het interprofessioneel akkoord voor 2009 en 2010 iets nieuws ingevoerd, de eco-cheques, onder de vorm waarbij de volledige of een deel van de loonsverhogingen kunnen worden uitbetaald. Deze manier van verloning draagt bij tot de vergroening van de economie. Bij de onderhandelingen over het volgende IPA die ze eind volgend jaar zullen houden, zullen de sociale partners uitgenodigd worden de besprekingen over de vergroening van de zaken en de werkpraktijken verder te zetten en concrete vorm te geven.

De groene banen zullen in het middelpunt van de belangstelling staan tijdens ons voorzitterschap van de EU in het tweede semester. Er zullen verschillende debatten gehouden worden om de besluiten van de Raad over te nemen. Om die besprekingen stof te geven om over na te denken, zullen verschillende onderzoeken worden gevoerd, een van die studies zal door de FOD Werk uitgevoerd worden. Ze zal draaien rond de instrumenten en modaliteiten inzake het werkgelegenheidsbeleid en de sociale dialoog die bijdragen tot de strijd tegen de opwarming van de aarde en tot het creëren van groene banen: organisatie van de arbeidsduur, gezondheid/zekerheid, bevoegdheden, herstructureringen, enz. De studie zal ook de nadruk leggen op de bijzondere gevolgen voor de verschillende sectoren en zal goede praktijken halen uit de rest van Europa die voor België als inspiratie kunnen dienen, en dat in het licht van het volgende IPA.

× De Rondetafels van Interculturaliteit

Diversiteit promoten die berust in gemeenschappelijke waarden versterkt de sociale samenhang, dat is een onontbeerlijke voorwaarde voor een duurzame ontwikkeling van ons land.

De Rondetafels van de Interculturaliteit gingen van start in september 2009 en hebben als einddoel de politieke wereld te voorzien van aanbevelingen. Die zullen geformuleerd worden door een Verslagcomité dat bestaat uit deskundigen uit de academische wereld en het verenigingsleven. De thema's die door de 5 ad hoc-commissies worden behandeld, beogen volgende thema's: het bestuur, cultuur en de media, gezondheid en welzijn, onderwijs, de arbeidsmarkt. De waarden die worden onderzocht zijn gelijkheid, vrijhe(i)d(en), emancipatie en menselijke waardigheid. Het middenveld is ten slotte nauw verbonden met het proces via activiteiten die het samenleven en het concept interculturaliteit bevorderen.

× Gelijkheid tussen mannen en vrouwen

De wet op de gendermainstreaming van 12 januari 2007 stelt de integratie van de geslachtsdimensie verplicht in alle beschikkingen van het openbaar beleid: managementplannen, beheerscontracten, in elk ander instrument van beleidsplanning van elke openbare dienst, in elk strategisch en operationeel doel. Het ontwerp van koninklijk besluit dat een "interdepartementale coördinatiegroep" instelt en haar opdrachten en werking vastlegt, werd in de ministerraad van 5 juni 2009 goedgekeurd.

De groep moet een ontwerp van federaal plan opstellen die de integratie van de genderdimensie beoogt in het geheel van de federale beleidslijnen om zo eventuele ongelijkheden tussen vrouwen en mannen te voorkomen of recht te trekken.

Bovendien werd een reglementaire tekst die een evaluatietest bevat over de impact van ontwerpen van wettelijke en reglementaire akten over de respectievelijke situatie van mannen en vrouwen (“gendertest”), voor advies naar de Raad voor Gelijkheid van Kansen tussen mannen en vrouwen getuurd. Na dit advies zal het vervolgens voor goedkeuring aan de regering worden voorgelegd.

3. De federale plannen voor duurzame ontwikkeling in werking stellen

De FOD Werk heeft in het kader van de verschillende federale plannen voor duurzame ontwikkeling een twintigtal initiatieven genomen. Ze draaien hoofdzakelijk rond interne organisatieregels (cel duurzame ontwikkeling, voorbeeldrol,...) en rond initiatieven die verbonden zijn aan het onderzoek naar en de bevordering van telewerk. Alle maatregelen, hun omschrijving en de vooruitgang zijn onder het luik de opvolging van de maatregelen van de federale plannen voor duurzame ontwikkeling online te raadplegen op www.icdo.be/NL/opvolging.

4. Deelname aan de vergaderingen van de Cel Duurzame Ontwikkeling

De cel duurzame ontwikkeling van de FOD Werk werd in 2009 nieuw leven ingeblazen. Er werden twee vergaderingen bijeengeroepen ter bevestiging van het opnieuw opstarten van de cel duurzame ontwikkeling en om, met de POD Duurzame Ontwikkeling, een stand van zaken op te maken van alle federale procedures, structuren en doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling. We willen vanaf 2010 ook meer rekening houden met duurzame ontwikkeling binnen de FOD Werk.

Bovendien werd tijdens 2009 regelmatig contact gehouden met de experts van de FOD Werk, vooral voor wat betreft de problematiek van groene banen.

5. Andere activiteiten van de strategische cel

Er wordt in het kader van het dagelijks beheer van de beleidscel meer aandacht besteed aan duurzame ontwikkeling. In dat opzicht werden verschillende initiatieven nagestreefd, opgestart of versterkt, zoals met name :

- Papier sorteren
- Aankoop van papier met FSC-label
- Gebruik van ecologische onderhoudsproducten
- Gebruik van eerlijke handelsproducten (thee, suiker)

In 2010 worden bijkomende inspanningen ontwikkeld.

Rapport van mevrouw Nele Roobrouck, lid

**Vertegenwoordigster van de Vice-Eerste Minister en
Minister van Begroting**

Rapport van mijnheer Renaud Gosselin, lid

Vertegenwoordiger van de Minister van Pensioenen en Grote steden

---

1. Inleiding

De Minister van Pensioenen en Grootstedenbeleid, Michel Daerden, die in de loop van het jaar Minister Marie Arena heeft opgevolgd, wil van dit verslag gebruik maken om al zijn medewerkers te bedanken voor hun betrokkenheid in het proces van duurzame ontwikkeling.

*** Het Grootstedenbeleid**

Sinds het jaar 2000, heeft het federale Grootstedenbeleid jaarlijkse stadscontracten eerst met 11, later met 15 Belgische steden en gemeenten gesloten. In 2005, zijn deze stadscontracten meerjaarlijks geworden en een specifiek programma voor de huisvesting werd in 17 steden en gemeenten gelanceerd.

Voor het jaar 2009, werden jaarlijkse contracten gesloten. Ze heten nu “duurzame stedencontracten” en nemen de oude stadscontracten en huisvestingscontracten op. Dit toont de wil aan om bij te dragen tot duurzame oplossingen voor problemen waarmee de steden geconfronteerd worden, dit in overleg met de plaatselijke overheidsdiensten.

*** De Pensioenen**

Globaal gezien zijn de gelijkheid tussen de geslachten, de werkontwikkeling voor gehandicapten, het afval sorteren, de aandacht besteed aan de energiebesparende maatregelen op de installaties, de aandacht besteed aan de vervoersmiddelen, de vermindering van het watergebruik door de vervanging van sommige warmwatertoestellen of door de installatie van een dubbel systeem van waterspoeling in de toiletten, het doven van de lichten en van de informaticasystemen op het einde van de dag, de geïnformatiseerde airconditioning, de inschrijving in EMAS, de week van de duurzame ontwikkeling, de wil om het e-government te ontwikkelen – beheer en uitzending van elektronische gegevens – dat zal toelaten om het gebruik van papier behoorlijk te verminderen... allemaal maatregelen die binnen de pensioenendiensten vooropgesteld werden om de duurzame ontwikkeling te bevorderen.

Meer specifiek, zijn ook maatregelen ontwikkeld om ons pensioensysteem duurzaam te maken, er zorg voor dragende dat de houdbaarheid en de gelijkheid behouden blijven.

2. Duurzame Ontwikkelingsbeleid

* Grootstedenbeleid

De contracten « duurzame steden » hebben drie strategische doelstellingen:

- a. *De sociale cohesie in de kansarme buurten versterken, via een sociale en een culturele mix.*
- b. *Bijdragen tot de vermindering van de ecologische afdruk van de steden,*
- c. *De uitstraling van de steden ondersteunen,*

* Pensioenen

Het behouden en het verdedigen van de solidariteit, fundamenteel element van ons pensioensysteem, is een van onze prioriteiten, net zoals de verhoging van de toegekende bedragen om de koopkracht van de gepensioneerden te verbeteren. Dit wordt natuurlijk gekoppeld aan de houdbaarheid en de gelijkheid van deze solidariteit.

3. Uitvoering van de federale plannen van duurzame ontwikkeling

* Grootstedenbeleid

Het voorontwerp van Federaal Plan Duurzame Ontwikkeling 2009-2010 houdt de 7 prioritaire actiedomeinen in die in de Strategie inzake duurzame ontwikkeling werden weerhouden. Deze strategie werd door de EU-Raad op 15 en 16 juni 2006 goedgekeurd.

Het voorontwerp van plan spreekt niet specifiek over de stedelijke aspecten van duurzame ontwikkeling. De woorden “stad” en “stedelijk” worden weinig vermeld.

Acties en stedelijke maatregelen die in dit document voorkomen en waarop de projecten van het contract « duurzame stad » 2009 een antwoord bieden:

- Actie 2.3.4-5 (Klimaat Verbintenissen – tegen 2008-2012 en 2020): de energetische doeltreffendheid verhogen en het klimaatbeleid op het federale niveau organiseren, visie en beleid op lange termijn ontwikkelen:

- I. *Steun aan de uitvoering van een energetische balans, van een strategie en van indicatoren die de evolutie van het energiegebruik meten.*

Stad Seraing – Stad Schaarbeek – Stad Brussel.

- II. *Actieplan betreffende de luchtkwaliteit, de biodiversiteit en de uitstoot van fijn stof*

Stad Antwerpen

III. Sensibilisering van de bevolking en van de scholen tot duurzame ontwikkeling

Stad La Louvière – Stad Seraing.

- Actie 2.3.12. (de huisvestingen beter beheren en een duurzame en betaalbare woning voor iedereen verzekeren):

De duurzame buurten bevorderen, de solidaire woning aanmoedigen, de synergie tussen de bestaande fondsen verbeteren (bijv. tussen het FRGE en het Fonds voor huisvesting), de initiatieven van eco-constructie en van duurzame renovatie ondersteunen:

I. Activeren van het Federaal Fonds ter Reductie van de Globale Energiekost (FRGE) om investeringen te realiseren ten gunste van energiebesparingen.

Het Programma Grootstedenbeleid helpt de steden Luik, Antwerpen en Schaarbeek een plaatselijke entiteit van het FRGE te installeren.

II. Steun aan de eco-renovatie van woningen door de eigenaars

Brussel

III. Aankoop en eco-renovatie van oude huizen

Seraing

IV. Aanmoediging van de solidaire woning

Stad Sint-Niklaas en Vorst

* De pensioenen

Maatregelen die genomen werden om de pensioenen te verhogen en ook duurzaam te maken:

- verhoging van het minimumpensioen van werknemers met 3% per maand,
- herwaardering van het pensioen van werknemers, dat tussen 1994 en 2009 is ingegaan, met 1,5% per maand, . Herwaardering van het pensioen van werknemers, dat voor 1994 is ingegaan, met 2% per maand ,
- verhoging van het minimumpensioen voor zelfstandigen met 3% per maand. Herwaardering van het pensioen voor zelfstandigen, dat voor 2009 is ingegaan, met 1,5% per maand,
- verhoging van 0,8% van de inkomensgarantie voor ouderen (IGO)

- organisatie van de Nationale Conferentie voor Pensioenen.

Het rapport over de opvolging van de maatregelen van de Federale Plannen van Duurzame Ontwikkeling is beschikbaar in de databank online: <http://www.ciddd.be/NL/suivi>

Het gedetailleerde rapport over de opvolging van de maatregelen van de Federale Plannen van duurzame ontwikkeling en de internationale verbintenissen moet tot stand worden gebracht in de online databank <http://www.ciddd.be/admin/>

Rapport van mevrouw Leen Bogaerts, lid

Vertegenwoordigster van de Minister van Justitie

---

1. Inleiding

Duurzame ontwikkeling is het transversale aspect van het beleid van Justitie. Justitie is immers reeds door zijn opdrachten betrokken bij de doelstellingen inzake sociale cohesie die zijn opgenomen in de federale plannen inzake duurzame ontwikkeling. In het bijzonder wat betreft de toegang tot justitie, de vereenvoudiging van de juridische taal en het onthaal van de slachtoffers. Niettemin worden de milieuaspecten ook met professionaliteit gevolgd door de administratie die in nauwe samenwerking met de cel Beleidsvoorbereiding aan die onderwerpen werkt.

Binnen Justitie streven wij naar een tijdstip, bij voorkeur in de nabije toekomst, waarop de aspecten van duurzame ontwikkeling een evidentie worden.

2. Duurzame Ontwikkelingsbeleid

In punt 7.4 van de algemene beleidsnota van de minister wordt beklemtoond dat rekening moet worden gehouden met duurzame ontwikkeling in de infrastructuur zelf.

Zo zijn op het niveau van het directoraat-generaal Rechterlijke Organisatie twee ingenieurs aangeworven voor de actieve follow-up van de ecologische aspecten, met als prioriteit het in overeenstemming brengen van de milieuvergunningen.

Het directoraat-generaal Strafinrichtingen heeft dit jaar ook de invoering geformaliseerd van een milieudienst voor de follow-up van die projecten op zijn niveau.

Thema's zoals ecologie en duurzaamheid zullen ook aan bod komen in het kader van de bouw van nieuwe gevangenissen. In de tekst van de algemene beleidsnota van de minister is vermeld dat zal worden gestreefd naar de oprichting van gebouwen die neutraal zijn op het vlak van energieverbruik, zulks onder andere door het gebruik van een combinatie van bouwmaterialen en bouwtechnieken. Er zal bovendien bijzondere aandacht worden besteed aan maximaal gebruik van ecologische materialen...

3. Uitvoering van de federale Plannen inzake duurzame ontwikkeling

De follow-up van de maatregelen van de POD DO zal worden opgenomen in de gegevensbank van de ICDO.

4. Deelname aan de vergaderingen van de Cel Duurzame Ontwikkeling

De vertegenwoordigster van de minister is lid van de cel Duurzame Ontwikkeling. De activiteiten van de cel Duurzame Ontwikkeling passen in het algemeen kader van het beleid van de FOD. Meer informatie ter zake staat in onderstaand verslag van mevrouw Tsiebos, de deskundige voor de FOD Justitie.

5. Andere activiteiten van de strategische cel

De cel Beleidsvoorbereiding is betrokken bij de bewustmakingsacties. In het kader van de dag van de duurzame ontwikkeling in oktober 2009 werd een tekenwedstrijd over de aarde en het milieu gelanceerd. De minister van Justitie heeft de prijs overhandigd aan de winnaar en daarbij heeft hij zijn engagement voor duurzame ontwikkeling herbevestigd.

Zoals vermeld in de algemene beleidsnota van de minister is het tevens belangrijk dat de politiek de nodige ondersteuning biedt. De cel Beleidsvoorbereiding is onvermijdelijk betrokken partij bij het beleid inzake DO van de FOD.

Rapport van mijnheer Pierre-Jean Delvoye, lid

Vertegenwoordiger van de Minister van K.M.O.'s, Zelfstandigen, Landbouw en Wetenschapsbeleid

---

1. Inleiding

Al in 2006 onderstreepte Minister Sabine Laruelle in een onderhoud, dat via een elektronische nieuwsbrief online werd gepubliceerd, haar engagement omtrent deze duurzame ontwikkeling⁴: *“Het spreekt voor mij voor zich dat ik de economischeontwikkeling van de KMO's verdedig. Niettegenstaande ben ik er evenwel van overtuigd dat deze ontwikkeling tot stand kan komen in harmonie met de ontwikkeling van onze samenleving. Ik ben er heilig van overtuigd dat duurzaam beheer een techniek is die een onderneming rendabele kan maken, en wel, door de ontwikkeling van de sociale factoren en de omgevingsfactoren.”*

Minister Sabine Laruelle heeft heel wat maatregelen tot stand gebracht die kaderen binnen de duurzame ontwikkeling. Ze vat deze als volgt samen: “Als ik, in het kader van mijn bevoegdheden, de balans opmaak van de verbeteringen binnen het sociaal statuut van de zelfstandigen, voor wat betreft het pensioen, de kinderbijslag, de invaliditeitsuitkeringen, enz., meen ik dat deze vooruitgang volledig binnen de logica van de duurzame ontwikkeling valt. Op commercieel gebied, door aan de plaatselijke overheid de uiteindelijke beslissing inzake handelsvestigingen te geven en door examencriteria inzake mobiliteit voor deze ontwerpen op te nemen, behoort dit eveneens tot duurzame ontwikkeling.”⁵

Zij heeft nog de daad bij het woord gevoegd met het KMO-Plan en het Familieplan voor zelfstandigen. Deze plannen bevatten maatregelen die de levensvatbaarheid en de continuïteit van ondernemingen moeten verbeteren, maar moeten ook zorgen voor een evenwicht tussen het beroeps- en gezinsleven van ondernemers.

Minister Sabine Laruelle heeft ook altijd de verwezenlijking van de poolbasis “Princess Elisabeth” gesteund. Het gaat om de eerste poolbasis (op een totaal van honderd basissen) met “nuluitstoot”. De basis zal in het kader van internationale samenwerkingsakkoorden worden gebruikt voor hoogstaand onderzoek ondermeer op klimaatvlak.

Tevens heeft Minister Laruelle het in 2009 mogelijk gemaakt dat de laatste oproep tot onderzoeksvoorstellen in het kader van het onderzoeksprogramma “Onderzoek voor een duurzame ontwikkeling” zich inschrijft en beantwoordt aan de grote uitdagingen zoals het energiegebruik van de gezinnen of de door de ecosystemen gegenereerde biodiversiteit.

---

⁴ *Durabilité et PME: la ministre Laruelle analyse la situation*, « AlterBusinessNews », 22/12/2006 disponible sur <http://www.alterbusinessnews.be/fr/article.php?art=15818>

⁵ Ibid.

2. Beleid gericht op duurzame ontwikkeling

In de algemene beleidsnota van de minister van 17 november 2009 wordt de aandacht gevestigd op bepaalde uitgewerkte beleidslijnen die interageren met duurzame ontwikkeling.

*** Onderzoeksprogramma's**

De onderzoeksprogramma's zijn een van de hefboomen van het federaal wetenschapsbeleid. De verscheidene programma's bestrijken talrijke gebieden en onder andere voeden de voor de besluitvorming vereiste kennis.

Op dit ogenblik lopen meerdere programma's, waaronder het programma "Wetenschap voor een duurzame ontwikkeling (SSD)" in het kader waarvan er beleidsondersteunend onderzoek wordt verricht met betrekking tot nationaal en internationaal vastgelegde prioritaire thema's.

Bovendien heeft de ministerraad op 27 maart 2009 besloten het Belgische "Biological Resource Centre (BRC)" te versterken en het in te passen in een "Knowledge-based Belgian Biological Resource Engine (BBRE)". Daartoe heeft hij een recurrente jaarlijkse financiering ten belope van 5 miljoen euro verleend aan twee initiatieven die deel uitmaken van de Belgische onderzoeksinfrastructuur en die het onderzoek ondersteunen op het gebied van de biotechnologie, de levenswetenschappen en de biodiversiteit, te weten de Belgische gecoördineerde verzamelingen van micro-organismen en het Belgische biodiversiteitsplatform (BBPF).

*** Belgische onderzoeksbasis op Antarctica**

De nieuwe Belgische wetenschappelijke onderzoeksbasis "Princess Elisabeth" is een project dat in 2004 werd goedgekeurd. Op 15 februari 2009 werd zij plechtig geopend, als resultaat van een groots publiek-privaat partnerschap die nu een nieuwe onderzoeksinfrastructuur vormt ten dienste van de Belgische wetenschappelijke gemeenschap dat meer dan ooit al aanwezig is in de wetenschappelijke onderzoeksprogramma's op Antarctica. Die infrastructuur staat open voor internationale samenwerking en biedt meer internationale zichtbaarheid aan de deskundigheid van onze wetenschappers. Er werd besloten een onderzoeksprogramma ten belope van 1,5 miljoen euro op te zetten en tijdens de zuidelijke zomer 2008-2009 gingen de eerste Belgische onderzoekscampagnes vanop de basis van start.

De wettelijke voorwaarden voor de oprichting van het poolsecretariaat, als staatsdienst met afzonderlijk beheer, met als doel het beheer te verzorgen van de poolbasis en van haar activiteiten, werden gecreëerd in de wet van 24 juli 2008 houdende diverse bepalingen. Het Koninklijke Besluit van 20 mei 2009 legt de organieke beheerregels vast van dat poolsecretariaat. In het ministerieel besluit van 23 juli 2009 staat de samenstelling van de beleidsraad van dat poolsecretariaat.

Om terzelfder tijd het beheer van die basis en de uitvoering van een veelbetekend onderzoeksprogramma op Antarctica te begeleiden, werd een jaarbudget ten beloop van 2 miljoen euro uitgetrokken als dotatie voor het poolsecretariaat en werd een aanvullend jaarbudget van 500.000 euro vastgelegd voor het onderzoek. Nu al zijn nieuwe onderzoeksprogramma's uitgewerkt waaronder programma's waar in ruime zin internationaal wordt samengewerkt op het gebied van de meteorieten.

De doelstelling van de komende jaren is optimaal het wetenschappelijke potentieel van de basis ten nutte te maken, maar ook hiermee de mensen steeds meer bewust te maken van de problematiek van de klimaatverandering en van het belang van te kiezen voor een wetenschappelijke loopbaan.

* Pool Natuur van de federale wetenschappelijke instellingen

Tegelijk met de lancering van een educatief project, de “vrachtwagen van de wetenschap”, legt het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN) in 2010 de nadruk op het internationale jaar van de biodiversiteit. Bijzondere aandacht gaat naar de 10e “Conference of the parties” (COP) van de “Convention of biological diversity” (CBD), het Belgische voorzitterschap van de EU en de tentoonstelling “Wetenschap op het Paleis 2010” met als thema de biodiversiteit.

3. Uitvoering van de federale plannen voor duurzame ontwikkeling

De rapportage met betrekking tot de follow-up van de maatregelen van de federale plannen voor duurzame ontwikkeling is beschikbaar in de onlinedatabank <http://www.icdo.be/NL/opvolging>.

4. Deelname aan de vergadering van de cel Duurzame Ontwikkeling

Dhr. Pierre-Jean Delvoye neemt deel aan de vergadering van de cel Duurzame Ontwikkeling van de POD Wetenschapsbeleid als vertegenwoordiger van de minister.

5. Andere activiteiten van de beleidscel

Het beleid inzake duurzame ontwikkeling van de minister (zie haar algemene beleidsnota, punt 2) en de federale plannen voor duurzame ontwikkeling (zie punt 3) werden in 2009 ten uitvoer gelegd bij de POD Wetenschapsbeleid na de goedkeuring en de ondersteuning van de minister van sommige nieuwe projecten in het kader van het onderzoeksprogramma “Wetenschap voor een duurzame ontwikkeling”, het onderzoeksprogramma “Belgian Princess Elisabeth Station Antarctica” en het programma AGORA. Die projecten worden hieronder in detail beschreven.

* Het onderzoeksprogramma “Wetenschap voor een duurzame ontwikkeling” (SSD)

In de loop van 2009 werden nieuwe projecten vastgelegd in aansluiting op drie oproepen in het kader van het programma « Wetenschap voor een duurzame ontwikkeling » (2005-2009, Science for a Sustainable Development – SSD), een programma dat de ministerraad op 4 maart 2005 goedkeurde.

a. Oproep 4: Projecten Noordzee

In 2009 zijn er 8 onderzoeksprojecten van start gegaan voor een totaalbudget ten belope van 1,384 miljoen euro. Die projecten werden geselecteerd in het kader van de vierde oproep tot voorstellen met betrekking tot de « Gerichte Acties Noordzee » die in 2008 werd gelanceerd. Die gerichte acties hebben tot doel, binnen een relatief korte termijn (2 jaar), voorstellen van antwoorden te geven op dringende (inter)nationale beleidsvragen met betrekking tot specifieke thema's betreffende de Noordzee. Die prioritaire onderzoeksthema's worden voorgesteld door het begeleidingscomité van het programma.

- AS-MADE : Evaluatie van marien afval in de zone van het Belgische continentaal plat: voorkomen en effecten
- BOREAS: Evaluatie van de Belgische oceaanenergie
- ENSIS : Gevoeligheid van het ecosysteem voor invasieve soorten
- LECOFISH : Het gebruik van lokale ecologische kennis als bijdrage tot een ecosysteembenadering in een duurzaam visserijbeheer
- OSERIT: Ontwikkeling van geïntegreerde software voor het voorspellen van de gevolgen van een accidentele vervuiling met koolwaterstoffen
- PMPZ_DB II: Revitalisatie van de metingen die werden verzameld in de eerste jaren van de moderne oceanografie in België
- WAKO II: Geïntegreerde evaluatie van de impact van warrelnet- en boomkorvisserij
- SHIPFLUX : Atmosferische depositiefluxen van scheepvaartemissies naar de Belgische Noordzee

b. Oproep 5

In de 5e en laatste oproep van het programma die in 2009 werd gelanceerd, werden twee onderzoekslijnen geopend gelinkt aan de klimaatveranderingen en waarbij interdisciplinair en transversaal onderzoek betrokken was ter ondersteuning van de politieke besluitvorming :

- Beperking van de klimaatveranderingen door de energie-efficiëntie bij de gezinnen te verhogen;
- Evaluatie van de ecosystemendiensten in België in een context van klimaatverandering.

Er werden 5 onderzoeksprojecten geselecteerd voor een totaalbedrag van 1,780 miljoen euro, waarbij 3 projecten met het eerste thema en 2 projecten met het tweede thema overeenkomen :

- VOTES : Valuation of Terrestrial Ecosystem Services in a multifunctional peri-urban space
- ECOFRESH: ECOSystem services of FRESHwater systems
- HECORE: Household Energy Consumption and Rebound Effect
- INESPO: Innovative instruments for Energy Saving Policies: White Certificates and Complementary Currencies
- TRANS2HOUSE: Transition pathways to efficient (electrified) transport for households

c. Oproep 6: Clusters

In de financiering van « clusterprojecten » is vanaf de lancering van het programma SSD voorzien om de samenwerking te versterken en de synergieën en/of complementariteit ten nutte te maken tussen projecten alsook de interdisciplinariteit van de onderzoeksacties. In 2009 werd een tweede oproep tot voorstellen voor clusters gelanceerd waardoor 7 clusterprojecten voor een bedrag van 686.000 euro konden worden gefinancierd voor een periode van twee jaar. De thema's worden vastgelegd met het begeleidingscomité waarbij rekening wordt gehouden met de bestaande expertise in de al gefinancierde onderzoeksprojecten en de behoeften inzake beleidsondersteuning. De 7 geselecteerde projecten zijn :

- AIR-QUALITY : Integration of existing approaches toward (bio)surveillance in relation with indoor and outdoor air quality
- BEES: BELgium Ecosystem Services : a new vision for society-nature interactions
- Be-REDD-I: Development of Belgian REDD Informations Systems
- FORUM: Establishment of an ad hoc forum for the comparison of the TIMES-MARKAL and LEAP models as a support for Belgian long-term energy policy
- INTERACT: Accessibility to places and transport : social, economic and environmental interactions
- PROLIBIC: Cluster of the transport related projects PROMOCO, LIMOBEL, BIOSSES and CLEVER
- VIRORISK: Risk of emergence of viral diseases driven by eco-climatic changes and socio-economical situations

* Het onderzoeksprogramma “Belgian Princess Elisabeth Station Antarctica” (BELISA)

Het programma ‘Belgian Princess Elisabeth Station Antarctica (BELISA)’ (2008-2012) werd midden 2008 door de minister goedgekeurd. Dat voorstel van programma werd uitgewerkt overeenkomstig de beslissing van de ministerraad van 23 maart 2007, waarin de uitvoering van het wetenschappelijk programma voor de periode 2008-2009 wordt goedgekeurd.

In het kader van het programma BELISA werd in 2009 het project « Zoeken en studie van meteorieten uit Antarctica: Belgische bijdrage » (SAMBA) gelanceerd.

* Het programma AGORA

Op 2 april 1998 heeft de ministerraad, op voorstel van de minister van Wetenschapsbeleid, het programma AGORA goedgekeurd. Dat programma beschikt over een recurrent budget voor de financiering, op jaarbasis, van projecten met betrekking tot de ontwikkeling, de exploitatie en de vorming van administratieve of niet-administratieve gegevens.

In het kader van het programma AGORA werd in 2009 het project « Oprichting van een interactieve databank met betrekking tot de activiteiten, actoren en doelstellingen op het gebied van de milieugezondheid » (DES) gelanceerd.

Rapport van mijnheer Tim Van Belleghem, lid

Vertegenwoordiger van de Minister van Landsverdediging

---

1. Inleiding

Sedert augustus 2009 is de coördinator duurzame ontwikkeling van Defensie aangesteld binnen het Stafdepartement Welzijn. Zodra het Federaal Plan Duurzame Ontwikkeling 2010 – 2014 is goedgekeurd, zal in overleg met de betrokken partners, dit plan vertaald worden naar een jaarlijks actieplan duurzame ontwikkeling van Defensie.

2. Uitvoering van de federale plannen inzake duurzame ontwikkeling

* Voorafgaand

In afwachting van een Federaal Plan Duurzame Ontwikkeling 2010 – 2014, engageerde het Ministerie van Landsverdediging zich om de maatregelen die reeds gepland waren verder uit te voeren of te finaliseren:

* Uitvoering

- a. *Uitvoering van Maatregel 1.1: Uitvoeren van milieuanalyses (Initial review), gekoppeld aan audits "conformiteit wetgeving" in en door de milieutechnische eenheden van de milieustructuur Defensie*

In 2009 werden de *compliance audits* in de verschillende kwartieren afgewerkt. De non-conformiteiten werden aldus verzameld in een database die als basis dient voor planning van budgetten en uitvoering van de noodzakelijke aanpassingen. De database vormde ook de basis in de opmaak van de planning van de milieuvergunningaanvragen. De Algemene Directie Material Resources is verantwoordelijk voor het aansturen van de eenheden via de milieutechnische eenheden tot het opmaken van de vergunningaanvraag alsook voor het verlenen van de vergunning in consultatie met de gewestelijke overheden. In 2009 werden 29 vergunningen afgeleverd, waarvan 10 voor installaties gelegen in Wallonië en 19 voor installaties gelegen in Vlaanderen.

- b. *Uitvoering maatregel 1.2: Opstellen van systeempcedures (volgens ISO 14001) ter ondersteuning van het milieuzorgsysteem Defensie.*

In 2009 werd verder gewerkt aan de inhoudelijke aanpassing van de bestaande procedures. Er werden ook een aantal nieuwe richtlijnen en

procedures uitgegeven om het reeds bestaande milieuzorgsysteem verder uit te bouwen.

Er wordt dit jaar tevens gestart met het uitgeven van een jaarlijks milieurapport.

- c. *Uitvoering maatregelen 1.3 (Bedrijven worden gevraagd hun bedrijfswagenpark te onderzoeken. De federale administraties tonen het voorbeeld bij de opmaak van hun vervoersplan), 1.4 (De aankoop van minstens 50% milieuvriendelijke wagens bij de vernieuwing van het wagenpark zoals voorzien in het administratieve rondschriven (Circulaire 307quater)), 1.5 (Investeren in een mentaliteitswijziging met betrekking tot de verkeersstromen onder meer door een minder vervuilend rijgedrag aan te nemen. Promotie van eco-driving binnen Defensie) en 1.6 (Investeren in een mentaliteitswijziging met betrekking tot de verkeersstromen onder meer door het verminderen van woon-werkverkeer met persoonlijk voertuig)*

De bevoegdheid van de materie besproken in bovenstaande maatregelen ligt sinds 2007 bij de Algemene Directie Material Resources - Divisie Systemen.

Sedert 2008 worden het totale brandstofverbruik en de gereden kilometers beheerd via de informatica software ILIAS. Om met minder voertuigen alle opdrachten te kunnen uitvoeren werd overgegaan tot een systeem van beheer in pool om zo de voertuigen qua inzet en capaciteit zo goed mogelijk te kunnen benutten. Ter verfijning van dit systeem werden zogenaamde wisseloperaties doorgevoerd tussen voertuigen die intensief worden gebruikt en voertuigen die minder intensief worden gebruikt. Op deze wijze wordt de beschikbare capaciteit aldus op termijn beter benut.

Er werden geen personenvoertuigen aangekocht in 2009. Er was wel een levering van 10 bussen, als laatste schijf van in totaal 30 bestelde bussen. Deze bussen voldoen reeds, vanaf de eerste levering in 2007, aan de Europese emissienorm EURO V (van kracht sedert oktober 2009).

In het kader van maatregel 1.15 werd het personeel van de Transporteenheid Brussel dat de opleidingssessie *eco-driving* nog niet heeft gevolgd, aangemoedigd om dit wel te doen. Tevens werden een aantal sensibiliseringscampagnes opgestart om de chauffeurs aan te moedigen een duurzaam rijgedrag aan te nemen.

De Algemene Directie Material Resources - Divisie Systemen beschikt over een bureel ECOMOBILITEIT (MRSys-L/T/C/M/E) en per kwartier is er een contactpersoon ECOMOBILITEIT aangesteld.

Defensie heeft zich als doel gesteld om het gebruik van de wagen elk jaar te doen dalen, om zo te komen tot een globaal gebruik van alternatieve vervoerswijzen van 45% in 2012. Om dit streefdoel te bereiken heeft Defensie een aantal acties lopen: aansluiting op de carpooldatabank van taxistop, de voorziene plaatsing van 200 extra fiets- en motostallingen tegen 2012, afsluiten van lokale akkoorden met de openbare vervoersmaatschappijen en het

organiseren van de noodzakelijke pendeldiensten (29 in totaal) daar waar er geen of onvoldoende openbaar vervoer voorhanden is. Tevens wordt het openbaar vervoer verder gepromoot.

- d. *Uitvoering van maatregel 1.7: Meewerken aan een strategie voor duurzame producten als lid van de werkgroep “duurzame productie- en consumptiewijzen” van het Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid (CCIM)*

De Algemene Directie Material Resources heeft ook in 2009 gepleit voor duurzame aankopen. Binnen de organisatie werden de nodige cursussen georganiseerd om een maximale sensibilisering en betrokkenheid van het personeel te verkrijgen.

Intussen werden in deze materie de nodige richtlijnen opgesteld en verdeeld (DGMR-GID-ACQSPE-MGLX-001/MRMPGL).

Dezelfde inspanningen werden aangehouden inzake de DOEB. Volgende richtlijnen werden hieromtrent uitgegeven: DGMR-GID-ACQAVA-MGLX-003/MRMPGL en CHOD-SPS-DOCDIR-CDOS-001/DOS.

Defensie neemt nog steeds deel aan de werkgroep duurzame aankopen van de ICDO. Op deze manier heeft Defensie een bijdrage geleverd tot de verdere actualisatie van de gids duurzame aankopen.

- e. *Uitvoering van maatregel 1.8: Eindeloopbaanmaatregelen versterken door het te integreren in de modernisering van het federale personeelsbeleid.*

De maatregel waardoor aan iedereen de mogelijkheid wordt geboden om in dienst te blijven tot 56 jaar (invloed op de Commandanten, Majoors, Luitenant-kolonels en op het Varend personeel), en voor de Generaal Majoors en Luitenant-generaals van de Luchtmacht varend personeel om tot op dezelfde leeftijdsgrens in dienst te blijven als het niet-varend personeel (59 jaar en 61 jaar) werd verlengd.

Een andere genomen maatregel, de vrijwillige opschorting van de prestaties, werd eveneens verlengd. Deze maatregel laat toe om, onder bepaalde voorwaarden, militairen die minstens 50 jaar oud zijn en zich op maximum 5 jaar van hun pensioen bevinden, met verlof te plaatsen. Deze maatregel laat toe om de beoogde verjonging door te voeren en het beoogde lagere streefcijfer betreffende het personeelsaantal te bereiken zonder naakte ontslagen.

- f. *Uitvoering van maatregel 1.9: Het uitwerken van voorlichting- en bewustmakingscampagnes tegen elke vorm van geweld in overleg met andere departementen (Algemeen thema: het verminderen van geweld in al zijn vormen).*

Alle militairen van Defensie dienen een jaarlijkse training (*Joint Individual Common Core Skills* (JICCS)) te doorlopen in het domein gedragsregels en waarden. Doel van deze training is het personeel te brengen tot een competentieniveau beschreven door onderstaande normen:

- (a) Norm 1: een correcte houding hebben ten aanzien van geweld, pesterijen en ongewenst seksueel gedrag op het werk.
- (b) Norm 2: Een correcte houding hebben ten opzichte van anderen.
- (c) Norm 3: *Situational* en *cultural awareness* hebben.

De norm moet gezien worden als een minimum niveau van competentie die bereikt dient te worden.

Binnen Defensie werd eveneens de stuurgroep “Diversiteit” opgericht. Deze stuurgroep is ook belast met de werkgroep “*Gendermainstreaming*”. Er werd een nieuwe regelgeving geïmplementeerd met betrekking tot non-discriminatie en diversiteit in overeenstemming met de antidiscriminatiewetten. Er werd naast een affichecampagne en het organiseren van diversiteitsdagen voor stagiairs, tevens in 2009 een *Diversity Award 2008* uitgereikt aan de Mijnenjager M916 BELLIS van de Marinecomponent.

g. *Uitvoering maatregel 1.10: Realisatie van het LIFE-Natuurproject NATURA2MIL “Restauration d’habitats dans les camps militaires en Wallonie”.*

De maatregel beoogt het op punt stellen van een actieprogramma dat moet toelaten op duurzame wijze natuurlijke habitats – zoals bepaald in de richtlijn 92/43/EEG – die gelegen zijn op de grote militaire oefenterreinen in Wallonië, te herstellen en te beheren (MARCHE-EN-FAMENNE, ELSENBORN, LAGLAND). Dit project werd op punt gesteld en werd uitgevoerd in samenwerking met de Algemene Directie landbouw, natuurlijke rijkdommen en leefmilieu (DGARNE) van het Waals Gewest, en in samenwerking met de natuurverenigingen RNOB-NATAGORA en ARDENNE & GAUME. Het wordt gedeeltelijk gefinancierd door de Europese Commissie in het kader van het programma LIFE-natuur. De acties in de verschillende domeinen (Planning, herstel, terugkerend beheer, communicatie, opvolging en monitoring) zullen worden uitgevoerd in de periode 2006–2010.

In het jaar 2009 werden onder andere volgende activiteiten uitgevoerd:

- (a) in het kader van de communicatie werd te Luik een colloquium georganiseerd en een aantal infobrochures werden gerealiseerd;
- (b) er werden infoborden geplaatst voor de gebruikers van de oefenterreinen;
- (c) een schapenstal werd gebouwd te Marche-en-Famenne;
- (d) de nodige natuurherstellingswerken werden verder uitgevoerd.

h. *Uitvoering maatregel 1.11: Realisatie van het LIFE-natuurproject DANAH: “Geïntegreerd natuurherstel op militaire domeinen in Natura 2000”.*

Defensie en het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB), een federale en een gewestelijke overheid, hebben zich als doel gesteld om samen te strijden voor één doel: Natuurherstel op militaire domeinen. Vandaar “DANAH”: Defensie + Agentschap voor Natuur en Bos = Natuurherstel op militaire domeinen.

Het LIFE project DANAH loopt op 12 militaire domeinen in Vlaanderen. Het is een natuurherstelproject met financiële steun van de Europese Commissie. Het heeft tot doel een inhaaloperatie uit te voeren inzake natuurbeheer van de meest uitzonderlijke natuurterreinen in West-Europa, waarvan de militaire gebieden deel uitmaken. Het project laat voor 3751 ha natuurbeheer uitvoeren met de focus op heideherstel verspreid over een totaaloppervlakte van 9400 ha, wat een groot deel is van de 26000 ha waarover het Ministerie van Defensie beschikt.

Het project werd verlengd tot en met 31 maart 2010. Tegen deze datum zullen alle natuurbeheerwerken beëindigd zijn.

In 2009 werd tevens een DVD ontwikkeld die de eerste prijs behaalde op het militaire filmfestival in Italië.

Het geographic information system (Gisapplicatie) werd verder afgewerkt.

i. Uitvoering maatregel 1.12: Het uitwerken van een duurzaam “groenbeheer” voor de militaire domeinen (kwartieren).

Defensie wil tegen 2015 de werklast van het groen onderhoud verminderen door de aanplanting van bos, landbouwconcessies en traag groeiende bodembedekkers. Bedoeling is tevens te zorgen voor een omschakeling naar planten die minder onderhoud vergen. Op deze wijze wordt tevens de biodiversiteit beschermd.

Er wordt tevens gestart met een reductieplan voor herbiciden door de Algemene Directie Material Resources. Het is de bedoeling om een gevoelige reductie van het gebruik van herbiciden te verkrijgen tegen 2015. Deze vermindering wordt in de hand gewerkt door andere bestrijdingsmiddelen te gebruiken zoals bijvoorbeeld: branden, stomen,... maar ook door het aanplanten van onderhoudsvriendelijkere planten.

j. Uitvoering maatregel 1.13: Het ontwikkelen van een afvalbeheersplan Defensie.

Defensie wil de afvalstroom met 15 % verminderen tegen 2012. Om dit te realiseren zal Defensie een plan opstellen voor het afvalbeheer. Dit zal het bijhouden van een afvalregister, het voorkomen van afval, het milieuvriendelijke verwerkingsproces van toxische munitie in de installaties te Poelkapelle, de betere werking van de containerparken en het rationaliseren van de bestaande afvalcontracten impliceren.

k. Uitvoering maatregel 1.14: Het ontwikkelen van het bodembeheersplan Defensie.

De Algemene Directie Material Resources is verantwoordelijk voor het beheer van de militaire domeinen. Defensie heeft in 2008 een bodembeleid uitgewerkt dat resulteerde in onder andere een bodembeleidsplan.

Er werd overgegaan tot de inventarisatie van de bodemgesteldheid van de militaire terreinen van Defensie. Tevens werden de verschillende potentiële risico's op bodemvervuiling per militair terrein in deze database opgenomen. Hierdoor kunnen de gebruikers van de verschillende militaire terreinen de eventuele risico's beter inschatten. Daarenboven werd een nieuw raamcontract

afgesloten om te voorzien in een waaier aan voorzorgsmaatregelen ten einde snel te kunnen reageren bij eventuele incidenten.

In navolging van het eerste actieplan in 2008 inzake sanering werd het eerste eindrapport 2009 geschreven ten voordele van de autoriteiten binnen Defensie. Er werd verder onderhandeld met de drie gewesten om de nodige overeenkomsten te kunnen afsluiten op het vlak van bodemsanering.

Uiteraard werden er in 2009 opnieuw bodemonderzoeken en saneringsplannen opgesteld en uitgevoerd.

I. Uitvoering maatregel 1.15: Het ontwikkelen van het energiebeheersplan Defensie.

Defensie bespaart op de energiefactuur door:

- (a) Metingen:
Het proces voor opvolging van de energiestromen (elektriciteit, gas, brandstof voor verwarming) werd volledig in ILIAS geïntegreerd. Defensie beschikt op deze wijze over een energieboekhouding op het niveau van de kwartieren. Voor de grote kwartieren kwamen er gedetailleerde meetsystemen voor het elektriciteitsverbruik.
- (b) Sensibiliseren:
Er werd door de milieustructuur een campagne opgezet om spaarzaam met energie om te springen. Er werden een drietal affichecampagnes opgestart.
- (c) Rationaliseren van de infrastructuur:
Door het afstoten van overbodige domeinen en installaties en het afsluiten van gebouwen via de verschillende rationalisatieplannen van Defensie, worden de energiekosten verder beperkt. In 2009 werd de sluiting van de kwartieren ASIAT (Vilvoorde) en Ambiorix (Tongeren) aangevat.
- (d) Rationeel Energie Gebruik (REG):
De technieken van het REG zullen verwerkt worden in Defensiestandaarden voor wat betreft de nieuw- en de vernieuwbouw. Op deze wijze kan er geld worden vrijgemaakt om te worden geïnvesteerd in de zuinigste technieken. De nodige projecten zullen worden gepland om de vooropgestelde doelstellingen te halen. In de nieuwe contracten Uitbating & Technisch Onderhoud van de elektrotechnische installaties, die werden afgesloten in 2009, werd een belangrijk luik met betrekking tot energieoptimalisatie geïntegreerd. Voor de kwartieren met een belangrijk energieverbruik dienen de dienstverleners een energieoptimalisatieplan voor te stellen dat in het kader van deze contracten zal worden gerealiseerd. Dit energieoptimalisatieplan omvat alle technische domeinen (isolatie, buitenverlichting, Heating, Ventilating, and Air Conditioning (HVAC),...).
- (e) Gebruik van hernieuwbare energie:
Tegen 2012 zal de elektriciteit, verbruikt door Defensie, voor minimum 8% moeten afkomstig zijn van hernieuwbare energiebronnen:

- (i). In 2009 werd een nieuw leveringscontract afgesloten voor de kwartieren gelegen in Vlaanderen, met de verplichting om minimum 10% groene energie te leveren;
- (ii). Plaatsing zonnecollectoren op de sporthal te Evere.

De rapportage over de opvolging van de maatregelen uit de federale Plannen Duurzame ontwikkeling is beschikbaar in de online gegevensbank <http://www.icdo.be/NL/opvolging>

Rapport van mijnheer Cédric van de Walle, lid

Vertegenwoordiger van de Minister van Klimaat en energie

---

1. Inleiding

De publicatie van een jaarverslag is natuurlijk niet slechts een administratieve plicht. Het jaarverslag is eerst en vooral een van de informatiebronnen ter beschikking der volksvertegenwoordigers en het middenveld om verslag uit te brengen over de beleidsmaatregelen die gevoerd zijn om aan de duurzame ontwikkelingsdoelen te beantwoorden, in deze zin neemt hij deel aan de dialoog tussen de politieke sfeer en het middenveld.

In 2009 zoals in 2010, heeft Minister Paul Magnette de duurzame ontwikkeling temidden van zijn beleidsmaatregelen geplaatst. Het gaat erom onze maatschappij op een reële industriële revolutie voor te bereiden en een overgang van onze maatschappij naar een duurzame ontwikkeling toe te laten.

Het jaar 2009 heeft de ICDO het mogelijk gemaakt een ontwikkelingsbevorderende werkritme terug te vinden van verschillende projecten, die voorafgaande of nieuwe initiatieven verlengen. De beslissingen om aan de ICDO nieuwe voorbereidende werkzaamheden toe te vertrouwen of zich te baseren op zijn werkzaamheden om binnen de regering in discussie te treden tonen aan dat het om een platform van efficiënt overleg gaat om het beleid voor te bereiden en de initiatieven op horizontale wijze te coördineren. Denken we onder meer aan de werkzaamheden van de werkgroepen duurzame Overheidsopdrachten, Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen, duurzame organisatie van het Belgische Voorzitterschap van de Europese Unie of de evaluatie van de Europese strategie inzake duurzame ontwikkeling.

In dit verband juicht de Minister het werk toe dat door de verschillende besturen die aan de toepassing van de beleidsmaatregelen hebben deelgenomen wordt verwezenlijkt en in het bijzonder de coördinatoren van de cellen van duurzame ontwikkeling.

In de komende maanden, zal de ICDO deze rol van platform van administratieve coördinatie op nieuwe thematiek zoals duurzame consumptie- en productiepatronen of de uitwerking van de strategische visie op lange termijn van duurzame ontwikkeling blijven spelen. Deze werven zijn fundamenteel omdat zij structurerende elementen vormen voor meer specifieke werkzaamheden, die zich zullen blijven ontwikkelen.

2. Beleid inzake duurzame ontwikkeling

De duurzame ontwikkeling vormt de rode draad die de acties van Minister Paul Magnette bindt, doorheen zijn verschillende bevoegdheden. Het vormt een absoluut noodzakelijk integrerend element voor het geheel van de gevoerde beleidsmaatregelen en komt tot uiting op twee wijzen: door het invoeren van horizontale werktuigen en door de uitwerking van geïntegreerde beleidsmaatregelen.

Naast de bestaande werktuigen die de Minister in 2009 (EMAS, DOEB, gidsvoorduurzameaankopen.be, indicatoren van duurzame ontwikkeling e.a.) heeft willen ondersteunen, heeft de herziening van de wet van 05 mei 1997 betreffende de coördinatie van het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling het mogelijk gemaakt om een nieuw instrument toe te voegen.

Het project om een strategische visie op lange termijn van duurzame ontwikkeling uit te werken zal aan de federale regering een concretisering van het artikel 7bis van de Grondwet geven die vaststelt dat België de doelstellingen van duurzame ontwikkeling nastreeft. Het gaat erom doelstellingen te bepalen tegen 2050, evenals intermediaire etappes om de richtlijnen van een noodzakelijke overgang van ons ontwikkelingsmodel in de verschillende thematische beleidsmaatregelen te bepalen om hun een samenhangend kader te geven. In deze zin, zullen de analyses die door de groep GEMIX en door het federaal Planbureau in de federale verslagen over duurzame ontwikkeling worden voorgelegd, een kostbare hulp zijn, zowel wat de eind 2009 voorgestelde indicatoren betreft als over de evaluatie van de beleidsmaatregelen of de uitwerking van toekomstgerichte scenario's.

De toepassing van deze visie op lange termijn is eveneens een van de veelvoudige resultaten van de Lente van het Leefmilieu. Talrijke politieke verbintenissen die na afloop van dit proces zijn genomen, werden geconcretiseerd, een volledig inventaris daaromtrent is toegankelijk op de site www.lentevanhetleefmilieu.be. Maar om slechts enkelen ervan aan te halen, heeft, na fases van raadpleging, de federale regering o.a. een Luchtplan, een plan van integratie van de biodiversiteit, een productplann of nog een plan duurzame Overheidsopdrachten goedgekeurd.

Door het invoeren van deze beleidsmaatregelen, is het wijzigingen in onze manieren van verbruik en productie die worden beoogd. Deze internationale verbintenis, die bij de Wereldtop voor de ontwikkeling van Johannesburg (2002) werd herhaald, blijft zijn ganse betekenis bewaren en vereist de uitwerking van geïntegreerde beleidsmaatregelen: zowel via de opstelling van algemene strategieën en plannen als door meer concrete thematische acties.

Minister Paul Magnette heeft ervoor gezorgd de werkzaamheden in 2009 daaromtrent te ondersteunen zowel op het niveau van de Verenigde Naties als van de OESO. Het Belgische Voorzitterschap van de Europese Unie in de tweede helft van 2010 zal ons toelaten om de discussies daaromtrent op Europees niveau te leiden.

Het gaat er derhalve om onze met het milieu verband houdende (maar ook met energie) beleidsmaatregelen om te schakelen door op meer integratie toe te zien. Het is dienovereenkomstig dat op energiegebied een reëel sociaal beleid wordt ontwikkeld, dat de middelen van FEDESCO en de FRGE werden versterkt, dat investeringen in windenergie (off-shore) werden aangemoedigd of dat houdbaarheidscriteria werden ingesteld betreffende biobrandstoffen. Op deze wijze, worden verbanden tussen het energiebeleid en met het milieu verband houdende of sociale beleid gelegd.

Op dezelfde manier kan het klimatologische beleid niet denkbaar zijn zonder het bestaan van wisselwerking met de beleidsmaatregelen die voor de biodiversiteit, de mobiliteit of de ontwikkelingsamenwerking worden gevoerd. Voorts zal deze overgang

naar een „lage koolstof“ samenleving op de sociale aspecten moeten toezien want zij zal consequente economische omwentelingen tot gevolg hebben.

Andere geïntegreerde beleidsmaatregelen die in 2009 werden doorgevoerd, nemen aan deze inspanning op het gebied van omschakeling van onze manieren van verbruik en productie deel: de versterking van het federaal productbeleid (plan, overeenkomst sectoraal, besluiten van het in de handel brengen, ecodesign, ecolabel), de promotie van de Overheidsopdrachten die duurzame criteria (plan en gidsvoorduurzameaankopen.be) integreren, de evaluatie en de versterking van het actieplan Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (Forum met stakeholders) of de aanmoediging van de duurzame organisatie van events (muziekfestivals).

3. Implementatie van de Federale plannen voor Duurzame Ontwikkeling

De verschillende besturen onder de voogdij van Minister Paul Mignette hebben geprobeerd om streng te zijn in de opvolging die zij aan de toepassing van de maatregelen hebben gegeven die in deze Plannen worden ingeschreven, bewust van het feit dat deze informatie belangrijk is voor de evaluatie en de transparantie ten aanzien van het middenveld. Het gaat om een werk dat talrijke raadpleging vereist en dat niet gemakkelijk is. Het is in dit kader dat er is besloten om parallel hiermee deze zeer uitgebreide en uitvoerige database uit te werken, dit is een toegankelijker synthese van de implementaties (zie www.icdo.be).

De rapportering betreffende de opvolging van de maatregelen van de federale Plannen van duurzame Ontwikkeling is beschikbaar in de online database <http://www.icdo.be/NLR/opvolging>.

4. Deelname aan de vergaderingen van de cel duurzame ontwikkeling

De POD Ontwikkeling heeft geen vergadering van de cel Duurzame Ontwikkelings in de loop van 2009 belegd. De vertegenwoordiger van de Minister heeft daarentegen regelmatig aan de vergaderingen van de stuurgroep van de POD DO deelgenomen waarin onder meer de punten in verband met de taken en opdrachten van de cellen van duurzame ontwikkeling worden besproken.

De vertegenwoordiger van Minister Paul Mignette werd uitgenodigd op de vergaderingen van de cellen duurzame ontwikkeling van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu en de FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie.

Rapport van mijnheer Wim Schaerlaekens, lid

Vertegenwoordiger van de Minister van Ontwikkelingssamenwerking (versie 22.01.2010)

---

1. Inleiding

De Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking (DGOS) heeft in 2009 haar inspanningen voortgezet om de maatregelen te realiseren voorzien door het Federaal Plan inzake Duurzame Ontwikkeling die vallen onder zijn bevoegdheid. Wij bedanken de betrokken diensten voor hun bijdrage voor het schrijven van dit rapport en voor de inspanningen in 2008.

Zoals de Minister van Ontwikkelingssamenwerking herhaalt in zijn beleidsnota, is, overeenkomstig de Wet van 25 mei 1999 op de Internationale Samenwerking, de duurzame ontwikkeling het thema waarrond de projecten en de programma's van de Ontwikkelingssamenwerking samenkomen. Dit in coherentie met de internationale principes van de doeltreffendheid van de hulp (cfr. de Verklaring van Parijs en de "Accra Agenda for Action") en in partnerschap en samenspraak met onze partnerlanden.

Bovendien vormen de Millenniumdoelstellingen voor de Ontwikkeling (MDG's) de referentie en de rode draad van het ontwikkelingsbeleid. In deze context wordt bijzondere aandacht besteed aan doelstelling 1 van MDG 7 die aanspoort om "de principes van duurzame ontwikkeling te integreren in het beleid en de programma's van de landen en om het verlies van de milieubronnen om te keren".

Ondanks de moeilijke budgettaire toestand stijgt de federale begroting voor ontwikkelingssamenwerking in 2009 met 252 miljoen euro (= bijna 23 %) tot bijna 1 miljard 362 miljoen euro. De herbevestiging van het groeipad en de goedkeuring voor 2010 van een groei van de ODA tot 0,7% geven inhoud en geloofwaardigheid aan het voluntarisme van de Belgische regering op het vlak van hulpvolumes.

De klimaatverandering treft niet enkel de landen van het Noorden maar ook en vooral de arme landen. Deze landen zijn de eerste slachtoffers, terwijl zij er het minst verantwoordelijk voor zijn. De situatie is des te meer zorgwekkend omdat de klimaatverandering de duurzame ontwikkeling van de landen in het Zuiden bedreigt door een hele reeks fenomenen te verergeren: natuurlijke rijkdommen worden zeldzamer (meer bepaald water); aantasting van de biodiversiteit; toenemende droogte en woestijnvorming, met de gekende gevolgen voor de gewassen, de oogsten en dus de voedselzekerheid; de problemen van volksgezondheid.

Door het aantasten van de omgeving worden de levensomstandigheden van de bevolking nog moeilijker en kan de klimaatverandering ook een massale toename van de migratiestromen veroorzaken, inzonderheid de Zuid-Zuidmigratie. Dit alles maakt van klimaatverandering een bijkomende factor van instabiliteit voor de ontwikkelingslanden en een bijkomende uitdaging die transversaal moet worden geïntegreerd in het beleid en in de prioriteiten van de Belgische Samenwerking.

2. Uitvoering van de federale Plannen inzake duurzame ontwikkeling

Opvolgingstabel van de maatregelen van de federale Plannen inzake duurzame ontwikkeling

De rapportage over de opvolging van de maatregelen uit de federale Plannen Duurzame ontwikkeling is in de online gegevensbank beschikbaar <http://www.cidd.be/NL/suivi>

Toewijzing	Aantal maatregelen FPDO1	Aantal maatregelen FPDO2	Totaal aantal maatregelen	Aantal geëncodeerde maatregelen PFDO1	Aantal geëncodeerde maatregelen PFDO2	Totaal aantal geëncodeerde maatregelen	% geëncodeerde maatregelen FPDO1	% geëncodeerde maatregelen FPDO2	% totaal aantal geëncodeerde maatregelen
Ontwikkelings-samenwerking	5	22	27	4	15	19	42,86%	68,18%	70,37%

Lijst van internationale verbintenissen die verband houden met Duurzame Ontwikkeling en stand van zaken van de bijbehorende uitvoering

Dit overzicht van internationale verbintenissen en de stand van uitvoering worden elk jaar geactualiseerd in de online gegevensbank <http://www.cidd.be/NL/suivi>

3. Sensibilisering

De 5de editie van de Dag van de Duurzame Ontwikkeling stond in het teken van “zet je duurzame voet voor”, waarbij op de FOD een aantal activiteiten georganiseerd werden, zoals het inzamelen van recycleerbare toestellen, een boekenruilbeurs en een “menu zonder vlees” in het restaurant. Meer informatie is te vinden op de website <http://www.journeedevelopmentdurable.be>

DGOS publiceert een tweemaandelijks tijdschrift, Dimensie 3, dat het bredere publiek informeert en sensibiliseert over ontwikkelingssamenwerking en duurzame ontwikkeling. Thema's die in 2009 aandacht kregen zijn o.a. biodiversiteit, de ecologische economie, milieu en duurzame vrede, de Congolese bossen, voedselzekerheid en de waterproblematiek. Daarnaast is er DGOS-Info, een maandelijkse elektronische nieuwsbrief over de actualiteit inzake ontwikkelingssamenwerking. Meer informatie, evenals alle recente nummers van Dimensie 3, is te vinden op <http://www.dgos.be> (publicaties).

In 2009 heeft DGOS verschillende sensibiliseringsactiviteiten ondersteund over duurzame ontwikkeling en leefmilieu:

- de fototentoonstelling Water in Burkina Faso. Deze fotoreportage toont hoe de bewoners van de Sahel een zeldzaam en kostbaar goed als water opsporen, beheren en ermee omspringen. De reportage is bedoeld om het publiek bewust te maken van de waterproblematiek;
- een tentoonstelling over water "Bron van leven en hefboom voor duurzame ontwikkeling";
- een tentoonstelling over klimaatverandering en verwoestijning en de gevolgen ervan. (aan de hand van een aantal Belgische ontwikkelingsprojecten wordt een aanzet tot oplossingen gegeven).
- een tentoonstelling over de bossen in de DRC.

- een tentoonstelling over landbouw en voedselzekerheid evenals een brochure “landbouw en ontwikkeling”.

Verenigingen, scholen en gemeenten kunnen kosteloos de tentoonstellingen ontlennen.

Daarnaast ondersteunde DGOS in 2009 eveneens in het kader van haar sensibiliseringsactiviteiten meerdere TV-documentaires en filmproducties die verband houden met de milieuproblematiek en duurzame ontwikkeling.

Een aantal voorbeelden: « Planète en Question », een uitzending over duurzame ontwikkeling in Perou en Mali uitgezonden in juni 2009 op de RTBF, verschillende reportages van het programma “Le Jardin Extraordinaire” (RTBF) en de documentaire “Klimaatchaos in het Zuiden” gemaakt door de NGO Wereldmediatheek.

De website van het DGOS (www.dgos.be) geeft een overzicht van de verschillende outreach-activiteiten georganiseerd door de Belgische Ontwikkelingssamenwerking.

4. Andere activiteiten

Volgend op internationale conferentie van maart 2008 over klimaatverandering en ontwikkelingssamenwerking werd, op vraag van de heer Minister van OS door de administratie een actieplan uitgewerkt om de uitdaging van de klimaatverandering te integreren in de Belgische samenwerking. In de loop van 2009 zal dit actieplan verder uitgewerkt worden.

Een eerste wezelijkelijk resultaat is de compensatie van de CO₂-uitstoot voor alle vliegtuigreizen van de diensten van de Belgische Ontwikkelingssamenwerking. DGOS, de Beleidscel en de Belgisch Technische Coöperatie (BTC) hebben in 2009 gecertificeerde CO₂-kredieten aangekocht om de uitstoot van de vliegtuigreizen te compenseren. Voor de vluchten van 2008 gaat het in totaal over voor bijna 2300 ton gecertificeerde CO₂-kredieten ter waarde van ongeveer 30.000 euro. Deze kredieten, die geproduceerd werden door het Mechanisme voor Schone Ontwikkeling (CDM) van het Protocol van Kyoto, zijn voornamelijk afkomstig van een project in Ecuador (elektriciteitsproductie uit afval van rietsuikerproductie) en Zuid-Afrika (energie-efficiëntie in de industriële sector).

Voor 2010 plant de FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking een CO₂-audit voor de volledige FOD. Op basis hiervan kan dan een plan uitgewerkt worden om de totale uitstoot van de organisatie te beperken

Een tweede verwezenlijking is het uitwerken van een meetmethode voor klimaatrelevante activiteiten. De OECD-DAC (comité voor ontwikkelingssamenwerking van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling) heeft markers ontwikkeld die gebruikt worden om een aanduiding te geven van de mate waarin programma's en projecten bijdragen aan de doelstellingen van de Rio-conventies (strijd tegen en aanpassing aan klimaatverandering, bescherming van de biodiversiteit, strijd tegen woestijnvorming). Tot hiertoe is het gebruik van de markers nog niet optimaal en onvoldoende voor een volledige rapportering. Daarom heeft DGD heeft een eigen analysemethode uitgewerkt die in 2010 nog verder op punt zal gezet worden.

Ook voor de Belgische Technische Coöperatie (BTC) is milieu een transversaal thema dat in elk project tot uiting moet komen. In een streven naar coherentie heeft de BTC besloten ecomanagement als spilelement in haar dagelijkse werking te integreren. Zo liet de BTC een CO₂-audit uitvoeren, zowel van haar werkzaamheden in de hoofdzetel

te Brussel als van de activiteiten in de posten. Die studie vormde de basis voor het opstellen van een klimaatstrategie. De klimaatstrategie van BTC stoelt op 3 basisprincipes: de uitstoot verminderen door goede milieupraktijken toe te passen, innovatie en overdracht van schone technologieën in de projecten te bevorderen, en vrijwillige commerciële compensatie van de uitstoot door vliegtuigreizen.

Wat betreft de deelname aan de coördinatie van de algemene actie inzake duurzame ontwikkeling van de FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, moet opgemerkt worden dat de beleidscel deelneemt aan de cel duurzame ontwikkeling van de FOD.

In november 2009 werd ook het “Federaal Plan ter integratie van de biodiversiteit in vier federale sleutelsectoren 2009-2013” door de Ministerraad goedgekeurd. In totaal werden onder leiding van DGOS, voor wat betreft de sector Ontwikkelingssamenwerking, 13 actiefiches opgesteld, dit is samenwerking met de verschillende actoren en partners.

Rapport van mijnheer Geert Dewulf, lid

Vertegenwoordiger van de Minister van Ambtenarenzaken en Overheidsbedrijven

---

1. Inleiding

Als gevolg van een herschikking in de federale regering werd de Minister van Ambtenarenzaken en Overheidsbedrijven achtereenvolgens vertegenwoordigd door de heren Sven Vaneycken (voor Minister Steven Vanackere) en Geert Dewulf (voor Minister Inge Vervotte) in de ICDO gedurende het jaar 2009.

Duurzame ontwikkeling is al geruime tijd als concept geïntegreerd in de federale overheidsdiensten. Daarbij kunnen we denken aan duurzameontwikkelingseffectbeoordeling (DOEB), de cellen duurzame ontwikkeling, de omzendbrieven rond duurzaam aankoopbeleid, de dag van de duurzame ontwikkeling, de aandacht voor het concept in FEDRA, enzovoort. Aan die aspecten werkt ook de minister van Ambtenarenzaken en Overheidsbedrijven mee. De voorbeeldfunctie van de overheid voor een duurzame samenleving is beleidsmatig immers niet te verwaarlozen.

2. Duurzame ontwikkelingsbeleid

* Ambtenarenzaken

Op 3 augustus 2009 verscheen de omzendbrief 307*quinquies* van 13 juli 2009 met betrekking tot het aanschaffen van personenvoertuigen bestemd voor de Staatsdiensten en sommige instellingen van openbaar nut in het *Belgisch Staatsblad*. Deze omzendbrief is de opvolger van de omzendbrief 307*quater*.

De omzendbrief 307*quinquies* houdt nog meer dan zijn voorganger rekening met milieuvriendelijkheid van de voertuigen die worden aangeschaft door de federale overheid. Op het ogenblik dat de voertuigen worden aangeschaft, moeten de dan geldende Euronormen worden gerespecteerd. Deze normen bepalen de maximale emissies die een voertuig mag uitstoten in functie van zijn gewichtsklasse (ook gekend onder de term 'Euronorm'). Bovendien mag de emissie van kleine stofdeeltjes voor nieuwe dieselwagens niet meer bedragen dan 5 mg/km.

De nieuwe omzendbrief brengt ook de nieuwe propere autotechnologieën in rekening. Wat dat laatste betreft, stelt ze budgetplafonds in voor de elektrische voertuigen, hybride voertuigen of voertuigen met brandstofcel.

* Overheidsbedrijven

Ter herinnering, in 2008 werden er nieuwe beheerscontracten afgesloten tussen de federale overheid en de spoorwegmaatschappijen, namelijk de NMBS-Holding, de NMBS en Infrabel. In deze contracten is er aandacht besteed aan duurzame mobiliteit

en bescherming van het leefmilieu. De verschillende beheerscontracten werden gepubliceerd in het *Belgisch Staatsblad* van 3 juli 2008.

Specifiek betreft het:

- inzake duurzame mobiliteit: toegankelijkheid en intermodaliteit van het goederen- en personenvervoer waarbij aandacht besteed werd aan het uitbreiden van het aantal fietsenstallingen en aan het oprichten van een groot aantal fietspunten;
- inzake leefmilieu en duurzame ontwikkeling;
  - o de redactie van een milieubeleidsplan;
  - o de beperking van het energieverbruik met 7,5% tegen 2012 en met 20% tegen 2020 en dit telkens in vergelijking met 2005;
  - o de vermindering van de CO₂-uitstoot;
  - o de opwekking van energie uit alternatieve bronnen;
  - o de beperking van lawaai en trillingen;
  - o de bodemzorg;
  - o het respect voor natuur en landschappen;
  - o het afvalbeheer.

In 2009 werden deze beheerscontracten geïmplementeerd.

3. Uitvoering van de federale plannen inzake duurzame ontwikkeling

De rapportage over de opvolging van de maatregelen uit de federale plannen inzake duurzame ontwikkeling 2000-2004 en 2004-2008, verlengd tot 2009, is beschikbaar in de online gegevensbank <http://www.icdo.be/NL/opvolging>.

4. Deelname aan de vergaderingen van de cel duurzame ontwikkeling

De vertegenwoordiger van de Minister nam in de maand november 2009 deel aan de vergadering van de cel duurzame ontwikkeling.

5. Andere activiteiten van de beleidscel

De beleidscel organiseerde geen andere activiteiten met betrekking tot duurzame ontwikkeling.

Rapport van mijnheer Filip Naert, lid

Vertegenwoordiger van de Minister voor Ondernemen en Vereenvoudigen

---

1. Inleiding

De minister voor Ondernemen en Vereenvoudigen heeft een aantal maatregelen genomen die een impact hebben op de duurzame ontwikkeling.

2. Duurzame ontwikkelingsbeleid

*** Handelspraktijken**

Ter bevordering van e-commerce en de verkoop op afstand in het algemeen werd het verbod om betaling te vragen voor het aflopen van de bedenktijd afgeschaft. De bedenktijd wordt verlengd tot 14 kalenderdagen zodat verkoop op afstand nog veiliger kan verlopen voor de consument.

*** Papierloos kantoor**

Om de doorbraak van elektronische facturatie te faciliteren is de minister voorstander om naar het voorbeeld van Nederland, de wettelijke voorschriften inzake btw technologieneutraal toe te passen door elektronische facturen volledig op voet van gelijkheid te plaatsen met papieren facturen. Op deze wijze kunnen de ondernemingen zelf de meest aangewezen methode bepalen voor het verzenden, ontvangen, verwerken en archiveren van hun facturen. Bovendien zal de minister er op toezien dat in het kader van de discussies op Europees niveau het principe van de gelijke behandeling tussen elektronische en papieren facturen wordt verdedigd.

*** Elektronische maaltijdcheque**

Op dit ogenblik bestaan maaltijdcheques enkel op papier. Elektronische maaltijdcheques hebben in tegenstelling tot de huidige papieren maaltijdcheques tal van voordelen voor werkgever, handelaar en werknemer. Zo hoeven bedrijven niet meer in te staan voor de maandelijkse verdeling van de papieren cheques. De handelaars moeten de cheques die ze innen niet meer tellen, sorteren, controleren en opsturen naar de uitgever. De werknemer is verlost van de maandelijkse enveloppe vol papier.

*** ICT: Digitaal plan**

Eind september 2009 lanceerde de minister het digitaal plan: "België, Digitaal hart van Europa 2010-2015". Dit ambitieus plan zet de krijtlijnen uit om België terug als koploper op de kaart te zetten in Europa. Dit is goed voor het milieu want e-government zorgt

voor minder papierverbruik en minder verplaatsingen en dus voor een vermindering van de CO₂-uitstoot.

* **Start2surf New Life**

Tenslotte zal onder de naam Start2surf New Life een project worden opgestart waarbij pc's van de overheid die niet meer geschikt zijn voor professioneel gebruik, opgeschoond worden tot pc's geschikt voor privégebruik. Deze kunnen vervolgens via de OCMW's ter beschikking gesteld worden van kansarme burgers.

3. Uitvoering van de federale Plannen inzake duurzame ontwikkeling

De rapportage over de opvolging van de maatregelen uit de federale Plannen Duurzame ontwikkeling is beschikbaar in de online gegevensbank <http://www.icdo.be/NL/opvolging>

De uitgebreide rapportage betreffende de uitvoering van de federale Plannen inzake duurzame ontwikkeling en de internationale verbintenissen moet in de online gegevensbank <http://www.icdo.be/admin/> gebeuren.

4. Andere activiteiten van de strategische cel

De beleidscel maakt gebruik van een voertuig dat minder dan 105 gr/C₀₂ uitstoot.

Rapport van mijnheer Eugène Dimmock, lid

Vertegenwoordiger van de Minister van Binnenlandse Zaken

---

1. Inleiding

Sinds jaren vormt duurzame ontwikkeling één van de basisprincipes van de werking van de FOD Binnenlandse Zaken. Hieronder vindt u een lijst van de verschillende acties die in dat kader ondernomen werden.

2. Duurzame Ontwikkelingsbeleid

De FOD Binnenlandse Zaken heeft zich verder ingespannen om de maatregelen uit het Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling, die tot zijn beleidsdomein behoren, te verwezenlijken

Rapport van mijnheer Marc Roman, lid

Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor Mobiliteit, toegevoegd aan de Eerste Minister

---

1. Inleiding

Dit verslag behandelt de realisatie van de aanbevelingen van de Federale Plannen voor Duurzame Ontwikkeling die respectievelijk voor 2000-2004 en 2004-2008 werden opgesteld. In deze laatste periode is ook het jaar 2009 opgenomen. In zijn algemene beleidsnota bericht het Staatssecretariaat voor Mobiliteit uitvoerig over de maatregelen waartoe de mobiliteitsuitdagingen van alledag nopen. De mobiliteit neemt nog altijd toe en de uitdagingen op economisch, maatschappelijk en ecologisch gebied vereisen dat de overheid acties onderneemt afgestemd op de noodzaak het personen- en goederenvervoer te organiseren volgens een visie waarin de nationale, Europese en mondiale aandachtspunten evenzeer aan bod komen.

2. Beleid van duurzame ontwikkeling in de algemene beleidsnota van de Staatssecretaris voor Mobiliteit

De acties ter uitvoering van de algemene beleidsnota van de Staatssecretaris voor Mobiliteit zijn over meerdere jaren gespreid. De acties onder de huidige legislatuur integreren verscheidene benaderingen met het oog op een schone, veilige en duurzame mobiliteit. Uitgaande van de enorme uitdagingen waar alle vervoerssectoren voor staan, houden meerdere doelstellingen rekening met de in het kader van de federale bevoegdheden vastgelegde prioriteiten. Die uitdagingen zijn van allerlei aard: het klimaat, het milieu, de energie, de samenleving en de veiligheid.

Wat het klimaat en het milieu betreft, werkt de FOD Mobiliteit en Vervoer aan de toepassing van de Europese normen die al bestaan of in de maak zijn om de energieprestaties van de voertuigen te blijven verbeteren. De FOD MV werkt daarenboven mee aan de realisatie van de doelstellingen waartoe België zich heeft verbonden om de impact van de activiteiten op het klimaat en uit het oogpunt van de vervuiling te verminderen.

Gelet op het streven van de regering om de duurzaamste vervoerswijzen zo veel mogelijk te ondersteunen, werden de inspanningen met name op het woon-werkverkeer van de werknemers toegespitst. De Directie Mobiliteit binnen het Directoraat-generaal Mobiliteit en Verkeersveiligheid past de wet van 08/04/2003 betreffende de verzameling van de gegevens over de woon-werkverplaatsingen van werknemers bij de werkgevers (bedrijven en overheidsinstellingen) met gemiddeld meer dan 100 werknemers toe.

De eerste Diagnostiek woon-werkverkeer in 2005 sloeg op 31,6 % van de werknemers in 8.774 instellingen. Dit onderzoek wees overduidelijk op het gewicht van de pendelaars in het totale wegverkeer (bijna 92 % tijdens de piekuren) en op de noodzaak alternatieve vervoerswijzen aan te moedigen.

De tweede Diagnostiek woon-werkverkeer betrof de toestand op 30 juni 2008, zijnde 32,2 % van de werknemers in 9.783 instellingen. De resultaten wezen onder meer op een daling met 1,6 % van het autogebruik sinds 2005, dankzij de toename van maatregelen ter bevordering van het gebruik van duurzamere vervoerswijzen: trein, tram-bus-metro, fiets... Op basis van die diagnose bekijkt de regering in overleg met de sociale partners hoe de genomen maatregelen nog versterkt en de uitwerking van bedrijfsvervoersplannen gestimuleerd kunnen worden. Veel bedrijven hebben al vervoersplannen voor hun werknemers uitgewerkt en dit goede voorbeeld vindt alsmaar meer navolging. De FOD Mobiliteit en Vervoer heeft op zijn website trouwens een leidraad van de goede praktijken gepubliceerd, opdat ook andere bedrijven en overheidsinstanties die kunnen overnemen.

In het besef dat het wegverkeer in België belangrijk is en tal van veiligheidsproblemen veroorzaakt, werden verscheidene maatregelen uitgevaardigd om het aantal verkeersdoden te verminderen. De in 2008 opgerichte Taskforce Verkeersveiligheid gaat door met zijn opdracht om de aanbevelingen van het Verkeersveiligheidshandvest^o- de regionalisering van de verkeersveiligheid begeleiden en de kwantitatieve doelstellingen van de Staten-generaal van de Verkeersveiligheid in 2007 bereiken - toe te passen.

Er worden aanzienlijke inspanningen geleverd om de kennis van de vervoersgegevens te verbeteren en te vergroten. Met de verbetering van de interne statistieken werden in het kader van de overeenkomst tussen de FOD Mobiliteit en Vervoer en het Federaal Planbureau meer dan 200 vervoerindicatoren ontwikkeld.

De ontwikkeling van de databank over voertuigen gaat door, opdat voortaan voertuigen altijd traceerbaar zouden zijn en de controlediensten en andere instanties (Waarborgfonds verzekeringen, FOD Financiën, ...) online en realtime over juiste informatie over de voertuigen kunnen beschikken. De databank moet ook helpen voorkomen dat voertuigwrakken worden gedumpt en problematisch worden voor het milieu.

In het kader van de implementatie van e-government is de procedure voor de inschrijving van voertuigen veel eenvoudiger en vlotter gemaakt. De inschrijving door verzekeraars, makelaars of leasingmaatschappijen wordt grotendeels online verricht via de webinterface van de Directie Inschrijvingen Voertuigen van de FOD Mobiliteit en Vervoer. De kaap van de 50 % inschrijvingen van voertuigen online is al gerond. Op die manier voorkomen wij veel verkeer naar onze kantoren.

Wat de rijopleiding betreft, past de dienst Rijbewijs van de Directie Voertuigen van de FOD Mobiliteit en Vervoer de Europese Richtlijn 2003/59/EG al volledig toe. Ze strekt ertoe de vakbekwaamheid van de bestuurders in het personen- en goederenvervoer over de weg te waarborgen. Behalve de kennis van de vervoersreglementering en van de bijbehorende marktregels komen ook de milieuveiligheidsvoorschriften aan bod in de voortgezette rijopleiding voor bussen, autocars, bestelwagens en vrachtwagens.

In de sector van het vervoer over land worden alle investeringsprojecten van de NMBS-Groep gevolgd en de drie vennootschappen van de spoorgroep rapporteren elk kwartaal dossiers over de verschillende projecten aan de FOD MV.. De bouw van nieuwe spoorweginfrastructuur gaat voort, met name met de realisatie van het GEN-project.

In de nieuwe beheersovereenkomsten tussen de Staat en de drie vennootschappen van de NMBS-Groep en in het meerjarig investeringsplan over de periode 2008-2012 werden eisen omtrent de veiligheid en de kwaliteit van de dienstverlening en milieuzorg kracht bijgezet.

Wat veiligheid en beveiliging betreft, worden plannen uitgevoerd bedoeld om zowel de exploitatieveiligheid (crisisbeheer, veiligheid van overwegen, zelfmoordpreventie, ...), de veiligheid van personeel en reizigers als de bescherming van de infrastructuur voor reizigers- en goederenvervoer te waarborgen.

Wat het aspect kwaliteit van de dienstverlening betreft, behandelt het kwaliteitshandboek bij de beheersovereenkomsten ten minste de volgende aspecten: betrouwbaarheid en stiptheid, beschikbaarheid, optimalisering van het aanbod, informatie, transfervoorzieningen, toegankelijkheid van de onthaalinfrastructuur en van de treinen, intermodaliteit van goederen, intermodaliteit van personen, relaties met derden (klanten-spoorwegondernemingen, omwonenden) en klachtenbeheer.

Milieuzorg moet meespelen bij al wat met milieubeleid te maken heeft: energieverbruik, CO₂-uitstoot, gebruik van alternatieve energiebronnen, beperking van lawaai en trillingen, bodemsanering, natuur- en landschapszorg, afvalbeheer... Al deze maatregelen helpen mee om het treinvervoer aantrekkelijker te maken.

De acties op initiatief van het DG Vervoer te Land moedigen een bewuste keuze aan voor CO₂-arme vervoerswijzen, zoals het gecombineerd spoorvervoer, de binnenvaart, ...

Wat de luchtvaart betreft, werd de omzetting van de Europese richtlijn betreffende de opname van de luchtvaart in het systeem voor de handel in CO₂-emissierechten m.b.t. besproken met de Gewesten.

In verband met de lawaaihinder veroorzaakt door de activiteiten op de luchthaven Brussel-Nationaal werden maatregelen getroffen om de rol van de luchthaven als motor van de economische groei te verzoenen met de leefomgeving van de omwonenden. De nieuwe aanpak bestaat in de toepassing van een pakket coherente maatregelen op het gebied van de beperking van het lawaai bij de bron en in de invoering van operationele procedures voor lawaai bestrijding en exploitatiebeperkingen. De regering heeft het aantal nachtvluchten verminderd, 3 nachten per week zonder opstijgingen ingevoerd en een nieuw preferentieel baangebruikstelsel bij nacht vastgelegd. Het nachtgeluidsquotasysteem werd uitgebreid tot de periode overdag en 's avonds, met de vaststelling van een maximumgeluidsquota tussen 7 en 21 uur en tussen 21 en 23 uur.

In de sector van het maritiem vervoer steunt het beleid op drie pijlers, die verband houden respectievelijk met de bevordering van het maritiem vervoer, met de intensivering van maatregelen ter vermindering van de vervuiling en de CO₂-uitstoot op zee en met het toezicht over de instanties voor onderwijs en opleidingen voor maritieme beroepen.

Om de mariene ecosystemen mee te helpen beschermen werd het Noordzeereglement kracht bijgezet met de voorbereiding van de nodige stappen ter bekrachtiging van internationale verdragen betreffende de controle en het beheer van ballastwater, de controle van schadelijke aangroeiwerende systemen op schepen (TBT-Verdrag) en de

schade ten gevolge van de vervuiling te wijten aan ongevallen (Bunkerolieverdrag, HNS-Verdrag en HNS-Protocol = Hazardous and Noxious Substances). Het Directoraat-generaal Maritiem Vervoer van de FOD Mobiliteit en Vervoer heeft ook actief een internationaal verdrag over de ontmanteling van slooprijpe schepen meehelpen uitwerken, waarin rekening is gehouden met de milieu- en veiligheidsnormen.

Wat het onderwijs en de opleidingen voor maritieme beroepen betreft, werden de cursussen inhoudelijk ontwikkeld, alsook al wat verband houdt met het verlenen van vaarbevoegdheden voor de zeevaart.

3. Uitvoering van de Federale Plannen voor Duurzame Ontwikkeling

Voor de uitvoering van de Federale Plannen voor Duurzame Ontwikkeling worden de maatregelen betreffende de vervoersector elk jaar geïnventariseerd en opgenomen in een Actieplan Duurzame Ontwikkeling dat de verschillende directoraten-generaal (Mobiliteit en Verkeersveiligheid, Vervoer te Land, Maritiem Vervoer en Luchtvaart) in het kader van hun respectieve bevoegdheden uitvoeren in de vorm van gerichte acties.

De realisatie van het Actieplan Duurzame Ontwikkeling als zodanig staat onder coördinatie van de cel Duurzame Ontwikkeling, die bestaat uit vertegenwoordigers van alle diensten en directoraten-generaal van het bestuur. De verschillende acties staan elk onder toezicht van een gids.

Elk kwartaal heeft er een interne rapportering plaats, zodat een algemeen verslag en een ontwerp van het toekomstige Actieplan Duurzame Ontwikkeling bij het begin van het volgende jaar ter goedkeuring aan het Directiecomité worden voorgelegd.

Sedert 2006 worden de gegevens over de uitvoering van de maatregelen van de Federale Plannen voor Duurzame Ontwikkeling en over de implementatie van de internationale verplichtingen op de federale bevoegdheidsgebieden opgeslagen in de databank van de ICDO.

De opvolgingsrapportering over de maatregelen van de Federale Plannen voor Duurzame Ontwikkeling is beschikbaar in de onlinedatabank: <http://www.icdo.be/NL/opvolging>.

4. Deelname aan vergaderingen van de cel Duurzame Ontwikkeling

De cel Duurzame Ontwikkeling van de FOD Mobiliteit en Vervoer telt in totaal 20 leden. Hun taken zijn ingedeeld volgens 6 categorieën: de coördinator, het secretariaat, de vertegenwoordigers van de directoraten-generaal, alle leden samen behalve de vertegenwoordiger van de dienst Interne Audit, de vertegenwoordiger van de dienst Interne Audit en de overige leden.

Met het oog op een regelmatige werking van de cel worden de verschillende directoraten-generaal en de dienst Interne Communicatie elk vertegenwoordigd door een lid en zijn plaatsvervanger. Naast de bepalingen van het koninklijk besluit van 22/09/2004 houdende oprichting van de cellen duurzame ontwikkeling beschikt de cel

immers nog over een huishoudelijk reglement. Op grond daarvan kunnen andere leden deel ervan uitmaken volgens de behoeften en hun bijdragen aan de realisatie van de doelstellingen wat duurzame ontwikkeling betreft.

In 2009 belegde de cel Duurzame Ontwikkeling van de FOD Mobiliteit en Vervoer vijf vergaderingen, respectievelijk op 22/01 (10 aanwezig + 5 verhinderd), 26/02 (13 aanwezig + 1 verhinderd), 26/05 (12 aanwezig + 4 verhinderd), 25/08 (10 aanwezig + 7 verhinderd) en 08/12 (12 aanwezig + 3 verhinderd). Verwacht werd dat ze door ten minste 15 personen regelmatig zouden worden bijgewoond. In dat opzicht kan de deelname aan de vergaderingen van de cel Duurzame Ontwikkeling (met gemiddeld 13 aanwezigen) des te bevredigender worden genoemd omdat de cel verantwoordelijk is voor het uitbrengen van adviezen over bepaalde dossiers die in het Directiecomité worden behandeld, met name de dossiers over de milieucertificering voor het beheer van het hoofdgebouw City Atrium, Vooruitgangstraat 56 te 1210 Brussel, over de realisatie van de proefprojecten duurzaamheid of DOEB, ...

5. Andere activiteiten van de Beleidscel

Het wagenpark van het kabinet werd volledig vervangen door voertuigen met een lagere CO₂-uitstoot en door dieservoertuigen uitgerust met een roetfilter. De gemiddelde CO₂-uitstoot van het wagenpark bedraagt nu 122 g/km.

Voor het ogenblik zijn wij met ons bestuur aan het onderhandelen om vóór 2010 een hybrideauto aan te schaffen.

Dienstreizen worden voor zover mogelijk met het openbaar vervoer of te voet verricht.

Rapport van mijnheer Bert Meulemans, lid

Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor de Coördinatie van de Fraudebestrijding, toegevoegd aan de Eerste Minister, en Staatssecretaris toegevoegd aan de Minister van Justitie

---

Mijnheer B. Meulemans sluit zich aan bij de verslagen van mevrouw D. Dujardin, lid vertegenwoordigster van de Eerste Minister en mevrouw L. Bogaerts, lid vertegenwoordigster van de Minister van Justitie.

Rapport van mijnheer Emmanuel Degrève, lid

Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor Modernisering van de Federale Overheidsdienst Financiën, de Milieufiscaliteit en de Bestrijding van de fiscale fraude, toegevoegd aan de Minister van Financiën

---

De heer E. Degrève sluit zich aan bij het rapport van mevrouw J. Annane, lid Vertegenwoordigster van de Minister van Financiën.

Rapport van mijnheer Sébastien Bastaits, lid

Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor Begroting, toegevoegd aan de Minister van Begroting, Staatssecretaris voor Migratie -en asielbeleid, toegevoegd aan de Minister belast met Migratie -en Asielbeleid, en wat de Coördinatie van het Migratie -en Asielbeleid betreft, toegevoegd aan de Eerste Minister, Staatssecretaris voor Gezinsbeleid, toegevoegd aan de Minister van Werk, en wat de aspecten inzake personen -en familierecht betreft, toegevoegd aan de Minister van Justitie, Staatssecretaris voor de Federale Culturele Instellingen, toegevoegd aan de Eerste Minister

---

Mijnheer Bastaits sluit zich aan bij de verslagen van mevrouw D. Dujardin, medewerker van de Eerste Minister, mijnheer N. De Coster, medewerker van de Minister van Werk, en mevrouw L. Bogaerts, medewerker van de Minister van Justitie.

1. Algemene actie

De algemene actie van de Staatssecretaris voor Begroting richt zich op het vrijmaken van de nodige budgettaire middelen voor de financiering van het overheidsoptreden, waaronder de uitvoering van het duurzaam ontwikkelingsbeleid in zijn verschillende facetten, waarbij hij tevens de leefbaarheid op termijn waarborgt van de overheidsfinanciën en dus van haar doelstellingen in de verschillende werkgroepen, met name inzake de coördinatie van het beleid, waaraan hij deelneemt.

Wat betreft het Gezinsbeleid, is er geen eigen administratie voorhanden voor de opvolging van dit beleid, dat op transversale wijze wordt uitgevoerd door de beleidscel van de Staatssecretaris voor Gezinsbeleid. De sensibilisering van het grote publiek gebeurt onder meer via het Portaal www.degezinnen.be, waarin verwezen wordt naar de sites van de FOD's, de federale en de deelstaatadministraties alsook naar geregistreerde verenigingssites, waarop advies inzake duurzame ontwikkeling geraadpleegd kan worden.

Ten slotte, wat betreft het Migratie- en Asielbeleid, worden de DOEB-procedures ten uitvoer gelegd binnen de Dienst Vreemdelingenzaken, het CGVS (Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen) en de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen via het managementplan van de FOD Binnenlandse Zaken. De Staatssecretaris, die recentelijk de bevoegdheid voor Migratie- en Asielbeleid kreeg toegewezen, zal bij het onderzoek van dit plan de DOEB-problematiek onder de loep nemen.

2. Sensibilisering binnen de beleidscel

Op 31-12-2009 beschikken de diensten van de Staatssecretaris over zeven voertuigen, waarvan er zes aan de EURO 4- en één aan de EURO 5-norm beantwoorden. De gemiddelde CO² bedraagt ongeveer 141 gr/km.

Het afval wordt, in de mate van het mogelijke, gesorteerd volgens de richtlijnen die terzake werden uitgevaardigd door Net Brussel (papier, PMD, inktpatronen, batterijen, restafval) en het aangekochte papier wordt gefabriceerd volgens de EMAS-normen.

Ten slotte gaat de aandacht van de beleidscel ook uit naar het sensibiliseren van haar personeel inzake milieuverantwoordelijkheid: respecteren van de door de Eerste Minister vastgelegde CO²-norm voor het wagenpark, maximaal gebruik van het openbaar vervoer, ecodriving, dranken afkomstig uit eerlijke handel...enz.

Rapport van mijnheer Bruno Lefebvre, lid

**Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor Sociale Zaken,
belast met Personen met een handicap, toegevoegd aan de
Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, belast met
Maatschappelijke Integratie**

De heer B. Lefebvre sluit zich aan bij het rapport van Mijnheer P. Du Ville, lid vertegenwoordigster van de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid.

Rapport van mijnheer Mohamed Lahlali, lid

Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor Maatschappelijke Integratie en Armoedebestrijding, toegevoegd aan de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, belast met Maatschappelijke Integratie

---

1. Duurzame ontwikkelingsbeleid

*** Federaal Plan Armoedebestrijding**

Het Plan Armoedebestrijding werd op 4 juli 2008 goedgekeurd door de Federale Regering en werd tijdens het ganse jaar 2009 uitgevoerd. Het plan beoogt 6 doelstellingen: de koopkracht, het recht op gezondheid, tewerkstelling, huisvesting, de toegang tot energie en de toegankelijkheid tot de openbare diensten. De 59 maatregelen zouden moeten leiden tot een verbetering van de toestand van de achtergestelde personen. In januari 2009 werd de Armoedebaarometer goedgekeurd door alle Ministers van Maatschappelijke Integratie van de Gemeenschappen en de Gewesten. Dit “instrument” is gebaseerd op 15 indicatoren die de evolutie van de armoede in België zullen meten en ervoor zullen zorgen dat de bepalingen die in de toekomst worden genomen doelgerichter zijn.

*** De ervaringsdeskundigen**

De POD Maatschappelijke Integratie heeft tijdens het jaar 2009 zijn inspanningen voortgezet om de functie van ervaringsdeskundige te ontwikkelen, net als zijn eigen methodologie op het vlak van armoedebestrijding binnen de federale overheid. Hiervoor werden nieuwe partnerschappen gesloten met de overheidsdiensten, die divers en rijk aan kansen zijn. Kansen voor de ontwikkeling van een innoverende aanpak met oog voor onthaal, een luisterend oor, begeleiding, identificatie van de kansen tot administratieve vereenvoudiging en het advies van onze medeburgers die leven in armoede of sociale uitsluiting kennen.

*** Nationaal plan betreffende de digitale kloof**

De Ministerraad heeft in 2005 het Nationaal Plan “digitale kloof” goedgekeurd. Bij de tussentijdse evaluatie van het plan, was men zich bewust van de vooruitgang op dit vlak, meer bepaald een verhoging van het aantal personen dat over een computer beschikt (69 % in 2008 tegen 62 % in 2006). De digitale kloof blijft echter duidelijk aanwezig op het vlak van het gebruik. De POD Maatschappelijke Integratie heeft 2 miljoen Euro besteed aan de promotie van het gebruik en de opleiding. In 2009 werden openbare computerruimtes ontwikkeld en werden eveneens onderzoeksactiviteiten gevoerd op dit vlak.

* Subsidies aan sociale-economieprojecten

In 2009 heeft de POD Maatschappelijke Integratie 59 organisatie gesteund met een statuut van vzw voor een bedrag van 2.038.056 € en 7 organisaties met een ondernemingsstatuut voor een bedrag van 278.131 €. Een derde van het budget werd besteed aan de promotie van initiatieven in verband met milieuberoepen, meer bepaald de initiatieven die bijdragen tot het behoud of de verbetering van de kwaliteit van het milieu. Een derde van het budget werd gereserveerd voor projecten in verband met de ontwikkeling van de buurtdiensten en het laatste derde werd besteed aan algemene projecten in verband met sociale economie.

* Open Stadion Fonds

De vzw Open Stadion gebruikt de troeven van het voetbal als maatschappelijke hefboom en heeft het bevorderen van het MVO van de voetbalclubs als belangrijkste doelstelling. Om haar doelstellingen te bevorderen ondersteunt de vzw projecten met een sociale, milieu-, democratische en / of participatieve meerwaarde. De vzw Open stadion ontving voor de periode 2009-2010 een financiële ondersteuning van 100.000,00 € van de POD Maatschappelijke integratie. Deze subsidie dekt een deel van de functionering van de vzw, een project oproep 2009-2010 en de organisatie van één colloquium rond MVO met voetbalclubs, steden en OCMWs. De kenniscentrum zal ook worden uitgebreid.

2. Uitvoering van de federale Plannen inzake duurzame ontwikkeling

* Duurzaamheidstest

Op 2 september 2009 werd een expertentafel georganiseerd om het aspect armoede in de duurzaamheidstest te bespreken. Het doel was de armoede meer zichtbaar te maken, in overeenstemming met wat vermeld was in actie 3 van het Federaal Plan duurzame ontwikkeling. De deelnemers hebben nagedacht over de volgende fundamentele vragen: houdt de duurzaamheidstest voldoende rekening met het sociale aspect? Beantwoordt de test aan een echte armoedetest? De bijdragen van de experts op het vlak van impactanalyse en de deelname van de verenigingen waar personen in armoede het woord nemen hebben aanzienlijk bijgedragen tot het zoeken naar antwoorden in deze domeinen die de beleidsmakers zullen helpen om een beleid te voeren dat beantwoordt aan deze vragen.

* Project Quadrant

In het kader van het “Federaal Actieplan MVO”, zet de POD zich in om MVO te promoten en ondernemingen te ondersteunen bij de implementatie van het Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen. Wegens het succes van voorgaande edities, ondersteunde de POD ook in 2009, de Lerende Netwerken van de Kamers van Koophandel; Quadrant. Hierbij gaan KMO's uit verschillende sectoren en bedrijven uit de sociale economie in interactie met elkaar. De KMO's leren zo op een meer geïntegreerde manier en in al hun processen, de MVO doelstellingen toe te passen. Niet alleen werd hiervoor een budget van 418 400€ vrij gemaakt, ook in 2010 zullen de projecten van de Kamers van Koophandel in het kader van het Quadrant project gesteund worden.

* Norm Maatschappelijk Verantwoord Investeren

Naar aanleiding van het wetsvoorstel tot oprichting van een Raad voor maatschappelijk verantwoord beleggen, heeft de POD een marktonderzoek gedaan om de geschikte kandidaat te vinden om wettelijke normen rond Maatschappelijk Verantwoord Investeren mee helpen op te maken. Begin 2010 zullen de activiteiten hieromtrent verder gezet worden.

RAPPORTEN VAN DE VERTEGENWOORDIGERS
VAN DE FEDERALE OVERHEIDSDIENSTEN (FOD's),
VAN DE PROGRAMMATORISCHE FEDERALE
OVERHEIDSDIENSTEN (POD's)
EN VAN HET MINISTERIE VAN DEFENSIE

DEEL 3

INHOUDSTAFEL

Rapport van mijnheer Christophe Cuche, Vertegenwoordiger van de federale overheidssdienst Kancelarij van de Eerste Minister	4
Rapport van mijnheer Vincent Triest Vertegenwoordiger van de federale overheidssdienst Personeel en Organisatie	9
Rapport van mevrouw Rika Denduyver Vertegenwoordigster van de federale overheidssdienst Budget en Beheerscontrole	33
Rapport van mevrouw Samoera Jacobs, Vertegenwoordigster van de federale overheidssdienst Fedict (Informatie- en Communicatietechnologie)	35
Rapport van mijnheer Christian Vanden Bilcke Vertegenwoordiger van de federale overheidssdienst Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking	36
Rapport van mijnheer Luc Boghaert Vertegenwoordiger van de federale overheidssdienst Binnenlandse Zaken	39
Rapport van mijnheer Jacques Baveye, Vertegenwoordiger van de federale overheidssdienst Financiën	43
Rapport van mevrouw Lieve Vermoere, Vertegenwoordigster van de federale overheidssdienst Mobiliteit en Vervoer	47
Rapport van mevrouw Geneviève Meunier, Vertegenwoordigster van de federale overheidssdienst Werkgelegenheid, arbeid en sociaal overleg	53
Rapport van mijnheer Christophe Bastien, Vertegenwoordiger van de federale overheidssdienst Sociale zekerheid	55
Rapport van mevrouw Marielle Smeets en mijnheer Audry Buysschaert, Vertegenwoordigers van de federale overheidssdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu	60
Rapport van mevrouw Nicole Tsiebos DM Vertegenwoordigster van de federale overheidssdienst Justitie	68
Rapport van mevrouw Colette Vanstraelen, Vertegenwoordigster van de federale overheidssdienst Economie, KMO, Middenstand en Energie	73

Rapport van Majoor Peter Vanderstuyf Vertegenwoordiger van het Ministerie van Defensie	75
Rapport van mijnheer Guy Monbrun Vertegenwoordiger van de programmatorische federale overheidsdienst Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding en Sociale Economie	78
Rapport van mevrouw Joëlle Pichel Vertegenwoordigster van de programmatorische federale overheidsdienst Duurzame ontwikkeling	79
Rapport van mevrouw Nelawu Malanda en mevrouw Caroline Dandois, Vertegenwoordigsters van de Programmatorische federale overheidsdienst Wetenschapsbeleid	83

**3. Rapporten van de vertegenwoordigers van
de Federale Overheidsdiensten (FOD's), van de
Programmatorische Federale
Overheidsdiensten(POD's) en van het
Ministerie van Defensie**

Rapport van mijnheer Christophe Cuche,
Vertegenwoordiger van de federale overheidsdienst
Kanselarij van de Eerste Minister

---

1. Cel duurzame ontwikkeling

× Oprichting

Het interne netwerk dat binnen de Kanselarij werd opgezet bij de ondertekening van het Federale milieucharter van 28 september 2001, werd in 2004 vervangen door een cel duurzame ontwikkeling.

Deze cel verwijst naar het KB van 22/09/2004 houdende oprichting van cellen duurzame ontwikkeling in de federale overheidsdiensten, de programmatorische federale overheidsdiensten en het Ministerie van Landsverdediging.

× Samenstelling

De cel bestaat uit:

- Mevrouw Davine Dujardin, vertegenwoordigster van de Eerste Minister bij de Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling;
- Mevrouw Françoise Audag-Dechamps, vervangster van de vertegenwoordigster van de Eerste Minister bij de Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling;
- De heer Christophe Cuche, vertegenwoordiger van de FOD Kanselarij van de Eerste Minister bij de Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling en milieuverantwoordelijke;
- De heer Freddy Mussely, verantwoordelijke van de Stafdienst Budget & Beheerscontrole;
- De heer Paul Tourwé, verantwoordelijke van de Dienst Secretariaat & Logistiek;
- De heer Johan D'haeyer, preventieadviseur;
- Mevrouw Sara Buys, verantwoordelijke voor het communicatiebeleid inzake duurzame ontwikkeling.

De contactpersoon voor de cel duurzame ontwikkeling is de heer Christophe Cuche (02/501.02.03, christophe.cuche@premier.fed.be).

× Samenwerking met het "Green Team"

De ontwikkeling van het milieuzorgsysteem van de Kanselarij heeft in 2007 aanleiding gegeven tot de oprichting van het "green team", een groep collega's van verschillende diensten die bijzonder gemotiveerd zijn door de milieuproblematiek.

Het Green Team, dat momenteel 13 leden telt, is een nuttige steun bij het in praktijk brengen op het terrein van de projecten van de cel duurzame ontwikkeling.

2. Activiteiten van de Cel Duurzame Ontwikkeling

- × **Opstellen van het ontwerp van actieplan voor duurzame ontwikkeling bij de FOD Kanselarij van de Eerste Minister.**
- × **Uitvoering van de duurzaamheidstest: cf. infra 2.7**
- × **Uitvoering van het EMAS**

Ingevolge de beslissingen van de Ministerraden van 20 juli 2005 en 14 juli 2006, heeft de FOD Kanselarij van de Eerste Minister op 2 april 2007 de ISO-certificaten 14001:2004 en EMAS ontvangen voor haar milieuzorgsysteem (MZS).

Dit MZS beantwoordt aan de vereisten van de Europese verordening EMAS II (2001): Verordening (EG) nr. 761/2001 van 19 maart 2001, gewijzigd bij Verordening (EG) nr. 196/2006 van 3 februari 2006.

De Kanselarij heeft zich ertoe verbonden alles in het werk te stellen om binnen haar activiteiten en diensten een hoog niveau van milieukwaliteit te kunnen aanbieden. Deze wil tot kwaliteitsverbetering van het milieu wordt gekenmerkt door een proactieve aanpak die verder gaat dan de reglementaire voorschriften.

Deze aanpak is hoofdzakelijk toegespitst op vier verbintenissen:

- de voortdurende verbetering van de milieuprestaties. Het voorkomen van alle vervuiling, de afvalsortering en de controle van het energieverbruik zijn hierbij prioritair;
- aandacht voor duurzame criteria bij de aankoop van producten en leveringen van uitrustingsgoederen;
- het opnemen van milieucriteria in de gunningsprocedures van overheidsopdrachten;
- de sensibilisering, vorming en responsabilisering van de personeelsleden.

In 2009 heeft het Directiecomité zeven milieudoelstellingen bevestigd:

- het personeel sensibiliseren;
- het energieverbruik verminderen;
- duurzame producten aankopen;
- de afvalsortering verbeteren;
- de impact van de administratieve vereenvoudiging evalueren;
- de milieu-impact van de externe communicatie verbeteren;
- een bedrijfsvervoerplan opstellen.

Op 22 juni 2009 werd het milieuzorgsysteem van de Kanselarij bevestigd door een erkende milieuverificateur, AIB-VINÇOTTE International.

- × **Sensibiliseringsacties**

Sinds 2007 bevat het intranet van de Kancelarij een rubriek "Leefmilieu" die gewijd is aan duurzame ontwikkeling. Via dienstmededelingen worden de personeelsleden op de hoogte gebracht van nuttige informatie die er beschikbaar is.

In oktober 2009 werden sensibiliseringsactiviteiten georganiseerd, onder meer ter gelegenheid van de "Dag van de duurzame ontwikkeling".

Op 20 oktober 2009 heeft de Kancelarij, zoals tal van andere federale overheidsdiensten, activiteiten georganiseerd in dit kader: postercampagne, sensibiliseringsontbijt, "Fair Trade"-menu's, berekening door de personeelsleden van hun ecologische voetafdruk...).

- × **Interne coördinatie van de uitvoering van de maatregelen van het federaal plan voor duurzame ontwikkeling: cf. <http://www.icdo.be/NL/opvolging>.**
- × **Opvolging van de duurzaamheid van de overheidsopdrachten.**

Een stagedoend eco-adviseur werd belast met de voorbereiding van een referentiekader om het in aanmerking nemen van milieucriteria te vergemakkelijken bij overheidsopdrachten voor leveringen en diensten die door de FOD worden uitgeschreven. Dit referentiekader moet als basis dienen voor een betere opvolging.

3. Andere initiatieven in verband met Duurzame Ontwikkeling

× « Paperless Government »

Ook in 2009 werden een aantal nieuwe stappen ondernomen om de realisatie van een "paperless government" mogelijk te maken. De aanzet daartoe werd reeds in 2005 gegeven met de opstarting van het elektronisch verzenden van de dossiers van de Ministerraad en van het Overlegcomité.

Op 28/09/08 werd overgeschakeld van Regedoc naar "e-premier", een interactieve ICT-toepassing, waardoor een aantal betrokkenen die niet tot de federale overheid behoren (regeringen van de deelgebieden, vakorganisaties, ...) konden deelnemen aan de realisatie van een "paperless government" dat op federaal niveau werd ingevoerd.

In de loop van 2009 werd deze werkwijze voortgezet voor het Overlegcomité en uitgebreid tot het Comité A en het Sectorcomité I. In de loop van 2010 zal ze uitgebreid worden tot het College en het Ministerieel Comité voor inlichting en veiligheid.

Wat het Comité A en het Sectorcomité I betreft, werd, in overleg met de FOD P&O, de impact van de elektronische procedure op de reglementaire verplichtingen tussen de overheid en de vakbonden geregeld. In de loop van 2010 zal verder overleg worden gepleegd met de FOD P&O met het oog op de veralgemening van de elektronische procedure tot de Comités die niet rechtstreeks afhangen van de Eerste Minister (B, C en andere sectoren).

× **DOEB-test**

Bij het aantreden van de regering Verhofstadt III op 21/12/07, werd een nieuwe omzendbrief betreffende de werking van de Ministerraad verspreid. Punt 16.7 daarvan bevat een specifieke regeling en de modaliteiten voor de verplichting tot het voorleggen van een DOEB-test. Deze omzendbrief bleef van kracht bij het aantreden van de regering Leterbe op 20/03/08, van de regering Van Rompuy op 30/12/08 en van de regering Leterbe II op 25/11/2009.

De Secretarie van de Ministerraad ziet toe op de correcte toepassing van deze omzendbrief en zal in 2010 zijn inspanningen onverminderd voortzetten met het oog op een permanente sensibilisering van de FOD's en de beleidscellen.

Bovendien bezorgt de PODDO, vóór elke Ministerraad, ter attentie van de Eerste Minister, een overzicht met een kwantitatieve en kwalitatieve evaluatie van de DOEB-test (vrijstelling, quick scan, enz.) van de dossiers die aan de Ministerraad worden voorgelegd.

Rapport van mijnheer Vincent Triest
 Vertegenwoordiger van de federale overheidsdienst
 Personeel en Organisatie

---

1. Cel Duurzame Ontwikkeling

× Nieuwe samenstelling van de cel

Wegens personeelsbewegingen moest de samenstelling van de cel worden aangepast.

Bij beslissing van het directiecomité van 20 november werd de cel samengesteld als volgt:

Vincent	TRIEST	Coördinator	F
Geert	DEWULF ¹	Vertegenwoordiger van de minister (ter vervanging van Sven VANEYCKEN)	N
Ilse	COBBAUT	Preventieadviseur	N
Gilbert	SINDAYIGAYA	Verantwoordelijke van de dienst Budget en Beheerscontrole	F
Urbain	BRUGGEMAN	Verantwoordelijke van de dienst Advies en Aankoopbeleid (ABA)	N
Dominique	LIEKENS	Verantwoordelijke van de dienst Economaat	F
Christine	DEBOURDEAUDHUY	Verantwoordelijke van de dienst Schoonmaak	N
Daniel	DEBRAY	Verantwoordelijke van de dienst FOR	F
Isabelle	SENTE	Vertegenwoordiger van het OFO	F
Filip	VANDERHAUWAERT	Vertegenwoordiger van Selor	N
Nathalie	BRISY	Vertegenwoordiger van het DG Communicatie	F
Hilde	VERBEKEN	Vertegenwoordiger van het DG Communicatie	N
Hilda	POLEUNUS	Vertegenwoordiger van het DG OPO	N

---

¹ Catherine ROMAIN (F) werd in januari 2010 aangesteld als vertegenwoordiger van minister Inge VERVOTTE.

Rachel	PENDVILLE	Ondersteuning en secretariaat van de cel	F
Colette	VOSTIER	Secretariaat van de cel	F

2. Activiteiten van de cel

De cel is samengekomen op 23 november en op 9 december 2009. Tijdens die twee vergaderingen kon een stand van zaken worden opgemaakt van de activiteiten van de FOD P&O op het vlak van duurzame ontwikkeling (zie punt 2). De nieuwe cel kon rekenen op begeleiding van de POD DO, dankzij de tussenkomst van mevr. Joëlle PICHEL. Op de specifieke eCommunity van de FOD P&O werd een werkrimte gecreëerd die gewijd is aan duurzame ontwikkeling en aan de activiteiten van de cel.

- **Bijdragen van de FOD P&O tot duurzame ontwikkeling**
  - **Op het vlak van communicatie**

De FOD P&O ondersteunt het beleid inzake duurzame ontwikkeling aan de hand van de volgende communicatools, gecreëerd onder het toezicht van het DG COMM-KM:

a. Fedra

Dat maandblad wordt naar alle federale ambtenaren gestuurd.

Enkele voorbeelden van artikels over duurzame ontwikkeling die in 2009 zijn verschenen:

- «Goede voornemens voor 2009»
- «EMAS : op de bres voor het milieu»
- «Telewerken : comme chez soi»
- «kieselwieren : de zuurstoffabriek »
- «Reisende tentoonstelling : ik koop, dus ik ben»
- «Ik zet mijn duurzamevoet voor»
- «Ojee-zon»

b. Fedweb

De portaalsite is bestemd voor de personeelsleden van de federale overheid (ze is vrij toegankelijk). De site wordt beheerd door het DG COMM-KM. De specifieke reglementering, de vernieuwingen en initiatieven van de federale diensten, met name op het vlak van duurzame ontwikkeling, worden via dat kanaal verspreid.

× **Websites en eCommunities**

De bijdrage van de FOD P&O tot duurzame ontwikkeling is gekenmerkt door de ontwikkeling van verschillende websites en het platform eCommunities (<https://ecommunities.belgium.be>). Via dat platform kan kennis worden (mee)gedeeld. Het inspireert de netwerken.

Lijst van websites van de FOD P&O:

Fedweb (zie hierboven)
www.fedweb.belgium.be

Selor
www.selor.be

Fed+
www.fedplus.be

Statistieken van het federaal personeel
www.pdata.be

Catalogus van de federale bibliotheken
www.bib.belgium.be

Public Qualité
www.publicquality.be

OFO
www.foifa.be

Opleidingsstatistieken
www.statform.be

Overheidsopdrachten
www.publicprocurement.be

Federale functiecartografie
www.cartographiefederale.be

× **Overheidsopdrachten**

a. *FOR*,

De federale opdrachtcentrale, gunt groepscontracten waarop de federale diensten standaardartikelen kunnen bestellen. Het zorgt ervoor dat de aanbevelingen van de gids voor duurzame aankopen worden toegepast. Bovendien voert de centrale tijdens het schrijven van zijn bestekken marktanalyses uit om te bepalen welke strengere of bijkomende milieueisen kunnen worden gesteld, ofwel als criteria voor de regelmatigheid van de offertes ofwel als gunningscriteria. Tijdens de uitvoering van de opdrachten stelt FOR zijn opdrachten voor, zodat de aankopers de artikelen kunnen identificeren die op het vlak van milieu het meest gunstig worden geacht. De dienst maakt het op die manier voor veel actoren mogelijk om efficiënte keuzes te maken inzake duurzame ontwikkeling en promoot dus duurzame ontwikkeling.

Daarnaast werkt FOR nauw samen met de cel e-Procurement (zie verder) om bij zijn procedures tools te testen, zoals de elektronische opening van offertes en de elektronische catalogi.

b. *De cel ABA (Advies en Aankoopbeleid)*

draagt met de volgende acties bij tot duurzame ontwikkeling:

- De standaardbestekken verwijzen naar de 8 basisconventies van de Internationale Arbeidsorganisatie. Het niet-respecteren ervan kan een uitsluitingsgrond zijn.
- Er werd een link geplaatst op de site www.publicprocurement.be naar de Gids voor duurzame aankopen.
- Er is een intensieve samenwerking met de POD DO met het oog op de realisatie van standaardclausules voor duurzame aankopen.

- Er wordt deelgenomen aan vergaderingen in België en in het buitenland betreffende duurzame aankopen.
- De klanten worden aangemoedigd om zoveel mogelijk belang te hechten aan ethische, ecologische en sociale criteria en ze worden begeleid bij hun bestekken.
- De cel leidt, samen met FOR, het overleg binnen het netwerk van verantwoordelijken overheidsopdrachten, waarbij duurzame ontwikkeling regelmatig op de agenda staat.

c. e-Procurement

is belast met de ontwikkeling en de ondersteuning van toepassingen die de procedures inzake overheidsopdrachten beheren. Die automatisering helpt de ecologische voetafdruk verkleinen.

× Bevordering van de diversiteit

Het openbaar ambt moet een voorbeeldrol spelen in de bevordering van de sociale rechtvaardigheid en de strijd tegen ongelijkheden. Het diversiteitsbeleid streeft ernaar iedereen arbeids- en loopbaankansen te bieden, met inachtneming van de gelijke kansen, de strijd tegen elke vorm van discriminatie en de neutraliteit van de processen.

a. Realisaties in 2009

- Beurs methodologische diversiteitstools - 3 maart 2009
- Studiedag over diversiteit in de overheidsdiensten – 19 november 2009
- Publicatie van het actieplan 2009-2010. Dat plan bevat de acties van de cel Diversiteit-DG OPO, van het team Diversiteit van Selor en van het OFO.
- Het verslag “Diversity@Selor in cijfers” voor het jaar 2009 wordt in bijlage bijgevoegd.
- Publicatie van de handleiding “Diversiteit en HR”
- **Felink**, het netwerk dat in 2006 werd opgericht om vrouwen te ondersteunen binnen de federale overheid bij het uitbouwen van hun netwerk en in hun professionele ontplooiing. In 2009 heeft Felink 6 evenementen georganiseerd, waarvan 3 thematische sessies rond de thema’s:
  - . virtuele sociale netwerken
  - . neem je carrière in handen
  - . geweld en pesterijen op het werk
- De cel Diversiteit heeft 4 keer een uiteenzetting gegeven tijdens de door het OFO georganiseerde diversiteitsopleiding.
- Ondersteuning van de Begeleidingscommissie voor de aanwerving van personen met een handicap (BCAPH).
- **Netwerk Diversiteit: 5 intervisiesessies in 2009:**
  - Communicatie en diversiteit
  - Hoe diversiteitsopleidingen promoten?

- Hoe de leden van de werkgroep Diversiteit motiveren en hoe hen ertoe brengen dat ze de diversiteitsacties in hun dagelijkse taken integreren?
- Hoe de aanwerving van medewerkers met een handicap organiseren?
- Aanwerving van medewerkers met een handicap – vragen / antwoorden

- Organisatie van een workshop in het kader van een vergadering van het netwerk Welzijn, om de verwachtingen en behoeften van de deelnemers inzake het onthaal en de integratie van medewerkers met een handicap te identificeren. De resultaten van die workshop zullen worden gebruikt om een brochure op te stellen met tips voor het onthaal en de integratie van medewerkers met een handicap, die bestemd is voor de diensthoofden, de medewerkers van de personeelsdiensten, de diversiteitsverantwoordelijken...

- De newsletter “Diversity Flash” wordt om de twee maanden verspreid.

*** Telewerk**

De reglementaire begeleiding en het promoten van telewerk behoort tot de bevoegdheden van de FOD P&O. Telewerken biedt een substantiële bijdrage tot de verlaging van de energiekosten die te maken hebben met de woonwerkverplaatsingen.

De administraties die een beroep doen op telewerk bezorgen elk jaar een verslag aan de minister van Ambtenarenzaken. De FOD P&O maakt er een samenvatting van. Dat verslag vindt u hierbij gevoegd. Daaruit blijkt met name dat de FOD P&O zich op kwantitatief vlak vooral onderscheidt door het percentage telewerkers. Met 21,01% ligt dat percentage een heel stuk hoger dan dat van de andere federale overheid diensten.

*** Bestuursovereenkomst**

De FOD P&O heeft zich in 2009 voorzien van de eerste bestuursovereenkomst afgesloten door een FOD. Die bepaalt het volgende: “Duurzame ontwikkeling is een belangrijke component van de toewijzing van de middelen” (OOD7.07.10).

*** Dag van de Duurzame Ontwikkeling**

Op 20 (en 22) oktober 2009 heeft de FOD verschillende activiteiten aangeboden in het kader van de Dag van de Duurzame Ontwikkeling, die elk jaar op verzoek van de POD DO wordt georganiseerd:

- bio/eerlijk ontbijt

Er namen 130 personeelsleden deel aan het ontbijt, waar de aandacht werd gevestigd op producten uit de eerlijke handel (suiker, koffie, chocolade, ontbijtgranen...) en op bio- en lokale producten (brood, melk, seizoensfruit, ontbijtgranen, confituren, ...). Daarbij tekenden 94 personen een handvest waarmee ze zich ertoe verbinden om kleine gebaren te doen voor het milieu.

- Boekenbeurs

180 boeken konden tijdens die actie van eigenaar wisselen.

- Bezoek aan de tentoonstelling “Dit is onze Aarde 2” bij Tour en Taxis.

39 personen hebben deelgenomen aan het geleid bezoek van de tentoonstelling.

- Workshop eco-percussie
35 personen namen deel aan de interactieve muzikale workshop van de percussionist Bart Braeken.

× **Mobiliteit**

- De fietsvergoeding wordt opgetrokken van € 0,15 naar € 0,20; de procedure voor de aanpassing van de reglementering loopt.
- Het percentage medewerkers dat met een abonnement gebruik maakt van het openbaar vervoer bedraagt 84,4 % voor de FOD P&O – OFO en 92,6% voor SELOR.
- In de uitnodigingen die het OFO en SELOR versturen wordt het gebruik van het openbaar vervoer aangemoedigd.
- Het gebruik van het openbaar vervoer wordt ook gestimuleerd door middel van een flexibele werktijdregeling (glijdende uren) die de gevolgen van verstoringen in het openbaar vervoer beperkt.

× **Dagelijks de ecologische voetafdruk verkleinen**

a. *FOD P&O (Wetstraat 51)*

- Vooruitgang qua milieu in het ICT-domein. In 2009 heeft de dienst ICT een plan opgesteld om het energieverbruik in het serverlokaal (elektriciteit en airco) van de Wetstraat 51 te verminderen. In het voorgaande systeem gebruikte elke toepassing een fysieke server en die machine, die onvoldoende werd gebruikt, verbruikte veel energie. De toepassings servers werden gevirtualiseerd en nu draaien meerdere servers op een zelfde fysieke drager. Dankzij die migratie is de besparing op het vlak van elektriciteitsverbruik 50%. Wat de afkoeling betreft, werd de energiewinst niet gemeten maar het is logisch dat er winst is, aangezien het aantal machines werd verminderd.

Andere acties:

- de directie eHR werd opnieuw in de Wetstraat 51 geïntegreerd, zonder uitbreiding van lokalen.
- het aantal parkingplaatsen werd met 20 eenheden verminderd.
- aankopen op basis van standaardcontracten die de DO-criteria bevatten (zie punt 2.3); gebruik van ecologische schoonmaakmiddelen, “duurzame” afwas, Oxfam-koffie, karaffen kraantjeswater.
- het wagenpark is minder vervuilend (CO₂).
- het selectief sorteren van papier, karton en PMD wordt voortgezet.
- de kopieermachines zijn standaard recto-verso ingesteld; er worden minder kleurkopieën gemaakt.
- verplaatsingen: zie punt mobiliteit

b. *Selor*

- selectieve sortering van papier, glas, PMD en batterijen.
- recyclage van toners via de leveranciers.
- integratie in het strategisch plan 2014 van het principe “papierarme” organisatie.
- verplaatsingen: zie punt 2.8.
- Oxfam-producten in de automaten.
- het gebruik van ecologische schoonmaakproducten is een parameter voor de keuze van de schoonmaakdiensten.
- deelname aan EMAS-vergaderingen.

- bezoek aan de tentoonstelling “Consumo ergo sum”.
- specifieke gedragscode voor telewerk.

× **EMAS**

Het certificeringsproces dat in 2008 werd opgestart, werd in maart 2009 afgebroken wegens gebrek aan het nodige personeel. Om de procedure, die voor eind 2010 tot de certificering moet leiden, weer op gang te brengen heeft de nieuwe cel een specifieke werkgroep opgericht.

Diversity@SELOR in cijfers voor 2009

Diversity@SELOR algemeen

➤ Expertisecentrum Diversiteit SELOR:

Aantal keer waarop het Expertisecentrum Diversiteit SELOR geconsulteerd werd door externe partners (bijvoorbeeld: informatieverstrekking hoe te communiceren naar doelgroepen, consultancy en hulp bij het aanpassen van een selectie voor personen met handicap, ...):

2009 (NL + FR) Expertisecentrum	
Kwartaal 1	6
Kwartaal 2	5
Kwartaal 3	1
Kwartaal 4	4
TOTAAL 2009	16 (o.a. Raad van Europa Straatsburg, Europese Commissie, Federgon, Ethias, Berenschoot, Adecco)

➤ Presentaties Diversiteit SELOR:

Aantal presentaties rond diversiteit door het Proces Diversiteit gegeven in 2009:

2009 (NL + FR) Presentaties	
Kwartaal 1	3
Kwartaal 2	4
Kwartaal 3	0
Kwartaal 4	9
TOTAAL 2009	16 (o.a. EPSO, Europese Commissie, Ugent, Expertisecentrum arbeidscommunicatie NL)

Gender Topselecties

➤ Instroom selectie:

Percentage vrouwen dat zich inschrijft voor een topselectie en die positief gescreend werden op 'ervaring' en 'diplomavereiste'. Het betreft hier dus het percentage vrouwen, die aan de selectieproef zelf deelnamen en niet afgewezen werden op basis van te weinig ervaring of een verkeerd diploma :

2009 (NL + FR) Instroom Topselecties	
Kwartaal 1	35,37%
Kwartaal 2	22,86%
Kwartaal 3	33,72%
Kwartaal 4	19,12%
GEMIDDELDE 2009	27,77%

➤ Slaagpercentages vrouwen:

Percentage vrouwen (NL + FR) dat slaagt op een topselectie:

2009 (NL + FR) Slaagpercentages Topselecties Vrouwen	
Kwartaal 1	20,69%
Kwartaal 2	17,65%
Kwartaal 3	33,33%
Kwartaal 4	13,64%
GEMIDDELDE 2009	21,33%

➤ Vrouwelijke juryleden:

Percentage vrouwen in de selectiecommissie voor topfuncties. Het betreft hier het percentage vrouwelijke juryleden tegenover het totale aantal juryleden.

2009 (NL + FR) Vrouwelijke juryleden	
Kwartaal 1	12,77%
Kwartaal 2	21,62%
Kwartaal 3	
Kwartaal 4	
GEMIDDELDE 2009	

Personen met handicap

➤ Aanpassingen voor kandidaten met handicap

Aantal aangevraagde aanpassingen (en/of rangschikking op dubbele lijst²) binnen SELOR.

Selor organiseert geen aparte selecties voor personen met een handicap. Wij voorzien **redelijke aanpassingen** en aparte begeleiding binnen de gewone selecties zodat een handicap de deelname aan de test niet verhindert. Men kan ook aanpassingen verkrijgen voor de taaltesten, competentiemetingen en bevorderingsselecties.

Afhankelijk van de selectie en de handicap (visueel, motorisch, auditief, leerstoornis of andere) voert Selor aanpassingen door:

- testen afleggen op pc's met vergroot- of voorleessoftware, pc's met brailleleesregel of pc's met software voor dyslectici
- vragenformulieren aanpassen (A3 formaat in plaats van A4)
- tolk gebarentaal inschakelen
- mondeling afnemen van schriftelijke testen en pc-testen
- extra tijd verlenen aan de kandidaat

2009 (NL + FR) Aanpassing	Selectie/Bevordering/Extern	Taal
Kwartaal 1	132	
Kwartaal 2	109	1
Kwartaal 3	200	5
Kwartaal 4	282	20
TOTAAL 2009	723	26

➤ Aantal personen met handicap gerangschikt op dubbele lijst (federale selecties)³

2009 (NL + FR) Dubbele lijst (cumulatief van begin procedure)	
Kwartaal 1	1
Kwartaal 2	2
Kwartaal 3	16
Kwartaal 4	5

Momenteel figureren er dus 84 laureaten met handicap op een specifieke reservelijst

---

^{2 2} Als een kandidaat met handicap geslaagd is voor een selectie voor de federale overheid, kan hij/zij kiezen om op een **aparte wervingsreserve** te staan (koninklijk besluit van 6 oktober 2005). Overheidsdiensten die iemand met een handicap willen aanwerven, kunnen deze onbeperkt geldige lijst van geslaagden met een handicap raadplegen.

➤ Feedbackscore redelijke aanpassingen

Gemiddelde feedbackscore betreffende de redelijke aanpassingen van een selectie. Na een aangepaste selectie wordt aan de kandidaten met handicap gevraagd een enquête in te vullen waarin ze een score kunnen geven aan de hen verleende aanpassing. Volgende scores werden bekomen:

2009 (NL + FR) Feedbackscore	
Kwartaal 1	8,46
Kwartaal 2	8,27
Kwartaal 3	8,30
Kwartaal 4	8,75
GEMIDDELDE 2009	8,44

➤ Slaagpercentage kandidaten met handicap binnen proces Selectie

Het gemiddelde slaagpercentage van kandidaten met handicap op een totale selectieprocedure binnen het proces Selectie (exclusief bevordering en taal) van die kandidaten die de ganse procedure doorlopen hebben (ten minste aanwezig op eerste selectieronde). Het betreft die procedures die op xx/xx/xx afgesloten waren. Dit slaagpercentage komt xxxx met het gemiddelde slaagpercentage van de kandidaten zonder handicap (berekend volgens de methode 'totaal aantal geslaagden/totaal aantal aanwezigen' waar het slaagpercentage voor 2009 **xx.xx%** was)

2009 (NL + FR) Gemiddeld slaagpercentage binnen Selectie	
Aantal kandidaten met handicap	298
Aantal geslaagden op totale procedure	47 (45 hors quota)
Gemiddeld slaagpercentage	30,1 %

➤ Aanwerving kandidaten met handicap

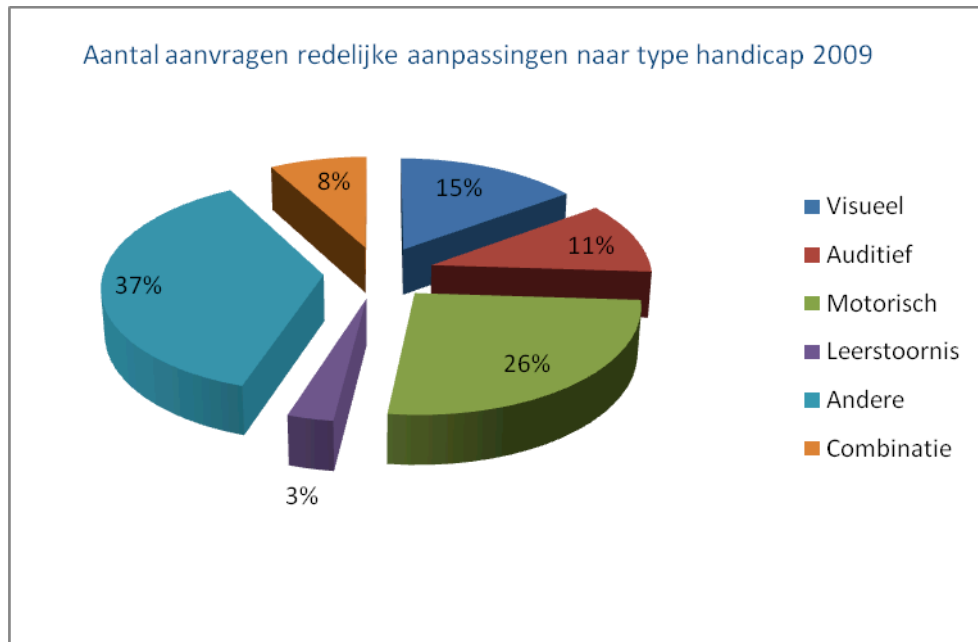
Aantal geslaagde kandidaten in 2009 die aangeworven werden in 2009

2009 (NL + FR) Aanwervingen PMH in 2009 (van geslaagden 2009!)	
Aantal kandidaten met handicap	3

1. RIZIV (ANG08886)
2. SPF JUSTICE (AFG09802)
3. FINANCIEN (Dubbele lijst: ANG09909)

➤ Aanvragen procedure 'redelijke aanpassingen' ingedeelde naar type handicap

2009 (NL + FR) Aanvragen 'redelijke aanpassingen'	
Visueel	109
Auditief	84
Motorisch	195
Leerstoornis	21
Andere	279
Combinatie	62

Bijlage 2

**TELEWERK IN DE FEDERALE ORGANISATIES
GLOBAAL VERSLAG OVER HET JAAR 2008**

I. MEEGEDEELDE GEGEVENS OVER TELEWERK

Overheid	2008	2009
FOD BuZa	x	x
FOD B&B		x
FOD Economie		
FOD Fin.		geen enkele werknemer van de POD heeft <i>sensu stricto</i> ⁴ genoten van de bepalingen van het KB van 22 november 2006 betreffende het telewerk
FOD IBZ	x	x
FOD Just.		
FOD Werkgelegenheid	x	x
FOD Mobiliteit	in implementeringsfase	x
FOD P&O	x	x
FOD Soc. Zek.	x	
FOD Volksgez.	x	x
POD Maatsch. Int.	geen enkele werknemer van de POD heeft genoten van de bepalingen van het KB van 22 november 2006 betreffende het telewerk	
PDOS		
RVP	x	x
RSVZ		
RKW		
RIZIV	x	x
Regie der Gebouwen	x	
PODDO		
DOSZ		
RJV		
RSZ	x	x
RVA		x
CDZ		
IV-NIOOO		
WIV		
NGI	x	
FED. PLANBUR.		
FAVV	x	
FAGG	x	x
Defensie	niet officieel toegepast voor het burgerpersoneel	
CODA		
Kanselarij		x
CDSCA		

⁴ Zie evenwel bijlage I – Antwoord van de FOD Financiën

Overheid	2008	2009
HVW		
Interventie- en Restitutiebureau		
BELSPO		
KSZ		
TOT.	16	14

II. KWALITATIEVE ANALYSE

	(+)	(-)
BUZA (proef project in 2008)	<p>Telewerkers</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Ongestoord en zonder afleiding ☺ Tijdswinst veplaatsingen ☺ Betere afstemming werk en gezinsleven <p>Diensthooften/organisatie</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Tevredenheid over arbeidsprestaties ☺ Andere medewerkers positief ☺ Aantal diensthooften voorstander van doorschakelen telefoon ☺ Voldoende opvolgingssysteem 	<p>Telewerkers</p> <ul style="list-style-type: none"> ☹ Beperkte interactie ☹ Geen doorschakelen werk telefoon ☹ Onmogelijkheid printer op laptop

<p>BIZA ⁵</p>	<p>Telewerkers</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Verhoogde motivatie ☺ Grotere concentratie ☺ Beter organisatie van werk tijdens telewerkdag ☺ Enige productiviteitsstijging ☺ Mogelijkheid tot uitbouw desksharing ☺ Continuïteit ☺ Gekwalificeerd personeel te houden ☺ Lager absentisme ☺ Uitstraling van het departement 	<p>Telewerkers</p> <ul style="list-style-type: none"> ☹ Mindere bereikbaarheid ☹ Bemoelijkking van de organisatie (vergaderen) ☹ Bemoelijkking begeleiding en opvolging ☹ Risico op verlies vertrouwelijke informatie en materiaal ☹ Onvoldoende flexibiliteit ☹ Geen afstappen van vaste telewerkdagen ☹ Geen afstappen van de beschikbaarheid tijdens de stamuren ☹ Geen afstappen van het logboek en het driemaandelijke verslag ☹ Recuperatie 30 € / maand te omslachtig <p>Diensthooften/organisatie</p> <p>Administratief te zwaar</p> <ul style="list-style-type: none"> ☹ Bijhouden logboek ☹ Doorsturen van logboek ☹ Driemaandelijke evaluatie ☹ Elektronisch aanmelden <p>ICT</p> <ul style="list-style-type: none"> ☹ Comfort soms beperkt door het inloggen op het netwerk <p>Communicatief</p> <ul style="list-style-type: none"> ☹ Telefoonnummer door de collega's niet gekend ☹ Mail soms ongeschikt voor de vlotte uitvoering van de functie
---------------------------------	---	--

⁵ Om tegemoet te komen aan de moeilijkheden (kolom -) heeft de FOD BIZA een aantal versoepelingen aangebracht:

- 1) De telewerker dient op de vooravond van het ingaan van de telewerkdag zijn telefoon om te leiden naar het nummer waarop hij / zij thuis bereikbaar is.
- 2) De vereiste om bij het begin van de telewerkdag het diensthoofd een mail te sturen is afgeschaft.
- 3) De vereiste om 2 dagen voor het telewerk een planning op te maken over de uit te voeren taken tijdens de telewerkdag en deze te laten valideren door het diensthoofd is afgeschaft.
- 4) De vereiste om een logboek op te maken per telewerkdag is afgeschaft.
- 5) De vereiste om een driemaandelijks verslag op te maken is afgeschaft.
- 6) Een flexibelere omwisseling van de telewerkdag: indien men omwille van dienstredenen de telewerkdag heeft laten vallen kan men, mits schriftelijk akkoord van het diensthoofd, de telewerkdag vervangen door een andere dag binnen dezelfde week.
- 7) In elk besluit aangaande telewerk of bijlage bij de arbeidsovereenkomst wordt gespecificeerd op welke wijze de evaluatie zal plaatsvinden. Hierbij wordt zoveel als mogelijk aan de diensthooften geadviseerd om dit via de permanente evaluaties tijdens de Ontwikkelcirkels te laten plaatsvinden.

MOB	<p>Telewerkers</p> <p>☺ Productiviteit, snelheid en motivatie</p> <p>Diensthooften/organisatie</p> <p>☺ Productiviteit, snelheid en motivatie</p>	
FIN (PM) ⁶		
WERKGELEGENHEID	<p>(de belangrijkste)</p> <p>Telewerkers</p> <p>☺ 1 Tijdswinst</p> <p>☺ 1 bis Betere concentratie</p> <p>☺ 2 Flexibiliteit</p> <p>☺ 3 Minder moe</p> <p>☺ 4 Minder stress</p> <p>☺ 4 bis Productiviteit ⁷</p> <p>Diensthooften/organisatie</p> <p>☺ Prestaties ⁸</p>	<p>(de belangrijkste)</p> <p>Telewerkers</p> <p>☹ Minder menselijk contact⁹</p> <p>☹ Geen overuren</p> <p>Diensthooften/organisatie</p> <p>Geen significant item¹⁰</p>
P&O	<p>Telewerkers</p> <p>☺ Productiviteit</p> <p>☺ Stressbeheersing</p> <p>☺ Evenwicht werk/privé</p> <p>☺ Werkmotivatie</p> <p>☺ Autonomie</p> <p>Diensthooften/organisatie</p> <p>☺ Verhoging van de loyaliteit naar de FOD toe</p> <p>☺ Aantrekkelijk imago</p>	
B&B	Er is nog geen evaluatie van telewerk gebeurd, gezien het project start in 2009.	
Volksgezondheid	<p>Telewerkers & Diensthooften/organisatie ¹¹</p> <p>☺ Flexibiliteit vooral indien mogelijk telewerkdag te veranderen</p> <p>☺ Aantrekkelijk imago van de FOD en behoud van de talenten</p> <p>☺ Positief effect, zowel op privé- als op professioneel</p>	<p>Telewerkers & Diensthooften/organisatie ¹²</p> <p>☹ Lichte negatieve impact op de contacten tussen de medewerkers</p>

⁶ Zie bijlage I – Antwoord van de FOD Financiën

⁷ 93 pct van de telewerkers is van mening dat de prestaties verbeterd zijn.

⁸ 80 pct van de leidinggevenden vindt dat de prestaties verbeterd zijn.

⁹ 50 pct van de personeelsleden (N.d.R.: er kan verondersteld worden dat het ook om de niet-telewerkers gaat) is van oordeel dat telewerk een negatieve invloed heeft op de teamgeest en bijna 60 pct vindt dat telewerker spanningen teweegbrengt tussen telewerkers en niet-telewerkers binnen de dienst. Van de leidinggevenden deelt slechts 20 pct deze mening.

¹⁰ Alle items behalen een frequentie < 1.

¹¹ Hun percepties liggen erg dicht bij elkaar.

¹² Idem.

	<p>niveau:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ evenwicht privéleven/professioneel leven waarbij de productiviteit niet geschaad wordt ☺ gunstig effect op de stress van de medewerkers ☺ positieve impact op de motivatie ☺ bevordert de autonomie ☺ bevordert de verhoging van de hoeveelheid en de kwaliteit van het werk ☺ biedt de mogelijkheid te werken in een kalme omgeving, hetgeen de concentratie bevordert 	
RSZ	<p>Telewerkers</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Vermindering woon-/werkverkeer ☺ Balans werk en privéleven ☺ Het zelf kunnen bepalen van de dagindeling ☺ Huiselijk comfort 	<p>Telewerkers</p> <ul style="list-style-type: none"> ☹ Geen hulp kunnen vragen aan de collega's <p>Diensthooften/organisatie</p> <ul style="list-style-type: none"> ☹ Onbereikbaarheid van de medewerkers
AFMPS	<p>Telewerkers & Diensthooften/organisatie ¹³</p> <ul style="list-style-type: none"> ☺ Verhoging van de productiviteit van de telewerkers (minder stress, meer concentratie) ☺ Positieve impact op de productiviteit van alle personeelsleden: er is een rustiger sfeer op kantoor en hierdoor kunnen de personeelsleden zich beter concentreren ☺ Verhoging van de kwaliteit van het werk geleverd door de telewerkers en door alle personeelsleden 	<p>Telewerkers & Diensthooften/organisatie ¹⁴</p> <ul style="list-style-type: none"> ☹ In het begin is er een zekere aanpassing noodzakelijk (organisatie en planning) ☹ Informele communicatie gaat vaak verloren voor de telewerker ☹ Niet telefonisch bereikbaar voor de externe klanten ☹ Niet mogelijk personen van buitenaf erop te wijzen dat het afwezige personeelslid telewerk doet en dat hij bereikbaar is via e-mail ☹ Verbreking van de VPN-verbinding na 7 à 8 uur telewerk (nodig opnieuw op te starten) ☹ Telewerk mogelijk van

¹³ Idem.

¹⁴ Idem.

		7u30 tot 19u: van wanneer tot wanneer moet de helpdesk beschikbaar zijn? "Eerstelijnsaanwezigheid" verzekerd. Moet er ook een "tweedelijnsaanwezigheid" verzekerd worden en wat met de kost?
RIZIV	Telewerkers & Diensthoofden/organisatie ¹⁵ Verhoging van de productiviteit van de telewerkers (meer concentratie)	
RVP	Nog geen evaluatie	
RVA	Telewerkers ☺ Gunstige arbeidsomstandigheden ☺ Vermindering tijd woon/werk	
KANSELARIJ	Nog geen evaluatie ¹⁶	

¹⁵ Idem.

¹⁶ Uittreksel van het verslag Kancelarij :

“In het directiecomité werden verschillende aandachtspunten aangehaald voor een succesvolle implementatie.

- Noodzakelijk om het absolute maximum (60% van de persoonlijke arbeidsduurregeling) te onderstrepen.
- De foutieve perceptie bestaat dat medewerkers die in een 4/5de-systeem werken een dag extra betaald worden door over te stappen naar een fulltime betrekking door middel van telewerk zonder deze extra werkdag uitdrukkelijk te presteren. Het moet benadrukt worden dat op deze extra dag telewerken effectief gecontroleerde prestaties moeten geleverd worden. De controle van en het aanbrengen van de taken gebeurt door de chef. Deze laatste speelt een sleutelrol bij de invoering van het telewerken.
- Er wordt sporadisch gebruik gemaakt van thuiswerken tijdens de kantooruren met een gemiddelde van 1 dag per maand en nooit op dezelfde dag. Er moet duidelijk gecommuniceerd worden dat dit geen telewerk betreft tenzij er een vaste dag wordt afgesproken wanneer de medewerker telewerkt.”

III. KWANTITATIEVE ANALYSE

Evolutie 2007-2008

Organisatie	2007		2008 ¹⁷	
	Het aantal telewerkers per niveau	Duur van het telewerk, uitgedrukt in dagen op een periode van een maand voor het geheel van de telewerkers	Het aantal telewerkers per niveau	Maximale duur van het telewerk, uitgedrukt in dagen op een periode van een maand voor het geheel van de telewerkers
Geen antwoord van de instelling				
FOD Buitenlandse Zaken	11	60	12	104
FOD Binnenlandse Zaken	84	508	170	1473
FOD Mobiliteit en Vervoer	0	0	10	87
FOD Sociale Zekerheid	53*	230		
POD Maatschappelijke Integratie	0	0		
Ministerie van Defensie	0	0		
FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg	32	312	33*	429
FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu	85	384	80*	-
FOD Personeel en Organisatie	94	-	112	1456
FOD Budget en Beheerscontrole			5	-

¹⁷ Wat de duur van het telewerk betreft is de congruentie van de gegevens 2007 en 2008 niet perfect, daar het voor dit laatste jaar gaat om de maximumduur.

Nationaal Geografisch Instituut	13	121		
Rijksdienst voor Sociale Zekerheid	8	34	6	26
Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen	36	54		
Federaal Agentschap voor Geneesmiddelen en Gezondheidsproducten	30*	195	30*	360
Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering	7	31	17	74
Rijksdienst voor Pensioenen	3	13	10	-
Regie der Gebouwen	34	286		
FOD Financiën			0	-
Kanselarij			8*	-
RVA			3	-
TOTAAL	490	2228	476	3749

* Geen cijfergegevens per niveau.

Données 2008 sur le télétravail

Autorité	Période	nombre de télétravailleurs par niveau net aantal telewerkers per niveau												nbr de télétravailleurs par net aantal telewerkers per				ratio télév à % l'effectif "total"	ratio télév % à l'effectif "télévokable"	coût du télétravail pour la période									
		A			B			C			D			Statut			Leefstijd / âge												
		H	F	Tot	H	F	Tot	H	F	Tot	H	F	Tot	1. variables	100%	Régime de travail	Deeltijd (80%)				tps partiel	<30	31-35	36-40	41-50	51-60			
Overheids	27/6/08-31/12/08	11	1	-	5	7	9	3	3	3	1	3	3	1	3	3	2	1	12	2	1	3	6	6	12	-	-	18.420,00 €	
SPF Aff. Etrang.	1/1/08-31/12/08	121	12	33	4	88	82	102	68	170	2	63	65	28	37	65	42	63	105	90%	ont moins de 35 ans	10	-	-	-	-	3,40%	-	124.200,00 €
FOD IBZ	1/8/08-31/12/08	7	1	2	-	5	5	8	2	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x	x	-	-	-	-	-	4.680,25 €		
FOD Mobilité																													
SPF Secu soc																													
FOD Fin	2008																												
SPP Int Soc																													
Defensie																													
FOD Meta/emploi	2008							18	15	33										non communiqué					33	-	non communiqué		
FOD Just																													
FOD P-O	2008	23	48	51	16	4	12	1	33	79	88	24	33	33	22	112	24	33	57	x	x	x	x	x	21,01%	-	46.175,42 €		
FOD B-B	1/12/08-31/12/08	4	1	-	-	2	3	4	1	5	1	1	2	1	1	2	1	1	2	non communiqué					5	-	-		
FOD Volksgez	1/03/08-30/09/08																			non communiqué					80	-	26.487,00 €		
Kanselarij	1/12/08-31/12/08	x	x	-	-	5	3	6	2	8	2	2	4	2	2	4	2	2	4	x	x	x	x	x	8	-	beperkt		
FOD Economie																													
FODDO																													
IGN																													
ONSS-RSZ	2008	4	2	-	-	3	3	4	2	6	4	2	6	4	2	6	4	2	6	4	2	6	4	2	6	-	non communiqué		
ORVA																													
Bur Interv/Rest																													
OCM																													
SDPSP																													
BCSS																													
FAYV - AFSCA																													
OSSOM																													
FAGG-AFMPS	1/1/08-31/3/09																			non communiqué					30	10,00%	26.610,00 €		
CERVA																													
BELSPO																													
FED PLAMBUR																													
IV-ING																													
RIZIV-INAMI	1/1/08-31/12/08	14	1	2	-	8	9	12	5	17	5	5	10	2	2	4	2	2	4	x	x	x	x	x	17	1,25%	4.420,00 €		
RSVZ-INASTI																													
RKW-ONAFIS																													
COSCA																													
CAPAC																													
RVP-ONP	1/1/08-31/12/08	3	2	1	1	3	-	-	7	3	10	-	10	-	2	2	1	3	4	non communiqué					10	-	non communiqué		
Régie des Bât																													
Institut Egalité																													
ONEM-RVA	1/07/08-31/12/08	3	-	-	-	1	2	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	non communiqué					3	-	non communiqué		
FOD Just Gevang																													
FMP																													
KIK																													

BIJLAGE I – Antwoord Financiën – 10 februari 2009 (per E-mail)

[...]

In antwoord op de enquête over Telewerk, kan ik u meedelen dat het Directiecomité van de FOD Financiën tot op heden nog geen beslissing heeft genomen in uitvoering van het koninklijk besluit van 22 november 2006 betreffende het telewerk in het federaal administratief openbaar ambt, omdat, rekening houdend met de specifieke kenmerken van het uit te voeren werk binnen de FOD Financiën, het moeilijk blijkt om telewerk te veralgemenen voor alle personeelsleden. Immers, de personeelsleden moeten bezoeken ter plaatse kunnen afleggen, dossiers en de geldende reglementering raadplegen, raad vragen aan collega's.

Bovendien werden er in het nabije verleden binnen de FOD Financiën maatregelen genomen om de verplaatsingen van de personeelsleden te vergemakkelijken. Zo staan de gebouwen in de buurt van het openbaar vervoer en werden medewerkers die gelijksoortige opdrachten uitoefenen gehergroepeerd om het aantal interne verplaatsingen te beperken. Voor deze keuzes werd er uiteraard rekening gehouden met het gratis openbaar vervoer.

Niettemin lopen er binnen het departement toch enkele proefprojecten en meer bepaald binnen de dienst Gebouwen of de dienst ICT. Het zijn heel welbepaalde diensten die zich lenen tot telewerk en waarvoor een aanwezigheid op de werkplek niet strikt noodzakelijk is. Deze proefprojecten hebben tot op heden geen enkele budgettaire weerslag.

Het is niet de bedoeling om deze proef uit te breiden tot alle personeelsleden omdat, zoals reeds gezegd, het telewerk enkel kan worden ingevoerd voor personeelsleden die welbepaalde functies uitoefenen.

Wel loopt er sinds midden oktober binnen de FOD Financiën een project "desk-sharing", meer bepaald voor een 100-tal ambtenaren van de opsporingsdiensten van de AOIF en van de accijnsdiensten van Douane en Accijnzen Brussel, vermits de specifieke werksituatie van deze diensten (controles ter plaatse, toezicht in casino's, verificaties buiten de gewone diensturen, ...) zich uitstekend leent voor het delen van werkplaatsen. De maximale aanwezigheid van deze personeelsleden op de werkplek bedraagt namelijk slechts 66% , zodat de ongeveer 70 voor deze personeelsleden voorziene werkplekken ruim voldoende blijken te zijn.

De betrokken ambtenaren kregen elk een laptop en gsm ter beschikking gesteld, en maken met hun eigen 'number for life' gebruik van het nieuwe IP-telefoonsysteem, waarvoor de software geïnstalleerd werd op hun laptop en met een headset handsfree kunnen telefoneren via de laptop.

Het invoeren van telewerk voor deze ambtenaren is echter nooit een optie geweest.

Met vriendelijke groeten,

Rita DREESSEN
Directeur van de stafdienst Personeel & Organisatie

Bijlage II – Uittreksel uit “Een efficiënt en klantgericht P&O-beleid voor de federale overheid”¹⁸ - 20 juli 2008 - Netwerk van P&O-directeurs en HR-verantwoordelijken

Fiche 4.4. Telewerk

Stand van zaken en uitdagingen

Telewerk is een belangrijk instrument waardoor medewerkers meer flexibel met hun werktijd en werkomstandigheden kunnen omgaan en tevens een stimulerende factor voor de administraties om meer resultaatgericht te werken. Door de impact op het woon-werkverkeer kan het ook een positief neveneffect op de mobiliteitsproblematiek hebben en dus in het kader van de duurzame ontwikkeling van de overheid worden ingeschreven. Er is een wettelijk kader gecreëerd en er zijn in de verschillende FOD's praktijkvoorbeelden en pilootprojecten lopende.

Doelstellingen

Een evaluatie van de bestaande praktijken en het in kaart brengen van kosten en baten en lessons learned met het oog op een meer veralgemeende toepassing indien de evaluatie positief is.

De FOD P&O heeft reeds een inzicht in het aantal personeelsleden dat in een vorm van telewerk is ingestapt, maar de evaluatie moet breder gedaan worden.

Acties

Opzetten van een brede impactstudie waar onder meer aan bod kunnen komen: de impact op:

- productiviteit
- absentisme
- algemene tevredenheid van personeelsleden
- vereiste bureauruimte / desksharing
- aantrekkingskracht als werkgever
- samenwerking tussen collega's
- loyaliteit en betrokkenheid bij de organisatie
- weerstandsfactoren (van lijnmanagement bv.)
- directe kosten en baten (ICT, uitrusting, woon-werkverkeer)
- indirecte kosten (papier, effectieve werktijd, beveiliging databanken, verborgen kosten/baten voor personeelslid)
- bereikbaarheid van de openbare diensten voor klanten
- fiscale situatie van werknemers

Haalbaarheid (risicobeheer)

De evaluatie is een opdracht die bij voorkeur door de FOD P&O wordt gecoördineerd en in nauwe samenwerking met de FOD's die reeds ervaring hebben met telewerk. De haalbaarheid moet met de FOD P&O worden bepaald.

Planning

Kan op vrij korte termijn opgestart worden, afhankelijk van beschikbare mankracht FOD P&O of beschikbare budgetten (indien uitbesteed aan consultants of universiteit).

---

¹⁸ Versie FR: http://www.fedweb.belgium.be/fr/binaries/Livre%20blanc%20-%20Directeurs%20%20F_tcm119-22149.pdf

Versie NL: http://www.fedweb.belgium.be/nl/binaries/Livre%20blanc%20-%20Directeurs2%20N_tcm120-22149.pdf

Rapport van mevrouw Rika Denduyver

Vertegenwoordigster van de federale overheidssdienst Budget en Beheerscontrole

---

1. Cellen Duurzame ontwikkeling

De cel Duurzame ontwikkeling bestaat uit 1 persoon : Rika Denduyver
Directeur bij de dienst Algemene Ondersteuning.

Contactgegevens : rika.denduyver@budget.fed.be; tel 02/212.39.20

De voornaamste taken zijn :

- De vertegenwoordiging van de FOD Budget & Beheerscontrole bij de Interdepartementale Commissie Duurzame ontwikkeling
- Sensibilisering voor duurzame ontwikkeling : via dienstmededelingen worden de personeelsleden op de hoogte gebracht van nuttige informatie omtrent duurzame ontwikkeling

2. Duurzaam ontwikkelingsbeleid

× Milieubeheer

Om het papierverbruik te verminderen werden alle printers standaard ingesteld voor recto verso printen en kopiëren. Om dit te realiseren worden individuele printers bij defect niet meer automatisch vervangen. Er wordt gestreefd naar 1 printer per bureau. Er wordt gevraagd enkel en alleen een mail af te drukken als het echt noodzakelijk is.

Om de personeelsleden in contact te brengen met eerlijke handel werd naar jaarlijkse gewoonte op de dag van de duurzame ontwikkeling een ontbijt met fairtrade producten aangeboden.

Er is aandacht voor duurzame criteria bij de aankoop van producten en levering van uitrustingen.

De sensibilisering van het personeel ging vooral uit naar volgende aandachtspunten :

- zo mogelijk kladpapier te gebruiken;
- lichten doven bij het verlaten van kantoren en vergaderzalen;
- de computerschermen zo instellen dat ze na één minuut automatisch uitgeschakeld worden;
- de computers (inclusief scherm) 's avonds uitzetten;
- voor verplaatsing zo veel mogelijk gebruik maken van het openbaar vervoer.

In alle toiletten en in de garage werden bewegingsdetectoren geplaatst, zodat het licht enkel functioneert als iemand aanwezig is.

× **Milieuprestaties voor het gebouw**

De eigenaar van het gebouw heeft een afspraak met de leverancier van elektriciteit en water dat er maandelijks een overzicht zal worden bezorgd van het gebruik. Deze overzichten zullen ter beschikking zijn vanaf 1 januari 2010.

De eigenaar heeft een meter laten plaatsen op de mazouttank zodat daar ook het werkelijke verbruik door de verwarming zal gekend zijn.

× **Milieuprestaties van de aangekochte voertuigen van de FOD**

In de loop van 2009 heeft de FOD B&B geen wagens aangekocht. Het aantal blijft zodoende op 4 voertuigen allen met een CO₂-uitstoot in de klasse C.

Rapport van mevrouw Samoera Jacobs,
Vertegenwoordigster van de federale overheidsdienst
Fedict (Informatie- en Communicatietechnologie)

Rapport van mijnheer Christian Vanden Bilcke

Vertegenwoordiger van de federale overheidsdienst
Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en
Ontwikkelingssamenwerking

---

1. Cellen Duurzame Ontwikkeling

In 2009 kwam de Cel Duurzame Ontwikkeling 3 maal bijeen. Onderwerpen, die op de vergaderingen aan bod kwamen waren o.m. het opvolgen van de acties uit het Federaal Plan Duurzame Ontwikkeling, intern milieubeheer, de voorbereiding van de dag duurzame ontwikkeling en compensatie van de uitstoot van CO2 bij dienstreizen.

Het secretariaat van de Cel Duurzame Ontwikkeling wordt uitgeoefend door de Dienst Duurzame Ontwikkeling en Milieu van de Directie Generaal voor Multilaterale Zaken en voor de Mondialisering. Niemand op de FOD houdt zich uitsluitend bezig met de Cel Duurzame ontwikkeling. Voor de leden van de Cel Duurzame Ontwikkeling is duurzame ontwikkeling slechts een onderdeel van hun takenpakket.

In bijlage gaat de lijst met de samenstelling van de Cel Duurzame Ontwikkeling

2. Activiteiten van de Cel

× Actieplan

Hoewel er geen formeel alomvattend actieplan duurzame ontwikkeling bestaat binnen de FOD is duurzame ontwikkeling wel degelijk geïntegreerd binnen de verschillende beleidsdomeinen van de FOD.

Het managementplan dat in april 2008 door het Directiecomité werd aangenomen formuleert als één van de doelstellingen van de FOD : *duurzame ontwikkeling en een ethische mondialisering*: ons optreden zal bijdragen tot duurzame en betere levenskwaliteit voor de generaties van vandaag en morgen;

De FOD speelt een ondersteunde rol bij internationale onderhandelingen en processen rond milieu en duurzame ontwikkeling zoals klimaat, biodiversiteit, chemische stoffen, international environmental governance en de cycli van de VN Commissie voor Duurzame Ontwikkeling.

De FOD is ook betrokken bij de uitvoering van verschillende acties uit de Federale Plannen Duurzame Ontwikkeling. De FOD onderneemt inspanningen om te komen tot een zo duurzaam mogelijk intern milieubeheer en tracht via de interne communicatie de personeelsleden hier voor te mobiliseren.

× Uitvoering van de duurzaamheidstest

Gegevens zouden aangeleverd worden door de PODDO

× **Uitvoering van EMAS**

Einde juni/begin juli 2008 vond er een certificatie audit plaats door AIB-Vinçotte van het milieumanagement –systeem van de FOD. Conclusie van deze audit was dat voor onze FOD er voor een aantal criteria nog geen conformiteit met EMAS was en dat daarom ons departement nog geen EMAS certificering kon krijgen. Eén van de zwakke punten van ons departement was een gebrekkige sensibilisering op het vlak van milieubeheer. Ook was de Directieraad te weinig betrokken geweest bij de beslissing van de Ministerraad om de FOD Buitenlandse Zaken op te nemen in de tweede groep van departementen waarvoor EMAS-certificering zou worden aangevraagd.

Een verbeterd milieubeheer blijft een belangrijke doelstelling voor onze FOD. Via FEDESCO is een energie audit van de gebouwen Egmont I en Egmont II aan de gang.

De Milieucoördinator heeft het Directiecomité ingelicht over de beslissing van de Ministerraad om alle FODS de registratie EMAS te bekomen op einde 2010.

× **Sensibilisatieacties**

Op 20.10.2009 ging de jaarlijkse dag duurzame ontwikkeling door die gepaard ging met tal van activiteiten zoals een ruilbeurs voor boeken, de inzameling van GSM's, een voorstelling van de film "Home" van Yann Arthus Bertrand, een dag zonder vlees in het restaurant en de tentoonstelling "Consumo ergo sum".

Aan deze dag werden verschillende nummers van de interne e-mailkrant "Egmontflash" gewijd.

Op de interne website van de FOD bevindt zich een rubriek rond milieu en duurzame ontwikkeling.

× **Interne coördinatie van de uitvoering van de maatregelen van de Federale Plannen inzake duurzame ontwikkeling.**

Aan de opvolging van de maatregelen van de Federale Plannen Duurzame Ontwikkeling werden 2 vergaderingen van de Cel Duurzame Ontwikkeling gewijd. De opvolgen van een aantal acties rond biodiversiteit maakte het voorwerp uit van een speciale ad hoc werkgroep onder leiding van DGOS waarin ook medewerkers van andere administraties zoals de FOD Leefmilieu of Wetenschapsbeleid zitting hadden.

× **Opvolging van de duurzaamheid van de overheidsopdrachten**

De EMAS coördinator heeft per mail de betrokken diensten ingelicht over de richtlijnen betreffende een duurzame aankoop van voertuigen, materieel informatica, houtproducten, en kantoorbenodigdheden. Deze richtlijnen zijn ook terug te vinden op de interne website onder de rubriek "Reglementeringen duurzame overheidsopdrachten".

In de mess wordt een breed assortiment "Fair trade" produkten aangeboden zoals koffie, thee of fruitsappen.

Samenstelling op 31.12.09

Leden verplicht bij KB inzake de samenstelling der cellen D.O. in de FODs

- Sven Vaneycken (Beleidscel Buitenlandse Zaken)
- Wim Schaerlaekens (Beleidscel Ontwikkelingssamenwerking)
- François Roux (Beleidscel Europese Zaken)
- Couchard Patrice (B&B)
- Vanden Bilcke Christian(M4.1)
- Vanderheyden Ghislain (P&O4.2)
- Van Aken Mia (P&C 3)

Leden, toegevoegd op initiatief van onze FOD

- Adam Davy (E2)
- Verheyen Koen (M4.1)
- Rogge André (P&O 4)
- Kalders Jos (DGD)
- Hiergens Thomas (DGD)
- Karen Van Vlierberge (S.OO)

Rapport van mijnheer Luc Boghaert

Vertegenwoordiger van de federale overheidsdienst
Binnenlandse Zaken

---

1. Cel Duurzame Ontwikkeling

× Cel

De Cel Duurzame Ontwikkeling is samengesteld uit de vertegenwoordiger van het regeringslid en de vertegenwoordiger van het departement in de ICDO en bestaat tevens uit de adviseur voor intern milieubeheer van de dienst, de verantwoordelijke voor het aankoopbeleid, de verantwoordelijke voor het vastgoedbeheer, een verantwoordelijke voor de begroting en een verantwoordelijke voor informatie en communicatie.

De werking van de Cel Duurzame Ontwikkeling is vooral gericht op de sensibilisatie van het departement rond Duurzame Ontwikkeling en de uitvoering van de lopende maatregelen van het Federaal Plan inzake Duurzame Ontwikkeling van het departement.

In 2008 heeft de Cel Duurzame Ontwikkeling van de FOD Binnenlandse Zaken een netwerk Duurzame Ontwikkeling opgericht, bestaande uit vertegenwoordigers van de verschillende Algemene Directies van de FOD. Met dat netwerk wil men de betrokkenheid van het personeel van de verschillende Algemene Directies van het departement bij het beleid inzake Duurzame Ontwikkeling vergroten.

× Contactlijst van de leden van de cel

Naam	Functie	Functie ICDO	Telefoon	E-mail
Nele Roobrouck tot 29/8/2009	Adviseur	Vertegenwoordiger van het regeringslid in de ICDO		
Gerben Croonenborghs tussen 29/8/2009 en 13/10/2009	Adviseur	Idem		
Eugène Dimmock vanaf 13/10/2009	Adviseur	Idem	02/504.85.48	
Luc Boghaert	Adviseur	Vertegenwoordiger van het departement in de ICDO	02/500.22.32	luc.boghaert@ibz.fgov.be
Catherine	Attaché	Verantwoordelijke	02/500.21.3	catherine.romain@ibz.fgov.b

Romain		voor het vastgoedbeheer	0	e
Lionel Wanet	Attaché	Verantwoordelijke voor het intern milieubeheer	02/500.23.34	lionel.wanet@ibz.fgov.be
Els De Deken	Attaché	Verantwoordelijke voor het aankoopbeleid	02/500.23.51	els.dedeken@ibz.fgov.be
Angelo Migliorato	Attaché	Verantwoordelijke voor de begroting	02/500.22.15	Angelo.migliorato@ibz.fgov.be e
Olivier Vandenplas	Attaché	Verantwoordelijke voor het communicatiebeleid	02/500.20.57	olivier.vandenplas@ibz.fgov.be

2. Activiteiten van de cel

× Actieplan

Het voornaamste project dat de FOD dit jaar voortgezet heeft, is het partnerschap met de NV FEDESCO teneinde in onze verschillende gebouwen werkzaamheden met het oog op energiebesparing uit te voeren.

Ter herinnering, in 2008 heeft de FOD Binnenlandse Zaken een contract afgesloten met de NV FEDESCO bestaande uit een project i.v.m. de realisatie van een haalbaarheidsstudie op technisch, economisch en milieuvlak voor 72 gebouwen van de FOD. Het ging er met name om de bestaande mogelijkheden inzake verbetering van de isolatie van de gebouwen en verbetering van de verlichtingssystemen, te identificeren of de huidige toestand van onze verwarmingsinstallaties vast te stellen. De resultaten van die analyse dienden als basis voor de ontwikkeling en de verwezenlijking van de projecten van 2009. In 2008 hadden wij immers ook een contract afgesloten met de NV FEDESCO om meerdere projecten in 2009 te concretiseren.

Eerst en vooral hebben wij in enkele van onze gebouwen grondige audits uitgevoerd inzake zonnfilms en relighting. Naar aanleiding daarvan werden in enkele gebouwen zonnfilms geplaatst op de vensters om ons energieverbruik, wat de verwarming betreft, te beperken. Er zijn in 2010 eveneens een aantal zaken gepland wat de interne verlichting van onze gebouwen betreft.

Bovendien zal begin 2010 een groot sensibiliseringsproject voor het personeel van onze FOD plaatsvinden. Daarbij zal gebruik gemaakt worden van verschillende communicatiemiddelen, met name stickers, teneinde de aandacht van het personeel te vestigen op de energieverpilling (verlichting, computer, ...).

Ten slotte hebben wij, samen met de Regie der Gebouwen, een EIS-opleiding georganiseerd (opvolging van het energieverbruik), die begin 2010 zal plaatsvinden, om de opvolging van ons verbruik uit te breiden tot meer gebouwen (18).

✘ **Uitvoering van de duurzaamheidstest**

In 2009 maakte slechts één dossier van de FOD Binnenlandse Zaken dat aan de Ministerraad voorgelegd werd, het voorwerp uit van een EIDDD (Quick scan). Voor de andere dossiers werd die test niet gerealiseerd.

✘ **Uitvoering EMAS**

Eind 2008 is de FOD, in het kader van konvooi 3, begonnen met de totstandbrenging van EMAS. De actieperimeter van dat project werd vastgelegd op de gebouwen van de Leuvenseweg 1 en 3 en op alle opdrachten van de diensten die in die gebouwen gehuisvest zijn, met uitzondering van de opdrachten van de Civiele Veiligheid, die binnenkort zou moeten verhuizen. Er werd een coördinator aangeworven teneinde de follow-up van de totstandbrenging van het EMAS-project te verzekeren en meer in het algemeen zich bezig te houden met het milieubeleid van de FOD. Naar aanleiding van het feit dat vastgesteld werd dat bepaalde zaken op technisch vlak niet in overeenstemming waren met de milieuvergunningen, werd in 2009 beslist om EMAS in 2010 ook toe te passen in een ander gebouw van de FOD.

✘ **Sensibiliseringsacties**

De FOD Binnenlandse Zaken heeft besloten om de dag van de Duurzame Ontwikkeling in 2009 te laten plaatsvinden in het kader van de eerlijke handel en de sensibilisering ervoor. Daartoe werden meerdere activiteiten georganiseerd, namelijk:

- een «eerlijk» ontbijt
- een «eerlijke» lunch
- een «eerlijk» vieruurtje
- een tentoonstelling in ons hoofdgebouw van de Belgische Technische Coöperatie over de Millenniumdoelstellingen inzake Ontwikkeling
- de verdeling van pralines uit de eerlijke handel aan alle personeelsleden (5.000 personen)

Interne coördinatie van de uitvoering van de maatregelen van de Federale Plannen voor Duurzame Ontwikkeling

Zie de gedetailleerde rapporten betreffende de opvolging van de maatregelen van de Federale Plannen voor Duurzame Ontwikkeling en de internationale verbintenissen in de on line databank <http://www.icdo.be/admin/>.

✘ **Opvolging van de duurzaamheid van de overheidsopdrachten**

Wij zien erop toe om, op basis van de gids van de duurzame aankopen, verschillende clausules i.v.m. het milieu en de ethiek op te nemen in onze verschillende overheidsopdrachten.

✘ **Andere initiatieven betreffende de Duurzame Ontwikkeling**

In 2007 werd beslist dat Duurzame Ontwikkeling in de toekomst niet alleen meer het voorwerp zou uitmaken van klassieke acties op het vlak van energiebesparende en milieubescherpende maatregelen, maar dat er ook aandacht besteed zou worden aan minder voor de hand liggende aspecten inzake duurzame ontwikkeling,

bijvoorbeeld wat het human resources management en het welzijn op het werk betreft.

Zo werden in 2009 de actieplannen Welzijn en Diversiteit, die in 2007 door het Directiecomité goedgekeurd werden, verder toegepast en uitgewerkt. Het Directiecomité heeft in 2008 eveneens het mobiliteitsplan van het Departement goedgekeurd. Er werd tevens een project ontwikkeld om dienstfietsen te gebruiken voor dienstverplaatsingen. In 2009 heeft ons mobiliteitsbeleid het voorwerp uitgemaakt van een evaluatie door het BIM en de FOD Mobiliteit.

Varia

- Het in 2006 opgestarte proefproject inzake telewerk werd in 2009 met een groeiend succes verdergezet in een aantal diensten.
- Het personeel werd via een affichecampagne met praktische tips gesensibiliseerd om energie te besparen in het dagelijks leven.
- In alle gebouwen van de FOD heerst een volledig rookverbod.
- De centrale logistieke dienst koopt enkel koffie aan met het label Max Havelaar en in de cafetaria wordt fruit verkocht aan de personeelsleden. Er zijn ook andere producten uit de eerlijke handel beschikbaar.
- Er wordt nagedacht over de mogelijkheid om een project van gedelokaliseerde bureaus te ontwikkelen.
- In elke vacature wordt vermeld dat de FOD Binnenlandse Zaken belang hecht aan de principes inzake Duurzame Ontwikkeling.

Rapport van mijnheer Jacques Baveye,

Vertegenwoordiger van de federale overheidsdienst Financiën

---

1. Cel Duurzame Ontwikkeling

De Cel Duurzame Ontwikkeling werd uitgebreid zodat alle algemene administraties van de FOD Financiën alsmede alle stafdiensten vertegenwoordigd worden. Met deze uitbreiding weerspiegelt de Cel beter de werkelijkheid van het departement, zodat de ontwerpen, dossiers of initiatieven meer ondersteund zullen kunnen worden door alle onderdelen van de FOD.

Gedurende het jaar 2009 vergaderde de cel duurzame ontwikkeling tienmaal.

2. Activiteiten van de Cel

× Actieplan

Voor het jaar 2009 werd als dusdanig geen actieplan opgesteld . Deze toestand dateert reeds van 2005. Het door de Cel voorgestelde actieplan werd niet goedgekeurd, want de voorgestelde maatregelen werden beschouwd als behorend tot de bevoegdheid van de Minister. Dit actieplan bestond weliswaar vooral uit maatregelen van fiscale aard. Sindsdien was er geen sprake meer van een actieplan, te meer omdat de noodzakelijke personele middelen ontbraken.

Wat de interne maatregelen betreft, rekening houdend met de omvang van de FOD en de beperkte middelen waarover de Cel beschikt, wordt tegenwoordig vooral op EMAS gerekend om een gecoördineerde aanpak van de duurzame ontwikkeling binnen de FOD te bewerkstellingen, die bijgevolg in eerste instantie beperkt zal worden tot het North Galaxy-gebouw. Anderzijds werd een communicatiestrategie inzake duurzame ontwikkeling besproken en werd zij al enigszins verwezenlijkt door de oprichting van een gewijde besteden website die via het Intranet toegankelijk is.

× Uitvoering van de duurzaamheidstest

Van de 154 dossiers die door de Financiën op de agenda van de Ministerraad werden gebracht, werden 29 onderworpen aan de duurzaamheidstest. Voor de andere werd beslist dat de test niet van toepassing was, omdat ofwel het dossier betrekking had op de zelfregulering van de federale overheid, ofwel de maatregel dringend moest genomen worden.

× Uitvoering van EMAS

Wat EMAS betreft, werd het jaar 2009 vooral gericht op de milieuanalyse en de voorbereiding van de door dit milieubeheersysteem opgelegde documenten. Het bedrijf Comase bood ondersteuning, zoals afgesproken met de POD “Duurzame Ontwikkeling”. De huidige doelstelling is tegen eind 2010 het EMAS-certificaat te verkrijgen. Met de stabilisering van de structuren van de FOD, de aanwending van de nodige middelen voor een beleid inzake duurzame ontwikkeling en het belang dat het management aan dit onderwerp hecht, zou deze doelstelling bereikt moeten worden.

× **Sensibiliseringsacties**

Verscheidene acties werden georganiseerd naar aanleiding van de “dag van de duurzame ontwikkeling” die op 20 oktober 2009 plaatsvond:

- voorstelling door Mr. Clerfayt van zijn beleidsnota, gevolgd door een toespraak door Christian Valenduc over het verslag van de Hoge Raad van Financiën met titel “Het belastingbeleid en het leefmilieu”;
- in het kader van de tentoonstelling van WWF over de ecologische voetafdruk hebben ongeveer 150 ambtenaren hun ecologische voetafdruk berekend via de computers die ter beschikking werd gesteld. Een andere tentoonstelling, georganiseerd in het “huis”, stelde op een aantrekkelijke manier uittreksels van artikels over de duurzame ontwikkeling voor die in “La Libre Belgique” en “De Standaard” verschenen zijn. Sommige managers, die uitgenodigd waren voor de tentoonstellingen, hebben deelgenomen aan het ontbijt dat naar aanleiding hiervan georganiseerd was;
- De website “duurzame ontwikkeling” kon op deze dag voorgesteld worden dankzij de inspanningen van alle betrokkenen. De bezoekcijfers van deze website, die toegang geeft tot een heleboel informatie, waren vanaf de eerste dag behoorlijk. In het bijzonder hebben een dertigtal ambtenaren opmerkingen en suggesties toegestuurd, voornamelijk om te betreuren dat de buitendiensten bijna niet betrokken worden bij de dag DO;
- de duurzame maaltijden die in 10 van de 15 grote restaurants van de Financiën geserveerd werden, hadden zoals gewoonlijk veel succes (5.000 geserveerde maaltijden). Bepaalde beheerders beklagden zich over de kost, de moeizame aanvoer of het gebrek aan verklarend materiaal. De maaltijden werden deze keer met lokale en seizoensproducten klaargemaakt om de nadruk te leggen op de geringere ecologische weerslag van dit soort producten;
- een tweedehandsboekenbeurs werd van 19 tot 30 oktober 2009 georganiseerd in de Financietoren. Met de POD Duurzame Ontwikkeling hebben wij meegewerkt aan een initiatief van de Cel DO van de FOD Sociale Zekerheid, om het voor alle in de Toren werkzame ambtenaren mogelijk te maken daaraan deel te nemen. Ongeveer 2.300 boeken werden aldus ingezameld, waarvan een groot deel bij de Financiën. De boeken zijn bestemd voor drie verenigingen van Sint-Joost-ten-Node die werkzaam zijn op sociaal en educatief vlak;
- een wedstrijd werd georganiseerd via elektronische weg. De eerste 138 personen hebben een gratis toegangskaart gekregen voor de tentoonstelling “Dat is onze aarde 2!” (te zien in Tour&Taxi tot 28 maart 2010). “La Libre Belgique” en Fed+ hebben voor de toegangskaarten gezorgd.

Los van het succes van de activiteiten moet er toch erkend worden dat de deelname van de ambtenaren en de managers aan bepaalde activiteiten teleurstellend was; dit weerspiegelt ongetwijfeld dat er voor de duurzame ontwikkeling slechts weinig belangstelling bestaat. Daaruit heeft de Cel afgeleid dat het jaarlijkse communicatieplan verder moet uitgewerkt worden en zo vlug mogelijk moet voorgelegd worden aan het Directiecomité.

× **Interne coördinatie voor de uitvoering van de maatregelen uit de Federale Plannen Duurzame Ontwikkeling**

De verslaggeving omtrent de opvolging van de maatregelen uit de Federale Plannen Duurzame Ontwikkeling en van de internationale verbintenissen, is beschikbaar op de online databank: <http://www.ciddd.be/admin/>.

× **Opvolging van de duurzaamheid van de overheidsopdrachten**

Ingevolge de recente goedkeuring door de regering van het Federale Actieplan “duurzame overheidsopdrachten” werd een ad hoc werkgroep opgericht om na te denken over de middelen teneinde tegen 2011 de “greening” van minimum 50% van de aankoopprocedures te waarborgen, wat één van de in dit plan voorziene doelstellingen is. Deze werkgroep bestaat uit vertegenwoordigers van de verschillende aankoopcategorieën die binnen het Departement, binnen de ondersteuningsdiensten of buiten deze laatste (ICT) eventueel betrokken zijn. Deze groep heeft in 2009 twee keer vergaderd.

× **Andere initiatieven inzake Duurzame Ontwikkeling**

a. Toestemming voor de oprichting van een dienst “duurzame ontwikkeling”

Rekening houdend met het groeiende belang van de opdrachten betreffende de duurzame ontwikkeling, heeft Mr. Arnoldi zijn toestemming gegeven voor de oprichting van een dienst “duurzame ontwikkeling”, rechtstreeks afhankelijk van de Voorzitter. Deze dienst bestaat echter nog niet. De aanwerving van twee milieuadviseurs, waarmee het Directiecomité ingestemd heeft, heeft ook nog niet plaatsgevonden.

b. FEDESCO

Het vastgelegde budget voor energiebesparende investeringen uitgevoerd door FEDESCO voor de FOD financiën bedraagt 3.127.373,10 EUR. Daarvan werd reeds 925.000 EUR als voorschot betaald, een bedrag waarmee Fedesco in overleg met verantwoordelijken bij de Regie der Gebouwen en de FOD Financiën een aantal projecten die in 2008 al werden opgestart, verder heeft ontwikkeld tijdens het jaar 2009.

Nadat er reeds voor de belangrijkste gebouwen in Brussel sensibiliseringscampagnes, energieaudits en energiekadasters voorzien waren in 2008 werden deze dit jaar uitgebreid naar een lijst van vooropgestelde gebouwen in Vlaanderen en Wallonië.

Per gebouw werden dan enkele belangrijke globale maatregelen geïdentificeerd om zo efficiënt mogelijk energie te besparen. Prioritaire maatregelen met een goeie terugverdientijd die hieruit naar voor zijn gekomen zijn: corrigeren van regeling en sturing optimaliseren, vervangen en isolatie van ketels, isolatie van vloeren, daken en zolders (per gebouw) en relightingstudies.

Toch is voornamelijk gebleken dat vooral het corrigeren van de regeling en meerbepaald de HVAC-regeling van het allergrootste belang is om zo snel mogelijk tot een win-win situatie te komen en binnen een zo kort mogelijke tijdsspanne tot positieve resultaten te komen inzake energiebesparing ('s nachts verwarming afzetten, oude ketel vervangen, juiste instelling).

Wat betreft het plaatsen van zonwerende folie zijn de Regie der gebouwen en de architecten van haar studiebureau nogal sceptisch over de terugverdientijd tussen 2 en 8 jaar die Fedesco vooropstelt. Deze terugverdientijden werden onder meer berekend nadat Fedesco een onafhankelijke firma voor het meten van besparingseffecten van zonwerende folie, de firma Matriciel had aangesteld om dit verder uit te diepen. Totnogtoe werd er dus geen groen licht gegeven voor deze folie. Relightingstudies zouden dan weer veel te duur uitvallen in het algemeen maar in een aantal specifieke gevallen wel interessant zijn.

Na het afronden van een aantal detailstudies en haalbaarheidsstudies m.b.t. specifieke maatregelen voor bepaalde gebouwen waarvan de FOD financiën eigenaar is en waarvoor investeringen efficiënt zijn (o.a. isolatiestudies) werden tijdens de laatste technische vergaderingen met de FOD financiën en de Regie der gebouwen, de gebouwen geïdentificeerd waarin de werken voor aanpassing van de HVAC-regeling kunnen van start gaan, soms 100 % gefinancierd door FEDESCO, soms in cofinanciering met de Regie der gebouwen (50-50). Het gaat om Ronse, Eupen, Malmedy, Liège, Vilvoorde, Boom, AMCA-gebouw Antwerpen, en Lier. Bij de analyse voor de haalbaarheid van isolatie komen ook Lier en eventueel Roeselare in aanmerking voor interessante projecten. Wat betreft relighting gaat het om Beveren, Eupen, Mons, Diest en in tweede instantie ook St-Niklaas en Zelzate (afhankelijk van de toekomst van het gebouw). Eind 2009 en in de loop van 2010 zullen deze van start gaan. Ook nieuwe energiekadasters voor o.a. gebouwen in Vlaanderen en Wallonië en o.a. ook voor het FINTO-gebouw te Brussel, zijn voorzien voor 2010. Andere projecten die nog door FEDESCO zijn voorzien om verder te worden uitgediept zijn o.m. waterbesparingsprojecten, energiemonitoring Siemens.

c. Administratie van de Patrimoniumdocumentatie, Patrimoniumdiensten

Sinds enkele jaren organiseren de Patrimoniumdiensten voor alle FOD's en POD's een selectieve ophaling van papier en karton teneinde deze te recyclen of te vernietigen. Deze diensten hebben in 2009 3.141 ton papier over het hele grondgebied opgehaald, waarbij het leeuwendeel (50%) kwam uit de in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gelokaliseerde administraties. Deze ophaling zal in 2010 opnieuw georganiseerd worden.

In het kader van de reorganisatie van de Patrimoniumdiensten werd er een nieuw centrum voor de verkoop van roerende goederen (Fin Shop) opgericht. Dit houdt rekening met verschillende aspecten van de duurzame ontwikkeling:

- de voorwerpen die weggeworpen werden door de verschillende FOD's maar die nog bruikbaar zijn, worden er te koop aangeboden en krijgen bijgevolg een tweede leven;
- bij het sorteren van de verschillende voorwerpen met het oog op de verkoop wordt bijzondere aandacht geschonken aan het sorteren van afval, met het zoeken naar netwerken gespecialiseerd in de recyclage van de verschillende producten. Het betreft de verschillende metalen (ferrometalen, aluminium, goud, enz.), batterijen, papier/karton, hout, het informaticamaterieel (buiten dienst), verfproducten, oplosmiddelen, cosmetica;
- de buiten gebruik gestelde voertuigen worden verkocht aan erkende instellingen en de afbraak van deze voertuigen wordt gecontroleerd.

Rapport van mevrouw Lieve Vermoere,

Vertegenwoordigster van de federale overheidsdienst Mobiliteit en Vervoer

---

1. Cel Duurzame Ontwikkeling (CDO)

Naast de bepalingen van het koninklijk besluit van 22/09/2004 houdende oprichting van cellen duurzame ontwikkeling beschikt de Cel DO van de FOD Mobiliteit & Vervoer over een huishoudelijk reglement dat haar samenstelling uitbreidt tot andere leden, al naargelang de behoeften en hun bijdrage aan haar werking. In de Cel zitten ook vertegenwoordigers van de directoraten-generaal, naar rata van één lid en één plaatsvervanger, en van de dienst Communicatie. De Cel telt in totaal 20 leden, aangewezen door het Directiecomité (Bijlage I). Hun taken zijn opgesplitst volgens de 5 categorieën opgenomen in de tabel van bijlage II.

In 2009 werden de vergaderingen van de CDO gehouden respectievelijk op 22/01 (10 aanwezig + 5 verhinderd), 26/02 (13 aanwezig + 1 verhinderd), 26/05 (12 aanwezig + 4 verhinderd), 25/08 (10 aanwezig + 7 verhinderd) en 08/12 (12 aanwezig + 4 verhinderd). Verwacht werd dat minstens 15 deelnemers regelmatig de vergaderingen zouden bijwonen: de opkomst is dus bevredigend.

Tijdens de vergaderingen van de Cel worden allerhande dossiers behandeld met betrekking tot allerlei onderwerpen, zoals: follow-up van de maatregelen van de Federale Plannen Duurzame Ontwikkeling in de 4 directoraten-generaal, actieplannen in het kader van het milieubeheer- en milieuauditsysteem (EMAS), cyclus van (interne en externe) audits in verband met het milieubeheer van het gebouw City Atrium, organisatie van de Week van de Duurzame Ontwikkeling, met o.a. de Dag DO. De verslagen van de vergaderingen van de Cel worden ter kennis gebracht van de leden van het Directiecomité, die regelmatig informeren naar haar activiteiten.

2. Activiteiten van de Cel

× Actieplan DO

Het Actieplan DO van de FOD Mobiliteit & Vervoer omvat de eigen actieplannen van elk DG. Het is een jaarlijkse weergave van de uitvoering van de maatregelen en aanbevelingen in de Federale Plannen Duurzame Ontwikkeling die betrekking hebben op de bevoegdheden van de FOD. Dit Actieplan verschilt van het Actieplan EMAS, waarvan de acties gekoppeld blijven aan de realisatie van de milieudoelstellingen, d.w.z. de directe aspecten in het gebouwenbeheer en de indirecte aspecten eigen aan de uitvoering van de opdrachten binnen elk directoraat-generaal.

De opmaak van het Actieplan DO wordt gecoördineerd in het Secretariaat van de Cel, in nauwe samenwerking met de vertegenwoordigers van de DG's, waarbij wordt gebruikgemaakt van de volgende bronnen: de twee Federale Plannen Duurzame Ontwikkeling (2000-2004 en 2004-2008), de Algemene Beleidsnota van de Staatssecretaris voor Mobiliteit, de managementplannen van de Voorzitter (Mobiliteit+)

en de respectieve directeurs-generaal, en eventueel sommige beslissingen van het Directiecomité.

Op basis van deze aanwijzingen uit verschillende bronnen maken de vertegenwoordigers van de DG's en de verschillende projectleiders jaarlijks een lijst op met acties die moeten worden uitgevoerd in het kader van het Actieplan DO. Voor elke actie leggen zij de te behalen doelen vast die, om de evaluatie toe te laten, meetbaar moeten zijn. De evaluatie vindt plaats bij de rapporteringen in de Cel, eerst halfweg aan het einde van het eerste semester, vervolgens bij de jaarlijkse rapporteringen die uiterlijk bij het begin van het eerstvolgende kwartaal plaatsvinden. Bij elke evaluatiefase kan de voortgang van de acties worden vastgesteld aan de hand van een 3-voudige (kleuren)indicator van de stand van zaken: merkbare vordering; onvoldoende vordering; grote achterstand of zelfs totaal geblokkeerd.

Als de uitvoering van sommige acties traag vordert of zelfs totaal geblokkeerd is, geven de rapporteurs de redenen daarvoor op, melden zij welke moeilijkheden er optreden en stellen zij alternatieven voor. Meestal doen de leden van de CDO de nodige aanbevelingen om de acties voort te zetten.

*** Interne coördinatie van de uitvoering van de maatregelen in de Federale Plannen Duurzame Ontwikkeling**

De acties in het kader van de realisatie van de maatregelen in de Federale Plannen Duurzame Ontwikkeling worden uitgevoerd in de respectievelijke directoraten-generaal, maar het Secretariaat van de Cel is belast met de follow-up van de maatregelen.

Vóór de halfjaarlijkse en jaarlijkse rapportering vergaren de vertegenwoordigers van de DG's de gegevens over de voortgang van de verschillende realisaties. De gegevens worden bezorgd aan het Secretariaat en vervolgens ter evaluatie aan de leden van de Cel. Op het einde van het jaar worden de acties met achterstand en die waarvan de realisatie over meer dan één jaar loopt, automatisch overgebracht naar het volgende actieplan. Hetzelfde geldt voor de maatregelen waarvoor de struikelblokken uit de weg konden worden geruimd. Over de follow-up van de maatregelen in de Federale Plannen Duurzame Ontwikkeling en de internationale verbintenissen wordt gedetailleerd gerapporteerd in de onlinedatabank <http://www.icdo.be/admin/>.

*** Actieplan EMAS voor de indirecte aspecten**

In het kader van de in 2007 behaalde EMAS-certificering werd een driejarenprogramma 2007-2010 opgemaakt om de milieuaspecten te integreren in de realisatie van de opdrachten van de directoraten-generaal gevestigd in de besluitvormende hoofdzetel City Atrium gelegen in de Vooruitgangstraat nr. 56 te 1210 Brussel. Uitgaande van dat driejarenprogramma wordt een jaarlijks actieplan met milieutargets en -doelstellingen opgemaakt en uitgevoerd in de DG's Mobiliteit en Verkeersveiligheid, Maritiem Vervoer en Vervoer te Land. Het DG Luchtvaart, dat in het gebouw CCN gevestigd is, valt niet onder de EMAS-certificering, die alleen voor het gebouw City Atrium werd behaald.

De vertegenwoordigers van de 3 directoraten-generaal zijn belast met de follow-up van de milieuacties binnen hun directies, met medewerking van de projectleiders, onder coördinatie van de EMAS-verantwoordelijke. De gegevens over de uitvoering

van deze acties worden naar het Secretariaat van de Cel gezonden voor de driemaandelijksse rapporteringen.

Net als voor de follow-up van het Actieplan DO wordt de voortgang van de EMAS-acties geëvalueerd aan de hand van een 3-voudige (kleuren)indicator van de stand van zaken: merkelijke vordering; onvoldoende vordering; grote vertraging of zelfs totaal geblokkeerd. Als de uitvoering van sommige acties traag vordert of zelfs totaal geblokkeerd is, geven de rapporteurs de redenen daarvoor op, melden zij welke moeilijkheden er optreden en stellen zij alternatieven voor. Meestal doen de leden van de CDO de nodige aanbevelingen om de acties voort te zetten.

Vanaf het eerste halfjaar van 2009 is het EMAS-programma van de FOD Mobiliteit en Vervoer verrijkt met meerdere doelstellingen uit het nieuwe managementplan Mobilit+.

Tot de diverse doelstellingen in dit kader behoort onze ambitie om jaarlijks per transportmodus minimum één belangrijke toepassing van e-government te realiseren. Deze projecten zouden bijvoorbeeld een serieuze bijdrage kunnen leveren tot de reductie, zowel in onze FOD als bij haar stakeholders, van het verbruik van papier, brandstof alsook van het aantal verplaatsingen.

Daarnaast moet erop worden gewezen dat bij de introductie van het EMAS-MBS in 2006 de doelstelling “de mobiliteit horizontaliseren” om het duurzame vervoer op te waarderen, reeds tot onze kernopdrachten behoorde. Met Mobilit+ gaan wij een stap verder: wij willen “deze nieuwe horizontaliteit verder ontwikkelen” (zie punt 4.2.6 van het Managementplan 2008-2014).

In deze context moet de ontwikkeling van een nieuw type horizontaliteit tussen de materies mobiliteit en vervoer, leefmilieu, duurzame ontwikkeling, energie en ruimtelijke ordening gezien worden als een niet te missen kans.

Om de impact van het vervoer op het milieu, en allereerst op de luchtkwaliteit (vermindering van de CO₂-uitstoot en vervolgens ook van de uitstoot van andere vervuulende stoffen), alsook op de levenskwaliteit, op korte, middellange en lange termijn onder controle te houden, moeten er in overleg op federaal niveau doelstellingen worden vooropgesteld. Vervolgens moet door middel van meetinstrumenten op de verwezenlijking van deze doelstellingen worden toegezien. Dit is de enige manier om te waarborgen dat de vervoerssector op significante wijze bijdraagt tot de duurzame ontwikkeling en prioritair aan het milieuaspect ervan.

De ontwikkeling van een doeltreffend en duurzaam mobiliteitsbeleid is bovendien opgenomen in onze tegen 2011 te realiseren concrete operationele doelstellingen (zie punt 5.2.6 “De nieuwe horizontaliteit ontwikkelen”):

- op vernieuwende wijze bijdragen aan de voorbereiding van de Europese beleidslijnen inzake de totaalaanpak van het duurzaam vervoer (termijnvisie 20 tot 40 jaar) en aan de allesomvattende Europese positiebepaling in de context van de Klimaatconferentie van 18 december 2009 in Kopenhagen (en toekomstgericht, de navolgende activiteiten) (zie punt 5.2.6.a – Transversale analyse + instrumenten);
- overlegde doelstellingen voor de vermindering van de uitstoot door de transportsector (voornamelijk CO₂), met inbegrip van de daarbij horende aangepaste juridische instrumenten voorleggen (zie punt 5.2.6.b – Voorstellen van maatregelen van ecofiscaliteit voor het wegverkeer).

Het EMAS-programma van de FOD Mobiliteit en Vervoer is conform de reglementering van de Europese Commissie onderworpen aan jaarlijkse en , zonodig, tussentijdse externe audits die voorafgegaan worden door interne audits.

De driejaarlijkse cyclus 07/2007-06/2010 loopt, net als de EMAS-certificeringsperiode, ten einde. De FOD Mobiliteit & Vervoer mag zich opmaken voor een nieuw driejaarlijks milieuactieprogramma 2010-2013, dat ingaat in juli 2010.

× Uitvoering van de duurzaamheidstest of DOEB

Nuttige tools voor de uitvoering van DOEB-projecten zijn de formulieren in de Leidraad DOEB van de POD DO en de volgende proefprojecten:

- 1) “Ontwerp van wet tot uitvoering van het Bunkerolieverdrag”, DG Maritiem Vervoer;
- 2) “Ontwerp van koninklijk besluit betreffende de bevordering van het gecombineerd goederenvervoer (2009-2012)”, DG Vervoer te Land;
- 3) “Ontwerp van wet op de Kruispuntbank van de voertuigen (KBV) of MOBIVIS-project”, DG Mobiliteit en Verkeersveiligheid;
- 4) “Ontwerp betreffende de luchtvaartdienstbaarheden”, DG Luchtvaart.

Met uitzondering van de eerste twee ontwerpen, waarover de respectieve directoraten-generaal de supervisie hebben, werd de uitvoering van de DOEB voor het ontwerp over de Kruispuntbank van de voertuigen (DG Mobiliteit en Verkeersveiligheid) gecoördineerd bij het Secretariaat van de Cel, met medewerking van de verantwoordelijke voor het ontwerp. De DOEB voor het laatste ontwerp daarentegen werd niet uitgevoerd om redenen die ook van de Gewesten afhangen.

Aangezien de eerste drie proefprojecten moesten uitmonden in maatregelen die aan de Ministerraad moeten worden voorgelegd, zonder echter deel uit te maken van een uitzonderingscategorie, werd de evaluatie van hun duurzaamheid voortgezet tot op het niveau van de quickscan. Het is bewezen dat de voorgestelde maatregelen geen grote gevolgen zouden hebben voor de duurzame ontwikkeling; vandaar werden de resultaten van de quickscan voorgesteld aan de leidende ambtenaar, en daarna aan het kabinet.

× Bewustmakingsacties

Een hoeksteen van de externe communicatie is de jaarlijks bijgewerkte EMAS-Leefmilieuverklaring. Elk jaar zal die aan iedereen die dat wil, informatie verstrekken over de voortgang van het MBS. De Leefmilieuverklaring en de bijbehorende relevante documenten worden online beschikbaar gesteld op www.mobiliteit.fgov.be.

Een ander permanent element van sensibilisering is het document “Leefmilieubeleid”, dat als EMAS-charter door de leden van het Directiecomité werd ondertekend en in alle publieke ontvangstruimten van het City Atrium is opgehangen.

Daarnaast worden zowel voor de interne als voor de externe bewustmakings- en communicatieacties diverse mediakanalen en instrumenten gebruikt, waaronder de website, het intranet, maar ook de elektronische Newsletter en de Target-mailberichten, het personeelsblad, alsook posters en flyers aan de muren en ad

valvas in het gebouw City Atrium. In 2008 werd daarbij het EMAS-logo geïntroduceerd om de EMAS-acties beter tot hun recht te laten komen.

Elk jaar wordt het EMAS-communicatieplan vernieuwd.

Voor de aspecten verbonden aan het ecobeheer voorziet het jaarlijks Communicatieplan enerzijds bewustmakingsacties m.b.t. “de goede praktijken” in het algemeen en anderzijds specifieke acties gaande van de beperking van het energie- en papierverbruik tot duurzaam mobiliteitsgedrag en de bestrijding van voedselverspilling.

Intern zorgt het EMAS-team enerzijds voor de verspreiding van de informatie en anderzijds voor het verzamelen van de respons erop met het oog op de evaluatie van de bewustmakings- en communicatieacties inzake ecobeheer.

Verder ontvangen alle medewerkers via een algemeen mailingsysteem “EMAS-target” regelmatig informatie over de “30 goede praktijken”, de noodzaak om aan e-governmentoplossingen te denken en andere acties.

Enkele opvallende acties:

- Nieuwe enquête bij het personeel over het milieubeheer van het hoofgebouw, het City Atrium. De resultaten wezen op een algemene bijval voor de inspanningen op het gebied van afvalsortering, papierverbruik, energieverbruik voor verwarming, airconditioning en verlichting, de beheersing van het omgevingslawaai en de ventilatie van het gebouw. De enquêteresultaten werden bekendgemaakt in het infoblad FORUMobilit.
- Een speciale vermelding verdient de geslaagde ludieke communicatie rond afvalreductie n.a.v. de vervanging van plastic bekertjes door een EMAS-kop (2007) en een EMAS-glas (eind 2008);
- Hoewel het mobiliteitsprofiel van het personeel als bijzonder duurzaam mag worden bestempeld - in het woon-werkverkeer maakt immers $\pm 90\%$ gebruik van het openbaar vervoer, blijft onze FOD bovendien het fietsgebruik aanmoedigen;
- De Week van de Duurzame Ontwikkeling is eveneens een voltreffer qua bewustmaking en communicatie. Dit evenement werd in oktober 2009 al voor de 5e keer georganiseerd en oogstte opnieuw veel bijval. Allerlei activiteiten (duurzame maaltijden, debat, workshop, film, bezoek aan tentoonstelling “Dit is onze Aarde” in Tour & Taxis, enz.) kwamen aan bod. Ze moeten de medewerkers van onze FOD actief bewustmaken hoe zij milieuzorg concreet in hun dagelijks leven kunnen inpassen. In dit kader konden alle federale ambtenaren “Het Nieuwe Rijden” op een rijsimulator uittesten.
- Printbeleid: sinds 2008 volgt na elke mail automatisch het volgende bericht: “Denk aan het milieu vooraleer u print”. De medewerkers worden aangespoord om zo veel mogelijk recto verso te printen.

× Follow-up duurzaamheid van overheidsopdrachten

In het tweede halfjaar van 2009 werd een analyse gemaakt van onze procedures voor duurzame aankopen. Ondanks bevredigende resultaten wat het percentage duurzame aankopen van kantoorbenodigdheden betreft, zullen de procedures worden herbekeken opdat wij nog beter presteren. In januari 2010 is een bewustmakings- en informatievergadering voor de diensten verantwoordelijk voor de aankopen (Budget en Logistiek) gepland.

Voorts werden maatregelen voorbereid voor een snellere, systematischere vergroening van ons dienstvoertuigenpark, bestemd voor het grote aantal inspecteurs en controleurs op de wegen en in de havens en luchthavens.

× **Ander initiatief: bedrijfsvervoerplan en beroepsverplaatsingen**

Overeenkomstig de omzendbrief van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor bedrijven met minstens 200 personen heeft de FOD Mobiliteit en Vervoer zijn bedrijfsvervoerplan voor de werknemers in het City Atrium ingevoerd.

Aangezien de FOD Mobiliteit en Vervoer in het kader van mobiliteit model staat voor de overheidssector, werd echter een nieuw, ambitieuzer Mobiliteitsplan uitgebracht in het derde trimester van 2009.

Dit plan omvat 8 doelstellingen en voert als nieuwigheden in onze FOD in: telewerk; ruimer tijdsvenster arbeidstijdregeling om congestie in de spitsuren (ook voor het spoorvervoer) tegen te gaan; opleiding ecodriving voor beroepsbestuurders; bevordering van e-government; tests met hybridewagens en plug-in hybridewagen; en de studie van een systeem van satellietkantoren. Voor de toekomst werd de vergroening van het wagenpark tot speerpunt van dit plan gemaakt (zie hierboven onder 2.6. Follow-up duurzaamheid van overheidsopdrachten).

Beroepsverplaatsingen in Brussel gebeuren met het stedelijk openbaarvervoersnet en, zo mogelijk, met de beschikbare dienstfietsen. Verplaatsingen in het kader van andere opdrachten in België worden liefst met het openbaar vervoer verricht. Het gebruik van een dienstwagen moet in ieder geval worden gerechtvaardigd.

Beroepsverplaatsingen in het buitenland worden liefst met de trein verricht en alleen onder bepaalde voorwaarden en afhankelijk van de reis- en verblijfstijd (min. 600km), met andere vervoerswijzen (vliegtuig of wagen).

Rapport van mevrouw Geneviève Meunier,
Vertegenwoordigster van de federale overheidsdienst
Werkgelegenheid, arbeid en sociaal overleg

---

1. Cel Duurzame Ontwikkeling

De samenstelling van de cel werd bijgewerkt (zie bijlage).

De cel bestaat uit een vertegenwoordiger van elke dienst. Het bureau van de cel bestaat uit de twee bij de ICDO aanwezige gewone en plaatsvervangende deskundigen, de EMAS-verantwoordelijke, een vertegenwoordiger van Communicatie en van de Internationale Dienst.

De cel vergaderde twee keer in 2009.

De eerste vergadering was gewijd aan de taakverdeling binnen de cel. De vertegenwoordiger van het kabinet bracht verslag uit over de stand van zaken i.v.m. het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 5 mei 1997 en het voorontwerp van federaal plan. De Dag van de duurzame ontwikkeling, die plaats vond op 20 oktober, werd geëvalueerd. Om tot een harmonisering te komen tussen de verschillende diensten werd de toepassing van de DOEB-test voorgesteld.

Op de tweede vergadering kwam een vertegenwoordiger van de POD Duurzame Ontwikkeling ons een stand van zaken uiteenzetten van hun activiteiten en de verschillende werkgroepen en de werkwijze uitleggen om de gegevensbank aan te vullen.

2. Activiteiten van de cel

× Het actieplan van de FOD

Het spitst zich toe op het bekomen van het EMAS-label (zie punt EMAS) en op de deelname aan de vergaderingen van de ICDO en aan de werkgroepen.

Onze FOD heeft in 2009 bij een adviesbureau een studie besteld over «groene banen». Die studie, waarvan de resultaten worden verwacht tegen mei 2010, heeft tot doel inzicht te krijgen in het begrippenkader en de becijferde weerslag.

Het begrippenkader omvat:

- De begrippen «groene ontwikkelingen op de arbeidsmarkt», «groene banen»;
- Geëigende maatregelen die in aanmerking komen om de positieve invloed van de groene economie op de werkgelegenheid te maximaliseren;
- Hoe kunnen het werkgelegenheidsbeleid en het sociaal overleg bijdragen tot de strijd tegen de opwarming van de aarde?
- Hoe past dat alles in het samenhangend geheel van de Lissabonstrategie?

De becijferde weerslag slaat op:

- Een overzicht van de becijferde ramingen van de gevolgen van de klimaatverandering en van de overgang naar een groene economie met lage CO₂-uitstoot op de arbeidsmarkt;
- Een goede raming van de vermoedelijke gevolgen voor de arbeidsmarkt in België.

× **Uitvoering van de duurzaamheidstest**

De duurzaamheidstest wordt systematisch door alle diensten uitgevoerd. De cel heeft contact opgenomen met vertegenwoordigers van de diensten om te komen tot een eenvormige manier om deze vragenlijst in te vullen.

× **Uitvoering van EMAS**

De speciale EMAS-cel vergaderde geregeld i.v.m. het bekomen van het EMAS-label. Het Directiecomité heeft volgende doelstellingen vastgesteld:

- Het elektriciteitsverbruik van de FOD verminderen door een betere benutting van computers, printers en fotokopieerders, inzake verlichting en een optimaal gebruik van de klimaatregeling tegen januari 2010
- Vervanging van de gewoonlijk aangeschafte producten door milieuvriendelijke kwaliteitsproducten
- Het papierverbruik verminderen tegen januari 2010
- Het gebouw en de installaties in overeenstemming brengen met de milieuvergunningen
- Jaarlijks het aantal geautomatiseerde documenten verhogen.

Het personeel werd attent gemaakt op deze kwesties: er werd een informatievergadering georganiseerd voor alle medewerkers, er werden gerichte affiches en brochures uitgewerkt.

In december hebben de EMAS-inspecteurs controles uitgevoerd. Er werden opmerkingen geformuleerd. Het label zal het begin 2010 worden toegekend.

× **Bewustmakingscampagnes**

Op 20 oktober heeft de FOD zijn Dag van de duurzame ontwikkeling georganiseerd. Er werden ontbijten, workshops en tentoonstellingen georganiseerd. De workshops gingen over:

- Workshop keuken
- Workshop Ecologische Voetafdruk
- Workshop Eco-driving
- Filmvoorstelling «Home».

Er werden vier tentoonstellingen van de Belgische Ontwikkelingssamenwerking opgesteld in de gangen van de FOD: over water, klimaatverandering, de Congolese wouden en landbouw en gezonde voeding.

× **Interne coördinatie van de uitvoering van de federale planmaatregelen duurzame ontwikkeling**

Het gedetailleerd verslag is te vinden in de gegevensbank over de follow-up van de federale planmaatregelen duurzame ontwikkeling en de internationale verplichtingen.

Rapport van mijnheer Christophe Bastien,
Vertegenwoordiger van de federale overheidsdienst
Sociale zekerheid

---

1. Cel Duurzame Ontwikkeling

De cel duurzame ontwikkeling van de FOD Sociale Zekerheid bestaat officieel uit acht leden van de stafdiensten en de functionele directies-generaal.

In de praktijk wisselt de samenstelling ervan naargelang de specifieke noden van de door de cel te behandelen thema's. In functie van het thema dat aan bod komt, wijst het Directiecomité experts aan die het best in staat worden geacht de cel te helpen bij het uitvoeren van haar opdrachten. Het grootste voordeel van deze werkwijze is dat de personen die direct bij de problematiek in kwestie betrokken zijn, samen rond de tafel gaan zitten. Zo heeft de FOD dit jaar bijvoorbeeld een werkgroep "Duurzaam Europees Voorzitterschap" opgericht.

In 2009 is de cel DO een cruciale uitdaging aangegaan: ervoor zorgen dat de FOD Sociale Zekerheid het EMAS-certificaat behaalt. De twee permanente leden van de cel hebben de taken onder elkaar verdeeld om onze instelling voor te bereiden op de invoering van een milieumanagementsysteem (MMS) dat beantwoordt aan de vereisten van dit Europees certificaat (zie verder, punt 2.3.).

Daarnaast blijft de cel Duurzame Ontwikkeling talrijke en zeer uiteenlopende opdrachten vervullen.

De cel DO sensibiliseert het personeel op het gebied van duurzame ontwikkeling. Onder andere door deelname aan verschillende themagebonden activiteiten, zoals de dag van de 'Duurzame Ontwikkeling' voor de personeelsleden.

Ze draagt bij tot de uitvoering en verzekert de interne opvolging van de maatregelen van het Federaal Plan inzake duurzame ontwikkeling (FPDO), waaraan de FOD zich moet houden.

Elk jaar stelt de cel een verslag over de activiteiten betreffende de invoering van het FPDO op.

Als vertegenwoordiger van de FOD neemt ze deel aan de werkzaamheden van de Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling (ICDO) en ondersteunt ze de leden van de ICDO bij het opstellen van het jaarverslag van de ICDO.

Op bijzondere aanvraag geeft ze adviezen inzake duurzame ontwikkeling. Dit jaar werd regelmatig een beroep op de cel gedaan in het kader van evenementen en projecten voornamelijk bedoeld om het welzijn van het personeel van de FOD te bevorderen en om milieugebonden en ethische criteria op te nemen in bepaalde bestekken.

2. Activiteiten van de cel

× Actieplan

Uit ervaring is gebleken dat het opstellen van het actieplan veel energie vereist maar geen reële toegevoegde waarde geeft aan de activiteiten van de cel. Daarom heeft de cel voor het jaar 2009 geen actieplan opgesteld maar ervoor gekozen haar tijd en energie te steken in haar vele andere opdrachten.

Wel voert de cel DO bij het begin van elk jaar de geplande acties voor het huidige en de volgende jaren in in de databank 'opvolging van de maatregelen' (<http://www.icdo.be/admin/>).

× Uitvoering van de duurzaamheidstest

Zie rapportage van de Kanselarij

× Invoering van EMAS

In 2009 heeft de cel Duurzame Ontwikkeling de instrumenten ontworpen die nodig zijn om het EMAS-certificaat bij de FOD in te voeren. Zo heeft ze voor de FOD het register aangelegd van opdrachten met een beduidende milieu-impact, het register van de eco-logistieke aspecten, het register van gevaarlijk afval, de opvolging van het verbruik, enz. Ze ontwikkelde een hele reeks procedures en een communicatieplan om het personeel te sensibiliseren en te betrekken bij de invoering van het MMS. Bovendien creëerde de cel een netwerk van 'EMAS-correspondenten' bij de FOD. Ten slotte heeft ze deelgenomen aan werkgroepen betreffende EMAS en aan de opleiding interne audits georganiseerd door de POD Duurzame Ontwikkeling.

Met het oog op het EMAS-certificaat heeft de cel DO nieuwe projecten opgezet voor de hele Financietoren: er werden meer mogelijkheden gecreëerd om afval te sorteren door de gescheiden ophaling van PMD, glas en schuimrubber, er werd een enquête georganiseerd over het woon-werkverkeer van het personeel en er werd deelgenomen aan de werkgroep "Communicatie over EMAS". Bovendien heeft de cel in opdracht van de FOD de eerste fase van het vervoerplan van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest afgewerkt.

Ze heeft zich ingezet om ervoor te zorgen dat iedereen in de ganse FOD 100% gerecycleerd en ongebleekt papier gebruikt.

Tevens is de cel een samenwerking aangegaan met FEDESCO, dat bezig is met een gerichte energie-audit (Quick Scan) van de Financietoren. Gelijkwaardige studies zijn gepland voor sommige van onze gebouwen in de provincies.

Tijdens het eerste semester 2010 wordt het werk voortgezet, waarna onze FOD zijn aanvraag voor het certificaat zal indienen.

Voor de FOD stond 2009 in het teken van grote veranderingen. Bij de ingebruikneming van de Financietoren werd het 'Dynamic Office'-principe ingevoerd voor alle personeelsleden. De onderverdeling van de verdiepingen in plateaus en het afschaffen van persoonlijke werkposten zorgden voor een aanzienlijke besparing op het vlak van bezette oppervlakte. In vergelijking met vroeger en met een constante personeelsbezetting is vandaag immers slechts 70% van de werkposten nodig om het voltallige personeel zijn taken te laten uitvoeren. In absolute cijfers komt dit neer op 750 werkposten voor 1070 personeelsleden.

Op verschillende vlakken werden keuzes gemaakt om het energie- en papierverbruik aanzienlijk te verlagen:

Om de afdrukapparatuur te rationaliseren werden meer dan 200 ‘individuele’ printers vervangen door 27 multifunctionele printers met ‘follow me’-functie;
De bureautica-uitrusting werd gemoderniseerd: de oude desktops en beeldbuischermen werden vervangen door laptops en flat screens;
Omwille van het lagere energieverbruik werden oude toestellen vervangen door toestellen met hogere performantie zoals AAA-vaatwasmachines en koelkasten zonder A+ vriesvak;

Gelet op het feit dat het de bedoeling is steeds minder papier te gebruiken, heeft de digitalisering van documenten meer ingang gevonden;
Een beter beheer van de verlichting werd mogelijk door het plaatsen van tussenschakelaars in de open ruimtes, zodat iedereen de verlichting van zijn werkruimte zelf kan regelen. Bovendien worden de lichten om 18.00 en om 20.00 automatisch uitgeschakeld.

Dankzij de mogelijkheden van de informatica-uitrusting worden de laptops voortaan uitgeschakeld wanneer ze niet worden gebruikt (enkel de laders van de laptops blijven constant aangesloten), terwijl de desktops vroeger dag en nacht (ook in het weekeinde) aanstonden voor updates en back-ups. Dit komt neer op een jaarlijkse besparing van ongeveer 323.000 KWh (schatting op basis van het gebruik van 1.000 laptops, enerzijds, en van 750 laders van laptops, anderzijds);
Voor het uitprinten is de optie ‘recto-verso’ de regel geworden.

Ook de mobiliteit is verbeterd. Terwijl het personeel vroeger verdeeld was over drie gebouwen is het nu samengebracht op één plaats, waardoor de talrijke verplaatsingen van een vestiging naar de andere niet langer nodig zijn.

Bovendien kunnen alle personeelsleden met een administratieve taak, indien ze dit wensen, 1 of 2 dagen per week telewerken. Deze mogelijkheid komt het welzijn van het personeel ten goede en zorgt voor een evenwicht tussen privé- en beroepsleven. Eind 2009 hebben ongeveer 430 personen gekozen voor telewerk en momenteel worden nog talrijke aanvragen verder afgehandeld.

× **Sensibiliseringsacties**

a. Dag van de duurzame ontwikkeling

Naar goede gewoonte heeft de FOD Sociale Zekerheid een bijdrage geleverd tot de Dag van de ‘Duurzame Ontwikkeling’ en is zelfs nog verder gegaan. Van 19 tot 30 oktober organiseerde de cel DO verschillende activiteiten voor het personeel:

- “Gun je gebruikte boeken een tweede leven”: campagne in de Financietoren met de medewerking van de FOD Financiën, de POD Duurzame Ontwikkeling en het FAVV. Het ging om een grote boekeninzameling ten bate van verenigingen voor kinderen met leerproblemen en voor daklozen en mensen zonder papieren, die worden begeleid door de dienst Preventie van de Gemeente Sint-Joost. Tijdens deze actie werden 2.303 boeken ingezameld;
- De workshop “Duurzame Consumptie”, een theoretische en praktische inleiding duurzaam winkelen in de supermarkt;
- “Vandaag ontbijt ik (h)eerlijk en biologisch”: een gezellig en origineel ontbijt samengesteld uit producten uitsluitend afkomstig van biologische landbouw en/of eerlijke handel. Bovendien ontvingen alle personeelsleden van de buitendiensten een mand vol fair trade-producten.
- “Roep binnenhuisvervuiling een halt toe”, een opleiding voor het personeel waarin vragen aan bod kwamen over de luchtverontreiniging in onze steeds beter

geïsoleerde interieurs. De behandelde thema's waren vocht en schimmels, onderhoudsproducten, vluchtige organische stoffen, uitlaatgassen en elektromagnetische velden. Tijdens de uiteenzetting werden ook suggesties gedaan om al deze vervuilingsbronnen tegen te gaan. Op het einde van de cursus kreeg elke deelnemer een plant behorende tot een van vier variëteiten die bekend staan om hun luchtzuiverende eigenschappen.

- Fietsparcours in de straten van Brussel: onder begeleiding van een lid van Pro Velo begon deze uitstap met een theoretisch gedeelte om bij de deelnemers de kennis van de wegcode, voornamelijk voor fietsers, op te frissen. Daarna vertrokken de deelnemers met de fiets van de Financietoren naar de Brusselse knooppunten om de belangrijkste (zij)wegen te verkennen.
- "Home" op groot scherm: deze film werd van commentaar voorzien en geproduceerd door Yann Arthus-Bertrand en haalde al in juni het nieuws toen hij in meer dan 50 landen gelijktijdig werd uitgezonden. De film werd op groot scherm vertoond in de Pachecozaal in de Financietoren;
- Het DDO-geschenk: elk personeelslid kreeg een fles ecologisch afwasmiddel. Dit product bevat geen petroleumderivaten en geen fosfaten. Het is volledig biologisch afbreekbaar in water en vermindert aanzienlijk de impact van het afvalwater op het milieu.

In het kader van deze themaweek kwam er in directe samenwerking met dienst Communicatie een intranetrubriek, een elektronische display en een flyer om het personeel van het evenement op de hoogte te brengen. In totaal namen 668 personeelsleden van onze FOD deel aan de activiteiten.

b. Andere acties

- In april 2009 kon het personeel van de FOD Sociale Zekerheid kennis maken met het concept grijze energie. De opleiding werd gegeven door twee experts van de FOD Volksgezondheid en Leefmilieu;
- Tijdens de zomer van 2009 liep op de 7de verdieping de tentoonstelling Consumo Ergo Sum, met ondersteuning van de POD Duurzame Ontwikkeling. Door de samenwerking met de FOD Financiën kreeg het voltallige personeel van de Financietoren een maand lang de kans een bezoek te brengen aan deze tentoonstelling;
- In het kader van de sportdag van de FOD werd een geleid bezoek aan het Bijenpad in het gebouw van de Proeftuin Jean Massart georganiseerd.
- In september 2009 organiseerde onze FOD de "Friends and family Day". De cel was betrokken bij de voorbereidende vergaderingen en bij de dag zelf, en stond in voor de duurzaamheid van bepaalde aspecten van dit evenement;
- Ten slotte bleef het personeel gedurende het hele jaar via intranet op de hoogte van bepaalde initiatieven rond duurzame ontwikkeling buiten de FOD.

× Interne coördinatie van de uitvoering van de maatregelen van de Federale Plannen duurzame ontwikkeling

De gedetailleerde rapportage betreffende de maatregelen van de Federale plannen duurzame ontwikkeling en de internationale verbintenissen werd ingevoerd in de online databank <http://www.icdo.be/admin/>.

× Opvolging duurzaamheid van de overheidsopdrachten

De cel Duurzame Ontwikkeling van de FOD Sociale Zekerheid neemt deel aan de activiteiten van de werkgroep ICDO "Duurzame Overheidsopdrachten". Ze heeft met name een advies gegeven over het voorontwerp van Federaal Actieplan duurzame overheidsopdrachten 2009-2011.

Voor het jaar 2009 kon geen volledige monitoring van de duurzaamheid van de overheidsopdrachten worden uitgevoerd. Op initiatief van de cel DO werden echter in sommige bestekken milieucriteria opgenomen, met name voor de aankoop van meubelen, 100% gerecycleerd papier en koffie, die beantwoorden aan de internationale criteria van de eerlijke handel.

* Andere initiatieven inzake duurzame ontwikkeling

Doorheen het jaar heeft de cel deelgenomen aan verschillende werkgroepen, waaronder de werkgroep die instond voor het aspect 'duurzaamheid' van het Belgisch voorzitterschap van de EU, de werkgroep die het proefproject 'duurzame eetzaal' in de Financietoren opstartte, de werkgroep over de duurzame overheidsopdrachten en de werkgroep die de software EIS verder heeft uitgewerkt. De communicatie over de werkzaamheden van deze werkgroepen gebeurde ofwel algemeen naar alle personeelsleden toe, ofwel doelgericht naar de betrokken dienst of persoon toe.

Rapport van mevrouw Marielle Smeets en mijnheer Audry Buyschaert,

Vertegenwoordigers van de federale overheidsdienst
Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu

---

1. Cel Duurzame Ontwikkeling

Voorafgaande opmerking :

Tijdens de talrijke plenaire vergaderingen van de ICDO en van de administratieve subcommissie van de ICDO hebben verschillende vertegenwoordig(st)ers van de FOD/POD, waaronder met name de vertegenwoordigster van de administratie wat betreft de milieubevoegdheden van Minister Magonne (DG Leefmilieu van de FOD), herhaaldelijk gevraagd aan de voorzitter en aan het secretariaat van de ICDO om over te gaan tot een evaluatie van de werking en van de taken die werden toegekend aan de cellen voor duurzame ontwikkeling in de FOD's/POD's en andere federale administratieve instanties die vallen onder het KB van 22 september 2004.

Die evaluatie zou met name een evaluatie en een rationalisering moeten inhouden van de talrijke taken inzake planning, rapportering en monitoring die voortvloeien uit de activiteiten van de ICDO en haar verschillende werkgroepen.

Tot nog toe werd er nog niet ingegaan op die vraag van de administratieve leden van de ICDO.

2. Activiteiten van de cel

In 2009 kwam de cel duurzame ontwikkeling van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu slechts één keer samen, op 18 juni 2009.

Aangezien de meeste leden van het comité dat instaat voor de organisatie van de Dag van de Duurzame Ontwikkeling van de FOD eveneens lid zijn van de cel duurzame ontwikkeling, kunnen we er echter van uitgaan dat de activiteit van de cel zich vooral toespitste op de organisatie van die dag.

× Actieplan

In overeenstemming met artikel 6 van het Koninklijk Besluit van 22 september 2004 houdende oprichting van cellen duurzame ontwikkeling in de federale overheidsdiensten, de programmatorische federale overheidsdiensten en het Ministerie van Landsverdediging, heeft de cel duurzame ontwikkeling van de FOD als opdracht een jaarlijks actieplan uit te werken dat aangeeft welke acties voor duurzame ontwikkeling de betrokken diensten van de FOD dat jaar moeten opzetten.

Zoals we hierboven reeds aangaven (zie voorafgaande opmerking), is het opstellen van een jaarlijks actieplan per FOD een van de taken van de cellen voor duurzame ontwikkeling die openlijk ter discussie wordt gesteld door de vertegenwoordigers van de administraties bij de ICDO.

Voor de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu dateert het recentste actieplan van 2008. Sindsdien gebeurt de opvolging van de uitvoering van de acties van de verschillende federale plannen voor duurzame ontwikkeling via de gegevensbank die werd ontwikkeld door het Secretariaat van de ICDO.

Over de andere activiteiten inzake « duurzame ontwikkeling » van de FOD wordt gerapporteerd via het jaarverslag en/of tijdens vergaderingen van de verschillende ad-hocwerkgroepen van de ICDO waaraan het directoraat-generaal Leefmilieu van de FOD actief meewerkt (wat betreft de « milieu »-bevoegdheden van Minister Paul Magnette).

× **Uitvoering van de duurzaamheidstest**

a. *Quick Scans.*

Ter herinnering geven we aan dat, van de drie dossiers die werden voorgesteld op de Ministerraad van 9 mei 2008 met inachtneming van de DOEB-procedure (cfr. Rapport 2008), het dossier *Actieplan 2009-2012, Federale bijdrage tot de strijd tegen de luchtvervuiling*, waarvoor FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu instaat, werd goedgekeurd op de Ministerraad van 29 mei 2009. De andere ontwerpen van regelgevend advies waarvan in bovengenoemd verslag wordt vermeld dat ze onderworpen werden aan een quick scan, werden goedgekeurd in de Ministerraad in de loop van het jaar 2009. De officiële reglementaire teksten zijn:

- Koninklijk besluit tot bepaling van de eisen waaraan houtpellets moeten voldoen om gebruikt te worden als brandstof voor niet-industriële verwarmingstoestellen (wordt gepubliceerd).
- Koninklijk besluit tot wijziging van het koninklijk besluit van 8 januari 2004 tot regeling van de stikstofoxides (NOX) en koolmonoxide (CO)-emissieniveaus voor de olie- en gasgestookte centrale verwarmingsketels en branders, met een nominaal thermisch vermogen gelijk aan of lager dan 400 kW (BS 17 JULI 2009).
- Koninklijk besluit tot regeling van de minimale eisen van rendement en emissieniveaus van verontreinigende stoffen voor verwarmingstoestellen voor vaste brandstoffen (wordt gepubliceerd).
- Koninklijk besluit tot wijziging van het koninklijk besluit van 28 oktober 2004 tot vaststelling van de beheersmodaliteiten van het fonds voor de financiering van het federale beleid ter reductie van de emissies van broeikasgassen. (BS 9 FEBRUARI 2009)

De administratie heeft in de loop van 2009 acht quick scans uitgevoerd voor de volgende ontwerpbesluiten, in toepassing van de DOEB-procedure. Drie scans hadden betrekking op de bevoegdheid inzake leefmilieu, 1 had betrekking op het mariene milieu en 4 andere op de volksgezondheid (in chronologische volgorde van voorlegging aan de Ministerraad) :

- Voorontwerp van wet betreffende de marktpraktijken en de bescherming van de consument ;
- Ontwerp van koninklijk besluit betreffende het verbod van het op de markt brengen van producten die dimethylfumaraat bevatten;
- Federaal plan voor de integratie van de biodiversiteit in 4 federale sleutelsectoren 2009-2013 ;
- Ontwerp van koninklijk besluit tot vaststelling van de datum van inwerkingtreding van de artikelen 177, 179 en 180 van de wet van 25 januari 1999 houdende sociale bepalingen voor het beroep van diëtist;
- Ontwerp van koninklijk besluit tot vaststelling van de datum van inwerkingtreding van de artikelen 177, 179 en 180 van de wet van 25 januari 1999 houdende sociale bepalingen voor het beroep van farmaceutisch-technisch assistent ;
- Ontwerp van koninklijk besluit betreffende de bescherming van proefdieren.
- Voorontwerp van wet betreffende de vergoeding van schade als gevolg van gezondheidszorg;
- Ontwerp van koninklijk besluit tot wijziging van het koninklijk besluit van 20 december 2000 betreffende de voorwaarden en de procedure voor de toekenning van domeinconcessies voor de bouw en de exploitatie van installaties voor de productie van elektriciteit uit water, stromen of winden, in de zeegebieden waarin België rechtsmacht kan uitoefenen overeenkomstig het internationaal zeerecht

Dit aantal quick scans is goed voor iets minder dan een vijfde van de dossiers die de FOD heeft ingediend bij de Ministerraad.

b. Volwaardige duurzame ontwikkelingseffectbeoordelingen

Gelijklopend hiermee, op aanvraag van de Minister van Energie en Klimaat, heeft Directoraat-generaal Leefmilieu van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu 2 diepgaande duurzame ontwikkelingseffectbeoordelingen uitgevoerd:

- *Evaluatie en voorstelling van beleidsmaatregelen om de invoering en het gebruik van betere verwarmingstechnieken in de woningen van gezinnen die zich in een precaire situatie bevinden, te versnellen (dienst Productbeleid) :*

Primaire levensbehoeften, met name op een fatsoenlijke manier en met een minimum aan comfort wonen en zich verwarmen, zijn voor steeds meer huishoudens steeds moeilijker te betalen. Uit studies die op Europees niveau¹⁹ zijn uitgevoerd, en uit terreinonderzoek in België, komen elementen naar voren die erop wijzen dat huishoudens getroffen worden door de energieonzekerheid: overmatige schulden, gebrek aan inkomsten, schommelingen van de energieprijzen enz.

De volgende omstandigheden dragen bij tot de versterking van deze onzekerheid en kunnen leiden tot energiearmoede: woningen die niet aangepast zijn aan de omvang van de gezinnen (alleenstaande in een groot huis of groot gezin in een vierkamerwoning), verwarmingssystemen die niet in overeenstemming zijn met de noden (overdimensionering, onaangepaste energiedragers, bijverwarming als hoofdverwarming enz.), geen of ondoeltreffende regeling, erbarmelijke thermische kwaliteit van de buitenschil van de gebouwen (niet luchtdicht, niet-geïsoleerde wanden, enkel glas) enz.

---

¹⁹ The European fuel Poverty and Energy Efficiency, http://ec.europa.eu/energy/intelligent/projects/socialh_en.htm

Conclusie(s) :

- I In verschillende Europese landen werd aangetoond dat renovatiewerkzaamheden in sociale woningen met het oog op een minimum aan comfort tot verbeteringen leiden die de energiefactuur met 30 tot 70% doen dalen;
- II Het betrekken van de bewoners is van essentieel belang, want ook al werden er werkzaamheden uitgevoerd, toch moet men vaststellen dat het net de manier is waarop de bewoners met energie omgaan, die het verschil maakt;
- III Rekening houdend met het belang van de sociale structuur maken projecten voor de renovatie van volledige wijken het mogelijk om de bewustwording van het belang van doeltreffende technieken voor warmteproductie en dus van de bijbehorende voordelen voor het milieu, beter te ondersteunen;
- IV België maakt zeer weinig gebruik van de Europese fondsen en budgetten om sociale woningen te bouwen of te renoveren;
Indicatoren voor de energieprestatie van gebouwen (EPB) drukken het jaarlijkse energieverbruik voor verwarming per vierkante meter woonoppervlakte uit. Met deze indicatoren kunnen prestatieklassen worden vastgelegd, gaande van passiefgebouwen tot de minst performante gebouwen uit ons huidige woningpark.

Deze indicatoren zijn relatief ongeschikt voor bestaansonzekere gezinnen want ze verhullen een gebrek aan comfort voor een gemiddelde indicatorwaarde. Zo stoken huishoudens woonkamers warm of zelfs te warm ten koste van de volledige woning, waar het onmogelijk wordt om in de winter te verblijven.

De onderzoekers stellen voor om een “Comfortindex” vast te leggen, gedefinieerd als de verhouding van het energieverbruik voor verwarming ten opzichte van de werkelijk verwarmde oppervlakte van de woning en uitgerust met een werkelijk gebruikt verwarmingssysteem. Ze bestudeerden 30 situaties van gezinnen met energieonzekerheid, de woningen zijn vaak niet aangepast aan de omvang van de gezinnen en de verwarmingssystemen zijn ondoeltreffend. In de slechtste gevallen zijn EPB en “Comfortindex” hoog, dit wil zeggen dat het energieverbruik hoog is en dat het op het vlak van comfort te warm is in de leefkamers en te koud in de kamers waar niet verwarmd wordt. In het beste geval is de EPB laag – want zeer ruime woning – en blijft de Comfortindex hoog (dus geen comfort).

Conclusie :

De energierenovatie moet in 5 stappen worden bekeken: daarbij komt eerst de installatie van een regelbaar centraal verwarmingssysteem en vervolgens de isolatie van de wanden. Het meest dringende is immers het uitrusten van de woningen met een aangepast verwarmingssysteem. Algemeen genomen werd het energieverbruik voor de verwarming van de woning gehalveerd, door middel van sensibilisatie van de bewoners voor het gebruik van hun systemen en voor energiebesparingen, installatie van een centraal en regelbaar systeem en dakisolatie, en bereikt dit verbruik de gemiddelde verbruikswaarden van het Belgische vastgoedpark. Rekening houdend met de belastingvermindering en met de regionale premies bedraagt de globale investering van deze drie renovatieniveaus niet meer dan 8.000 euro, waarvan 3.600 euro alleen al voor de plaatsing van centrale verwarming met condensatieketel en regeling met timer.

Tijdens de terreinbezoeken werd het voor de onderzoekers duidelijk dat bestaansonzekere gezinnen meestal in het bezit zijn van verwarmingstoestellen die afkomstig zijn van parallelle markten. Aangezien er niet wordt aangedrongen op inspectie van de toestellen, moet men zich afvragen of deze toestellen in overeenstemming zijn met de huidige normen zonder te kijken naar het potentiële

gevaar dat ze betekenen voor de gezondheid. De hercertificatie van tweedehandstoestellen zou op korte termijn een oplossing kunnen zijn, los van het voorbehoud wat betreft de juridische aspecten van deze aanpak

De resultaten van deze studie en die van een tweede studie « sociale ecologie » getiteld « HET SCREENEN VAN DE FEDERALE HEFBOMEN TER ONDERSTEUNING EN PROMOTIE VAN GEZONDE EN MILIEUVRIENDELIJKE PRODUCTEN DIE TOEGANKELIJK ZIJN VOOR IEDEREEN » die werd uitgevoerd in 2009 door de dienst Multilaterale en Strategische Zaken van DG Leefmilieu werden aan het publiek voorgesteld tijdens het seminarie « Leefmilieu: toegankelijk voor iedereen ? Het sociale integreren in het milieubeleid » van 27 oktober 2009.

Tijdens deze workshop werkten de deelnemers in groepen (3). De conclusies en aanbevelingen die deze workshop opleverde werden verder uitgewerkt door DG Leefmilieu en hebben geleid tot een voorstel voor een nieuwe actie in het kader van de actualisering van het ontwerp van federaal plan voor duurzame ontwikkeling 2010-2014.

- Studie naar de impact op de duurzame ontwikkeling van de volledige opsplitsing van de producten voor professionele gebruikers en die voor amateurgebruikers en de invoering van een kenniscertificaat voor de professionele gebruikers van biociden (dienst Risicobeheersing in het kader van het Programma voor de Reductie van Pesticiden en Biociden)

Ook al komt frequente blootstelling aan pesticiden (onder andere herbiciden) veeleer voor in landbouwmiddens en dus bij professioneel gebruik, toch blijkt uit onderzoek dat een slecht gebruik van biociden (dit wil zeggen soortgelijke producten die evenwel bestemd zijn voor een ander gebruik dan de bescherming van planten: ontsmettingsmiddelen, houtbeschermingsproducten, insecticiden,...) in huis en tuin even gevaarlijk is als het gebruik van pesticiden in de landbouw. Een gebrek aan luchtverversing zou zelfs, in bepaalde gevallen, de risico's aanzienlijk kunnen verhogen.

Sommige van deze producten zijn te vinden in grootwarenhuizen en zijn vrij verkrijgbaar. Er is zo goed als geen adviesverlening, noch enige menselijke tussenkomst tussen product en consument (weinig of geen verkopers, adviseurs en/of sociale terreinwerkers inzake volksgezondheid). Het etiket is dan ook de enige bron van informatie over de beheersing van de risico's. Is dit voldoende? Hoeveel vrijheid krijgt de consument, en dan vooral de zwakste, als we kijken naar de milieu- en gezondheidsrisico's die duidelijk deel uitmaken van de problematiek van de biociden?

Niet alle biociden mogen door iedereen gebruikt worden. Dat blijkt onder meer uit een vergelijking tussen de amateurgebruiker (particulier) en de professionele gebruiker. De twee groepen gebruikers hebben niet dezelfde behoeften, gebruiken de producten niet op dezelfde manier, hebben een verschillend niveau van kennis en opleiding en beschikken, tot slot, niet over hetzelfde materiaal noch over dezelfde middelen voor persoonlijke bescherming. Bijgevolg is het wenselijk dat particulieren en hun omgeving beschermd worden, door hen enkel toegang te verschaffen tot aangepaste producten. Bovendien is het gewenst dat professionele gebruikers van biociden hun vakbekwaamheid kunnen bewijzen, teneinde op een verstandige manier gebruik te maken van de producten die voorbehouden zijn voor professioneel gebruik.

In deze duurzame-ontwikkelingseffectbeoordeling werd de invoering van twee reglementeringen onderzocht. Die hebben betrekking op de opsplitsing van de

vergunningen voor biociden bestemd voor professioneel gebruik en biociden voor particulier gebruik, en de invoering van een kenniscertificaat voor het professioneel omgaan met biociden voor houtbescherming (type 8), rodenticiden (type 14) en insecticiden of acariciden (type 18). Deze productsoorten worden als prioritair beschouwd in het Europese herzieningsprogramma en in het federale Programma voor de Reductie van Pesticiden en Biociden (PRPB) dat ingesteld is sinds 2005, heel recent opnieuw werd geactualiseerd en waarvan de versterking van de acties « Biociden » een van de voornaamste prioriteiten is.

× Invoering van EMAS

In de FOD (site Eurostation) wordt doorgedaan met het invoeren van een milieumanagementsysteem. Dit werd bekrachtigd door het behalen van het ISO 14001-certificaat op 15 december 2008.

In de loop van 2009 werd verdere vooruitgang geboekt, onder meer door:

- De verdeling van stopcontactblokken voorzien van een schakelaar, met de instructie om die elke avond uit te schakelen;
- De inrichting van een lokaal voor dienstfietsen;
- De aankoop van dienstfietsen;
- De beveiliging van het fietslokaal dat ter beschikking staat van het personeel;
- De aansluiting bij Bike-to-Work om de fiets als vervoermiddel voor woon-werkverkeer te promoten;
- De installatie van de recto/verso module op verschillende printers;
- De installatie van nieuwe dispensers voor papieren handdoekjes in de toiletten om het papierverbruik drastisch te doen dalen
- De aanpassing van de milieuvergunning door de eigenaar van het gebouw om de toestand van de aircotoestellen te regulariseren.

× Sensibiliseringsacties: vrijdag 16 oktober 2009: de dag van de duurzame ontwikkeling van de FOD

Net zoals bij de vorige edities, stond de editie 2009 van de dag van de FOD in het teken van de duurzame ontwikkeling.

Van 19 tot 23 oktober, draaide de Week van de Duurzame Ontwikkeling op volle toeren bij de federale overheidsdiensten. In dit kader organiseerde de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu voor de vierde keer op rij zijn 'Dag van de Duurzame Ontwikkeling'.

Hoe kunnen we er beter voor zorgen dat de mensen werkelijk hun steentje bijdragen aan de duurzame ontwikkeling dan door hen op een concrete manier te tonen wat er kan worden gedaan! De FOD heeft dit duidelijk begrepen. Daarom organiseren wij reeds vier jaar een grote dag voor het voltallige personeel, met op het programma een gevarieerd aantal sociale en ecologisch getinte activiteiten. Zo konden meer dan 1.300 medewerkers hun keuze maken tussen een vijftigtal verschillende activiteiten.

Net zoals vorig jaar deden wij nogmaals een beroep op de verborgen talenten van onze medewerkers voor het leiden van een workshop /activiteit of om te zorgen voor de muzikale toets tijdens de slotreceptie van deze dag. Zo hebben verschillende onder hen onze oproep beantwoord door ons onder meer het volgende voor te stellen:

- Een artistieke workshop «gebroken borden»,
- Een culinaire workshop « brood met zuurdeeg »,
- Een workshop “ontdek Tai chi en Qi Gong »,
- Een muzikale workshop.

Maar dit was niet alles. Onze Duurzame Ontwikkelingsdag van 16 oktober ging uiteraard van start met een « gezond » ontbijt, geïnspireerd op het Nationaal Voedings- en Gezondheidsplan (Directoraat-generaal « Dier, Plant en Voeding ») en samengesteld uit fair trade- en bioproducten.

De dag eindigde met een walking dinner, een gelegenheid om allerhande specialiteiten uit alle hoeken van de wereld te proeven, ... opgeluisterd door de groep Selva, de band van een van onze medewerkers. Elke deelnemer ontving ook een ‘duurzaam’ cadeau, een koeltas in de kleuren van onze FOD.

Deelnemers

ACTIVITEIT	AANTAL DEELNEMERS
DDO-dag	1145 (inschrijvingen) maar 937 effectieve deelnemers (op basis van de aanwezigheidslijsten voor de verschillende activiteiten opgemaakt door P&O)
Eerlijk ontbijt	840 (inschrijvingen)
Wereldbuffet	612 (inschrijvingen)

Aan elke deelnemer werd een elektronische vragenlijst bezorgd om de DDO-dag 2009 te evalueren. Deze lijsten worden momenteel geanalyseerd en de resultaten zullen binnenkort worden voorgelegd aan het Directiecomité en aan de cel Duurzame Ontwikkeling.

× **Interne coördinatie van de uitvoering van de maatregelen van de Federale Plannen inzake duurzame ontwikkeling**

De rapportering in verband met de opvolging van de maatregelen van de Federale Plannen inzake Duurzame Ontwikkeling kan on line worden geraadpleegd via <http://www.icdo.be/NL/opvolging>. Per aangekondigde maatregel vindt u er een gedetailleerde en geüpdate opvolging van de uitvoering ervan.

× **Opvolging van de duurzaamheid van de overheidsopdrachten**

De FOD heeft in 2009 twee wagens aangekocht, waarvan één met een hybride motor. Gelet op de vraag om rapportering uitgevaardigd krachtens artikel 6 van de rondzendbrief 307quinquies, stellen wij een apart verslag op, conform het officiële rapporteringschema ons bezorgd door het secretariaat van de ICDO.

Wat de aanschaf van meubilair betreft, gebeuren alle aankopen op basis van een contract FOR-CMS, waarbij de criteria uit de gids voor duurzame aankopen worden gerespecteerd (zo is ondermeer het hout FSC- of PEFC-gecertificeerd).

Er werden ook andere investeringen en aankopen gerealiseerd met het oog op het verbeteren van de milieu-impact van de FOD, zoals:

- De aankoop van stopcontactblokken voor alle medewerkers in het Eurostationgebouw, om het restverbruik van het informaticapark te doen dalen;
- Nieuwe fietsen en de inrichting van een nieuw fietsenlokaal om de zachte mobiliteit te promoten;
- Dispensers voor papieren handdoekjes in de toiletten om het papierverbruik te doen dalen. Op termijn zal ook bijzondere aandacht worden besteed aan het soort papier dat in deze dispensers wordt gebruikt. (gerecycleerd papier met milieukeurmerk).

× **Andere initiatieven in verband met de duurzame ontwikkeling**

Rosettaproject voor selectieve afvalinzameling in de federale administraties in Brussel

Het DG Leefmilieu fungeerde ook in 2009, en dit reeds sinds halfweg 2003, als piloot voor het Rosetta-project voor selectieve inzameling van afval. De uitvoering van dit project berust op een uitvoeringsbesluit van de wet tot bevordering van de tewerkstelling en op de rondzendbrief 495 betreffende de startbaanovereenkomsten. Het project werd in 2009 verder gezet met een aanwervingsbasis van 6 à 7 mensen. De uitwerking van de nieuwe startbaanovereenkomsten gebeurde zowel via een fase van heraanwerving als via de aanwerving van 4 nieuwe Rosetta's. Het aantal federale overheidsadministraties die via tewerkstelling van 'milieu-inzamelaars', hulp kregen bij hun intern selectief afvalbeheer, is nauwelijks geëvolueerd sinds de vorige jaren (cf. Rapporten van de leden voor de jaren 2004, 2005, 2006 en 2008).

- FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu
- PDOS (Pensioendienst van de overheidssector)
- FAGG (Federaal Agentschap voor Geneesmiddelen en Gezondheidsproducten)
- Regie der Gebouwen
- FOD Binnenlandse Zaken
- FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal overleg,
- FOD Personeel en Organisatie (OFO)
- FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
- FOD Justitie.
- 5 ministeriële kabinetten, waaronder het kabinet van de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid

Overigens werden er een aantal wijzigingen doorgevoerd. Het gebouw waar de Thesaurie (FOD Financiën) is gehuisvest, wordt niet langer bediend, net zoals de verdiepingen van de FOD Sociale Zekerheid. Daarentegen hebben twee nieuwe gebouwen van de FOD Justitie zich aangesloten, meer bepaald wat betreft hun PMD-inzameling.

Rapport van mevrouw Nicole Tsiebos DM

Vertegenwoordigster van de federale overheidsdienst Justitie

---

1. Cellen Duurzame ontwikkeling

Naast de minimale samenstelling waarin is voorzien door het KB van 22 september 2004 telt de cel DO van de FOD Justitie 19 personen. Teneinde een participatief proces van de volledige FOD te doen ontstaan, bestond het uitgangspunt erin om in de cel DO vertegenwoordigers van elke entiteit van de FOD op te nemen. (zie samenstelling die als bijlage gaat)

De cel DO vergadert om de twee maanden.

Met de invoering van het nieuwe organogram van de diensten van de voorzitter in juni 2009 is het vast secretariaat een dienst Duurzame Ontwikkeling geworden. In februari 2009 is het team versterkt met twee nieuwe medewerksters, voor het beheer van de mobiliteit en het beheer van het netwerk van contactpersonen inzake DO (POC's DO) van de gebouwen van de FOD. Begin 2009 is tevens de EMAS-verantwoordelijke in dienst getreden, waardoor het project voor de betrokken gebouwen van het centraal bestuur opnieuw kon worden opgestart. De dienst DO hangt af van het strategisch management van de diensten van de voorzitter.

De voorzitter van het directiecomité heeft “duurzame ontwikkeling” als één van de strategische thema's van de FOD ingeschreven in het managementplan. De verschillende entiteiten van de FOD hebben dit thema zelf opgesplitst in strategische doelstellingen. Het programma Manager Office (PMO), werd onder andere gecreëerd met als missie een boordtabel te realiseren en zo in één enkel programma de verschillende DO gerelateerde projecten van de entiteiten van de FOD op te volgen.

2. Activiteiten van de cel

× Actieplan

Na verschillende kennisgevingen door de POD DO is er voor het jaar 2009 geen actieplan opgesteld. De follow-up van de maatregelen van de POD DO zal worden opgenomen in de gegevensbank van de ICDO.

× Uitvoering van de duurzaamheidstest

Tenuitvoerlegging van de duurzaamheidstest

De formulieren voor de DOEB-test zijn op intranet ter beschikking gesteld van de dossierbeheerders.

De dienst DO houdt zich ter beschikking om indien nodig bijkomende informatie te verstrekken.

Aangezien het beheer van de dossiers voor de Ministerraad tot de rechtstreekse taken van de betrokken directoraten-generaal behoort, wordt de cel DO niet systematisch op de hoogte gebracht van de dossiers die al dan niet zijn vrijgesteld van de DOEB-test.

Er was afgesproken met de POD DO en de kanselarij om op het einde van het jaar naar de coördinatoren van de cellen DO een lijst te sturen met de dossiers van hun

FOD die aan de Ministerraad zijn voorgelegd. Op grond van die lijst zullen de coördinatoren contact opnemen met de dossierbeheerders om bijkomende informatie te verstrekken over de uitvoering van de DOEB's.

Op het niveau van de FOD Justitie is een project aan de gang met het oog op het ontwikkelen van een onlinetoepassing voor het invullen van de DOEB-formulieren, waardoor een continue monitoring mogelijk wordt.

× Tenuitvoerlegging van EMAS

In januari 2009 is een nieuwe EMAS-verantwoordelijke voor de centrale administratie (lopend project) in dienst getreden. Hij werkt aan de implementatie van dat milieubeheersysteem op het niveau van de gebouwen van het centraal bestuur. De scope ervan is opnieuw omschreven en heeft thans betrekking op de drie gebouwen (Bordet A – Waterloolaan 115, Bordet D – Eversstraat 2-8, Hallepoort – Hallepoort 5-8). Ingevolge het verzoek van de Ministerraad van 30 oktober 2009 worden alle stappen ondernomen met het oog op de registratie van die gebouwen eind 2010.

Op beslissing van het directiecomité van 16 september 2009 is in de FOD Justitie een nieuwe structuur ingevoerd teneinde de evolutie en de uitbreiding van EMAS in alle door de FOD Justitie gebruikte gebouwen te ondersteunen. Deze structuur ziet eruit als volgt:

- een projectleider belast met de uitwerking van een actieplan voor de implementatie, op het niveau van de FOD Justitie, van het milieubeheer- en milieuauditsysteem EMAS;
- een stuurcomité samengesteld uit vertegenwoordigers van de drie directoraten-generaal (Rechterlijke Organisatie, Justitiehuisen en Strafinrichtingen), van de stafdienst 'Budget, Beheerscontrole en Logistiek' en van de diensten van de voorzitter; dit comité heeft inzonderheid tot doel, de verschillende in het kader van de uitbreiding van EMAS genomen initiatieven goed te keuren, zulks met het oog op de latere voorstelling ervan aan het directiecomité voor goedkeuring;
- vier EMAS-verantwoordelijken (centraal bestuur, Rechterlijke Organisatie, Justitiehuisen en Strafinrichtingen).

Het is eveneens de bedoeling om de momenteel opgedane kennis inzake de implementatie van een MZS die de EMAS verantwoordelijke van de centrale administratie opdoet te delen en te kapitaliseren met de EMAS (RO en andere) verantwoordelijken.

× Bewustmakingsacties

a. Dag van de duurzame ontwikkeling

Dit jaar werd de nadruk gelegd op acties ten behoeve van de buitendiensten (personeel van de strafinrichtingen, de justitiehuisen, de rechterlijke organisatie, ...).

De coördinatie van de organisatie van de dag van de duurzame ontwikkeling werd verzorgd door een lid van de dienst DO. Er werd een werkgroep opgericht, samengesteld uit personen met een verschillende achtergrond binnen de FOD Justitie. Door de dynamische betrokkenheid van de groepsdeelnemers zijn vernieuwende acties ontstaan. Aan de personen die voor de activiteiten waren ingeschreven, werd een dienstvrijstelling toegekend.

In totaal werden een twintigtal acties georganiseerd, waaronder een tekenwedstrijd over het thema 'aarde' voor de kinderen van het personeel.

b. Buitendiensten

Tentoonstelling duurzame ontwikkeling te Antwerpen, Gent, Brugge en Luik / Kleur bekennen / Energivormoi.

In samenwerking met de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu

- heeft het Ministerie van Defensie Natura 2000-bezoeken georganiseerd in Brasschaat en in Marche-en-Famenne;

- heeft de eerste voorzitter van het hof van beroep te Bergen nogmaals zijn faciliteiten ter beschikking gesteld voor een conferentie over het thema 'water' in het gerechtshofgebouw. Na deze conferentie volgde een bezoek aan een stadskanker die op initiatief van het collectief Recycle een nieuwe bestemming had gekregen als ontmoetingsplaats voor de buurtbewoners.

c. Centraal bestuur Brussel en Vlaams- en Waals-Brabant

- bewustmakingsactie voor het lijnmanagement: ecologische voetafdruk van de gebouwen van het centraal bestuur die in de scope van EMAS zijn opgenomen;

- film 'Envoy Poverty' gevolgd door een door de POD Maatschappelijke Integratie geleid debat over armoede in België;

- fietstraject / maaltijd bereid met biologische producten en producten van eerlijke handel / groene wandeling te Neder-Over-Heembeek / stand mobiliteit.

d. Deelname van het personeel

Op het niveau van de buitendiensten was de deelname veeleer zwak, er moet rekening ermee worden gehouden dat het voor hen de eerste dag van de duurzame ontwikkeling was. De ervaring toont ook dat de deelname aan de eerste dag van de duurzame ontwikkeling in 2005 bij het centraal bestuur ook heel zwak was.

- buitendiensten = 123 deelnemers

- centraal bestuur = 176 deelnemers en 750 personen voor de maaltijd bereid met biologische producten en producten van eerlijke handel in het restaurant.

e. Middag DO

In 2009 vonden drie middagen DO plaats over FSC, afvalsortering en Earth Day, waarop het energiebeheer werd beklemtoond. De middagen zijn werkelijk een kans om het personeel bewust te maken via activiteiten die rechtstreeks op hen betrekking hebben.

f. Opmerking

- de betrokkenheid van het lijnmanagement blijft een punt dat moet worden versterkt;

- het is belangrijk om een efficiëntere communicatie te ontwikkelen voor de dag van de DO en meer in het bijzonder voor duurzame ontwikkeling.

× **Interne coördinatie van de tenuitvoerlegging van de maatregelen van de federale plannen inzake duurzame ontwikkeling**

De follow-up van de maatregelen van de POD DO zal worden opgenomen in de gegevensbank van de ICDO.

× **Follow-up van de duurzaamheid van de overheidsopdrachten**

De vragen met betrekking tot de invoering van criteria inzake DO in de lastenboeken worden besproken via het logistiek overlegforum van de FOD Justitie.

Thans wordt een voorstel uitgewerkt voor de invoering van een toezichtsmechanisme. In kader van de opleiding “Specifieke thema’s ivm overheidsopdrachten” die dit jaar georganiseerd werd met als doelgroep de dossierbeheerders werd een luik gewijd aan de introductie van DO aspecten in bijzondere openbare aanbestedingen.

× **Andere initiatieven met betrekking tot duurzame ontwikkeling**

a. *Mobiliteit*

- op verzoek worden voor de buitendiensten bereikbaarheidsfiches opgesteld, inzonderheid voor Bergen dit jaar. Het doel is het opstellen van fiches voor alle gebouwen of sites van de FOD, teneinde bij voorrang de meest milieuvriendelijke bereikbaarheidsmiddelen mee te delen,...
- in het kader van het bedrijfsvervoerplan (BVP) staan er thans dienstfietsen ter beschikking van het personeel van het centraal bestuur;
- na de recente verhuizingen is de opstelling van een BVP voor de site “Leuvenseweg” bijna afgerond.

b. *Netwerk POC’s DO*

De contactpersonen inzake DO (POC’s DO) die in elk van de gebouwen van de FOD zijn aangewezen, hebben een elektronische enquête uitgevoerd met betrekking tot de toestand van de gebouwen op het vlak van duurzame ontwikkeling.

Een beperktere werkgroep is meermaals samengekomen om de vragenlijst samen te stellen en vervolgens voorstellen uit te werken voor acties die aan het directiecomité worden voorgelegd.

c. *Newsletter*

In 2009 werden twee communicatiedragers ingevoerd die gewijd zijn aan DO:

- de newsletter DDONews@just, gewijd aan de volledige FOD Justitie;
- de Flash POC DO gewijd aan de POC’s DO die technische informatie bevat met betrekking tot het milieubeheer van de gebouwen.

d. *Afvalsortering:*

PMD: in de gebouwen van het centraal bestuur werd sortering van PMD ingevoerd. De ophaling gebeurt door twee jongeren die in het kader van de zogenaamde Rosetta-overeenkomsten zijn aangeworven door de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu.

Dit jaar vormt de progressieve invoering van selectieve sortering in alle gebouwen van de FOD een van de prioriteiten voor de POC’s DO.

e. *Deelname/Samenwerking*

De Dienst DO is vertegenwoordigd in de interne begeleidingscommissie diversiteit en werkt mee in de Werkgroep Telewerk van de SPF die bestuurd wordt door de stafdienst P&O.

De FOD Justitie werd geïnterpelleerd door de FOD Volksgezondheid teneinde mee te werken aan de opmaak van het Federaal rapport die de richtlijn 2003/4/CE uitwerkt.

Deze richtlijn bepaalt de toegang van het publiek m.b.t. informatie inzake het milieu. De coördinatrice milieu van de FOD Justitie verschaft hiervoor de nodige steun.

Er wordt speciale aandacht verleend aan de deelname van verschillende werkgroepen van de ICDO en de POD Duurzame Ontwikkeling ofwel door experts van de FOD Justitie of door leden van de Dienst DO die meewerken naar gelang hun competenties.

Teneinde de kennis verder te ontwikkelen en geïnformeerd te blijven alsook in de optiek van een voortdurend verbeteringsproces van de prestaties inzake DO nemen de leden van de dienst DO en voor bepaalde aspecten de leden van de cel Duurzame Ontwikkeling actief deel aan seminaries, colloquium en opleidingen.

Rapport van mevrouw Colette Vanstraelen,
Vertegenwoordigster van de federale overheidsdienst
Economie, KMO, Middenstand en Energie

---

1. Cellen Duurzame Ontwikkeling

Er werd gekozen voor een zo ruim mogelijke samenstelling teneinde de diverse besturen, met dikwijls uiteenlopende activiteiten te sensibiliseren en hun betrokkenheid te verhogen.

Er werd slechts één vergadering gehouden omwille van personeels- en tijdsgebrek, maar de mail communicatie was echter intensief.

2. Activiteiten van de cel

* Actieplan

Voor 2009 werd geen formeel actieplan opgesteld, maar werd beslist om alle aandacht te vestigen op enerzijds het Emas gebeuren en anderzijds op een campagne inzake de schuldenproblematiek voor de gezinnen.

Daarnaast werden een aantal punten van het vorige plan verder gezet.

* Uitvoering van de duurzaamheids test

De interne cel werd in dit kader, via haar voorzitter twee maal geconsulteerd met betrekking tot de noodzaak van de uitvoering van een duurzaamheidstest.

* Uitvoering van EMAS

Twee projecten gestart in 2008 kregen hun uitwerking verder in 2009 nl

- Inzake het continentaal plat : testen op zee en noodzakelijke aanpassing van de algoritmes, om aan de technische voorwaarden voor de definitieve aanvaarding in april 2009 te voldoen. Door het grotere aantal uitgezonden geluidsgolven en de bredere spreiding ervan (loodrecht op de vaarrichting) wordt de navigatietijd met 40% gereduceerd. De hogere resolutie laat toe, zowel de diepte met een hogere nauwkeurigheid te meten, als de aard van de zeebodem, die een indicatie is van de biologische rijkdom, te bepalen.

- de brochure inzake Passief huizen werd geactualiseerd, en verspreid op het Batibouw salon.

Andere projecten werden verder gezet of aangevuld :

- het gratis maken van de “Afvalbeurs” zodat ondernemingen het afval (of half product) van andere ondernemingen kunnen valoriseren en als grondstof gebruiken. De beurs werd officieel op 1 januari 2009 gratis en werd gevolgd door een gerichte publiciteitscampagne naar de ondernemers toe.

- Het elektriciteitsverbruik in het Atrium gebouw werd verminderd. In 2008 was de daling 2%, en voor 2009 wordt verwacht dat dit hoger is gezien een aantal informatie en sensibiliseringscampagnes hieromtrent werden gevoerd.

- Ditzelfde geldt ook voor het gebouw NGIII, en dit zowel voor electriciteit als gas.
- Introductie van een meer milieu vriendelijke interne catalogus bureelbenodigdheden. Het aanbod werd gerationaliseerd en een aantal producten werden vervangen door meer milieuvriendelijke alternatieven. Deze catalogus zal jaarlijks herzien worden.

*** Sensibilisatieacties**

- dag duurzame ontwikkeling :
Er werd gekozen om de film “Home” te vertonen aangezien dit medium meer personeelsleden aanspreekt en ook meer discussie achteraf oplevert. Deze film kende veel bijval en werd door talrijke personeelsleden bijgewoond in meerdere gebouwen, en werd gevolgd door een korte voorstelling van de vorderingen van onze FOD inzake Emas. Daarnaast werd ook een “eerlijke maaltijd” aangeboden in de cafetaria.
- een sensibilisering rond het gebruik van het informatica materiaal, papierverbruik, en printerinstellingen werd tevens opgezet eind 2009. Hiervan zal het resultaat in 2010 wellicht merkbaar zijn.

*** Interne coördinatie van de uitvoering van de maatregelen van de Federale Plannen duurzame ontwikkeling**

Deze coördinatie werd voornamelijk via mail gedaan, en werd afhankelijk van het onderwerp op de voet gevolgd door betrokken besturen.

*** Opvolging van de duurzaamheid van de overheidsopdrachten**

De werkzaamheden werden opgevolgd, en krijgen in 2010 een speciale aandacht.

*** Andere initiatieven inzake duurzame ontwikkeling**

- Gezien het belang van de schuldenproblematiek groter wordt in tijden van crisis werd besloten in 2009 om een campagne omtrent dit thema “Een lening kan zwaar wegen” te voeren. Deze campagne werd gevoerd via affiches o.m. aan justitiehuisen en OCMW's. Daarnaast was er de publiciteit in diverse dagbladen en tijdschriften. Tenslotte was er ook de verspreiding via een speciale site en via banners.
- een nieuwe zone van de Noordzee , 300 km² van het Continentaal Plat wordt in kaart gebracht om te bepalen waar zand kan gewonnen worden, en daar waar de ondergrond biologisch zeer rijk is kan dan de zandwinning verboden worden. Dit gaat verder in 2010
- realisatie van een studie, in samenwerking met de regio's, om de politiek inzake energie efficiëntie te meten via een integratie van regionale en federale gegevens en via een harmonisering van de aanpak. Deze studie zal in 2010 een eerste resultaat moeten opleveren.
- Studie, in samenwerking met Wetenschapsbeleid om de mogelijkheid te bestuderen om elektriciteit te produceren via de golven op het Continentaal Plat. Deze studie werd door buitenlandse experts geëvalueerd en werd nadien aanvaard. Ze ging van start in september 2009.

Rapport van Majoor Peter Vanderstuyf

Vertegenwoordiger van het Ministerie van Defensie

---

1. De Cel Duurzame Ontwikkeling

In de loop van 2009 werd er binnen het stafdepartement Welzijn van de Defensiestaf een coördinator/raadgever Duurzame Ontwikkeling aangesteld. De coördinator vertegenwoordigt Defensie in de plenaire zitting van de ICDO als vertegenwoordiger van de Defensiestaf (Administratie), samen met een vertegenwoordiger van het Kabinet van de Minister van Landsverdediging. Tevens vervangt de coördinator de vertegenwoordiger van de Minister van Landsverdediging in de Federale Raad voor DO indien deze laatste belet is.

Daarnaast bereidt de coördinator DO de acties voor die Defensie dient te nemen in uitvoering van het Federale Plan duurzame Ontwikkeling in samenwerking met de experts en de verschillende verantwoordelijken voor DO.

De Cel DO van Defensie (CDOD) is georganiseerd op twee niveaus. Er is enerzijds een overlegplatform waarin de afgevaardigden van de verschillende stafdepartementen zetelen en anderzijds een netwerk van contactpersonen uit verschillende stafdepartementen die door de aard van hun activiteiten een rechtstreekse inbreng hebben in het domein van de DO.

Het secretariaat van de CDOD is te contacteren op volgend adres:

Stafdepartement Welzijn
Bruynstraat 1
1120 BRUSSEL
Tel: 02/264.44.92

2. Activiteiten van de cel

*** Actieplan DO van Defensie**

Omdat er in 2009 nog geen federaal actieplan voorhanden was, besloot Defensie om na te kijken in hoeverre het actieplan van 2008 was gerealiseerd. De bedoeling was om de in 2008 vooropgestelde actiepunten, die tegen begin 2009 nog niet waren gerealiseerd, in de loop van 2009 verder te realiseren.

Als voorbeeld hiervan kunnen we verwijzen naar het herstel- en beheersprogramma van 15 militaire terreinen, waarvan 3 terreinen zijn gelegen in Wallonië en waarvan 12 in Vlaanderen. Dit programma bestaat uit een samenwerkingsakkoord tussen de Europese Commissie, de Waalse en Vlaamse administratie verantwoordelijk voor milieu en Defensie.

*** Uitvoering duurzaamheidstest (DOEB)**

Deze duurzaamheidstest wordt door Defensie niet toegepast omdat er een uitzonderingsgrond bestaat ten aanzien van overheidsbeslissingen die steunen op overwegingen van staatsbelang, nationale orde en veiligheid of die niet openbaar kunnen worden gemaakt.

✘ Uitvoering EMAS

In 2009 werd verdergegaan met het opstellen van systeempcedures (volgens ISO 14001) ter ondersteuning van het milieuzorgsysteem Defensie.

Aangezien Defensie opereert binnen een aantal internationale organisaties, zoals de NAVO, werd beslist om binnen Defensie de norm ISO14001 te hanteren en niet de EMAS.

✘ Sensibilisatieacties

- a. Op 19 oktober 2009 werd door Defensie een Dag DO georganiseerd.*

Op deze dag werd de mogelijkheid geboden aan de medewerkers van de FOD Volksgezondheid en van de FOD Justitie om een aantal militaire terreinen te bezoeken. Deze bezoeken gingen door in de militaire installaties van Brasschaat en Marche-en-Famenne en werden ingeleid door een duurzaam ontbijt, gevolgd door een briefing betreffende natuurzorg op de militaire terreinen.

- b. In november ging een tweedaags congres door te Luik betreffende het hestel- en beheersprogramma van natuurlijke habitats, zoals bepaald in de richtlijn 92/43/EEG, die gelegen zijn op de grote militaire oefenterreinen in Wallonië (MARCHE-EN-FAMENNE, ELSENBORN, LAGLAND).*

Dit project werd op punt gesteld en werd uitgevoerd in samenwerking met de Algemene Directie landbouw, natuurlijke rijkdommen en leefmilieu (DGARNE) van het Waals Gewest, en in samenwerking met de natuurverenigingen RNOB-NATAGORA en ARDENNE & GAUME. Het wordt gedeeltelijk gefinancierd door de Europese Commissie in het kader van het programma LIFE-natuur. Tevens werden op de bedoelde domeinen infoborden geplaatst en werd te Marche-en-Famenne een schapenstal gebouwd om op deze wijze aan een natuurlijk beheer van het domein te kunnen doen.

- c. Tijdens de opleiding van kandidaat militairen worden er aan de verschillende categorieën cursussen gegeven die te maken hebben met DO.*
- d. In een aantal refters werden campagnes gevoerd betreffende 'gezonde' voeding.*

Zo werd de mogelijkheid geboden om op een aantal dagen deel te nemen aan een 'ecologische' maaltijd. Terzeldertijd werd hieromtrent een sensibiliseringscampagne opgestart door middel van posters, onderleggers, briefings voor het personeel,...

✘ Andere initiatieven

- a. Er werd een campagne opgestart ter bestrijding van zwaarlijvigheid en obesitas.*

Uit cijfers blijkt dat er binnen Defensie vooral een probleem van overgewicht en obesitas bestaat bij militairen boven de 40 jaar. Het werd dan ook opportuun geacht om militairen correct te informeren over hoe enerzijds overgewicht en obesitas te vermijden en anderzijds hoe deze problemen aan te pakken.

In navolging van de beslissing van de federale ministerraad van 14 mei 2004, werd door de federale minister van sociale zaken een Nationaal Plan Voeding Gezondheid uitgewerkt. Het doel hiervan is om de strijd aan te gaan tegen lichamelijke stoornissen die verband houden met een ongeschikte voeding en een gebrek aan fysieke activiteit.

Het onderzoek in casu kadert dan ook binnen deze doelstellingen en is er op gericht om preventieve interventiestrategieën te ontwikkelen, valideren en evalueren via het internet om overgewicht en obesitas binnen Defensie te beperken.

b. In 2009 werden geen personenvoertuigen aangekocht door Defensie.

Er was wel een levering van 10 bussen, als laatste schijf van in totaal 30 bestelde bussen. Deze bussen voldeden reeds, vanaf de eerste levering in 2007, aan de Europese emissienorm EURO V. Dit ondanks het feit dat deze nieuwe EURO V norm maar pas van kracht is sedert oktober 2009.

c. Deelname aan een internationaal congres, georganiseerd door de United Nations Environment Programme (UNEP) te Genève in december 2009, betreffende 'Duurzame Ontwikkeling in militaire operaties'.

Rapport van mijnheer Guy Monbrun

Vertegenwoordiger van de programmatorische federale
overheidsdienst Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding
en Sociale Economie

Rapport van mevrouw Joëlle Pichel

Vertegenwoordigster van de programmatorische federale overheidsdienst Duurzame ontwikkeling

---

1. Cel Duurzame Ontwikkeling

In overeenstemming met de voorschriften van het Koninklijk besluit van 22 september 2004 houdende oprichting van cellen duurzame ontwikkeling, is de cel samengesteld uit

1° de vertegenwoordiger van het lid van de regering of de vertegenwoordigers van de leden van de regering in de Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling die bevoegd zijn voor de dienst;

2° de expert die de dienst bij de ICDO vertegenwoordigt;

3° de adviseur voor intern milieubeheer van de dienst;

4° een verantwoordelijke voor de begroting van de dienst;

5° een verantwoordelijke voor het aankoopbeleid van de dienst;

6° een verantwoordelijke voor het communicatiebeleid van de dienst;

De punten met betrekking tot de taken die aan de cel duurzame ontwikkeling van de POD DO zijn toegeschreven, worden op de agenda van de vergaderingen van de dienstverantwoordelijken geplaatst. De POD DO telt momenteel dertien personeelsleden, van wie twee in kabinetten gedetacheerd zijn. Al wie er werkt is gevoelig voor het belang van duurzame ontwikkeling.

De taken van de cel zijn volledig in de activiteiten en de werking van de POD DO geïntegreerd.

2. Activiteiten van de cel

× Actieplan

a. Methodologie

De Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling is belast met het uitwerken van een methode voor het opstellen van een actieplan van de cellen duurzame ontwikkeling. Deze methode bestaat sinds 2005 en werd op de coördinatievergadering van de cellen duurzame ontwikkeling van 28 oktober 2009 opnieuw besproken. Bepaalde overheidsdiensten gebruiken dit instrument en vinden het interessant. Andere daarentegen vinden het overbodig ten opzichte van andere beheersinstrumenten of zelfs nutteloos. Er werd dus besloten dit instrument te behouden voor de diensten die het gebruiken.

De methodologie geeft de doelstellingen van het actieplan aan:

- de uitvoering van het lopende Federaal Plan Duurzame Ontwikkeling concretiseren en operationaliseren en de transparantie ervan verhogen;
- een verband leggen tussen het beleid van de overheidsdienst en het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling.

De inhoud van het actieplan voor duurzame ontwikkeling leidt tot

- een lijst van de maatregelen van het lopende Federaal Plan Duurzame Ontwikkeling (FPDO 2010-2014) die de overheidsdienst in 2010 zal uitvoeren;
- een lijst van de overige maatregelen inzake duurzame ontwikkeling die de overheidsdienst in 2010, in overeenstemming met de richtlijnen van de minister(s) belast met de dienst, zal uitvoeren.

De methode wijst ook aan dat het actieplan bijkomende delen kan bevatten, zoals een ruimere inleiding over de integratie van duurzame ontwikkeling in het beleid van de betrokken overheidsdienst.

Tijdens het bovengenoemde overleg was het Federale Plan Duurzame Ontwikkeling 2010-2014 echter nog niet goedgekeurd. De overheidsdiensten konden de maatregelen van dit Plan dus nog niet in hun actieplannen opnemen.

Aan de diensten die het actieplan als beheersinstrument gebruiken, werd voorgesteld een actieplan te behouden dat momenteel uitsluitend de door de Dienst genomen maatregelen inzake duurzame ontwikkeling omvat.

Er werd ook gepreciseerd dat er bij de inwerkingtreding van een nieuw Federaal Plan Duurzame Ontwikkeling aan de overheidsdiensten een termijn zou worden toegekend om deze maatregelen in de respectieve actieplannen te integreren.

b. Het actieplan van de POD DO

Zoals hierboven beschreven heeft het actieplan twee doelstellingen. Bij de POD DO worden deze doelstellingen door andere middelen bereikt. Enerzijds zou het actieplan alle maatregelen met betrekking tot duurzame ontwikkeling moeten opnemen, waardoor het overbodig zou zijn ten opzichte van bestaande interne beheersinstrumenten. Duurzame ontwikkeling is immers de essentie zelf van deze Dienst en is in dat opzicht dagelijks aanwezig in alle dossiers en in de gedragingen van de personeelsleden. Anderzijds worden de maatregelen van de Federale Plannen Duurzame Ontwikkeling via de opvolgingsdatabase van de maatregelen van ICDO opgevolgd.

× Uitvoering van de duurzaamheidstest

De POD DO waakt over de toepassing van de procedure met betrekking tot de duurzame-ontwikkelingseffectbeoordelingen (DOEB). Vóór elke Ministerraad geeft de POD DO aan de Eerste Minister een overzicht van de follow-up van de implementatie van de duurzaamheidstest (vrijstellingen, quick scan, enz.) in de dossiers die aan de Ministerraad worden voorgelegd.

De POD DO past de procedure van de duurzaamheidstest op elk aan de Ministerraad voorgelegd dossier toe.

× Uitvoering van EMAS

De POD DO had een nieuwe EMAS-cyclus moeten beginnen omdat de driejarige registratie in oktober 2009 verviel. Er werd besloten aan Leefmilieu Brussel (het organisme bevoegd voor de registraties in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest) uitstel te vragen voor het aanvatten van een nieuwe cyclus: wij dachten immers dat het beter was te wachten op de aanstelling van een nieuwe voorzitter om een nieuwe cyclus te starten. Aangezien de aanstelling meer tijd vergt dan verwacht, is de audit die aan de registratie van de POD DO voorafgaat, in het begin van de lente 2010 gepland.

De POD DO is echter niet werkeloos blijven toezien, maar heeft de follow-up verzekerd van de doelstellingen bepaald bij de laatste beoordeling door de directie (cfr. milieuverklaring van de POD DO op www.poddo.be/). Verder heeft de dienst ook zijn milieubeheersysteem bijgewerkt.

× **Sensibiliseringsacties**

De Cel DO van de POD Duurzame Ontwikkeling heeft meerdere evenementen georganiseerd voor zijn personeel om het op een concrete wijze voor duurzame ontwikkeling te sensibiliseren.

Begin april 2009 heeft de POD DO een Speed Date tussen de organisatoren van de Dag DO in de overheidsdiensten en het middenveld georganiseerd. Een groot deel van het personeel van de POD DO heeft dit evenement bijgewoond en aldus een panel van organisaties, verenigingen en ondernemingen kunnen ontdekken die in hun verschillende activiteitensectoren duurzame activiteiten voorstelden.

In mei werd de tentoonstelling "Consumo ergo sum" in de kantoren van de POD DO ingericht om het personeel te sensibiliseren voor duurzame consumptie. De tentoonstelling handelde over vier thema's die onze consumptie maatschappij weergeven: mobiliteit, voeding, kleding en communicatie. De bezoekers konden zich op die manier gemakkelijk herkennen aan de hand van de gegeven voorbeelden (personenwagen, fastfood, jeans en GSM) en, dankzij de alternatieven die hen werden aanbevolen, een meer verantwoorde consumptie in overweging nemen.

Dankzij de contacten die tijdens de Speed Date werden gelegd, heeft de cel DO, op 20 oktober voor het eerst intern een dag DO georganiseerd. Deze primeur kende veel bijval bij onze medewerkers en zal in de toekomst zeker worden herhaald.

× **Interne coördinatie van de uitvoering van de maatregelen van de Federale Plannen Duurzame Ontwikkeling**

Sinds 2006 worden enerzijds databases voor het inventariseren van de internationale verplichtingen inzake duurzame ontwikkeling en anderzijds de follow-up van de Federale Plannen Duurzame Ontwikkeling online geplaatst om de rapporteringverplichtingen van de ICDO na te komen. De POD DO draagt ertoe bij door de follow-up van maatregelen die hem aanbelangen te verzekeren.

× **Controle van de duurzaamheid van overheidsopdrachten**

Voor wat de kantoorbenodigdheden betreft, moet de POD DO verplichtend via de FOD Volksgezondheid passeren en voor de overige overheidsopdrachten via de cel FOR die de voorschriften van de gids voor duurzame aankopen voor zijn raamcontracten aanwendt.

De POD DO ligt ook aan de oorsprong van de gids duurzame aankopen die beschikbaar is op de website www.gidsvoorduurzameaankopen.be. Bovendien heeft hij in de herfst 2009 een seminarie georganiseerd voor de federale overheidsaankopen om te bepalen hoe de EMAS-coördinatoren en de cellen duurzame ontwikkeling de integratie van ecologische en sociale thema's in hun overheidsopdrachten kunnen ondersteunen.

× **Overige initiatieven met betrekking tot Duurzame Ontwikkeling**

De POD DO heeft een project voor het verduurzamen van het restaurant en de cafetaria van de Financietoren gefinancierd.

Er werden vier themaweken georganiseerd om de gebruikers van het restaurant voor verschillende aspecten van duurzame voeding te sensibiliseren: biologische voeding, fair trade, minder vlees en seizoensgebonden voeding. De duurzame menu's die in die weken werden voorgesteld konden de ecologische voetafdruk vrij sterk verminderen.

Een enquête bij de klanten van het restaurant heeft aangetoond dat een grote meerderheid van de respondenten voorstander is van meer duurzaamheid in de menu's (vooral grotere porties fruit en biologisch geteelde seizoensgroenten); een meerderheid verklaarde zich ook bereid meer te betalen voor dergelijke menu's. Het dagelijkse beheer van het restaurant is intussen enigszins gewijzigd. De vleesporties zijn kleiner in sommige gerechten en er staat wekelijks een vegetarische schotel op het menu.

Er werden echter talrijke belemmeringen vastgesteld, onder meer op technisch vlak, die ons hebben gesterkt in het idee dat de beheerders en het personeel van het restaurant van de Financietoren verder moet worden begeleid en gesensibiliseerd om tot duurzame voeding te komen.

Rapport van mevrouw Nelawu Malanda en mevrouw Caroline

Dandois,

Vertegenwoordigsters van de Programmatorische federale
overheidsdienst Wetenschapsbeleid

---

1. Cel Duurzame Ontwikkeling

Onder de activiteiten van de cel Duurzame Ontwikkeling in 2009 was er de voorbereiding van het actieplan 2009, de follow-up van het dossier « Duurzame lunches », de voorbereiding van de dag van de duurzame ontwikkeling 2009 en het informeren van de leden van de cel over de stand van zaken met betrekking tot ons milieumanagementsysteem EMAS, het verslag 2008 van de ICDO en het federale plan voor duurzame ontwikkeling voor de periode 2009-2012.

De cel Duurzame Ontwikkeling was op 31/12/09 samengesteld als volgt :

	NAAM/NOM	FUNCTIE/FONCTION
1.	Nelawu Malanda	Coördinator - Coordinatrice
2.	(vacante betrekking)	Communicatie - Communication
3.	Catharina Camerlinck	Logistiek - Logistique
4.	David Cox	Onderzoeksprogramma's - Programmes de recherche
5.	Caroline Dandois	Milieucoördinator - Coordinatrice environnementale
6.	Jean-Luc Delberghe	ICT
7.	Aziz Naji	Onderzoeksprogramma's - Programmes de recherche
8.	Gisèle Roulleaux	Financiële dienst - Service financier
9.	Denis Renard - DWTI / SIST	
10.	Guy Coppieters - ARA / AGR	Archivaris - Archiviste
11.	Marc De Knijf - KSB / ORB	Preventieadviseur - Conseiller en prévention
12.	Marc Fontaine - KIK / IRPA	Preventieadviseur - Conseiller en prévention
13.	Piet Frederick - BIRA / IASB	Preventieadviseur - Conseiller en prévention
14.	Matyas Fuzfa - KMSKB / MRBAB	Verantwoordelijke grafisch atelier - Responsable atelier graphique
15.	Jacqueline Lambert - KBR / BRB	Preventieadviseur - Conseiller en prévention

16.	Kris Lombaerts - KMI / IRM Wouter	Preventieadviseur - Conseiller en prévention
17.	Swalus - KBIN / IRSNB Rudy Van	Preventieadviseur - Conseiller en prévention
18.	Hoof - KMKG / MRAH Dirk Verbist -	Preventieadviseur - Conseiller en prévention
19.	KMMA / MRAC Pierre-Jean	Preventieadviseur - Conseiller en prévention
20.	Delvoye Cabinet Ministre	Vertegenwoordiger van de minister - Représentant de la ministre

2. Activiteiten van de cel

* Actieplan

De maatregelen die zijn vastgelegd in het actieplan 2010 van de cel Duurzame Ontwikkeling worden beschreven in het managementplan 2009 van de POD Wetenschapsbeleid (verschijnt binnenkort). Gelieve de rubrieken « Duurzame Ontwikkeling » en « Leefmilieu » te raadplegen.

* Uitvoering van de duurzaamheidstest

Niet van toepassing op dit ogenblik.

* Uitvoering van EMAS

Sinds 2006 is het milieumanagementsysteem EMAS van toepassing. Na afloop van een eerste certificeringscyclus van 3 jaar in 2009, werd dat systeem ingepast in een managementsysteem kwaliteit-leefmilieu dat terzelfder tijd beantwoordt aan de norm ISO 9001 en het EMAS-reglement. Dat geïntegreerde systeem wordt in maart 2010 gecertificeerd.

Het laatste volledige verslag betreffende EMAS (« milieuverklaring ») is raadpleegbaar op het volgende adres:

http://www.belspo.be/belspo/home/env/env_nl.pdf

* Bewustmakingsacties

a. *Dag van de Duurzame Ontwikkeling*

In het kader van de Dag van de Duurzame Ontwikkeling werd een middag van de duurzame ontwikkeling georganiseerd voor alle geïnteresseerde personeelsleden van 12 tot 14 uur.

Op het programma stond :

- Een duurzaam middagmaal
  - Buffet van seizoensproducten (soep, sandwiches, taart)
  - Ronddeling van een seizoensgebonden fruit- en groentekalender

- De muur van de duurzame ontwikkeling of “Walk of Fame van de DD”
  - Iedere deelnemer laat een afdruk van zijn hand op de muur achter en schrijft er een kleine boodschap op over zijn bijdrage tot de duurzame ontwikkeling.
- Debatconferentie met als thema de biobrandstoffen
  - Projectie van korte documentaires over de biobrandstoffen in Europa
  - Presentatie en discussie met Florence Van Stappen, onderzoeker bij het 'Centre wallon de recherches agronomiques' en coördinator van het project TEXBIAG (Beslissings-ondersteunende tools voor de ontwikkeling van de bio-energie in de landbouw) en Luc Pelkmans, onderzoeker bij het VITO en coördinator van het project BIOSSES (Duurzaam gebruik van biobrandstoffen).

b. Nieuwsbrieven

Op geregelde tijdstippen hebben alle personeelsleden nieuwsbrieven ontvangen.

Datum	Voorwerp
24/04/09	<u>MOBIB-pas</u> Uitnodiging op een informatievergadering met als agendapunt de MOBIB-pas van de MIVB
11/05/09	<u>Info mobiliteit: Allen op de fiets</u> Nieuwsbrief met informatie over het evenement eVelo-city en de fietsweek Dring Dring
05/06/09	<u>Wereldmilieudag</u> Nieuwsbrief met informatie over de release van de evenementfilm “Home” van Yann Arthus-Bertrand en over het milieufeest in Brussel (BIM).
10/06/09	<u>Publicatie - Milieubeheer</u> Publicatie van de milieuverklaring 2008
15/09/09	<u>Info mobiliteit : Allen op de fiets</u> Nieuwsbrief met informatie over het evenement Friday bikeday, het gebruik van de dienstfietsen en de Villo!-fietsen.
07/10/09	<u>Info DO : middag van de duurzame ontwikkeling</u> Uitnodiging op de middag van de duurzame ontwikkeling georganiseerd in het kader van de Dag van de Duurzame Ontwikkeling 2009.
27/11/09	<u>Info ECO : afvalvermindering</u> Nieuwsbrief met informatie over de Europese week van de afvalvermindering en voorbeelden van daden om onze afvalproductie te verminderen.

* Interne coördinatie van de uitvoering van de maatregelen van de federale plannen voor duurzame ontwikkeling

De gedetailleerde rapportage over de follow-up van de vastgelegde maatregelen in de federale plannen voor duurzame ontwikkeling en van de internationale verbintenissen staat in de onlinedatabank <http://www.icdo.be/NL/opvolging>.

* Follow-up van de duurzaamheid van de overheidsopdrachten

a. Aankoop van dienstmaaltijden

Het project « Duurzame lunches » werd gelanceerd in 2008, met als doel rekening te houden met de dimensie « duurzame ontwikkeling » in de diensten of bij leveringen die het voorwerp zijn van een bestelling. De financiële dienst en de cel Duurzame Ontwikkeling hebben de haalbaarheid bestudeerd van een overheidsopdracht voor de bij het Federaal Wetenschapsbeleid georganiseerde maaltijden, met toevoeging van maatschappelijke en milieugebonden clausules. De gekozen DO-criteria worden hierna opgelijst :

- Verkiest u « bio »producten of producten uit de « eerlijke handel » ?
- Koopt u liever lokale en seizoensgebonden producten ?
- Levert u sandwiches en schotels in voertuigen die uitgerust zijn met een systeem dat de CO₂-uitstoot vermindert ?
- Voert u een duurzaam beleid wat onverkochte producten betreft ? (uitdeling bij een organisatie of centra die de meest behoeftigen helpen bijvoorbeeld)
- Heeft uw personeel een arbeidsovereenkomst ondertekend ?

De offertes van de traiteurs werden onderzocht op basis van :

- DO-criteria (cf. supra)
- leveringskosten
- andere kosten
- de soorten voorgestelde lunches (sandwiches/schotels)
- andere door de traiteurs/broodjeszaken gespecificeerde criteria

Met de procedure werden 5 traiteurs geselecteerd waarmee het Federaal Wetenschapsbeleid een exclusiviteitscontract heeft ondertekend voor een periode van 2 jaar. De nieuwe regeling voor de aankoop van dienstmaaltijden geldt vanaf 1 december 2008.

b. Verhuizing van de POD in maart 2010

In het vooruitzicht van de verhuizing moet een nieuwe overheidsopdracht worden aanbesteed voor de maaltijden bij het Federaal Wetenschapsbeleid. Met de huidige traiteurs verder in zee gaan heeft geen zin meer, daar het criterium « nabijheid » niet meer van toepassing is (de huidige leveranciers zouden verplicht worden onze bestellingen per wagen moeten bezorgen en niet te voet zoals nu). De huidige leveranciers werden op de hoogte gebracht van de eventuele opzegging van hun contract bij de verhuizing.

De cel Duurzame Ontwikkeling is verantwoordelijk van de evaluatie van de huidige formule. Bij het onderzoek van de voor- en nadelen van de huidige formule zal opnieuw worden nagedacht over de voor de selectie in aanmerking te nemen DO-criteria.

* Andere initiatieven met betrekking tot de duurzame ontwikkeling

a. *In 2009 gelanceerde onderzoeksprogramma's en -projecten die rechtstreeks of onrechtstreeks betrekking hebben op duurzame ontwikkeling:*

- Onderzoeksprogramma "Wetenschap voor een duurzame ontwikkeling" (SSD)

In 2009 werden nieuwe projecten vastgelegd na drie oproepen in het kader van het programma "Wetenschap voor een duurzame ontwikkeling" (2005-2009, Science for a Sustainable Development – SSD), een op 4 maart 2005 door de ministerraad goedgekeurd programma.

Voor meer informatie zie de beschrijving van het programma en de projecten op onze website <http://www.belspo.be/ssd>.

I Oproep 4 : Projecten Noordzee

In 2009 zijn er 8 onderzoeksprojecten van start gegaan voor een totaalbedrag van 1,384 miljoen euro, projecten die werden geselecteerd in het kader van de vierde oproep tot voorstellen met betrekking tot het in 2008 opgezette programma « Gerichte acties Noordzee ». Het is de bedoeling met die gerichte acties, binnen een relatief korte termijn (2 jaar) een antwoord te vinden op de dringende (inter)nationale beleidsvragen rond specifieke thema's met betrekking tot de Noordzee. Die prioritaire onderzoeksthema's worden voorgesteld door het begeleidingscomité van het programma.

(i) AS-MADE : Evaluatie van het mariene afval in het zone van het Belgische continentaal plat: voorkomen en effecten

De algemene doelstellingen van dat project zijn (1) de aanwezigheid bestuderen van marien afval op het Belgische continentaal plat, (2) de impact evalueren van dat afval (met inbegrip van aan microcontaminanten gelinkt afval) op bepaalde mariene soorten (ongewervelden en vogels), (3) de financiële gevolgen ramen van dat soort van vervuiling (bestrijding van de milieuverontreiniging versus preventie) en (4) beleidsevaluerende wetenschappelijke tools ontwikkelen en evalueren.

(ii) BOREAS: Evaluatie van de Belgische oceaanenergie

De doelstelling van het project is de evaluatie van het oceaanenergiepotentieel op het Belgische deel van de Noordzee (BDNZ). Dat gebeurt in 3 stappen:

- Eerst wordt een overzicht gemaakt van de meest relevante oceaanenergieconvertoren (golf- en getijdenstroming)
- Ten tweede wordt het golf- en getijdenstromingsklimaat op het BDNZ geanalyseerd
- Tot slot wordt die technische informatie gebruikt als basis voor het onderzoek naar en de formulering van verschillende beleidsalternatieven. Dat laat toe om de juiste beleidskeuzes te maken voor de optimale ontplooiing van de golf- en getijdenstromingsenergie op het BDNZ

(iii) ENSIS : Gevoeligheid van het ecosysteem voor invasieve soorten

De introductie van invasieve soorten wordt tegenwoordig beschouwd als een belangrijke bedreiging voor mariene ecosystemen. De Amerikaanse zwaardschede *Ensis directus* vertegenwoordigt een goed onderzocht en goed beschreven voorbeeld van een dergelijke invasie in Noordwest-Europese wateren.

Gezien zijn hoge dichtheden en specifieke habitatpreferenties wordt een significante invloed op de *Abra alba* gemeenschap (i.e. de biologisch meest waardevolle macrobenthische gemeenschap van het Belgische deel van de Noordzee (BPNS)) verwacht. De hoge dichtheden, gecombineerd met een snelle groei, geven verder aanleiding tot een nieuwe discussie over de mogelijkheden tot commerciële exploitatie van de soort. Om die beide aspecten grondig te behandelen ontbreekt momenteel echter nog heel wat ecologische basisinformatie. Het project “Ecosystem Sensitivity to Invasive Species – EnSIS” heeft dan ook tot doel (1) de ecologische kenmerken van *E. directus* in het BPNS te karakteriseren, (2) de ecologische impact van *E. directus* te evalueren en (3) de ecologische impact van een mogelijke toekomstige *Ensis* visserij in te schatten.

(iv) LECOFISH : Het gebruik van lokale ecologische kennis als bijdrage tot een ecosysteembenadering in een duurzaam visserijbeheer

De bedoeling van LECOFISH is om visserij- en ecosysteemgerelateerde gegevens en informatie van professionele en recreatieve vissers te verzamelen via ‘Lokale Ecologische Kennis’ (LEK – Local Ecological Knowledge); ook wel ‘traditionele kennis’ genoemd, om zowel de kennis van de lokale ecosystemen als van een duurzaam visbeleid in de Belgische Noordzee te verbeteren.

Lokale/traditionele ecologische kennis kan een belangrijke bijdrage leveren voor het lokale beleid en het gebruik van natuurlijke rijkdommen, informatie die niet altijd via een algemene analyse aan het licht komt. De verkregen gegevens/informatie, via persoonlijke inschatting en ervaring van de vissers, wordt ook gebruikt om het gebrek aan gegevens in de “Wetenschappelijke Ecologische Kennis” (SEK – Scientific Ecological Knowledge) aan te vullen.

(v) OSERIT: Ontwikkeling van geïntegreerde software voor het voorspellen van de impact van accidentele vervuiling door koolwaterstoffen

De doelstellingen van het onderzoeksproject OSERIT zijn tweevoudig :

- eerst is er de ontwikkeling van een mathematisch model om de ruimtelijke en temporele ontwikkeling te simuleren van de concentratie aan koolwaterstoffen die verspreid zijn in de waterkolom alsook de tijd gedurende welke een geheel van voorafgaandelijk gedefinieerde milieudoelen aan vervuiling is blootgesteld.

- daarna is er de ontwikkeling van een operationele beleidsondersteunende tool die alle nuttige informatie inpast om snel te kunnen overgaan tot een ‘Net Environmental Benefit Analysis’ in het troebele en ondiepe water van het Belgische continentaal plat.

(vi) PMPZ_DB II: Revitalisatie van de metingen die werden verzameld in de eerste jaren van de moderne oceanografie in België

De doelstelling van het project is het digitaliseren van de gegevens verzameld tijdens Fase I (1970–1976) en Fase II (1977–1982) van het

onderzoeksprogramma Noordzee van het Federaal Wetenschapsbeleid (zie www.belspo.be/belspo/Northsea/index_en.stm).

Het grote deel van die gegevens is momenteel enkel in geprinte vorm beschikbaar, wat een analyse gebruikmakend van moderne computertechnieken bemoeilijkt. De hoofddoelstelling is dus het encoderen van al die data in de IDOD databank samen met zoveel mogelijk metagegevens.

(vii) WAKO II: Geïntegreerde evaluatie van de impact van warrelnet- en boomkorvisserij

De belangrijkste doelstelling van dat project WAKO-II is een geïntegreerde benadering van de ecosysteemeffecten van de warrelnet- en boomkorvisserij voor het Belgisch deel van de Noordzee, door middel van (1) de kwantificering van de belangrijkste directe effecten (sterfte, schade) van beide visserijtechnieken, (2) de ontwikkeling en de toepassing van een methodologie om de gevoeligheid van een aantal modelsoorten uit vijf ecosysteemcomponenten voor de verstoring door de visserij aan te tonen, (3) het in kaart brengen van de ruimtelijke/temporele verspreidingspatronen van die structurerende soorten op het BDNZ, en (4) de integratie van de gebiedsdekkende informatie over de verspreiding en de gevoeligheid van de geselecteerde soorten, om de overkoepelende gevoeligheid van verschillende gebieden en habitats aan te tonen in vergelijking met de huidige visserij-inspanning van de warrelnet- en boomkorvisserij op het BDNZ.

(viii) SHIPFLUX : Atmosferische depositiefluxen van scheepvaartemissies naar de Belgische Noordzee

Het belangrijkste doel van die studie is het kwantificeren van de effecten van scheepsemmissies op de concentratie en de depositie van gas- en deeltjesvormige pollutanten in het Belgische deel van de Noordzee. De focus ligt daarbij op pollutanten die bij depositie nutriënten vormen (stikstofverbindingen zoals NO_x, nitraten, nitriet, salpeterzuur, ammoniak en ammoniumzouten), op zware metalen en op persistente organische pollutanten.

II Oproep 5

In de 5e en laatste oproep in het kader van het programma, die in 2009 werd gelanceerd, stonden twee onderzoeklijnen open in verband met de klimaatveranderingen waarbij interdisciplinair en transversaal onderzoek werd verricht ter ondersteuning van de politieke besluitvorming :

- Beperking van de klimaatveranderingen door de energie-efficiëntie bij de gezinnen te verhogen;
- Evaluatie van de ecosystemendiensten in België in een context van klimaatverandering.

Er werden 5 onderzoeksprojecten geselecteerd voor een totaalbedrag van 1,780 miljoen euro, waarbij 3 projecten met het eerste thema en 2 projecten met het tweede thema overeenkomen :

(i) VOTES : Valuation of Terrestrial Ecosystem Services in a multifunctional peri-urban space

VOTES heeft als doelstelling het belang te kwantificeren van de belangrijkste ecosysteemdiensten voor een bij Brussel gelegen studiezone (in het bekken van de Dijle, rond Leuven) met inpassing van een maatschappelijke, biofysische en economische evaluatie. De veranderingen welke die diensten dreigen te ondergaan rekening houdende met de scenario's van gewijzigd bodemgebruik opgesteld in de context van twee andere projecten (te weten de projecten MULTIMODE en ECOCHANGE) worden van naderbij bekeken. De problematiek van de trade-offs en transfers, alsook van de communicatie en verdeling van die ecosysteemdiensten worden onderzocht met de steun van de lokale gemeenschappen en de beslissers.

(ii) ECOFRESH: ECOsystem services of FRESHwater systems

Op basis van drie gevalstudies is het de bedoeling met het project inzicht te krijgen in het (potentieel) belang van zoetwaterecosystemen voor ecosysteemdiensten in België. Daarvoor wordt een geïntegreerde methodologie ontwikkeld die bijdraagt tot meer wetenschappelijk onderbouwde “ecosystem assessments”. Die methodologie moet tevens de mogelijkheid bieden om in te schatten op welke manier het beheer en/of beleid kan bijdragen tot de optimalisering van de levering van ecosysteemdiensten aan de maatschappij.

Die omvatten 1) een riviersysteem met zijn vallei-ecosystemen (de Nete: van brongebied tot monding in de Schelde), 2) stilstaande wateren (Vijvercomplex Midden-Limburg) en een uitgestrekt moerasgebied (de Hoge Venen).

(iii) HECORE: Household Energy Consumption and Rebound Effect

Het project heeft als doel het reboundeffect te bestuderen gelinkt aan de verbetering van de energie-efficiëntie van de Belgische gezinnen en de politieke instrumenten te analyseren die moeten worden ontwikkeld om dat contraproductief reboundeffect te verzachten, te neutraliseren en zo mogelijk te voorkomen. Dat project is toegespitst op het energieverbruik (brandstof + elektriciteit) en de mobiliteit van de gezinnen (op professioneel vlak en in hun vrije tijd). Daartoe wordt het theoretische kader van het reboundeffect ontwikkeld vanuit micro-economisch oogpunt, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen de rechtstreekse en onrechtstreekse reboundeffecten gelinkt aan de realiteit van de gezinnen.

(iv) INESPO: Innovative instruments for Energy Saving Policies: White Certificates and Complementary Currencies

Dat project heeft als doel het potentieel te ontwerpen en te evalueren van twee innoverende instrumenten die kunnen leiden tot de vereiste gedragsveranderingen om energie te besparen: de witte certificaten en de complementaire munten. Dat project bestudeert die twee instrumenten samen met de systeem van slimme tellers. Het energieverbruik van de gezinnen die bij het project zijn betrokken, omvat de verwarming, de huishoudtoestellen, de consumptiegoederen alsook de hybride voertuigen « plug-in » en de elektrische voertuigen.

(v) TRANS2HOUSE: Transition pathways to efficient (electrified) transport for households

Het hoofddoel van dat project is het opstellen van drijfveren voor de verandering van sociale, culturele, technologische, economische en politieke

barrières om de huishoudelijke energieconsumptie te reduceren. De focus ligt op het persoonlijke transport, dat een belangrijk deel uitmaakt van het huishoudelijke energieverbruik. Dat project analyseert ook de transitie naar (PH)EV in België en de invloed op de Europese 2020 doelstellingen. Het project zal ook de impact van de transitie op het huishoudelijk budget en andere economische zaken zoals de concurrentiepositie van België bekijken.

III Oproep clusters

In de financiering van « clusterprojecten » werd voorzien van bij de lancering van het programma SSD om de samenwerking te versterken en de synergieën en/of de complementariteit beter te benutten onder projecten alsook de interdisciplinariteit van het onderzoek. In 2009 werd een tweede oproep tot clustervoorstellen gelanceerd waardoor 7 clusterprojecten konden worden gelanceerd voor twee jaar en dat voor een bedrag ten belope van 686 Keuro. De thema's worden vastgelegd met het begeleidingscomité waarbij rekening wordt gehouden met de bestaande wetenschappelijke expertise in de al gefinancierde onderzoeksprojecten en met de behoeften aan beleidsondersteuning. De 7 geselecteerde projecten zijn :

- (i) AIR-QUALITY : Integration of existing approaches toward (bio)surveillance in relation with indoor and outdoor air quality

De cluster heeft als doel, door de medische, biologische en chemische expertise te combineren, een strategie uit te werken voor biomonitoring van de kwaliteiten van de binnen- en buitenlucht in België.

- (ii) BEES: BELgium Ecosystem Services: a new vision for society-nature interactions

Het project heeft als doel in België een conceptueel kader uit te werken voor de evaluatie van ecosystemendiensten.

- (iii) Be-REDD-I: Development of Belgian REDD Informations Systems

Het voorstel heeft betrekking op de ontwikkeling van een methodologisch kader waarbij het concept REDD in rekening wordt gebracht bij de strategieën van energie-uitstoot door de ontwikkelingslanden.

- (iv) FORUM: Establishment of an ad hoc forum for the comparison of the TIMES-MARKAL and LEAP models as a support for Belgian long-term energy policy

Het project heeft betrekking op de toetsing van 2 modellen van toekomstverkenning voor de energie die thans gefinancierd worden in het kader van het programma SSD (projecten SEPIA en TUMATIM) en met betrekking tot de uitwerking van compatibele scenario's..

- (v) INTERACT: Accessibility to places and transport : social, economic and environmental interactions

Het voorstel heeft betrekking op de indicatoren van toegankelijkheid tot de plaatsen en het vervoer in relatie met de gezondheid van personen ouder dan 65 jaar.

- (vi) PROLIBIC: Cluster of the transport related projects PROMOCO, LIMOBEL, BIOSSES and CLEVER

De cluster heeft als doel de kennis bijeen te brengen die werd ontwikkeld in het kader van vier "transport" projecten van het programma SSD om (1) 2 scenario's uit te werken (baseline en een duurzamer scenario - tegen het jaar 2030) naargelang het kader van het project LIMOBEL, (2) de voorstellen te verfijnen voor politieke maatregelen met het oog op een duurzamer gebruik van het transport in België en (3) de internationale zichtbaarheid te verhogen van het onderzoek in het kader van het programma SSD.

(vii) VIRORISK: Risk of emergence of viral diseases driven by eco-climatic changes and socio-economical situations

Het project overweegt het risico te bestuderen van het opduiken van virale ziekten in het licht van schommelingen in de klimaat- en milieuparameters in België en zal een model voor sanitaire monitoring voorstellen voor de bestudeerde gevallen. De studie heeft betrekking op 3 zeer complementaire projecten in het kader van het programma SSD.

▪ Onderzoeksprogramma "Belgian Princess Elisabeth Station Antarctica" (BELISA)

Het programma 'Belgian Princess Elisabeth Station Antarctica (BELISA)' (2008-2012) werd midden 2008 door de minister goedgekeurd. Dat voorstel van programma werd uitgewerkt overeenkomstig de beslissing van de ministerraad van 23 maart 2007, waarin de ministerraad instemt met de uitvoering van het wetenschappelijk programma voor de periode 2008-2009.

Een nieuw project is gestart in 2009 :

SAMBA - Zoeken en studie van meteorieten uit Antarctica: Belgische bijdrage

Het project heeft als doel het zoeken naar en de studie van meteorieten verzameld in de omgeving van het Princess Elisabeth Station in het kader van onderzoek naar de evolutie van het zonnestelsel en planeten. Het project omvat een budget van 498.626 € voor een periode van 4 jaar. Het project zal worden uitgevoerd in nauwe samenwerking met het National Institute of Polar Research in Japan (NIPR).

Voor meer details, zie de beschrijving van de projecten op onze website <http://www.belspo.be/antar>.

▪ Programma AGORA

In het kader van het programma AGORA werd het volgende project gelanceerd :

I DES - Oprichting van een interactieve databank met betrekking tot de activiteiten, actoren en doelstellingen inzake milieugezondheid.

Dat project heeft als voorwerp, in het licht van de bestaande doelstellingen zoals geformuleerd in de actieplannen en in de wetgeving, de oprichting te optimaliseren van een dynamische databank die via een portaal (www.nehap.be) toegankelijk is en de uitwisseling mogelijk maakt van informatie en expertise inzake milieugezondheid. Bij het vastleggen van een link tussen de wetenschap en de uitwerking van beleidsvoeringen ("Bridging science & policy making"), moet voor die databank de nadruk vooral, maar niet exclusief, worden gezet op het aspect "uitwerking van beleidsvoeringen" daar er al heel wat referentiesystemen en databanken bestaan voor het wetenschappelijk onderzoek. Nadat het zal zijn voltooid, wordt dat project ingepast binnen het secretariaat van de nationale cel Milieugezondheid bij de FOD Volksgezondheid, Leefmilieu en Veiligheid van de Voedselketen. Het zou alle in de NEHAP

ingepaste publieke overheden in staat moeten stellen projecten, reglementeringen, onderzoeken, plannen, experts .... op het gebied te raadplegen. Met het oog op het updaten van de relationele databank, trekt het secretariaat van de nationale cel Milieugezondheid 2 à 3 maanden VTE uit om de databank te beheren en te actualiseren. In 2011 wordt 10000 € weggelegd voor de implementatie van het instrument op www.nehap.be.

b. Initiatieven inzake bewustmaking, informatie-uitwisseling en andere initiatieven in 2009 om de duurzame ontwikkeling te promoten :

- EU-conferentie "Sustainable development: a challenge for European research"
Het Federaal Wetenschapsbeleid nam in mei 2009 deel aan die interessante conferentie in Brussel. De dienst Onderzoeksprogramma's (programma 'Wetenschap voor een Duurzame Ontwikkeling') was er aanwezig met een stand om onze projectrapporten en onderzoeksinformatie onder buitenlandse collega's en wetenschapsgebruikers te verspreiden.

- SSD Ontmoetingen 2 "Gezondheid en buitenluchtkwaliteit"
Op 4 juni 2009 organiseerde de dienst Onderzoeksprogramma's (programma 'Wetenschap voor een Duurzame Ontwikkeling') een workshop rond het thema 'Gezondheid en buitenluchtkwaliteit'. Die dag vond plaats in het kader van de SSD Ontmoetingen die tot doel hebben om de integratie van en de interacties en de toetsing tussen onderzoeksprojecten rond een welbepaald thema te versterken. De aanwezige onderzoeksgroepen, beleidsmakers en andere stakeholders die rond dat complexe onderwerp actief zijn, stelden gezamenlijk aanbevelingen op voor onderzoek, voor de noden en middelen met betrekking tot het wetgevende en reglementaire kader, en voor de promotie van de vorming en de informatievoorziening.

Zie http://www.belspo.be/belspo/ssd/agenda_nl.stm

- Colloquium « Science facing aliens » , Brussel, 11.05.2009
De POD Wetenschapsbeleid heeft met het biodiversiteitsplatform het colloquium « Science facing aliens » gefinancierd en georganiseerd. Dat colloquium was de bijdrage van de Belgische wetenschappelijke gemeenschap aan de internationale dag van de biodiversiteit op 22 mei 2009 met als thema de exotische invasieve soorten. Er werden verscheidene interdisciplinaire onderzoeken in het kader van SSD voorgesteld met betrekking tot de problematiek alsook het werk van het forum over de exotische invasieve soorten van het Belgische biodiversiteitsplatform. De teksten van het colloquium worden gepubliceerd in februari 2010. Ook werden het Belgische onderzoekspotentieel op het gebied, de wetenschappelijke excellentie ervan en de beleidsondersteunende relevantie ervan grondig geanalyseerd.

- Colloquium "Tools and Methods to better engage stakeholders in and better communicate results of research projects in Biodiversity"- 26 november 2009

De POD Wetenschapsbeleid heeft met het biodiversiteitsplatform een dag gefinancierd en georganiseerd voor jonge onderzoekers (40 onderzoekers hebben eraan deelgenomen) om hen te helpen hun communicatiestrategie te ontwikkelen: de communicatietools correct aanwenden, het doelpubliek identificeren en de boodschap aanpassen aan dat publiek. Die dag heeft heel wat weerklank gehad en werd geanimeerd door de Engelse firma Futerra sustainability communications, specialist in de communicatie over duurzame ontwikkeling.

Secretariaat van de ICDO/POD DO,
Financietoren, 8e verdieping, Kruidtuinlaan 50, bus 8, 1000 Brussel

Tél. 02 524 88 54 | Fax 02 524 88 70 | E-Mail contact@sppdd.be

2010 – Verantwoordelijke uitgever: Sophie Sokolowski, Voorzitster a.i. van de POD Duurzame Ontwikkeling, Finance Tower, Kruidtuinlaan 50, bus 8, 1000 Brussel

Wettelijk depot: D/2010/11945/2